

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევობით

ფასი 1,50 ლარი

19 თებერვალი 2010

№4(107)

პოეტური ალგორითმები
თამარ ერისთავის ლექსები
ნანა კუცია მაკა გოგუაძეზე
რა ინახება სელინჯერის სეიფში
თეიმურაზ დოიაშვილი გალაკტიონზე
გურამ მეგრელიშვილის მოთხრობა
დალილა ბედიანიძის ლექსები
ჯოვანი პაპინის ნოველები
იოსებ ჭუმბურიძის ესეი

ქობულაძე
ქობულაძე

შინაარსი

კულტურის სიხლენი	2	თეკლე ჯანელიძე სუროთმოქმედი და მისი კალატოეზი (წარდგინება ალბომისა „დიმიტრი ყიფიანი — ცხოვრება და მოღვაწეობა“)
წარსული მოგავლისათვის	3	როსტომ ჩხეიძე ცხოვრების კომპოზიციური ჩარჩო (მონამის ცხოვრება — ფოტორომანად)
მსარს-ინტერვიუ	4	მარიამ წიკლაური „ვისაც ასალ კალატოეზი გადაჰყავს“ (მომზადდა ნატა ვარადაძემ)
უჩულო რაპსოდია	6	ლაშა გიორგაძე ატირებულნი ჰენრი მილერი
მხარული და პარსონაჟი	8	რუსუდანი ნიშნიანიძე პოეტური ალბომითმეტი (გრიგოლ ფერაძის პოეზიიდან)
პროზა	12	გურამ მეგრელიშვილი ბიჭები (პრელუდია და ფუგა საკუთარ თემაზე)
პოეზია	25	თამარ ერისთავი ღმერთსაც მიწვდება ლოცვები და სხვა ლექსები
	28	დალილა ბედინიძე ბედნიერი დღეები და სხვა ლექსები
აინტოვა	32	ანზორ დიდბულიძე წიკიტხეთ და დარწმუნდით! (ზურაბ ხასიაის ესეი „აკუტაგავას ტრაგედია“)
უსოთის ცხოვრებიდან	33	პაატა ჩხეიძე ტ. ს. ელიოტი და კ. ს. ლუისი
რეპორაჟი	35	ეკა ბუჯიაშვილი ღმერთის რაინდის საჭურჭელი (მეხვედრა ჯემალ აჯიაშვილთან)
გამოხატვა	39	ანა მადლიონთა მომხილავი სამყარო (მაკა ჯოხაძის ესთეტიკური რკალი)
ჩანი შოვა, წითლფერი	41	იოსებ ქუმბურიძე ერთი ქვეყანაზედა!
დღის ფურცლებიდან	42	ესქატოლოგიური ნამი (ერეკლე ტატიშვილის სამარესთან)
ახალი წიგნები	43	ზაზა აბიანიძე სიტყვასთან მიხედვის ტკობა
ანონი	45	თეიმურაზ დოიაშვილი „ენიგმატი“ და „მიგნებები“
კრიტიკა	48	ნანა კუცია მზე „ცრემლის ნისლის გადაღმა“ (მაკა გოგუაძის რომანი „ერზაცი ისევ ზუმრობს“)
უსოთის გზაზე	54	ხეთისო მამისიმედაშვილი ღმერთთან შერიგება (სოსო ნადირაძის რომანი „ფევილდაფევილ სიარული“)
ახალი თარგმანები	56	ჯოვანი პაპინი სამი ნოველა
ზადი კაცისა	60	ჰილელ იტალი რა ინახება სელინჯარის სეიფში?
ნაქვესები	61	მსხვილსიტყვობის ნიმუშები
მოხატვა	63	სანმოქალე სიცოცხლის მწვერვალი

ორკვირული ჟურნალი
დამფუძნებელი „ილიონი“
მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41
რედაქცია – (995 32) 96_20_62
რეკლამა – (995 93) 65_93_68
გავრცელება – (995 77) 11_24_30
ფაქსი: (995 32) 96_20_62
E_mail: info@mtserloba.ge

დაბეჭდილი საბეჭდო „ომეგა ტეგი“
საბეჭდო, თბილისი, სარაიშვილის 17
ტელეფონი: +995 32 53 03 62

PRINTED BY "OMEGA TEGI" PRINT HOUSE
TBILISI, GEORGIA, 17 SARAJISHVILI STREET
TELEPHONE +995 32 53 03 62

მთავარი რედაქტორი – როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი – ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი – მაკა ჯოხაძე
კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი – თამაზ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი – კარლო ფაჩულია დიზაინერი – მალხაზ იაშვილი
სტილისტ-კორექტორი – ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება – თენგიზ რობიტაშვილი
ოპერატორი – თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი – ეკა ბუჯიაშვილი
გავრცელების სამსახური – ლევან კიკნაძე

გარეკანზე: ელიზბარ ერისთავის მემორიალი გორში, მოქანდაკე გენო ზაქარაია
ლალო ჩაჩუას ფოტოგრაფია

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 5 მარტს

თეკლე ჯანელიძე

სუროთმოქმედი და მისი კალატოზები

□

ნარდგინება ალბომისა „დიმიტრი ყიფიანი — ცხოვრება და მოღვაწეობა“

საქართველოს ეროვნულ ხეს სარწყავად წმინდა მონაგებობრივი სისხლი ჭირდება –აკაკის ეს სიტყვები რეალობაზე დამყარებული განაჩენი იყო. „ამგვარ მსხვერპლს უჩვეულო არ არის ჩვენი ქვეყანა“. ერთი უმანკო მსხვერპლთაგანი დიმიტრი ყიფიანი გახლდათ. მტრის ურჩ რაინდს, თავდადებულს, ქვეყნის მოყვარეს უწოდებს დიდი პოეტი მას.

თავისი ღვაწლისა და მონაგებობრივი აღსასრულის გამო ქართულმა ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა დიმიტრი ყიფიანი. მისი ნამოღვაწეობის უკვდავსაყოფად, გარდაცვალებიდან 120 წლისთავის აღსანიშნავად შეიქმნა და გამოიცა ალბომი „დიმიტრი ყიფიანი – ცხოვრება და მოღვაწეობა“. 2010 წლის 5 იანვარს ალბომის ნარდგინება გაიმართა საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში.

ალბომი შეიცავს დიმიტრი ყიფიანის ფოტო და დოკუმენტურ არქივს, მწერლებსა და საზოგადო მოღვაწეებთან მიმონერას, ოფიციალურ საბუთებს, ღია ბარათებს.

ფოტომატიანე საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის კურთხევით გამოიცა. ალბომს გამოცემაში დაეხმარა დეველოპერული კომპანია „რედიქსისა“ და საქველმოქმედო ფონდის — „ცისკარი“ — ხელმძღვანელი ლაშა პაპაშვილი. იდეს და პროექტის ავტორი – თამარ მიქაძე. რედაქტორი – თამაზ ჯოლოგუა.

ლაშა პაპაშვილმა განაცხადა, რომ მოხარულია საქართველოს სიძველეთსაცავებში არსებული მდიდარი ფოტომატიანის მოძიებით და მისი ალბომის სახით გამოცემით. აქვე დასძინა ილია ჭავჭავაძის სიტყვები: „დიმიტრი ყიფიანი იყო სუროთმოქმედი და ჩვენ მისი კალატოზები.“

თამარ მიქაძე დიმიტრი ყიფიანის შთამომავალია (მეექვსე თაობა). მან მადლობა გადაუხადა ქველმოქმედებისთვის ლაშა პაპაშვილს და თამაზ ჯოლოგუას დიდი წვლილი აღნიშნა ალბომის გამოცემაში.

თამაზ ჯოლოგუამ ისაუბრა დიმიტრი ყიფიანის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე. დიმიტრი ყიფიანი ფიქრობდა, რომ გასაჭირში მყოფი ერისთვის საჭიროა ათ წელიწადში ერთი მსხვერპლი მაინც შეენიროს ერს. დიმიტრი ყიფიანმა შესწირა ყველაფერი, რაც მთავარია, შესწირა სიცოცხლე. არ უნდოდა შეწყალება, რადგან შეწყალებას დამნაშავეები ითხოვენ, სამ-

შობლოს სიყვარული კი არ შეიძლება დანაშაულად ჩაითვალოს. – დიმიტრი ყიფიანის ამ სიტყვებით დაასრულა ბატონმა თამაზმა საუბარი.

როსტომ ჩხეიძემ გაიხსენა სტავროპოლში გადასახლებაში მიმავალი დიმიტრი ყიფიანის მიერ აკაკისთვის ხალისიანად ნათქვამი: პატიმრობით დავიწყებ ცხოვრება და პატიმრობითვე ვამთავრებო. არ ნანობდა,

უკან დასახვევი გზა რომ არ დაიტოვებოდა, — აღნიშნა ბატონმა როსტომმა. თუმცა დიმიტრი ყიფიანი თავისი ბუნებით არ ყოფილა მემობოხე, ბეჯითი ჩინოვნიკი უფრო იყო, მაგრამ ცხოვრებამ მოიტანა ისე, რომ მსხვერპლად შეენიროს სამშობლოს. მის გარეშე არ წყდებოდა საქართველოში არც ერთი მნიშვნელოვანი საქმე, ქვეყნისთვის ყველა სასიკეთო ნაშრომსა და მის სახელს უკავშირდება. ეს ფოტოალბომი არის ნიმუში იმისა, როგორ თანაბარზომიერად არის განლაგებული მასალა. ეს წიგნი სხვებისთვისაც გზამკვლევადა გამოდგება. უიტმენს საკუთარ პოეტურ კრებულზე უთქვამს: ეს არ არის წიგნი, ხელი ახლეთ და კაცს შეეხებით, ამ სიტყვებს ბატონმა როსტომმა დაამატა, რომ ამ წიგნით შეგვიძლია შევეხოთ ეპოქას, ეროვნულ ძარღვს...

აკაკი წერეთლის „განთიადი“ და გალაკტიონ ტაბიძის ლექსები ნაიკითხეს მსახიობებმა მურმან ჯინორიამ და ზაალ ჩიქოვამ.

ლონისძიებს ესწრებოდა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, რომელმაც დიმიტრი ყიფიანს ერისთვის შენიღბული ზვარაკი უწოდა. ილია მეორის თქმით, ქართველი ადამიანი განსაკუთრებული გრძობით ხვდება სიკვდილს. დიმიტრი ყიფიანი ასრულებს ვახტანგ გორგასლის ანდერძს – ეძიებდეთ ქრისტესთვის სიკვდილს. დიმიტრი ყიფიანი ქრისტესთვის და სამშობლოსთვის ეძიებდა სიკვდილს, ბრძანა უწმინდესმა.

ლონისძიების შემდეგ პატრიარქმა მამა დავითზე დიმიტრი ყიფიანის სულის მოსახსენიებელი პანაშვიდი გადაიხადა და საზოგადო მოღვაწეთა საფლავები აკურთხა. ყველა ღირსეული მამულიშვილის საერთო გულისპასუხად ისმოდა აკაკის სიტყვები: „დედაშვილობამ, ბევრს არ ვთხოვ, შენს მიწას მიმბარეო, ცა-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო, ჩემო სამშობლო მხარეო“.

დიმიტრი ყიფიანის სახლი ქვიშხეთში

როსტომ ჩხეიძე

ცხოვრების კომპოზიციური ჩარჩო

□

მონათესავე ცხოვრება — ფოტორომანად

აკაკი წერეთელს სჩვევია ორიოდ სტრიქონით პორტრეტის მოხაზვა, რადგანაც ყოველთვის ძალზე ტევადი და ღრმაა ის ორი სტრიქონი, მახვილგონიერებით გაბრწყინებული. და ავტობიოგრაფიულ რომანში „ჩემი თავგადასავალი“ ერთი ასეთი შთამბეჭებელი პასაჟითაც წარმოდგება დიმიტრი ყიფიანის მონუმენტური სახეა.

ვიდრე მას გადასახლებაში გაგზავნიდნენ საქართველოს ეგზარხოსისათვის მკაცრი, საპროტესტო წერილის მიწერისათვის, რამდენიმე დღით ადრე აკაკი წერეთელი მოინახულებდა ქვიშხეთში და გააოცებდა მისი მზიარული გამომეტყველება.

თანაც სიცილით რომ მოაყვირებდა:

– ერთი იმ თავით და მეორე ამ თავით! პატიმრობით დავინწყე ცხოვრება და პატიმრობითვე ვათავებ!..

აკაკის დანა პირს არ უხსნის.

ის სიცილს განაგრძობს. ეტყობა, იმ წამს მოაფიქრდა თავისი ბიოგრაფიის ეს უცნაური ჩარჩო და გახალისებაც ამას გამოუწვევია – რა ზუსტად მივაგენიო!..

თითქოს წარმოუდგენელი უნდა ყოფილიყო იმ ბუნების კაცისაგან, როგორც დიმიტრი ყიფიანი გახლდათ, მეამბოხური გზნება თუ პროტესტანტული შემართება, ისეთი საქმიანობა, რაც ციხე-გადასახლების კარამდე მიიყვანდა; ბეჯითი, კანონმორჩილი ჩინოვნიკი – ესეც მისი გარეგნული იერი და ცხოვრების წესი, იმდენად კანონმორჩილი, რომ როდესაც მის გარშემო ყველა ძრახავდა რუსეთის ხელისუფლებას, 1783 წლის ტრაქტატის პირობები სრულიად არ გაითვალისწინა და, ნაცვლად სამხედრო მოკავშირეობისა, რასაც მხურვალედ გვპირდებოდა, დაგვიპყრო და სახელმწიფოებრიობა გაგვიუქმაო, დიმიტრი არ ასდევდა ამ განწყობილებას: დაარღვია აღთქმა თუ არ დაარღვია, ამჟამად რუსეთის იმპერიის საზღ-

დიმიტრი ყიფიანი მეგობართა წრეში (მარცხნიდან): მიხეილ ჭილაშვილი, ვახტანგ ორბელიანი, ლევან მელიქიშვილი, ისაკ თუმანიშვილი, დიმიტრი ყიფიანი, დავით ჭავჭავაძე

ვრებში ვიმყოფებით და მოვალენი ვართ მისი ხელისუფლება ვალიართ, მითუმეტეს, თუ რაიმე დანაშაული ხდება, ეს სულ უზნეო ჩინოვნიკთა ბრალია, თორემ იმპერატორი მამასავით მოგვეპყრობოდა, მისი გარემოცვა რომ არ იყოს ჩვენსა და მათ შორის ასე უშნოდ და საბედისწეროდ ჩახერგილიო.

და ისე უპირისპირდებოდა მთელი ცხოვრება იმ უზნეო ჩინოვნიკებსა და მათ მიერ დანერგილ ახალ წესსა და მორალს, ეჭვი არ შეპარვია, რომ იმპერატორისათვის დიდად საამო და სასარგებლო საქმეს სჩადიოდა, და მის დახმარებას გულწრფელად ლამობდა სახელმწიფო პოლიტიკის ხორცშესხმაში.

არადა, ბედისწერამ განაჩინა ასე, რომ ეს კანონმორჩილი კაცი, პედანტი ჩინოვნიკი პატიმრობით დაიწყებდა ცხოვრების ასპარეზზე გამოსვლას და პატიმრობითვე ამოათავებდა თავდადებული გარჯით აღსავსე სიცოცხლეს.

თან წინასწარვე იცის, კი არ გრძნობს, სწორედაც დაუექვებლად იცის, უკან დაბრუნება რომ არ ელირსება.

ვათავებო (და არა: ვაგრძელებო), – ამიტომაც განუცხადებ-

და სტუმარს და სიცილით გაემართებოდა ეშაფოტისა თუ გილიოტინისაკენ.

მოგვსენებათ, მწერალთა, მოღვაწეთა ბიოგრაფია მეტ-ნაკლებად ეჯაჭვება სახელმწიფოებრივ ცხოვრებას. იმ ქვეყნებში უფრო ნაკლებად, სადაც სახელმწიფოებრივი ცხოვრება შედარებით მონესრიგებულია და არავითარი საფრთხე არ ემუქრება მის არსებობას. ჩვენისთანა მცირერიცხოვანი და მწარე ბედში მყოფი ერისთვის კი – იმჟამად სახელმწიფო საერთოდ რომ არ გააჩნდა და ოცნებაშიღა ეძიებდა – აუცილებელი ხდება მოღვაწეთა ბიოგრაფია თითქმის კვალდაკვალ მიჰყვეს ან წინაც უსწრებდეს ქვეყანაში მომხდარ მნიშვნელოვან თუ სულაც გარდამტეხ მოვლენებს.

დიმიტრი ყიფიანზე ამ „თითქმისის“ თქმაც კი არ ეგების, რადგანაც უიმისოდ არცერთი მნიშვნელოვანი და გარდამტეხი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური თუ კულტურულ-საგანმანათლებლო მოვლენა არ მომხდარა, მეტიც – არ წამოწყებულა.

ბედისწერას დაედგინა ამნაირად, თვით ღვთისაგან განჩინებულიყო, რომ დიმიტრი ყიფიანს წამოეწყო ყველა სასიცოცხლო ეროვნული საქმე, ილია ჭავჭავაძეს კი დაეგვირგვინებინა, და ასე განესაზღვრა იმ საუკუნის სულისკვეთება ამ ორ პიროვნებას.

ყველა, ვინც გაეცნობა დიმიტრი ყიფიანის ცხოვრებისა და ღვანლისადმი მიძღვნილ ალბომს, დარწმუნდება, რომ ამ კაცის ბიოგრაფია ზუსტად ისაა, რაც საქართველოს ბიოგრაფია. ისეთი შთაბეჭდილება დაგრჩებათ, რომ XIX საუკუნის საქართველოს ისტორიას, თვითმყოფადობის გადარჩენისათვის ბრძოლას მიადევნებთ თვალს იმათვიდან ამთავამდე.

საერთოდ კი –

როგორც ბიოგრაფიულ რომანს ესაჭიროება ზოგადი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ-კულტურული ფონი, ისე ამ ყაიდის ალბომს, რომელსაც შეიძლება „რომანი სურათებად“ კი ეწოდოს (მსგავსად გამოთქმისა: „რომანი ლექსად“), თუკი

წარსული მომავლისათვის

ამ ღირსებით წარმოდგება, როგორც ეს გამოცემაა. არადა, ზოგადი ფონის გამოკვეთა საკმაოდ საფრთხილოა, რაკილა ჩათრევა იცის და შესაძლოა იოლად ველარ გამოეხსნა. არადა, როგორც მისი არარსებობაა ნაკლი ალბომისათვის, ისე გადამეტებულად მოხმობა, რამაც მოსალოდნელია გააბუნდოვანოს მთავარი სიუჟეტური ხაზიც და განშტოებანიც.

ამ მხრივ ალბომი „დიმიტრი ყიფიანი“ სწორედ სანიმუშოა, ისეა აგებული მისი არქიტექტონიკა, ისე ოსტატურად, ზუსტად და თანაზომიერად, თავისთავადი ღირებულების გარდა, თარგად გამოადგებათ სურათებად გაშლილი რომანების შემდგენელთ. ასეთი აგებულება კი უმთავრესად მაინც დამსახურებაა თამაზ ჯოლოგუასი, დიმიტრი ყიფიანის ლიტერატურული მემკვიდრეობის საუკეთესო მცოდნისა და თვალსაჩინო მოამაგის.

ილია ჭავჭავაძის ფრთიანი ფრაზა რომ მოვიშველიო (რომელიც, სხვათა შორის, ძალიან მოსწონს ამ ალბომის სულისჩამდგმელს ლაშა პაპაშვილს და ხშირადაც იმეორებს), ბატონი თამაზი გახლდათ არქიტექტორი, ჩვენ კი მისი კალატოზები.

ცალკე უნდა ვახსენოთ თამარ მიქაძის დამსახურება, პროექტის ხელმძღვანელისა და დიმიტრი ყიფიანის შთამომავლის, ვინც რეალობად აქცია ექვსი თაობის ოცნება – ყველაზე შესაფერის ჟამს გახსნილიყო ერისათვის წამებული მოღვაწის არქივი და დაფარულ მარგალიტებს მზის სინათლე ეხილათ.

და უკეთესი ჟამიც რა უნდა იყოს, როდესაც საქართველოს ეკლესიამ დიმიტრი ყიფიანს წმინდანთა დასში მიუჩინა ადგილი.

არაერთ შესანიშნავ თუ დიდებულ წიგნს ვიცნობთ, მათ შორის კი არსებობენ თავისებურად გამორჩეული თხზულებანი და გამოცემანი, იმგვარნი, უოლტ უიტმენი როგორც ისენიებდა თავის პოეტურ კრებულს „ბალახის ფოთლები“:

– მეგობარო, ეს არ არის წიგნი, ხელი ახლე და კაცს შეეხები! ამ თვალსაზრისით არც ეს ალბომი – „დიმიტრი ყიფიანი“ – არის წიგნი.

ხელი ახლეთ და: კაცს შეეხებით. ეპოქის სულს შეეხებით. ეროვნულ ძარღვს შეეხებით.

ერთი იმ თავით და მეორე ამ თავით, – ბედისწერას შეჯახებოდა დიმიტრი ყიფიანი ანტიკური გმირივით და სიცილით ამხნევებდა თანამედროვეთაც და შთამომავალთაც.

იმ სიცილს გვითვებდა ანდერძად, ეროვნული ღირსების შენარჩუნებას გვინერგავდა, გილოტინისათვის მზერის თამამად გასწორებას შთაგვაგონებდა...

და ალბომის ფურცლებიდან თითქოს კვლავაც უიტმენის სტრიქონით გვეხმინება: არაფერია საშიშარი, თვით გამოცემაცაა დელო!..

ექსპრეს-ინტერვიუ

მარიამ ნიკლაური

„ვისაც ახალ კალაპოტში გადაჰყავს“

– თქვენი აზრით რა არის უკიდურესად გაჭირვებული მდგომარეობა?

– უძლურება! სულიერადაც, ფიზიკურადაც!

– სად ისურვებდით ცხოვრებას?

– ბევრჯერ მინატრია უზამთრო ქვეყანა, ხმელთაშუა ზღვის რომელიმე კუნძული, მაგრამ ახლა შვეიცარიის მთიანი სოფლის მსგავსი რომ იყოს აქ ჩვენს მთებში, უარს არ ვიტყვოდი.

– რა არის უმაღლესი ბედნიერება?

– ვეჭვობ ადამიანს ამაზე ჰქონდეს პასუხი. მიშელ უელბეკისაა: „ბედნიერების ნუ გეშინიათ, ის არ არსებობს“. სულ მახსოვს ეს ფრაზა, მაგრამ არ ვეთანხმები. სამწუხარო ისაა, რომ ბედნიერება არ არის ადამიანის ხანგრძლივი მდგომარეობა.

– თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟი?

– პატარა უფლისწული, თოლია ჯონათანი, იგი, დიდი კანუდოსელები, ამ პერსონაჟების უკან ხომ მაინც მათი შემქმნელი მწერლები დგანან, ამიტომ მე ავტორები მიყვარს.

– თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟი?

– საინტერესო და გასაოცარი პერსონაჟი მართლაც ბევრია: განსაკუთრებით ისინი ვის ბედისწერაა და ღვან-ღვიმე რეალური და რელიგიურ-მისტიკური ერთმანეთში იკვეთება და ვისაც ახალ კალაპოტში გადაჰყავს ერისა თუ კაცობრიობის აზროვნება.

– თქვენი საყვარელი მხატვარი?

– შეგნებულად არ დავასახელებ ახლა გრანდებს, არც ფიროსმანს, არც ვან გოგს და ა.შ. უბრალოდ ბედნიერი ვიქნებოდი, სახლში მეკიდოს ან ელენე ახვლედიანის ერთი რომელიმე „ზამთარი“ ან ლევან ხარანაულის ერთი რომელიმე პორტრეტი.

– თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

– მუსიკა საოცრებაა და მის შემქმნელთა შორის მაინც გამოვარჩევდი ბახს თავისი კოსმიური და უსაზღვრო ხშიანობით. მაგრამ შემრცხვება მოცარტის, შოპენის და ბევრისა, რომლებიც თავს ადამიანებად გვაგრძობინებენ სწორედ ამ დაუსაბამო კოსმოსში.

– რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

– დიმიტრიგელოვანობას – ნიჭსა და გონიერებას, ზნეკეთილობას, ხელმარჯვეობას, თადარიგიანობას, განათლებას და ა.შ. ათას რამეს, თუ აღმოვაჩენ, კიდევ ვაფასებ!

– რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

– გამჭვირვალე ქალი მიყვარს, გარეგნულად და შინაგანად ერთნაირად ჰარმონიული და ლამაზი, ფაქიზი, სუფთა.

– რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მომხიბვლელი?

– ამ სათნოებას ერთად ღვთისმოსიშობა ჰქვია. ასეთი ადამიანი მერე ყველანაირად კარგია.

– თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

– მიყვარს მარტოობა, ფიქრი, კითხვა, ბუნების ჭვრეტა, წერა, მაგრამ მათ საქმიანობას ვერ დაარქმევ. მიყვარს მინასთან ურთიერთობა.

– თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდოდათ რომ ყოფილიყავით?

– არ ვიცი, არ მიფიქრია. ალბათ არცერთი.

– თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

– მორჩილებასა და თავისუფლებას შორის ემოციური ბორიალი.

– რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?

– ურთიერთობის, ურთიერთგაზიარების უნარს, ერთმანეთთან თანაარსებობის სიხარულს.

– თქვენი მთავარი ნაკლი?

– რომ ჩემი მთავარი ნაკლის გამოსწორება არ შემიძლია! და რომ ვერაფრით გავიზარდე შიგნიდან და დღემდე ვარ „უპერსპექტივო“.

– თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

– თუ ეს ბედნიერებას აინტერესებს, პირდაპირ მივახლიდი, რომ უფრო ხშირად მესტუმროს, ასე არ შეიძლება.

– რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

– კუპრის ქვაბის ძირზე რომ მივიხრაკები და ჩამძახებენ: შენი ბრალიაო!!!

– როგორი გინდოდათ ყოფილიყავით?

– ილბლიანი, ლალი, ლამაზი, ჭკვიანი, სულ შეყვარებული, სულ ბედნიერი, სულ ლექსიანი.

– თქვენი საყვარელი ფერი?

– ფორთოხლის და ზაფრანის მანათობელი ნარინჯისფერი ჩამიდგა ახლა თვალებში.

– ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

– მე მინდვრის ყველა ყვავილი აღმაფრთოვანებს: განსაკუთრებით გვირილები, ყაყაჩოები, ღიღილოები, ფური-სულეები, ყველა ერთად.

– თქვენი საყვარელი ფრინველი?

– მტრედები, თოლიები, წეროები. ისე კი მათ სიყვარულზე არასდროს მიფიქრია.

– თქვენი საყვარელი მწერალი?

– მხოლოდ ერთის დასახელება უსამართლობა იქნებოდა, ყველასაც ვერ ჩამოთვლი. ვაჟა-ფშაველა და ოთარ ჭილაძე კი აუცილებლად უნდა დავასახელო.

– თქვენი საყვარელი პოეტი?

– ბევრია, ბევრი! ყველა დროისა და აღმსარებლობის გენოსები! დიდება მათ სულეებს! ქალებიც, კაცებიც, მთლიანობაში კი შეშლილი და საყვარელი ბავშვები, სასუფეველის დაკარგული კარის ძეხნაში, ხრამისპირზე რომ უღამდებათ.

– საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალი?

– ასეთი კითხვა პროზის პერსონაჟებისკენ გახედებს: მარიამ-გვირილა, ანა-მარია, გერდა, მაგრამ პოეტმა ქალებმა რა ქნან, ვინც ყველაზე უსახელო და ახლობელი გმირები შეგვიქმნეს?

– საყვარელი გმირი რეალურ ცხოვრებაში?

– პიროვნებები, რომლებიც ემსახურებიან ღმერთსა და ადამიანებს! ბერი, გლეხი, მკურნალი, პედაგოგი, ჯარისკაცი, ხელოვანი – ისინი ყველანი გმირები არიან, რადგან ქმნიან სამშობლოს! განსაკუთრებული გმირია: ჩვენი პატრიარქი!

– საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

– თამარი ხომ გმირია, ქეთევანიც, ჟანა დ'არკიც, მაგრამ მე ემილი დიკინსონიც გმირი მგონია, გაბრიელა მისტრალიც, მარინა ცვეტაევაც და სხვებიც...

– საყვარელი სახელი?

– ნინო და ანანო – ჩემს შვილებს ჰქვიათ ასე.

– რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

– შეურაცხყოფას, ტყუილს, მლიქვნელობას, უსამართლობას, მაგრამ განსაკუთრებით ხეპრობას.

– ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დაიმსახურა?

– ყველა, ვისმა მანიაკალურმა აზროვნებამაც შეინირა ადამიანები და კულტურები.

– საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი მეტ-ნაკლები ალტაცებისა?

– დიდგორის ბრძოლაზე რომ არაფერი ვთქვათ, ბონაპარტის ფრაზა გამახსენდა ეგვიპტეში – „ვირები და მეცნიერები შუაში“ ანუ ბრძოლა, რომელსაც მშვიდობა არ ავიწყდება!

– რეფორმა, რომელსაც განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

– მე პირადად „მარადიული რეფორმირების“ ხანაში მომიწია ცხოვრებამ და მაინც მიჭირს პასუხი. „პირადი რეფორმაც“ მქონდა – როცა დავოჯახდი.

– ნიჭი რომელსაც გინდათ ფლობდით?

– მუსიკა! და ასევე საკუთარი თავისადმი პატივისცემის ნიჭი.

– როგორი გინდოდათ რომ მომკვდარიყავით?

– არანაირად. მაგრამ ვინატრებდი ყველა კარგად მყავდეს ირგვლივ და არ ვიყო ამ სიკვდილის ნატრული.

– თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

– ნაკლები საშფოთი რომ მქონდეს შეილებზეც, ქვეყანაზეც, გლობალურ დათბობაზეც და ეკონომიკურ კრიზისზეც, გაცილებით აჯობებდა.

– ქმედებანი, რომელიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებს?

– ყველა ადამიანური ქმედება იმსახურებს შემწყნარებლობას, მაგრამ არაადამიანური უკვე მახსენს.

– თქვენი დევიზი?

– დევიზი არა, მაგრამ კიდევ ერთხელ და უთვალავჯერ ვიტყვოდი: დიდება უფალს!

– თუკი ოდესმე შეხვდებოდით ღმერთს, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?

– „ჩემი მარიამი“.

მარიამ ნიკლაური

ლაშა გიორგაძე

ატირებული ჰენრი მილერი

„ო, ჩემო ტანია, ნეტავ ახლა სად არის ის შენი თბილი ქვაბული, ის ფაშფაშა და მძიმე საკართულები, ის ფაფუკი და ხორცსავსე ბაყვები? ჩემს მამალში სიგრძით ექვსდუმიანი ძვალა და, ჩემო ტანია, მე გავაუთოებ ყველა ნაკეცს შენს ქვაბულში, თესლით რომ გასიებულა. მე შენ მიგაბრძანებ შინ, შენს სილვესტრთან, პატარა მუცლის ტკივილითა და ამობრუნებული საშვილოსნოთი. აუჰ, შენი სილვესტრი! დიახ, მან იცის ცეცხლის დანთება, მაგრამ მე ვიცი, როგორ ავახურო ქვაბული. მე ვტყორცნი მხურვალე ისრებს შენს ნიალში, ჩემო ტანია, მე შენს საკვერცხეებს გავავარვარებ. შენი სილვესტრი, ცოტა არ იყოს, ეჭვიანობს, ხო? რაღაცას გრძნობს, არა? იგი გრძნობს ჩემი დიდი მამლის ნაკვალევს. ოდნავ მაინც ხომ გავაფართოვე ნაპირები, გავაუთოვე ნაკეცები. ჩემს მერე შენ შეგიძლია დაუნყვილდე ულაყებს, ბულებს, ვერძებს, მამალ იხვებს, სენბერნარებს. შენ შეგიძლია შეიჩურთო შენს უკანალში – გომბეშოები, ლამურები, ხელიკები. კუჭში ისე გახვალ, თითქოს არფაზე უკრავდე ანდა ციტრა გაგეჭიმოს შენი ჭიპის გასწვრივ. მე გწერავ შენ, ჩემო ტანია, ისე გწერავ, რომ სამუდამოდ დანერილი დამირჩები. და თუკი შენ უფრთხი საჯაროდ წერაობას, მაშინ განმარტოვებით დაგწერავ. შენი ქვაბულიდან თმის რამდენიმე ლერს ამოვგლეჯ და ნიკაბზე მივაკრავ ბორისს...“

ზემოთ დამონებული ტექსტი გახლავთ ნაწყვეტი დიდებული ამერიკელი მწერლის ჰენრი მილერის სახელგანთქმული რომანიდან, „კირჩხიბის ტროპიკი“ რომ ჰქვია (საკმაოდ უცნაურო ტექსტი ქართულ თარგმანში ერთგვარად შელამაზებულია სათანადო ეფემიზმებით. საქმე ისაა, რომ ინგლისური დედანი ყველაფერს თავისი სახელით, უცერემონიოდ, მოიხსენიებს, რაც ჩვენში, ჩვენდა საბედნიეროდ, ჯერჯერობით არაა მიღებული, ხოლო მრავალწერტილებით შენიღბვა თხრობის მდინარეებს დასარღვევად და ამიტომაც ისევე ეფემიზმებს მიენიჭა უპირატესობა).

რა ვუნდოთ ამ საზიზღარ ტექსტს – პორნოგრაფია თუ ეროტიკული მწერლობის უბადლო და სამაგალითო ნიმუში?

„კირჩხიბის ტროპიკი“ კარგახანს არ იბეჭდებოდა მაღალი ზნეობით შემკულ შეერთებულ შტატებში და არც არის გასაკვირი. საბჭოთა კავშირში რომ გაჩენილიყო, უარესი დღე დაადგებოდა – სასტიკად აიკრძალებოდა და, სულ ცოტა, უვადო პატიმრობას მიუსჯიდნენ!

ახლა ისიც ვიკითხოთ, ზემოთ მოტანილი ტექსტის ავტორი შეიძლება აატიროს თუ არა რაიმე გულისამაჩუყებელმა ამბავმა, ვთქვათ, პროფესიონალი მეძავი ქალის ტრაგედია?

თქვენ წარმოიდგინეთ, რომ შეიძლება! დიახ, ბევრი რამ ხდება, ჰორაციო, ზეცად და ქვეყნად... – როგორც ბრძანებდა უილიამ შექსპირი.

1972 წლის 7 თებერვალს ზემოხსენებულმა ჰენრი მილერმა ფედერიკო ფელინის და ჯულიეტა მაზინას გაუგ-

ზავნა წერილი, რომელიც შემდგომში იტალიურმა გაზეთმა „მესაჯერომ“ გამოაქვეყნა.

ჰენრი მილერი სწერდა სახელმობვეჭილ წყვილს: „ჩემო ძვირფასო და კეთილო მეგობრებო, ფედერიკო და ჯულიეტა, ნუხელის ჩემს ცხოვრებაში მოხდა მნიშვნელოვანი მოვლენა. ბოლო სამი დღის მანძილზე მეორეჯერ ვნახე დაუფინყარი ფილმი, რომელსაც ჰქვია „კაბირიას ლამეები“. ფილმი რომ მთავრდებოდა, კინალამ გრძნობა დავკარგე მთელი ჩემი მეგობრების თვალწინ, ვტიროდი და ვსლუკუნებდი, რაც მხოლოდ ორჯერ მომსვლია ჩემს სიცოცხლეში: ერთხელ, როდესაც მომიკვდა მამა და მეორედ, როდესაც დავკარგე ქალი, რომელსაც ვალმერტეზი. ჰოდა, მთელი ათი წუთი ველარ ვიკავებდი ცრემლებს. არასოდეს გამომიცდია სიამესთან ერთად – ესოდენ საშინელი ემოციები. ვგრძნობ უჩვეულო შვებას, როგორც ეს ხდება ხოლმე შეუკავებელი ცრემლების შემდეგ. ახლა მინდა მადლობა მოგახსენოთ მთელი სულითა და გულით. ღმერთმა გაკურთხოთ თქვენ, ჯულიეტა! ამქვეყნად არ მოიძებნება მსახიობი, ყველაზე დიდი მსახიობიც კი, ვინც ასე ამაღლვებდა, როგორც თქვენ შესძელით თქვენს ფილმში. ამ ფილმს კიდევ და კიდევ ვნახავ. რაოდენ დიდებულ შემოქმედებით თანაზიარობას აცხადებს იგი! ინგლისური ტიტრებიც კი კარგად არის გაკეთებული. ფილმი კინოდარბაზში არ მინახავს. მხოლოდ შინ ვუყურებდი. წამოღებული ასლი სამი დღით დავიტოვე. მაშინვე ტირილი მინდებდა, როცა მაგონდებდა ნუხანდელი ლამე“.

ფედერიკო ფელინის „კაბირიას ლამეები“ არანაკლებ ნინაალმდეგობას ნაანყდა, ვიდრე ჰენრი მილერის „კირჩხიბის ტროპიკი“ (გამოიცა პარიზში 1934 წელს და შეერთებულ შტატებში – 1961 წელს).

დიახ, 11 (თერთმეტმა!) პროდიუსერმა უარი სტკიცა ფელინის, დაეფინანსებინათ „კაბირიას ლამეები“. ერთ-ერთი მათგანი, სახელდობრ, გოფრედო ლომბარდო ეუბნებოდა რეჟისორს: „ეს სახიფათო ფილმია... შენ ერთი სურათი დადგი უსაქმურებზე, მეორე – ბინძურ მანანალებზე, მესამე – თაღლითებზე, მერე გინდოდა ფილმის გადაღება გიყებზე, ახლა კი აპირებ ფილმს მეძავებზე. გამიგონია?!“

მაგრამ ფელინიმ არავის ათხოვა ყური, რაღაცნაირად მოაგვარა ფინანსური პრობლემა და 1957 წლის მარტში ფილმის გადაღება დაამთავრა. კანის კინოფესტივალზე „კაბირიას ლამეებს“ წარმატება ხვდა ნილად, ჯულიეტა მაზინას კი – პრემია, როგორც ქალის როლის საუკეთესო შემსრულებელს.

ფელინის ფილმს მერე „ოსკარის“ ორი პრემია მიენიჭა (ერთი, როგორც წლის საუკეთესო უცხოურ ფილმს და მეორე – მაზინას, ქალის როლის საუკეთესო შესრულებისათვის).

მაგრამ პრემიები – პრემიებად და ამ ფილმის გამოჩენას ბრძოლის ეკრანებზე წინ უსწრებდა რთული და დაძაბული იტალია. მიუხედავად ფელინის მზარდი ავტორიტეტისა საერთაშორისო მასშტაბით (მისი „გზა“ უკვე დაჯილდოებული იყო დიდად პრესტიჟული ოსკარით), კლერიკალურმა ცენზურამ გზა გადაუღობა „კაბირიას ლამეებს“ – როგორა ბედავს რეჟისორი იმის ჩვენებას, რომ კათოლიკური ეკლესიის სატახტო ქალაქში პროსტიტუცია ჰყვავისო?!

მაშინ ფელინიმ გამოქომაგება სთხოვა გენუის ეპისკოპოსს, კარდინალ სირის და მისმა მხარდაჭერამ მწვანე შუქი აუნთო „კაბირიას ლამეებს“.

ცნობილმა ფრანგმა კინომცოდნემ ჟორჟ სადულმა ჯუ-ლიეტა მაზინას მიერ ბრწყინვალედ ხორცშესხმულ კაბირი-ას უწოდა, არც მეტი, არც ნაკლები, თანამედროვე დონე-ხოტი, რომელსაც გარშემო მყოფ ადამიანთა უმრავლესო-ბის მიმართ ისეთივე იდეალისტური ნდობა მოეპოვება და მოყვასისადმი ისეთსავე ილუზიებს აგებს.

„კაბირიას ლამეები“ სადულს მოსწონებია არა მარტო მისი ესთეტიკური ღირსებებისა და მხატვრული ოსტატო-ბის გამო, არამედ მისი ადამიანურობის, ღრმა და გულწრ-ფელი ჰუმანურობის გამო.

სადულის აზრით, ფილმის ბოლო კადრები გენიალუ-რია, რადგანაც ისინი მოიცავენ ცხოვრების ყველა ჭირსა და ლხინს; მათში კაბირიას უკიდუ-რესი დამცირება და ვარამი შე-ზავებულია უდიდეს რწმენას-თან, რასაც გამოხატავს ფილ-მის ფინალში სხვისი მხიარულე-ბით გახარებული ქალის ალალი ღიმილი, ჯულიეტა მაზინამ რომ ააკაშკაშა ეკრანზე.

გამოჩენილი იტალიელი მწე-რალი ალბერტო მორავია შე-ნიშნავდა, რომ კაბირია, დოს-ტოევსკის სონია მარმელადოვა-სა და ვიქტორ ჰიუგოს ფანტი-ნას შთამომავალი, მართალია, მისდევს პირველ უძველეს პრო-ფესიას, მაინც ვერ ახერხებს სულიერადაც იყოს მეძავი, რო-გორც თავისი იერიითაა. მარ-თალია, კაბირია დღენიდაც ვაჭრობს თავისი სხეულით და ნებდება ნებისმიერ კლიენტს, ვინც ფულს გადაუხდის, მა-ინც ოცნებობს ნორმალურ ცხოვრებაზე იმ კაცთან, ვინც მას შეიყვარებდა.

მისი ოცნება ის ანკესია, რომელზეც წამოაგებენ ხოლმე სხვადასხვა ჯურის ვაჟბატონები, რათა აცდუნონ და გაა-ცურონ კაბირია. ატყუებენ: პოპულარული კინომსახიობი, თავის გასართობად ერთი ღამით რომ გადაისვრის ქუჩის ქალს არნახული ფუფუნების სამყაროში; ჰიპნოტიზორი, რომელიც თავისი პროფესიული ოსტატობით მონუსხავს და აიძულებს აღსარების წარმოთქმას ესტრადიდან მაყუ-რებელთა წინაშე, რომლებიც უღმობლად დასცინიან სუ-ლიერ სტრიპტიზში ჩავარდნილ ქალს; დასასრულ, მას უნა-მუსოდ ეპყრობა მიჯნურის ნიღბით მოვლენილი არამზადა, რათა რის ვაივავლახით შეგროვილი ფული წაართვას.

და კაბირია ევედრება მძარცველს, მომკალი, სიცოცხ-ლე აღარ მინდაო; განა იმიტომ ენატრება სიკვდილი, რომ გაატყავეს, უკანასკნელი გრომები დასცინცლეს, უსახლკა-როდ დაატოვეს, არა და არა, ამას როდი ჩივის, იმედგაცრუ-ებასა და ილუზიების დაკარგვას მისტირის.

და მისი ტრაგედია, ჯულიეტა მაზინას ნყალობით, ცრემლებსა ჰგერის ჰენრი მილერს, ერთი შეხედვით, ალვი-რახსნილ ცინიკოსად რომ გამოიყურება თავისი რომანის ფურცლებზე („კირჩხიბის ტროპიკი“ ამკარად ავტობიოგ-რაფიული ნაწარმოებია).

ჯულიეტა მაზინა

ახლა ორიოდ სიტყვა ჰენრი მილერის რომანის ერთობ კოლორიტულ თავგადასავალზე.

როგორც გადმოგვცემენ, 1944 წლის ზაფხულში, როდე-საც დასავლეთის მოკავშირეთა ჯარებმა აიღეს პარიზი, ამე-რიკელმა ჯარისკაცებმა არა მარტო იქაურ ლამაზმანებს გა-უსინჯეს გემო, არამედ ნიგნის მალაზიებიდან უკლებლივ დაიტაცეს „კირჩხიბის ტროპიკის“ ინგლისურენოვანი გამო-ცემის ყველა ეგზემპლარი, ჩაიტანეს სამშობლოში და „მოკ-ვეთილი“ მწერლის პოპულარობის კოცონი ააგიზგიზეს.

მაღალი ზნეობის სადარაჯოზე ფხიზლად მდგომ ამე-რიკელთა უდიდეს მიღწევად უნდა ჩაითვალოს ის მჭევრ-მეტყველი ფაქტი, რომ ოცდაშ-ვიდი წლის მანძილზე აკონსერ-ვებდნენ ჰენრი მილერის საუ-კეთესო რომანს, ხოლო იმ სა-მასხოვრო 1961 წელსაც არ შე-ეპუენ ე.წ. სექსუალურ რევო-ლუციას, შტატებში რომ ბო-ბოქრობდა, და „კირჩხიბის ტროპიკის“ ამერიკელ გამო-ცემელთა წინააღმდეგ, სხვა-დასხვა შტატებში, 60 სასამარ-თლო სარჩელი იქნა აღძრული.

უალრესი კდემამოსილებით დამშვენებულ ქვეყანაში, მწე-რალი რა სათქმელია, თვით პრეზიდენტს არ დაინდობენ, თუკი სახელს გაუტეხს სამშობ-ლოს. და ერთხელაც, ამერიკუ-ლი დემოკრატიის წმიდათაწმი-და სავანეს – თეთრი სახლის ოვალურ კაბინეტს, მისი ახალ-გაზრდა პატრონისა და ქორფა

შეგირდის უწყინარი ცელქობის გამო, აყვია ჟურნალის-ტებმა „ორალური კაბინეტი“ შეარქვეს.

პურიტანიზმის უმნიველო ადებტებს ოცდაშვიდი წელია „კეთროვნად“ ჰყავდათ შერაცხული ის მწერალი, ვისი ნიგნე-ბიდანაც, ისევე როგორც ჰემინგუეისა და ფოლკნერის, ვულ-ფისა და ფიცჯერალდის ნიგნებიდან, სწავლობდნენ თავის ხელობას ახალგაზრდა ამერიკელი მწერლები, როგორც გვარწმუნებს მათი ბაიარახტარი ნორმან მეილერი. მისივე მტკიცებით, XX საუკუნის არც ერთ ამერიკელ მწერალს, ეგებ ჰემინგუეის გარდა, არ მოუხდენია ასეთი გავლენა ამერიკულ და არა მარტო ამერიკულ ლიტერატურაზე.

ამერიკელი კრიტიკოსი კარლ შაპირო „კირჩხიბის ტრო-პიკის“ პირველი ამერიკული გამოცემის წინასიტყვაობაში კიდევ ერთ დითირამბს უძღვნის იმ კაცს, ვისაც, მისივე სიტყვით, პატივი არ ჰქონდა თავის მამულში და თავის ენა-ზე: „მე ჰენრი მილერს ვუწოდებ უდიდეს მწერალს ცოცხალ მწერალთა შორის, რადგანაც ვფიქრობ, რომ ის უდიდესია. მას არ ვუწოდებ პოეტს, ვინაიდან ლექსი არასოდეს დაუნე-რია და, ვგონებ, არც ეჭაშნიკება პოეზია, მაგრამ ყველაფე-რი, რასაც ის წერს, ესაა – ლექსი, ამ სიტყვის უფართოესი და საუკეთესო მნიშვნელობით“.

ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ განა გასაკვირია, რომ ატირებულმა კაბირიამ ლამის ბინძურ მწერლად შერაცხულ ჰენრი მილერსაც მოჰგვარა თვალბეჭეტი ცრემლი?

რუსუდან ნიშნიანიძე

პოეტური ალგორითმები

□

ბრიგოლ ფერაძის პოეზიიდან

უცხოეთში მყოფს, როდესაც
სევდა, ნისლი, ბურუსი
გულს დამიბურავს,
არვინ მყავს ახლოს:
ვისაც გავენდო, ვინც გამიდევის
სულიდან ურვას...

ხმადაბლა, ეგებ, ჩურჩულითაც ნათქვამი, ტკივილით ნათქვამი სიტყვებია.

ემიგრაციაში ხშირად ინერება მსგავსი, მაგრამ ამჯერად ავტორია სრულიად გამორჩეული. გულწრფელი, მართალი (როგორც სწვევია) და უსაშველოდ გულახდილი:

**მსურს დაბრუნება. აქ დავიღალე, როგორც მოხუცი
წლებთა სიმძიმით.
ქუჩამ გამცვითა, ღრიალმა, ძრწოლამ და სიყვარული
ჭუჭყში ჩავაგდე.
ჩემო მშობელო, მოვილტვი შენსკენ, უშენოდ ყოფნა
დღეს მე აქ მიმძიმს.
მომეცი ხელი, რომ ფეხზე დავდგე!**

თვითონ ყველაზე უკეთ იცის, რას ნიშნავს მისი პერსონაჟის მუდარა: „მომეცი ხელი!“ აკი ათეულობით მართლმორწმუნეს თავადვე აღმოუჩენს შემწეობას, მხარში ამოუდგება; თვითვე გაამხნევეს არა მხოლოდ სულიერად. არა! ეს მისი ცხოვრების წესია — ხელს კი არა, სიცოცხლეს დათმობს, როგორც კი ამას ჩათვლის საჭიროდ. დათმობს ისე, რომ არც დაფიქრდება, არც დაეჭვდება. ამჟამად კი ყველაზე უკეთ მოეხსენება, რასაც მისი სულიერი შვილები განიცდიან:

„ჩემი მრევლი ედარება იმ ვენახს, რომელშიაც უკვე 10 წელიწადია არც უმარგლიათ და ვაზთა შორის უბარნიათ, არც უსხლიათ, არც გოგირდი და შაბიამანი შეუსხიათ ვაზებისთვის, რომ მეტი ნაყოფი გამოეღოთ, არც ჭიგოები შეუყენებიათ ვაზებისთვის, რომ არ დაცემულიყვნენ. იმ ვენახს, რომელსაც ლობე შემოაცვდა და შემოეგლიჯა და რომელსაც ყოველი: მოყვარეა იგი თუ მტერი, შინაურია თუ გარეული ცხოველი თავისუფლად ყოველ კუთხიდან ესტუმრება...“

* * *

... ლოცვა! ლოცვა არის არა მხოლოდ ლობე და კარები ამ ვენახის — არა მხოლოდ წამალი, რომელიც სპობს ვაზებზედ ფილოქსერას; არა მხოლოდ ის მაკრატელი, რომელიც აჭრის ამ ვაზებს ზედმეტ ყლორტებს, არა მხოლოდ ის ბარი, რომელიც უვლის ვაზის ძირს, არა მხოლოდ ის ჭიგო, რომელსაც გარს ევლება ვაზი.

ლოცვა არის ქვეყანა...

„უფალო, გვასწავლე ჩვენ ლოცვა“.

ამ სიტყვებს პარიზის წმ. ნინოს ქართულ ეკლესიაში მამა გრიგოლ ფერაძე წარმოთქვამს. ეს ფრაგმენტი მისი ქადაგებიდან. ადვილი წარმოსადგენია, როგორ მოისმენ-

და მას ქართველობა: არა მხოლოდ სარწმუნოებრივი განცდით და განზოგადებით, არამედ მხატვრული აზროვნებით და სახეებით სავსე სწორედაც უჩვეულო და ღრმა ქადაგებას. ლოცვა — ქვეყანა; ვაზის ქვეყანა?! მჭევრმეტყველების რანგი და ფორმა ბევრწილად განაპირობებს, რომ ზემოხსენებული სტრიქონებიც სხვა თვალთნავიკითხით.

ლირიკული პოემა „რომელნი ქერუბიმთა“ პარიზში გამოქვეყნდა. გრიგოლ ფერაძემ ჩათვალა, რომ ის მის მკითხველს უნდა წაეკითხა (ლიტერატურული ტექსტი დაცულია ბ-ნი გურამ შარაძის კერძო კოლექციაში). ეს არაა სასულიერო თემაზე დაწერილი

ნაწარმოები, მაგრამ მასში საინტერესო რელიგიური კოდები იკითხება. ავტორი „ქრისტიანული კულტურის“ წარმომადგენელია. ლიტერატურული ტექსტი კი იმითაცაა უჩვეულო და, შესაბამისად, საინტერესო, რომ გარკვეული ფრაგმენტები არაერთი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას იძლევა. ვფიქრობ, სასულიერო პირის მხრიდან ეგებ ეს გარკვეული რისკიც კი იყო, არც უამისობაა.

**მე დღეს არვის არ ვეკამათები,
არცა მჭირია რომ ვიკამათო.
არ ვარ პარტიის წევრი მართები
საპნის ბურთისთვის კამათი ვმართო.
ისე სდგას მაღლა ეს ჩემი სიტყვა
თქვენ ნაცოდვარზედ, ნათქვამ, ნაფიქრზედ...**

ეს პოეტური ჟესტია; გამომწვევი და გარკვეული ირონიის დამტყვეიც.

ის, რომ გრიგოლ ფერაძე ლექსებს წერდა, ფართო მკითხველისთვის იყო ცნობილი, ვინაიდან იბეჭდებოდა ემიგრანტულ გამოცემებში: „ჯვარი ვაზისა“ და „ქართლოსი.“ ორივე კრებულს სრულიად განსხვავებული მკითხველი ჰყავდა.

„რომელნი ქერუბიმთა“ 1929 წელს დაინერა, ღვინობისთვის, ქალაქ ბონში. ეს პოეტს თავადვე მიუწერია ნაწარმოების ბოლოს. თუმცა სათაურის ქვემოთ, ფრჩხილებში მიუთითებია: ხილვა.

როგორც აღვნიშნე, მონტაჟი სხვადასხვა ამბავსა თუ ემოციას დაალაგებს ერთმანეთის გვერდით. იქნება ეს წმინდა რელიგიური ხასიათის ასპექტები თუ არანაკლებ საინტერესო ე.წ. თხრობითობა — სიუჟეტის ლიტერატურულობა. რამდენიმე პოეტური ალგორითმი...

I. ეპოქა — თითოეულ ავტორთან სხვადასხვაგვარად განიხილება: ლექსები, რომლებშიც იგი დაიხატება — ეს ერთი; ლექსები, რომლებშიც ადიდებენ ამა თუ იმ ხელი-სუფლებას — ესეც ეპოქის ნიშანია... რა სივრცეა სასულიერო პირისთვის „დაუსაბამო დრო“. რა რჩება მარადიულ სახელად და საფიქრად; ერთი ფრაგმენტი გრიგოლ ფერაძის ზემოხსენებული პოემიდან:

**კოტეს ჰანგებსაც მე ვერ წავბაძამ
ნაცარ-ქექია ჩვენ გვიხსნის, ვიტყვი,
ივია ჩვენი ცხოვრების ბოძი,
მოიგერიებს მტერს თავის რისხვით.
ნაცარ-ქექიის არაფერი მწამს
და არც არასოდეს რამ მენამება
იმისი თვალი და ყური მიწას
არცა შორდება, არც ეწამება.
სიმინდის ზევით თუ კიდევ არის
რამე ქვეყანა რამე სამყარო
მისთვის ერთია. იყოს მაძლარი!
მასზედ იმედი როგორ ვამყარო!.**

ამჟამად, პოლემიკაა შემოთავაზებული! ავტორი კონკრეტულ პიროვნებასა და კონკრეტულ სტრიქონებს გულისხმობს. „კოტე“ — პოეტი კოტე მაცაშვილია, რომელმაც ნაცარქექიას პერსონაჟის ერთ-ერთი განსხვავებული ინტერპრეტაცია მოგვცა. ზღაპრის გმირის ახლებური გააზრება და მასზე ოპტიმიზმის აგება გრიგოლ ფერაძემ გაუგებრად მიიჩნია. მისთვის მიუღებელია ნაცარქექიას „მხსნელის“, ან „ცხოვრების დედაბოძის“ რანგში დანახვა; მისი „არაფერი მწამს“ კი განაცხადა, მაგრამ განმარტება მაინც ჩათვალა საჭიროდ: მისი აზრით, ნაცარქექიას მსოფლგანცდა მიწიერ ზრახვებს არ სცილდება, ამქვეყნიურ განცდებს. ფერაძისათვის წარმოუდგენელია, რომელი მტერი შეიძლება მოიგერიოს იმან, ვისთვისაც „წამება“ უცხოა. როგორ შეიძლება „გამძლარი“ კაცის ირგვლივ იმედები დაამყარო?!

კოტე მაცაშვილის პოეტური ტექსტი 20-იან წლებში დაიბეჭდა. როგორც ჩანს, იმთავითვე ძალიან პოპულარულ ლექსს გრიგოლ ფერაძეც იცნობდა. ავტორის (კ. მაცაშვილის) სრულიად განსხვავებული დამოკიდებულება ქართული ზღაპრის პერსონაჟის მიმართ და მისით აღტაცება თვალშისაცემია:

**ოჰ, ნაცარქექიავ, შენა!
სალამი მშობლიურ გმირს!
ამეხსნა ბედკრული ენა
ლიმილი მომდის პირს,
დავწვები ლოგინში წყნარად
ძილითა შევიქცევ თავს,
ქაჯებო, დევებო, ფარად
მე ნაცარქექია მყავს.**

საკითხის ისტორიიდან გამომდინარე, უნდა აღვნიშნო, რომ ამ პერსონაჟს XX საუკუნის 80-იან წლებში კიდევ ერთხელ მოუბრუნდა ლიტერატურული საზოგადოება.

გურამ ასათიანი („სათავებთან“) ნაცარქექიას კირილ მიმინაშვილთან, ყვარყვარე თუთაბერთან და ბათა ქექიასთან ერთად ქართული ხასიათის ამ ყაიდის გამოვლინებად მიიჩნევდა: „სიზარმაცისა და ბაქიობის გარეშე ვის რა ჯანდაბად უნდა თქვენი ნაცარქექია? მისი ბაქიობაც ხომ ჩვეულებრივი არაა. ის ყველაზე დიდ დუშმანს — ბაყ-ბაყ-დევს უნდა მოერიოს, თორემ პატარ-პატარებთან დაჭიდებაც ეთაკილება“.

ამ მოსაზრებას კატეგორიულად არ დაეთანხმა აკაკი ბაქრაძე, რომლისთვისაც დამაჯერებელი არ აღმოჩნდა ეს „ლიტერატურული ნათესაობა“ და თავისი დებულება ამგვარად განავითარა: „საქართველოს მთელი მისი გრძელი ისტორიის მანძილზე არასოდეს ჰქონია ურთიერთობა მის ტოლ სახელმწიფოსთან. იგი ყოველთვის მსოფლიო გოლიათებს ედგა პირისპირ... ამ უთანასწორო ბრძოლაში რა უშველიდა საქართველოს თუ არა ჭკუა, გამჭირახობა, მოქნილობა და ეშმაკობა. ქართველმა ხალხმაც ნაცარქექიას სახით ამგვარი იდეალი შექმნა. მტრის მოსატყუებლად ზარმაცისა და ბაქიას ნილაბი აიფარა. თუ ეს არ დავინახეთ ნაცარქექიაში, მაშინ მას ცალმხრივად წარმოვიდგენთ და ნილაბს შინაარსად მივიჩნევთ“. მსჯელობისას აკ. ბაქრაძემ ამგვარი ფრაზაც მოიხმო: „ისტორიული ცხოვრების მოდელი“. ამ კონტექსტში იგი მითუფრო საყურადღებო მგონია, რადგანაც მთელი ამ ვრცელი წერილის გაცნობისას ერთგანაა მხოლოდ ამგვარი მზაობა: „ჩვენ ოპტიმიზმის მეტი საფუძველი გვაქვს. ამის უპირველეს საბუთად, როგორც უნდა გაუკვირდეს მკითხველს, ქართული ზღაპრების გმირი ნაცარქექია მიმარჩნია“.

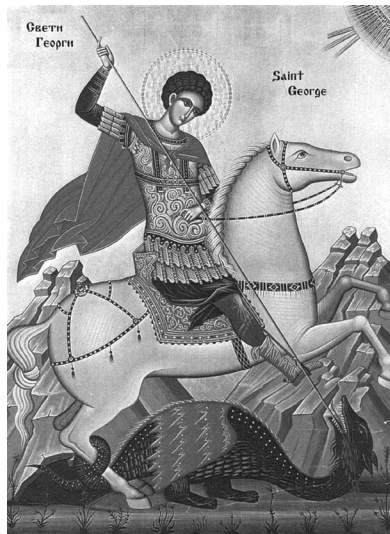
ფართო პოლემიკის მიუხედავად, ზვიად გამსახურდიას წერილში პირველად იყო ნახსენები კოტე მაცაშვილის სახელი, ასევე, გრიგოლ ფერაძეც, ოღონდ სხვა კონტექსტში. მეცნიერმა სხვა მასშტაბები მოიაზრა: „ნაცარქექია ქართველი ოდისევსია, იგი ახერხებს ციკლოპის მოტყუებას და დამარცხებას. ოღონდ კარგი იქნებოდა, თუ მის შესახებ მსჯელობას განვავითარებთ და მასში მხოლოდ პოლიტიკურ მებრძოლს და დიპლომატს კი არ დავინახავთ, არამედ სულიერ პლანში მებრძოლს უნივერსალურ ბოროტებასთან. იგი მედიტატორია და მოაზროვნე“. გამსახურდიამ პარალელები მსოფლიოს ხალხთა ფოლკლორში მოიძია და, აქედან გამომდინარე, დაასკვნა, რომ ნაცარქექიაში ოდენ ქართული ხასიათის ძებნა ზუსტი არ იქნებოდა. თვალსაწიერიც სხვა სივრცეში გაშალა და თანამოაზრეც დაასახელა: „აღბათ, ამიტომაც დაუკავშირა მღვდელმა გრიგოლ ფერაძემ ნაცარქექია წმინდა გიორგის სახეს“.

და ისევ გრიგოლ ფერაძე. ლირიკული პოემის დანერამდე ერთი წლით ადრე, 1928 წელს იმავე ქალაქში (ბონი) დაიწერა „წერილები ჩვენი წარსული ცხოვრებიდან“. მოგვიანებით, ის საფრანგეთში დაიბეჭდა. კერძოდ, 1932 წელს ჟურნალში „ჯვარი ვაზისა“ — სათაურით: „წმ. გიორგი ქართველი ერის შემოქმედებაში“, სადაც ავტორი სრულ მოულოდნელობას სთავაზობდა მკითხველს (თუ მრევლს): „ჩვენში შეიქმნა საკუთარ ჩვენი გიორგი; გიორ-

გი — ნაყოფი ჩვენი ეროვნული ლიტერატურის] შემოქმედების; ჩვენი ეროვნული ლიტერატურის შემოქმედების ერთ-ერთ უმთავრეს გამორთავანი არის ნაცარ-ქექია და სწორედ ამ უკანასკნელის თვისებებს ვხედავთ წმ. გიორგიზე გადატანილთ”.

აქვე განიხილავდა ივანე ჯავახიშვილის მიერ დამონმებულ ხალხურ გადმოცემას წმ. გიორგის, ელიასა და ლმერთისადმი შერკინების თაობაზე, რომელშიც წმ. გიორგი ხერხით სჯობნის ამ უკანასკნელთ. გრ. ფერაძე განმარტავს: „ის ხედავს... რომ ლმერთი თვითონ უსამართლოდ ან თავის გუნების და ჟინის მიხედვით იქცევა; იცის აგრეთვე, რომ იგი ლმერთი არაა, მაინც ეშინია მას აშკარა ბრძოლა გაუმართოს. წმ. გიორგი რომ ყოფილიყო, ამისთანა ლმერთს ხმლით თავს წააგდებინებდა. ამ ჩვენი ხალხური წმ. გიორგის ე.ი. ნაცარ-ქექიას დევიზია: „ხერხი სჯობია ლონეს“-ო: დარბის, ატყუებს ლმერთს, დააქვს ამბები, აფრთხილებს გლეხს, აძლევს მას დარიგებებს და სხვა.” მკვლევარი შედარებასაც შეეცდება: „ხალხურ ნაცარ-ქექიასთან შედარებით, ჩვენ მხოლოდ ერთი პროგრესი გვაქვს ქრისტიანული გავლენის ქვეშ. იმ დროს, როს ხალხურ ზღაპრებში ნაცარ-ქექია თავისი საკუთარი, უკეთ, თავისი ძმისა და რძლის გამორჩენაზედ სცდილობს, აქ უკვე ეს ნაცარ-ქექია — გიორგი — ეთიურად მაღლა სდგას და ფიქრობს უკვე სანყალი ხალხის კეთილდღეობაზედ.”

სწავლული ცდილობს, ქართველის ხასიათს ჩაუკვირდეს და სერიოზული დაფიქრების შემდეგ დაასკვნის: „ნაცარ-ქექია არაა ჩვენი ხალხის იდეალი, არამედ რეალობაა ჩვენი ცხოვრების და ერის ნაწილის სიმბოლო: — ზარმაცი, გაუბედავი, ზრდილი, სუსტი და უღონო, მაგრამ თუ გაჭირვება თავზედ დაადგა და უკანასკნელი კრიტიკული წუთი მოვიდა, იგი შემძლებელია, მთებიც კი გადაატრიალოს”. ეს სულიერებაზე ზუსტი და ფრთხილი დაკვირვების შედეგად გაჩენილი დამოკიდებულებაა. რელიგიური კონტექსტის გარდა, გრიგოლ ფერაძე ერთ ძალიან საინტერესო ლიტერატურულ პარალელს და დასკვნას შესთავაზებს

მკითხველს: „რუსთველის: სჯობს სიცოცხლესა ნადრახსა სიკვდილი სახელოვანი — სადაც გმირი მხოლოდ სიმართლის, სიყვარულის გულისათვის კვდება და მეორე მხრივ, მისი ღვიძლი ძმა, უკეთ, იგივე მეორე სახით, ნაცარ-ქექია — მხდალი, ორჭოფი, მატყუარა — **ორთავე ემსახურებია ერთ საქმეს**”. ეროვნული — „ვეფხისტყაოსნის” სივრცე და კონტექსტი?! „ღვიძლი ძმა” — ეს გრიგოლ ფერაძის არც უნებლიე ნათქვამია და არც შემთხვევითი წყვილი... (აქვე უთუოდ აღვნიშნავ ერთ გამორჩეულ წიგნს, რომლის გარკვეული ნაწილი სწორედ ნაცარ-ქექიას „ლიტერატურულ ისტორიას” ანალიზებს ეროვნული მწერლობის სივრცეში. „ნაცარ-ქექია — სამყაროს შუაგულში” ასეა დასათაურებული ქვეთავი, სადაც პოეტური ტექსტები თუ ლიტერატურათმცოდნეთა მოსაზრებებია გაანალიზებული; როგორ იცვლის იერს პერსონაჟი სხვადასხვა მოცემულობაში. უფრო სწორი იქნებოდა მეთქვა, რამდენი ავტორიცაა, იმდენივეა პოზიცია და, შესაბამისად, აზრიც; განსხვავებული, არცთუ იშვიათად, ურთიერთგამომრიცხავიც და წიგნის ავტორს არცერთი არ გამოჩნება. ეს მხოლოდ ლიტერატურული მრავალფეროვნება არ გახლავთ... ბ-ნი როსტომ ჩხეიძის წიგნს ასე ჰქვია: „ქება სიზარმაციისა”.)

ქართული ზღაპრის პერსონაჟის მხატვრული თუ იდეოლოგიური ინტერპრეტაციის ყველა ვერსია საინტერესოა. ნაცარ-ქექია არაერთი ე.წ. „დიდი განზოგადების” შესაძლებლობას იძლევა. კიდევ ერთი ძალიან საინტერესო პარალელი: უჩვეულო კონტექსტი, რომელიც სრულიად მოულოდნელ შთაბეჭდილებას ახდენს. ცნობილი ქართველი ემიგრანტი, აქტიური მოქალაქე და, ამასთან, დაკვირვებული მკვლევარი კარლო ინასარიძე 70-იან წლებში გერმანიაში, კერძოდ, მიუნხენში ძალიან საინტერესო და მნიშვნელოვან წიგნს („ფილმისმეტყველება”) შესთავაზებს მკითხველს. „დამაჯერებელია, რაც შესაძლებელია” — არისტოტელეს სიტყვებს დაიმონებს და თავის, მთავარ სათქმელს სწორედ ამ გამონათქვამიდან გააგრძელებს: „დამაჯერებელი კი არის ის, რაც არის შესაძლებელი, ესე იგი შესაძლებელი „ისევ-შექმნილ,”

მხატვრულ სინამდვილეში. ამიტომ ზღაპარიც, რომელშიც „არარეალური“ და „რეალური“ მოქმედნი პირნი — ქაჯები, დევები, სატანა თუ მეფე, დედოფალი, პრინცი, პრინცესა, წითელქუდა, ნაცარქექია და სხვანი — მოქმედებენ, თავისი არსით „რეალური“, „რეალისტურია“.

აი, სწორედ აქ დასჭირდება კონკრეტული მაგალითი; იოლად მოიძიებს: „ვთქვათ, ნაცარქექია ისევე „რეალისტურად“ ებრძვის ამქვეყნიურ უსამართლობას, ძალადობას, როგორც ვთქვათ, ნაცარქექიას „ფილმური ძმა“ — ჩარლი ჩაპლინი, მიუხედავად იმისა, რომ პირველი „ზღაპრული“, ხოლო მეორე „რეალური“ სახე, სახეობაა.“

როგორი პარალელებია?! ნაცარქექია — წმინდა გიორგი — რუსთაველის გმირების „ღვიძლი ძმა“ — ოდისესეა — ჩარლი ჩაპლინი; სააზროვნო მასშტაბები?!

II. ალგორითმი. კიდევ ერთი ფრაგმენტი ნაწარმოებიდან:

რალა იგი სინათლე, რასაცა ახლავს ბნელია —

სთქვა ერთხელ შოთამ და ჩემთვის გაგება ამის ძნელია, მაგრამ მეორე სიბნელე მე მესმის კარგად მეღწევა, რომელიც სინათლეს ებრძვის, სინათლეს კი ვერ ეწევა.

რას ნიშნავს ჩვენი ნათარგმნი — „და ბნელი მას ვერ ენია“?

ნუ თუ იმიტომ, რომ ვილაც სიბნელეს უხვად ეწვია..

როგორც აღვნიშნე, პოემაში უამრავი შრე იკითხება და თითოეული მათგანი გამორჩეულ გააზრებას ითხოვს. აქ არაა ერთი გაბმული სიუჟეტი, ერთიანი თხრობის დინამიკა. ყოველ თემას თავისი რაკურსი აქვს და საკუთარი სამხერი. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში სტრიქონს სქოლიოს ნომერი აქვს დართული, მითითებულია იოანეს სახარება. როგორ განვმარტოთ?! ჩვენც შეგვიძლია, რამდენიმე ვერსია დავუშვათ: ერთი — ინტერტექსტუალური ვარიაცია: ავტორის თხრობაში მოხმობილია სხვა ნაწარმოები და მისი გადააზრებისთვის კიდევ დამატებითი ტექსტი; მეორე — ციტატური აზროვნების ნიმუში ე.წ. პარალელური ტექსტები: ორი ბრჭყალებში ჩასმული ციტატა კომენტარით.

მესამეც — გამძაფრებული შეკითხვა. ფრაზა: „ჩემთვის გაგება ამის ძნელია“ სრულიადაც არ გულისხმობს ავტორს, არამედ პოემის ლირიკულ პერსონაჟს, რომელსაც (გარეგნულად ერთმანეთის) მსგავსი სიტყვები განსხვავებული აზრისაგან ძნელად გაურჩევია. გადავშალოთ სახარება: იოანე 1, 5: „და ნათელი ბნელში ნათობს, და ბნელმა იგი ვერ მოიცვა“. ეს უკვე სხვა, რელიგიური სივრცეა, სერიოზული განსჯის და დაფიქრების არეალი. რაც შეეხება ზემოდასახელებულ სტრიქონს: „რალა იგი სინათლე...“ მისი საინტერესო ლიტერატურული განმარტება ვიკტორ ნოზაძეს ეკუთვნის, ამჯერად სწორედ მას დავიმოწმებ (დაიწერა სანტიავო დე ჩილეში).

მეცნიერი აჯამებს თავის დაკვირვებებს და დაასკვნის: „ნათელის შესახებ მიმოხილვამ გვიჩვენა, რომ ნათელი ყველა რელიგიაში, ფილოსოფიაში თუ პოეზიაში პირველყოფილია და ადამიანი ამ ორ დებულებას დადებითად და უარყოფითად აფასებდა: ნათელი — კარგი, ბნელი, წყვდიადი — ცუდი. ეს შეგრძნობა ყველა ერის კაცისათ-

ვის საერთოა. ამიტომ ვტყვი სინათლე სასურველია და სანატრელი. სწორედ ამ შეხედულებებს გამოთქვამს როსტევეან მეფე — რალა იგი სინათლე, რასაცა ახლავს ბნელია“.

მეცნიერი იმ საშიშროებასაც ხედავდა, რომ ამ სტროფს შესაძლებელია, შეცდომაშიც კი შეეყვანა არაერთი მკითხველი... დაშვებულიყო ვარაუდი დუალისტური აზრის შესახებ, ე.ი. ორი მონინალმდევე პრინციპი: ნათელის და წყვდიადის დაპირისპირების თაობაზე. ამიტომაც ვიკტორ ნოზაძე კატეგორიულად განაცხადებს: „ეს იქნებოდა შეცდომა, რადგან ამ ლექსს არავითარი რელიგიური მნიშვნელობა არა აქვს“. იმ მიზნით, რომ არ დარჩეს მცირედი გაუგებრობაც კი, იგი მიმოიხილავს ნათელის დატვირთვას მანიქეიზმში, გნოსტიკურ თხზულებებში და კიდევ ერთხელ დაუბრუნდება „ვეფხისტყაოსანს“: „ვტყვი სინათლე და ბნელი მხოლოდ პოეტურად გამოყენებულნი არიან სიცოცხლისა და სიკვდილის დასახასიათებლად... სინათლე აღნიშნულ ლექსში გამოხატავს სიყმანვილესა და სიცოცხლეს, ხოლო ბნელი არის სიბერისა და სიკვდილის წარმომადგენელი. ამ ლექსით გამოთქმულია ცხოვრების ნაკლზე ჩივილი: რალა იგი ახალგაზრდობა, რალა იგი სიცოცხლე ყმანვილური, რომელს მოსდევს ჭირი სიბერისა, ხვალინდელი სიკვდილი!“

პოეტური ალგორითმი — ყოველი ნაკვეთი, ლიტერატურული ფრაზა,

სარწმუნოებრივი მინიშნება, ორაზროვანი გააზრება ახსნას (კონკრეტული აზრის ამოცნობას), შეჯერებას გულისხმობს. ტექსტი, ქვეტექსტი ან ინტერტექსტი — სხვა თვალსაწიერია ნავარაუდევია. აქ არაა ოდენ მსუბუქი სათქმელის ემოციური გართიმვის მცდელობა. ესეც სრულიად ბუნებრივია: აკი მისი ავტორი — მეცნიერია, მოაზროვნე, სასულიერო პირი... საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ (1995 წლის 19 IX) არქიმანდრიტი გრიგოლ ფერაძე წმინდანად შერაცხა. ამ ჩამონათვალს კიდევ ერთი შტრიხი დაემატება — პოეტი.

III. და სალამო რომ მოგვევლინება — მზე რომ განდენის ყველა მახილველს ოცნების ფრთები მე შემებმება და შენსკენ ვინეც მე შენთან ვარ იქ. არ შეუდრკები მაშინ მახვილებს და გადავკოცნი სამშობლო მიწებს.

დამეთანხმებით, ეს ბუნების სურათი არაა; პეიზაჟი მხოლოდ ფონია; სულიერი მზაობაა, რომ მზეც (ალბათ, ნათელი=ღვთაებრივი) შეეშველება; და პოეტს ზმნის პირის ნიშნები არ შეეშლება: შენ — „არ შეუდრკები“, მე — „გადავკოცნი“... და მომდევნო, სრულიად მოულოდნელი, რიტორიკული, ამასთან, დაფიქრებული კითხვა:

სადაა ნეტავ, ჩემი სამშობლო...

ან ამგვარი:

სადაა ნეტავ, ჩვენი ბეთლემი...

ეს ახალი, სხვა მასშტაბის და რანგის შრეებია... მათზე სხვა დროს და ალბათ, უკვე სხვა წერილში...

გურამ მეგრელიშვილი

ბიჭები

□

პრელუდია და ფუტა
საკუთარ თემაზე

ლევანი, ირაკლი, რომა და სოსო და ნიკა,
დათო და კოსტა

პრელუდია

კონტროლიორი ქალი ბევრს კიოდა, მაგრამ ბიჭები მაინც გადაახტნენ. ის დიდთავა პოლიციელი დაბლვერილი უყურებდა, თუმცა ხმა არ ამოუღია. „ვზროსლებმა“ რომ ცემეს, იმიტომა დაშინებულიო, დაასკვნეს. ლევანმა კი ისიც არ იკმარა უფულოდ რომ გაიარა და საკუთარი უპირატესობის თუ ზიზლის დასადასტურებლად ქალის მხარეს გადააპურჭყა.

ქალი უარესად განინმატდა, შეხედეთ, ხალხო, რა თავხედიაო, დაიყვირა და დიდთავა პოლიციელს ამრეზით გახედა. პოლიციელმა იგრძნო, რაღაც რომ უნდა ექნა. მთელი ხალხი მას უყურებდა და რაღაც უნდა ექნა, მაგრამ ის დინჯად დაიძრა, ისე დაიძრა, ბიჭებს ესკალატორზე შედგომა რომ მოესწროთ და მერეღა იკითხა ომახიანად: რა ხდება, რა ბაზარია აქო.

ერთმა მოწმემ მაინც, ყოველი შემთხვევისათვის, განუმარტა მომხდარი, მაგრამ დიდთავა თითქმის არ უსმენდა და მთელი გულისყური კონტროლიორისაკენ ჰქონდა მიპყრობილი, რომელიც ჩუმად, მაგრამ სწრაფად და გამწყვლად ესაიდუმლებოდა ვილაც მგზავრს: ეგაც არის რა... მილიცია! რისთვის დგას, კაცმა არ იცის, ლამის სახეში შემაფურთხეს და ხმა არ ამოიღო. არადა, გავატარო უფასოდ და მე მომსხნიან სამსახურიდან, მაგას კი არა...

დიდთავა იბღვირებოდა. ხმას არ იღებდა, მაგრამ ზედვე ეტყობოდა, — რაღაც გასამართლებელი საბუთი ჰქონდა მოფიქრებული.

— იმ დღეს კი სულაც ცემეს ეგ საცოდავი! — არ ისვენებდა კონტროლიორი, — ორმა კაცმა ისე ამოიღო, ფეხ-ქვემ...

— მართლა, რა არის, შე კაცო, ქალს რამის თავზე... იმას უქნეს! რილასთვის დგახარ აქ, იმასავით... — საკუთარი აზრი გამოთქვა დიდჩანთეზიანმა კაცმაც.

პოლიციელი საბოლოოდ გაბრაზდა. კბილები დააღრჭია და: გადი... გადი ეხლა... გადი, გადი აქედანა, თორემ!.. გადი!

და თავადვე გავიდა.

ბიჭები კი ხარხარით ჩავიდნენ ბაქანზე და მერამდენედ ისხენებდნენ, როგორ გადააპურჭყა ლევანმა ქალის ფეხებთან.

— ბიჭო, ზედ რომ დაცემოდა, რაღას შერებოდი მერე?

— ნეტა შენც დარდობ, რა!

— არა, ის დიდთავა რას ჰგავდა, არა?

— ეგ ხომ იცი, ვინ ცემა?

— მართალია ეგ?

— მართალია რომელია!

— ნახეთ, რა კარგი ქალია!

— აბა?

— ავე, სარკესთან!

— სადა?

— რა სადა, სარკე სადაა?!

— ის სუსლიკაც მაგასთანაა?

— ნახე, როგორ გომიასავით ელაქუცება.

— ქმარია ნეტავ?

— რა ქმარი, ვერა ხედავ, მხრებამდე ძლივს წვედება!

— ალბათ საყვარელია, ან ვინმე!

— ნახეთ, რა ჯანმრთელი ქალია!

— ზოგს რა ბედი აქვს!

— ვანომ რაო გუშინ?

— მაგან ხომ ტვინი შექამა.

— რაო, რაო?

— რა რაო, ზამთარში ვარკეთილში ვივარჯიშებთო.

— სადა?

— ვარკეთილში.

— ეგ ხომ არ გაგიჟდა?

— ეხლა ვარკეთილელები მაცემინე კიდეც რა..

— უარზე დავდგეთ ყველა და...

— რომა, შენც ჩვენთან ხარ, ბიჭო?

— კანემნა, რაზე მეკითხები მაგას?

— იუდა ხარ!

— **Сам сам ты иуда! ты иуда!**

— ხელი ბიჭო! ე, ხელი-მეთქი, ნუ გამითამამდი, ბიჭო, თორემ ჩაგაფეთე!

— რა რა! მართალს გეუბნება, ბიჭო, ენა ნუ დაიგრძელე, გაიგე?!

— კაი, რა გაჩხუბებთ, ნახე, ის ქალი აქეთ იყურება!

— დათო, შენ ნუ ხარ მშვიდობის მტრედი, რა!

— რა შუაშია?..

— მოდიო, იმათთან ნავინოთ, გინდათ?

— მაიცა რა, მოვიდა!

ბიჭები მატარებელში შევიდნენ. ისე შევიდნენ, თითქოს საკუთარ სამფლობელოში არიანო.

— სოსო, რა მოწყენილი ხარ, შეყვარებული ხომ არ ხარ?

— მაგას თავის თავის მეტი არავინ უყვარს!

— არა, ბიჭო, ნუხელის მუცელი მტკიოდა და...

— ორსულად ხარ?

— თავში არ გირტყა, ბიჭო!

— კაი, რას ავარდი!

— ავარდნა რა შუაშია, მოვიწამლე და ცუდად ვიყავი, ორსულად კიდეც ბებიაშენია!

— ხომ იცი, დალუპული მყავს..
 — რა ვიცი აბა? (პაუზა) რაო, რა თქვა ვანომო?
 — ვარკეთილში უნდა ვივარჯიშოთ, დეკემბრიდანო.
 — მართლა? ვაა! მანდ, ხომ იცი, ვინები ვარჯიშობენ?
 — არა!
 — ჩვენ რომ გავიცანით, იმ დღეს, ხელბურთელი გოგო-ები!
 — კაი, მართლა?!
 — ისე მაინც მოახერხოს მაგ გუჯმანამ, ჩვენი ვარჯიში იმათსა დაემთხვეს!
 კოსტამ მარჯვენა კუთხეში გოგო შენიშნა და ბიჭები იქეთ გაახედა.
 — გინდათ მივიდე და გავიცნო?
 — მაიცა, ბიჭო, ვინმესთან არ იყვეს!
 — იყვეს რა!
 — მიდი, მიდი!
 — რომელიმე წამომყევით!
 — მაიცა, მეზარება!
 — რა გეზარება, ჩავა და ნახავ! (პაუზა)
 — ირა, შენ წამო!
 — წამო! არა, მოიცა! ორი წუთი მოიცა! თმები აჩეჩილი ხო არ მაქვს?
 — ნეტა შენ, რა!
 ირაკლიმ სარკეში ჩაიხედა და გოგოსკენ წავიდნენ, მაგრამ მთლად ახლოს მისვლა ვერ გაბედეს და შორიახლოს გაჩერდნენ.
 — ნახე რა სახეები აქვთ! — გაიცინა ლევანმა და სხვებმაც გაიცინეს.
 გოგომ შენიშნა, როგორ უყურებდნენ ბიჭები, ტუჩამრეხილმა ზურგი შეაქცია და გაჩერებაზე ჩავიდა.
 კოსტა და ირაკლი მობრუნდნენ. თავდაცვის მიზნით აგდებული სახე ეჭირათ, მაგრამ მათთვის ხმა არავის გაუცია.
 მერე ვიღაც აყლაყუდა პოლიციელი შემოვიდა. ბიჭებმა ლაპარაკი შეწყვიტეს და აქეთ-იქით ყურება დაიწყეს. სოსომ ერთი ახედა ფორმიანს, ჩანთა აიღო მუხლებიდან და: დაბრძანდითო, შესთავაზა. პოლიციელმა მხარზე დაადო, კი არ დაადო, დააჭირა ხელი და: იჯექიო, უთხრა, მაგრამ სოსო გაუძალიანდა და მარჯვნივ გაიწია. პოლიციელი დაიბნა, თუმცა საბოლოოდ მაინც დაჯდა და გაზეთში ჩარგო თავი. ბიჭები და სხვა მგზავრები სოსოს მიშტერებოდნენ. სოსო ოდნავ დაბნეული ჩანდა და: რა? — ჰკითხა ლევანს. ლევანმა თავი გააქნია — არაფერიო, — და მეორე მხარეს გადაინაცვლა.
 ვაგზლის მოედანზე ჩამოვიდნენ და უხმოდ განაგრძეს გზა.

ლევანი

რას უშლიდა, მაგრამ მაინც ჩატეხაო, ის ნათურა. იმ მეზობელ ქალს კიდევ დაუნახავს და ყვირილი აუტეხავს. ლევანს უთქვამს, თუ ხმას არ ჩაიგდებ, კარებთან მოგიშარდავო. ქალს ფანჯარა დაუხურავს, თუმცა საღამოს ნახისთან მივარდნილა და: შენი უზრდელი შვილი ან გააჩერე ან მილიციასი წავატრევენებ და გამოსასწორებელში რომ გაგზავნიან, მერე ნახეო. ნახის იქით გაულანძლავს ქალი,

შენ შენ თავს მიხედო, პატიოსნად რომ მოგაქვს თავი, სინამდვილეში კიდევ სანტეხნიკი გყავს საყვარლადო. განა არ ვიცი, ორმოცდაათი წლის ქალმა ორი თვის წინათ აბორტი რომ გაიკეთეო. ქმარი არ გყავს და არაფერი და რა, სულწინმიდამ ჩაგისახაო? ქალი გამშრალა, ტირილი დაუნყია და გამოტრიალებულა. ამ დროისთვის უკვე მოშარდული ყოფილა მის კართან და სულ მთლად გადარეულაო. ჩასულა პირველი სართულის მეზობელთან, ამომყევი, ნახე იმ თავხედმა ბიჭმა რა გააკეთაო. მეზობელი წამოყოლია, ცხვირზე ხელმოჭერილს ზიზლით დაუთვალაიერებია ნახევრად გამშრალი კარი, კარის წინ მდგარი გუზურა და შინ შეყოლია, მაგრამ მერე უთქვამს ქალისთვის, რომ უჩივლო, როგორ დაამტკიცებ, რომ მაგის გაკეთებულიაო?
 ქალს უპასუხია, ხომ დამემუქრაო?! დაგემუქრა, დაგემუქრა, მაგრამ იქნებ სულაც ვიღაც გამვლელმა ქნაო? გამვლელი მეექვსე სართულზე ამოვიდოდაო? უკითხავს და: ზარალეულს. იქნებ ამოვიდა... ან სულაც ზედა სართულიდან მოდიოდა სტუმარი და იმან.. მოკლედ, ვერ დაამტკიცებ, თუ ანალიზი არ აიღე და ექსპერტი არ მოიყვანეო. თანაცო, ეგო, ნასვამი კაცის მოშარდულს უფრო გავს, ვიდრე თოთხმეტი წლის ბიჭისასო, თან კიდევო მაგას გამოუშვებენ და უარესს გიზამსო. მოკლედ, ქალსაც უფიქრია, უფიქრია და გადაუფიქრებია პოლიციაში ჩივილი, მაგრამ მეზობლებში უთქვამს, თუ რამე არ ვილონეთ, მაგისგან კარგს არაფერს უნდა ველოდეთო, დღეს მე მიქნა ასე, ხვალე თქვენ გიზამთ და ზეგ კაცსაც მოკლავს და ბინასაც გატეხავსო. მეზობლებს მოუსმენიათ, რავი, ჰო, შენც მართალი ხარო, ცალკეად უთქვამთ და მეტი აღარაფერი და ამაზე ნაწყენი დარჩენილა ქალი. ნახის თავის მხრივ უჭორავია, მე განა ჩემს შვილს ვიცავ, განა არ ვიცი რა გაოხრებულა ცა მყავს, მარა რაღა სულ მაგასთან მოსდის კონფლიქტი, რაღა თქვენთან არ აშავებს რამესო.
 მეზობლებთან მართლა მამა-აბრამის ბატკანივით ისაწყლებდა თურმე თავს ლევანი. ვიცით, რა მავნეცაა, მაგრამ ისე თავაზიანად გვესაუბრება ხოლმე, მეტი რომ არ შეიძლებაო, უთქვამთ მეზობლებს. იმ ამბავზე კიდევ უფიქრიათ, კიდევ კარგად იქცევა ეგ ბავშვი, თავისი მშობლების ხელშიო. ის მამამისი ხომ ლოთი და ლოთია და დედა საერთოდ გიჟი ჰყავსო. გახსოვსო, უთქვამს ერთ მეზობელს მეორესთვის, ხუთი წლის ლევანი ბატარეაზე რომ მიაბა და ეგრე რომ დატოვა დილიდან-საღამომდეო? და ეგ და მამამისი რომ გააგდო ერთი კვირა სახლიდან და ნათესავთან რო ეძინათ და რაღაც რო მოუპარავს იქ ლევანის და რო გამოუგდიათ იქედანაც და ერთი ღამე ქუჩაში რო გაათენეს, ის თუ გახსოვსო, უკითხავს მეორეს მესამესთვის და განაჩენიც გამოუტანიათ: სულ ნაზია დამნაშავეო, — მაგრამ მერე ირაკლის მამიდას უთქვამს, ჩემი მეგობრის ბიძის მეზობლად ცხოვრობდნენ ადრე გურამას მშობლები და ისეთი კარგი ოჯახი ჰქონდათ თავიდან, ისეთი კარგი, სალაპარაკოდ იყოო, მაგრამ მერე გურამა გალოთებულა და სახლში მტკრევა დაუნყიაო. ვიღაცეებს აპყოლია და თამამიც დაუნყიაო. ნახი რო გაყოლია, ცოტა მომჯდარა, მარა მერე ისევე აუშვია და არც მთლად ნახის ბრალია, ერთი კარგი დღე არ უნახავს მაგის ხელში და კიდევ კარგ ჭკუაზეაო.
 გურამა რაზე გალოთებულა და მაგის გოგო რომ მოდის ხოლმე პირველი ცოლიდან, ის გოგო პირველი ცოლისგან კი არა, საყვარლისგან ჰყოლია და ის ქალი მომკვდარა და

იმიტომ გალოთებულაო. ნაზი სოფლელი ყოფილაო, გურამას დეიდას გაურიგებიაო. სოფლელი ეძახე შენ და კი დაი-მონა ქმარიო, შურით უთქვამს ლამარას. ეგეთ დამონებას რა ვუთხარი, სახლში ვერაფერი შეირჩინა და შეიძინა მაგ საცოდავმა იმ გათახსირებულის ხელშიო, უპასუხია ირაკლის მამიდას. დიდი გაოხრებული ვინმეა, ერთხელ მეც კი შემომთავაზა მაგ უნამუსომო, გამოტეხილა მერე. მერე მი-გეცა, შე კაი ადამიანო, შენც გაიხარებდი და ისიცო, გაუცი-ნიათ ქალებს. მიცემა რომ მინდოდეს, რა, მაგაზე უკეთეს კაცს ველარ ვნახავდიო, სწყენია ირაკლის მამიდას და ამით დაუმთავრებიათ საუბარი.

ლევანს კიდევ ბიჭებში უთქვამს: ახლა უარესს ვუზამო.

— მოვიდეს მერე მაგის საყვარელი და მომჭამოს ფეხე-ბი! — გაიცინა და გადააპურჭყა.

— ჩვენთან ამბობდა, პოლიციაში უნდა დავრეკო და გა-მოსასწორებელში წავაყვანინოო, — თქვა დათომ.

— ფეხებსაც ვერ მომჭამ, გაიგე?! — დაულრიალა ქა-ლის ფანჯრებს ლევანმა და გინებაც ზედ მიაყოლა.

— შეეშვი რა, ბიჭო, ვის გადაეკიდე, პატარა ხომ არა ხარ?! — ისეთი ტონით უთხრა ნიკამ, უფრო ნააქეხა, თუ რა იყო, უარესად ააყვირა ლევანი.

— რა წაიღე ბოლო-ბოლო ტვინი, მოკეტე რა! — გაბ-რაზდა სოსო და ხელი ჰკრა მსუბუქად.

ლევანი გაჩერდა, უცბად ჩანყნარდა და აბა რა, როდემ-დე უნდა ვუთმინოო, ისე წყნარად თქვა, ვერც იფიქრებ-დით, თუ ერთი წუთის წინათ ასე იჭაჭებოდა.

სოსომ ხელკავი გამოსდო, გვერდით გაიყვანა, რაღაცე-ები ელაპარაკა და როცა ბიჭებთან დაბრუნდნენ, ვითომც აქ არაფერიო, დათოს დეიდის ქმრის მანქანაზე დაინყეს ლაპარაკი.

დათო ისე ამაყად იდგა, თითქოს იმ მანქანას დღე-დღე-ზე ჩუქნიდნენო... მერე ბურთი ჩამოუტანია რომას და ფეხ-ბურთი უთამაშიათ. ლევანს ფეხის ტკივილი მოუმიზეზებია და წასულა და სწორედ მაგ დღეს მოუკლავს თურმე თინას და ვაჟას შავი ძაღლი. ნემსი ჩაუდია ძეხვში და რომ უჭამია იმ საცოდავ ძაღლს, ეგრევე მომკვდარაო. თინას დაუნა-ხავს, როგორ აჭმევდაო ძეხვს ძაღლს და ქმრისთვის უთქ-ვამს, რომელიც საცემად გამოკიდებია ლევანს. იმას კიდევ უგინებია კაცისთვის და გაქცეულაო. ვაჟა გურამასთან მი-სულა, ესე და ესე გააკეთა შენმა შვილმა და სანამ მე შემო-მაკვდა, შენ ცემე, თორემ მაგრად ვარ გამწარებული, ხომ იცი, როგორ შვილივით მიყვარდა ეგ ძაღლიო. გურამას და-უძახია ლევანისთვის და ხელი შემოუკრავს.

პირდაპირ ბიჭებში შემოარტყაო, ყვებოდა მერე ნიკა სახლში. ისეთი ხმა ჰქონდა, ლამის შევხტიო.

ლევანს ყვირილი დაუნყია და მამისკენ განუულა.

— მამისაკენ გაინია, აზრზე ხარ? — უკვირდა ირაკლის, ვინც ვერ შეესწრო იმასთან.

— მერე?

— რაღა მერე, გურამას ფერი წაუვიდა. რო ჩავლო ყუ-რებში ხელი, სულ აქეთ-იქეთ ატრიალა, მერე ძირს დაიგდო და წიხლები ურტყა, ძლივს გამოგლიჯა ვაჟამ ხელიდან.

— რა დაცენტრილების ოჯახია, რა!

— აბა, ბიჭო!

ლევანს კიდევ თურმე სულაც არ სძულდა ძაღლები. უბ-რალოდ, იმ შავ ძაღლზე მოხდა ეგრეო, თორემ ყველამ იცოდა, ფეხმოტეხილი, თეთრი სპანიელის და რაღაცის

ნაჯვარი, როგორ აიყვანა სახლში, აბანავა, აჭამა და ლო-გინშიც ინვენდაო. ხანდახან ისეც ხდებოდა, გამოეკიდებო-და რომელიმე ძუკნას, ჭიტლაცს ამოსცხებდა და მერე ან-კავნკავებულს იჭერდა და გულში იხუტებდაო. მოკლედ, სულაც ვერ იტყოდა კაცი, სძულდა თუ უყვარდა ლევანს ძაღლებიო.

დათოს ბებია, ლამარა კი ნაღდად ეჯავრებოდაო. და დათოს ხათრით კი არ იკავებდა თავს გინებისაგან, არამედ იმიტომ, რომ ეშინოდაო. თურმე სულ ერიდებოდა, არც პა-სუხს სცემდა და არც გამარჯობას ეუბნებოდა. ლამარა ალ-ბათ ხვდებოდა და ჯიბრზე თუ რა იყო, ხან ხელს გადახ-ვევდა, ხან თმაზე მოეფერებოდაო. ერთხელ კიდევ თურმე (მერე სამასხარაოდ ჰქონიათ ეს ამბავი ბიჭებს) ლევანი რა-ღაცაზე ისე დამფრთხალა, გვერდით ოთახში გასვლისაც ეშინოდაო. არა, მშიშარა ისედაც იყოო, მაგრამ მამინ ძალი-ან შეშინებულაო (რაღაცაზე, მგონი ძილში რაღაც დაეცა, თუ რაღაცა!) და ლამარა ამდგარა და ასგრამიანი, გამოყვა-ნილი ჭიქით შარდი შეუტანიაო. სხვისი კი არა, თავისი, ბებ-რული შარდი, თბილ-თბილი და უთქვამს, დალიე და შიშე-ბიც გაგიქრებო.

— თან მაგნე და რაღაც კი არ გეგონოს, მთელი კვირაა დიეტაზე ვარ, სუ დაწმენდილ-დასუფთავებულა, შენ ბედ-ზე... დაემთხვა რა!

ლევანს გვერდით გაუყვანია დედამისი და: წაეთრიოს ეგ... ქალი, თორე ვაგინებო, უთქვამს.

ირაკლის მამიდას კიდევ, იქნებ საკუთარი დავაღვეი-ნოთ, მაინც სხვისი შარდის... ფუჰ, დალევა როგორიაო, აუმრეზია ტუჩები და ლამის ცუდად გამხდარა.

— თავისი შარდი რა შუაშია, აქ მთავარია დიეტის შემ-დეგი შარდი, თორემ ეგრე ყველა შარდავს და მამინ წამლე-ბი აღარ იქნებოდა საჭირო! რას იპრანჭები, ბიჭო, მე რა, რამე კი არ მჭირს, თვითონ ვსვამ ყოველ დღით სამ-ოთხ სუფრის კოვზს და შენ რა ქალაჩუნა ვინმე გამომიხვედი?!

მოკლედ, ზოგი ამბობდა, ბოლოს მაინც დაალევიანო, ზოგმა თქვა, არაო, ზოგის თქმით კი, უბრალოდ პირში ჩაუ-გუბებია, ვითომ დავლიეო, და მერე სამზარეულოს ნიჟარა-ში გადმოუპურჭყებიაო, მარაო, ერთი ყლუში მაინც ჩაეყ-ლაპებოდა, არ არსებობსო.

უბნის ბიჭები ძალიან დასცილოდნენ, რაღა ამ ბეხრეკი-სას სვამ, დილაობით გამოგვარე და ერთ კაი ათლიტრიან ნარევეს გაგაგანთ ხოლმეო.

ბოლოსდაბოლოს, იმდენი ულაზღანდარავეებით, ლე-ვანი გაბრაზებულა და დაუგინია: ვინც მაგაზე კიდევ ხმა ამოილოს, იმის ასე და ისეო. ბიჭები კი გაჩერებულან, მაგ-რამ სოსოს და კოტეს უცემიათ, უცემიათ რა, წაურტყამთ, ძმობაში ეგეთი რამე რატომ თქვიო, და ამაზე მორჩენილა ლაპარაკი.

თავისი უფროსი და, თუ ნახევარდა, კიდევ შინიდან გა-უუგდია ერთხელ. კი არ გაუგდია, უფრო სწორად, სახლში არ შეუშვია. ისედაც სულ გაბრაზებული ელაპარაკებოდა თურმე და იმ გოგოსაც გურამასთვის უთქვამს, ეგ შენი შვილი ან გააჩერე, ან რაღაც უქენიო. ყველაფერ ამას ისიც დამატებია, რომ მეზობელ ქალს (სანტექნიკის საყვარელს) ნაზისთვის უთქვამს, შენი ბიჭი რაღაც ცუდად კიდებს შენს გერს ძუძუებზე ხელს და მიხედეო. ნაზის მაგრად უცემია ლევანი, სულ რკინის ჯოხით, და მამინ უთქვამს კოტეს ლე-ვანისთვის, დედაშენი რა დამპალი ქალიაო. სულაც არ

სურდა ცუდად გაეგო, მაგრამ ლევანის გაურტყამს, ვიზე ამბობ, ბიჭო, მაგასო, და უჩხუბიათ. ისე, უბანში ყველასთან ნაჩხუბარი ყოფილა ლევანი, ზოგთან რატომ, ზოგთან რატომ და ალბათ ამიტომ თუ იყო, რომ ოდნავ, სულ ოდნავ გარიყული ყოფილაო. თუმცაო, თვითონვე გულწათხრობილი ბავშვი იყო. მწარე და გესლიანი ენა კი ჰქონდა, მაგრამ ცუდი გულის მაინც არ ეთქმოდაო.

ვერ და ვერ რომ მოთოკეს მშობლებმა, ოდნავ შეეშენენო და ისიც ცოტა გამოსწორდაო. მთლად არა, მაგრამ ცოტა გამოსწორდაო, ყოველ შემთხვევაში, პოკერს აღარ თამაშობდა და ვალებს აღარ იღებდაო.

მაგრამ ის შიმშილი ვერაფრით გადაიგდო და არც შელოცვამ უშველა და არც შარდის სმამო. და იმ დღეს პირდაპირ სადარბაზოში, ჩამუხლული ხმამალა ტიროდაო და მეზობლებს შესცოდებიათ და ნაზისთვის უთქვამთ, ექიმთან წაიყვანე, იქნებ რა სჭირსო. ნაზის კიდევ: სად მაქვს მაგის ექიმთან წაასყვანი ფული, მამა-შვილის ხელში სული შიმშილით რომ არ მხდება, არ გიკვირთო. რაც მაგან პოკერში წააგო და ვალები დაგვადო, ხომ ვუმკურნალებდიო, მაგრამ ეხლა ეგდოს ეგრე და ღამე ჩაისველოს ხოლმე ამხელა ბიჭმა და უბანშიც რომ გაუგებენ და დასცინებენ, მერე ნახსოო.

და სანამ გაუგებდნენ და დასცინებდნენ, თვითონ დასცინოდა ყველას — შენ ასეთი ხარ, შენ ისეთიო. ბიჭები გესლას ეძახდნენ და ერიდებოდნენ მაგის ყბაში ჩავარდნასო.

როცა ერთად მიდიან სადმე კიდევ, ისე გამომწვევად იქცევა, ერთი-ორჯერ მაგის გულისთვის კინალამ სხვებმაც შარი აიკიდესო. ან იმ დღეს რა ყოფილა, მეტროში, იმდენი ხალხის თვალწინ, კონტროლიორი ქალის ფეხებთან რომ გადააპურჭყა, — ლამის დაუჭერიათ ეგეც და ბიჭებიც. კიდევ კარგი, ვერ მიუსწრია იმ ვილაცა დიდთავა პოლიციელს, თორემ მაგ საცოდავებს კი წაარტყამდნენ ერთი-ორს და იქნებ პოკერის ვალი მონაგონი ყოფილიყო?!

მერე ლევანი ყვებოდაო: — მთელი ხალხი მე მიყურებდა გაცეცხული, ეს ვინ არის, რაებს ბედავსო. ბიჭები კიდევ, მაგრად დაშინდნენ, ისე დაშინდნენ, ერთმანეთს ასწრებდნენ ესკალატორზე შედგომას და სულ სირბილით ჩავიდნენ კიბეებზეო. მერე კიდევ, სოსოს ვილაც ძალისთვის ადგილი დაუთმია. ლევანის თქმით, შეეშინდა და იმიტომ დაუთმო: მაგან იფიქრა, მე რომ იმ ქალს ვაგინე, ვაიმე დაგვიჭერენო, და იმიტომ ადგაო. ისეთი სასაცილო შესახვედაობა ჰქონდაო, ისეთი დამფრთხალი და დაბნეული, შეგეცოდებოდაო. და ბიჭებიც მიმხვდარან, რომ სოსოს შეეშინდა და არაფერი უთქვამთ. მერე კი ალბათ სულაც დაავინყდებოდათო.

ირაკლი

ძუძუ მოდის, ძუძუ! — დაიყვირა სოსომ და ყველანი აყვნენ: ძუძუ... ძუძუ! ირაკლი სწრაფად მიუახლოვდა მათ და ყველაზე ახლოს მდგომს მხრით მიეჯახა, მაგრამ სხვები არ გაჩერებულან, ისევ ისე ხარხარებდნენ და დასცინოდნენ. ჰა, ბიჭო, ჯიბე გახვრეტილი გაქვს? — ჰკითხა სოსომ და ხელები გაუკავა: მოდი, მოდი, ამოუტრიალეთ, ნახეთ! დავიგინები, გახვრეტილი ექნება!

— წადი რა!

— რა ამღვრეული თვალები გაქვს, რა არის, თავს იკლა? — არ ეშვებოდა სოსო.

— ვის ეუბნები, ბიჭო, ძალღებს მაინც არ ვუთმობ ადგილს! — გაფიცხდა ირაკლი და ბრაზიანად გადააპურჭყა.

სოსო უცბად შეიცვალა, მუხლი მიარტყა და გაჩუმება მოუნდომა, მაგრამ ახლა ირაკლის მიეცა სამაგიეროს გადახდის საშუალება და უარესად დაიქოქა: ჰა, აგე ბიჭო, უბნის ინსპექტორი მოდის, მიდი, ხალიჩები დაუგე!

ბიჭები ახლა ირაკლის აყვნენ და იმ ამბის გაფორმება დაინყეს, თუ როგორ დაუთმო სოსომ პოლიციელს მეტროში ადგილი. სოსო არ ბრაზობდა იცინოდა და ერთსა და იმავს იმეორებდა — ეგრე არ იყო, ეგრე არ იყო. ირაკლი ხმას აღარ იღებდა ქვეშიდან ასცქეროდა სოსოს აკვირდებოდა და ფიქრობდა.

როგორც კი ლიფი გაიხადა, ტელეფონმაც დარეკა. ქალმა აიღო და ამისგან ზურგით დადგა. ზურგიდანაც მსუქანი ჩანდა, თირკმელებთან ხორცი მოფოფლოვებული და ნაკეციებიანი იყო. კარგად ვერ ხედავდა, მაგრამ ეტყობოდა, რომ ძუძუებს შორის, ჩაღრმავებულ ადგილას ისრესდა ქალი. მერე მობრუნდა, იცინოდა, ისე იცინოდა ჩამოწეული მკერდი უთახთახებდა, ამან უფრო გააღიზიანა ირაკლი და ჭოგრიტი მარცხენა ხელში გადაიტანა.

როცა ეზოში ხვდებოდა ქალს, თვალს არიდებდა და ისე ესალმებოდა და მეტი არაფერი. თუმცა არა, ერთხელ, ორი წლის წინათ, ზევიდან დაუძახა, ფული გადაუგდო და პური ამოატანინა.

ირაკლიმ წუნუნით აუტანა პური და როცა ქალმა კარები გაუღო, სწორედ მაშინ დაუნახა პირველად მოშიშვლებული მკერდი. ქალს ხალათი ეცვა, ნაუცბათევად შეეკრა და სანახევროდ უჩანდა ორივე ძუძუ და მათ შორის დაკიდებული ზოღიაქოს რომელიღაცა ნიშანი. ირაკლიმ უკვე იცოდა მაშინ, რომ ქალთან ვილაც სანტექნიკოსი დადიოდა, მაგრამ ამაზე მხოლოდ სხვა ბიჭებივით იცინოდა და ჭორაობდა, იმ დღიდან კი უკვე სხვანაირად დაიწყო ფიქრი. ქალი სულ მცირე სამჯერ დიდი იყო, მაგრამ ეს ხელს არ უშლიდა ირაკლის, ღამღამობით მასზე ეფიქრა. ის სანტექნიკოსი, ჭუჭყიანშარვლიანი, მარადგაუპარსავი კაცი სძულდა და გულში იმდენად ეცოდებოდა ქალი, ერთხელ წერილიც კი დაუწერა, რომელშიც სთხოვდა, ოღონდ მაგ სუნიანს დაშორდი და რაზეც გინდა გაგე ზავნები ხოლმე და ვისთანაც გინდა იმასთან იცხოვრეო. თუმცა ეს წერილი საბოლოოდ მაინც დახია. არა, კი გაურჭო ქალის კარებს, მაგრამ მერე თავადვე ამოაძრო, დახია და გადაყარა. მაშინ, როცა პური აუტანა და ქალმა გაუღო, ბინიდან ისეთი სუნი გამოვარდა, რომლის მაგვარი მანამდე არსად გაეგო. ეს იყო წინდების, საჭმლის და რალაცა მესამის ნარევი. მიუხედავად იმისა, რომ სუნი ამკარად მძიმე და აუტანელი იყო, მაინც ესამოვნა. იმ მესამის სუნი თითქმის წელიწადნახევარი გაურკვეველი დარჩა ირაკლისთვის, სანამ ერთ მშვენიერ დღეს, საპირფარეოში არ იპოვა. იპოვა და მას შემდეგ, ჭოგრიტი-მომარჯვებული ისე ხშირად შეიგრძნობდა ხოლმე ამ სუნს, სიარული უჭირდა. და თუმცა დათოს მოძვარს უთქვამს, ჩუქენობა ზურგის ტვინს ათხელებს და გონებრივად აჩლუნგებს ადამიანსო, ამას სულაც არ შეუშლია ხელი, კარგად დაემახსოვრებინა დახრილი რუსულის მასწავლებლის ულიფო მკერდი და მერე ოთხჯერ გაეხსენებინა. როცა ეს

პირველად ნიკას გაანდო, ბიჭმა მოუსმინა და თვითონაც გამოუტყდა, რომ ერთ საერთო ნაცნობ გოგოს ისიც „იხსენებდა“ ხოლმე, მაგრამ ორი დღის მერე, უკვე უბანში გამოსულს „ძუძუს“ ძახილით დახვდნენ ბიჭები. მერეც, როცა უნდოდით გაებრაზებინათ, გაახედებდნენ ვინმე გამვლელ ქალისკენ და: ჰა, მიდი, ირა, მასალა აიღე, მასალაო, – დასცინოდნენ.

ირაკლი ბიჭებზე მეტად თავის თავზე ბრაზობდა. ჯერ ერთი, რამ მათქმევინაო, მერე კი მართლა ამდენჯერ ამის კეთება უკვე ავადმყოფობააო, თუმცა მოზნელდებოდა თუ არა, ის ქალი იხდიდა და ირაყლიც სურვილს წინ ვერ უდგებოდა.

კოსტა დასცინოდა, წაგიყვანდი ქალთან, მაგრამ შემოგაკვდება, შე საცოდავოო. შენ წამიყვანე და არ მოგკლავო, ვითომ ხუმრობდა ესეც. წაგიყვან, ერთი ათი ლარი ისესხე, ათსაც მე ვიშოვი და ერთ პუტანკას ვიცნობ, დაგვაჟკაცებსო, პირდებოდა კოსტა. ორი თვით უმცროსი იყო ირაკლიზე, მაგრამ უკვე სამი წელი გადიოდა, რაც „სისხლი გაუმყარდა.“

რანაირად ხდება და, გემოს რომ გაუგებ, თითქოს არაფერიაო, მარა მაინც რალაცნაირად გრძნობ, როგორ გიმყარდება ძარღვებში სისხლი, ძვლებიც გიმაგრდება თითქოს და, საერთოდ, ტყუილად არ ჰქვია დავაჟკაცება, ერთ წუთში იცვლებიო, ამბობდა კოსტა.

მერე, როცა მართლა წაიყვანა იმ პუტანკასთან, შინდაბრუნებული სარკეში ტანს ითვალისწინებდა, შევიცვალე თუ ისევე ისეთი დავრჩიო. და, თუმცა მთელ უბანში ყვებოდა კოსტა, როგორ გამოგადო ქალმა ირაკლი გარეთ, მაგას რა გააძღობსო, და თავიდან როგორ გააშაყირა და ძმრიანი წინდები როგორ ჩააცვა. მაინც უზომოდ მაღლობელი იყო მისი და სულაც არ სწყინდა, სამასხროდ რომ გაუხდა საქმე.

ახლა უკვე ადრინდელივით კი არ ელლაბუცებოდა კლასელ გოგოებს და ვითომ შემთხვევით კი აღარ ავლებდა ძუძუებზე ხელს, ან მეტროშიც, გაჭედო ვაგონში კი აღარ ეხახუნ-ენებებოდა ქალებს სერიოზული, უფრო სწორად (ვითომ) შეწუხებული სახით, არამედ გამოცდილი თვალით ჩა(ე)ყურებოდა ნათესავი ქალის მოღიავეულ მკერდში და ნაგროვები ფულით გაკვალულ(პუტანკა)მინდორზე ნაყრდებოდა.

— იმას მაინც, იმას... მაგის ჯინი მჭირსო, – ამბობდა ხოლმე ბიჭებში სანტექნიკოსის საყვარელზე, და ისინიც თუმცა „ჩუკენას“ ეძახდნენ კიდევ, მაინც ანგარიშგანუღლად ეკითხებოდნენ — რა ნახე მაგ ბებერში ესეთი, რო ვერ ეშვებო.

უბანში სამნი იყვნენ ქალთან ნამყოფი, კოსტა, სოსო და თვითონ. ყველაზე ადრე სოსო „დავაჟკაცდა“, თუმცა ეს მხოლოდ მოგვიანებით გაიგეს, როცა მეზობელი, გათხოვილი ქალის ბინიდან რალაც წამით გამოჩნდა წელს ზევით შიშველი ბიჭი. თავიდან ბევრს იფიცებოდა სოსო, ავეჯს ვანევიწებდო, მაგრამ ვინლა დაუჯერებდა, და ასე გაირკვა, რომ უკვე ცოდნია „მისამართის მიგნება“ სოსოს. მერე კოსტა წაიყვანა ბიძამისმა თავისი საყვარლის დაქალთან თუ დასთან და ლამის თორმეტ საათზე მობრუნებული ბიჭი გახარებული უყვებოდა თვალების ფშვნებით გამოსულ, ნამძინარევე სოსოს, რამდენჯერ მოასწრო ორ საათში. მერე, როცა ირაკლი თვითონ წაიყვანა, ბიჭებში ამბობდა, ეგ ისეთია, სანამ იმ ქალთან შევიდა, ერთი-ორჯერ ნაღდად ჩამოკრავდაო.

მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, ცოტა დაწყნარდა, მაგრამ სინამდვილეში უფრო გაუმიძაფრდა სურვილი ირაკლის. ტოტალიზატორში არ ვაგებ იმდენ ფულს, რასაც ეგ პუტანკებში ხარჯავსო, იცინოდა ნიკა და მართალიც იყო: ხან სკოლის ფონდის ფულს იმიზეზებდა, ხან ექსკურსიებს, ხან დაბადების დღეებს და ხანაც წიგნებს, რომ ფული დაეტყუა მამისთვის და „იმ ქალთან“ წასულიყო. მამაც ფულს დაუკავებდა? — ოღონდ მაგან ქალებში იაროს და მთხოვოს, რამდენიც უნდაო, ფიქრობდა. ხვდებოდა, აბა რა, რას გამოაპარებდა თხუთმეტი წლის ბიჭი ამხელა კაცს, თუმცა, სანამ სჯეროდა, ვატყუებო, ასე აგრძელებდა, მერე კი...

დავაჟკაცდა, მაგრამ თვალთვალსა და მიყურადებას ვერ გადაეჩვია და ერთი თვისება გამოეკვეთა — ქვეშ-ქვეშა იყო. ბიჭებიც ეუბნებიდნენ ამას და თავისიანებიც. „იმ ქალის“ აზრით: შენი ზოდიაქოს ბრალია, ეგეთი რომ ხარ, მაგ თვეში დაბადებულები ნახევარზე მეტი შენნაირი გველად შეები არიანო. ამიტომ თუ იყო, რომ, ჯერ ერთი, ასეთ პატარას ვერაფერს გამოაპარებდი, მეორეც, მოატყუებდი და ისეთს გიზამდა — გაგამწარებდა. არ გეჩხუბებოდა, მაგრამ ისე შემპარავად მიიტანდა ენას, ან ისე გააღვივებდა შულს, პასუხს ვერ მოთხოვდი. ერთხელ კი ისე აჩხუბა სოსო და ლევანი, ლამის ერთმანეთი დაახოცინა, ბოლოს კი ისევე თვითონ გააშველა, შეარიგა და მაღლობელიც დატოვა; მაგრამ სოსო პირში ეუბნებოდა ამის მერეც, მაგარი ახვარი ბიჭი ხარ და არ იმჩნევო. და ძუძუს დაძახებასაც მართო ისა და კოსტა უბედავდნენ. ამიტომ ესეც სულ იმის ცდაში იყო, რამე ხინჯი გაეგო სოსოზე, რომ უბანში ეთქვა და ბიჭები აელაპარაკებინა. და იმ დღეს, მეტროში ადგილი რომ დაუთმო იმ პოლიციელს, ამაზე კარგი ხომ რალა უნდა ყოფილიყო. მაგრამ სოსო არ აპყვა და სხვების სიცილზე თვითონაც გაიცინა. მართო იმას იძახდა, ეგრე არ იყო. ირაკლის ხმა არ ამოუღია მაშინ, ქვეშიდან შეაცქერდა, აკვირდებოდა და თავისთვის ფიქრობდა.

ბიჭებმა კი თქვეს, ეგ დაცენტრილია და იმიტომ დაუთმო ადგილი, ან სულაც წაეკაიფებოდაო. მაგრამ ირაკლის არ სჯეროდა, რომ ასე მარტივად იყო საქმე.

ნაღდად „ნასედკააო“, სჯიდა თავისთვის. კაკრას, იმ დღეს რომ ბაზრობაზე დაიჭირა იმ ძაღლმა, ხო ეგრევე გამოუშვა და ნაღდად შეეკრა და იმიტომაც დაუთმო ადგილი, ფიქრობდა დაბღვერილი, ქვეშიდან აკვირდებოდა სოსოს და ნიკაპს ისრესდა.

რომა

— Сколько раз говорила-зубную пасту выдавите снизу! не помните что-ли?

— ნეტა რა მნიშვნელობა აქვს? — ჩაიბურტყუნა რომამ და ხელების დასაბანად შევიდა.

— Раз говорю значит-имеет!

რომა აღარ შეეპასუხა, ხელები დაიბანა და ფანჯრიდან ყურება დაიწყო.

— Ну, сядь! Вместе покушаем, а то, мне надоела каждую минуту мыть посуду.

რომამ ჩქარ-ჩქარა შეჭამა, წამოხტა და კედლის ჩაცმა დაიწყო.

— Ома поды подными 4 хлеба!

— ოოო, ფეხბურთის სათამაშოდ მივდივარ რა, დედა!
— Подними и потом хорошо?!

რომამ ბურტყუნით გაიხურა კარი, ჯაჯღანით ჩაიარა კიბეები, სწრაფად იყიდა პური და სახლში აბრუნდა. ეგრევე დაყარა მაგიდაზე და გამოტრიალდა.

დედამ კიდევ რაღაც უთხრა, მაგრამ რომას აღარ გაუგია ბოლო სიტყვები, კარი გაიჯახუნა და წავიდა.

მამის დაჟინებით, ქართულ სკოლაში დადიოდა, მაგრამ ეს სულაც არ უშლიდათ ბიჭებს ხელს, დაეცინათ, შე რუსოო. არადა, რუსი არ იყო, მამა უკრაინელი კაპენკო ჰყავდა, დედაც ნახევრად უკრაინელი, ნახევრად პოლონელი. მამა თბილისში დაბადებულ-გაზრდილი გახლდათ, დედა — კიეველი. როცა კაცი სამხედრო განაწილებით კიევში მოხვდა, კარგად წაუვიდა საქმე და ცოლი სამხედრო ვალდებულების მოხდამდე ორი თვით ადრე მოიყვანა. როცა საქართველოში ჩამოვიდნენ, ხალხს პირი ღია რჩებოდა ლენას სილამაზით.

ქალი ძნელად შეეგუა აქაურ ყოფას, სულ სხვა წესები, სულ სხვა აზროვნება. ქართული კი ვერ (თუ არ) ისწავლა და ოჯახშიც რუსულად ან უკრაინულად ლაპარაკობდნენ. ორი ბავშვის გაჩენის მიუხედავად, ისეთივე მომხიბვლელი დარჩა კი არა და უფრო ეშხიანიც გახდა და როცა სკოლაში მოდიოდა რომასთან, ბიჭი გრძნობდა, როგორი თვალებით უყურებდნენ უფროსკლასელები და მუდამ ეზოში მდგარი ფიზკულტურის მასწავლებელი ქალს. რომა ცდილობდა დედის გვერდით არ გაეველო, რადგან მათკენ მომართული ასეთი მზერის ემინოდა.

— უთხარი, ნუ იკრასკება! — ეუბნებოდა მამას, კაცი კი თავში წამოარტყამდა და ტელევიზორს უყურებდა ხოლმე.

გაბრაზებული, რაკი დედაჩემს უყურებენ, მეც სხვისას შევხედავო, გაიფიქრებდა და სხვა მშობლებს აკვირდებოდა, მაგრამ საინტერესო შესახედავი იქ არავინ იყო, ერთმანეთზე უშნო, დედის ასაკის და „ოჯახის ქალის“ შესახედაობის ქალების გარდა.

არადა, იცოდა, რომ მისი არყოფნისას, კლასელი ბიჭები დედამისზე რამეს იტყოდნენ. და ამიტომ თუ იყო, კარგად რომ ცდილობდა ესწავლა, რადგან თუ კარგად ისწავლიდა, მშობელს აღარ დაიბარებდნენ (ყოველ შემთხვევაში, კრებამდე მაინც!) და ბიჭებსაც სალაპარაკო აღარ ექნებოდათ.

მარშან ლენა ექსკურსიაზეც წაჰყვანა რომას და რაც ყველაზე საშინელი იყო: მოკლევნე მოკლე შორტები, ამოღებული მაისური და ბოტასები ჩაიცვა, მოკლედ, თვითონაც

სკოლის მოსწავლეს დაემსგავსა. რომამ, გაიგო თუ არა, დედაჩემიც მოდისო, ვირზე შეჯდა და აღარ მინდა წასვლა, გადავიფიქრეო, აიჩემა, მაგრამ ლენამ თავისი გაიტანა და ვითომჩაძინებული რომა დილის შვიდ საათზე წამოაგდო ზეზე.

კლასელი ბიჭები, სხვა დროს რომ უკან სხდებოდნენ ხოლმე, დამრიგებლის თვალს დავემალეებითო, ახლა წინა სკამებზე გამოქიმულიყვნენ და მძლოლის გვერდით მჯდარ ლენას (წელი უჩანდა და თეთრი საცვლის პატარა ნაწილი) უყურებდნენ. რომა ჯინაზე უკან წავიდა, იქნებ სხვებიც წამყვინენო, მაგრამ ამოდ, — აქეთობისასაც და იქედანაც, გოგოებში ჯდომამ მოუწია.

რანაირად უნდა ეთქვა დედისთვის, დედა, გასწორდი, ტრუსიკი და წელი გიჩანსო, თორემ ეტყოდა და „იმ დამპლების თვალსაც“ აარიდებდა.

ცალკე მძლოლი ეკურკურებოდა ქალს, რომელიც მზიარულად პასუხობდა ყოველ კითხვას და მთელი გზა კისკისებდა. მერე, როცა მამამ ვითომხუმრობით ჰკითხა, როგორ იქცეოდა დედა, ხომ არავინ ეარმყებოდაო, რომამ სიმწარ-სიბრაზით ჩაიცინა და ხმა ვეღარ ამოიღო ყელში ბურთომონოლილმა. ექსკურსიაზე კი რომას გარდა გოგოებიც იბოლმებოდნენ, რადგან ექსკურსია იმიტომაც კარგი, რომ თავისუფლად შეიძლება მოფარებულ ადგილას ყურადღება მიიპყრო. ახლა კი მთელი ეს ყურადღება „ვილაც მშობელს“ მიჰქონდა. ქალმა ერთი თქვა, ჰერბარიუმისთვის მინდა ყვავილებო, რომ მოშიებული თხებივით შეცვივდნენ მინდორში ბიჭები და იმდენი ყვავილი მოიტანეს, ორ ძროხას მთელი ზამთარი შეინახავდა.

— ბიჭო, ჰერბლაიუმი რა არის? — ჰკითხა მამინ ერთმა კლასელმა

რომას. ამან კი ისეთი აგდებით თქვა, ერთი უაზრო ცანცარული რაღაც ბოთლიაო, ეგონა, ეგაა და ყველა ხელს ჩაიქნევს ყვავილების კრეფვაზეო.

გოგოების გარდა კი სხვა მშობლებიც ჩურჩულებდნენ რაღაც-რაღაცეებს ლენაზე, კარგი ტანი აქვსო, რა ლამაზად გამოიყურებაო, ეგრე რომ მეც ვუვლიდე თავსო, ვინ იტყვის, რომ ორი შვილი ჰყავს, გასათხოვარი გოგოსავით არისო და ა.შ. მაგრამ ყველას ტექსტი მანც ერთი შენიშვნით მთავრდებოდა: მარა ამდენი წელია აქ ცხოვრობს და ქართული უნდა იცოდეს, კი, კი, ნამდვილად უნდა იცოდეს; უნდა იცოდეს კი არა, ნამდვილად უნდა იცოდესო...

მაგრამ როცა ბაზალეთის ტბაზე საცურაო კოსტუმით იბანავა ლენამ, ყველაფერს წერტილი დაესვა. მშობელთა ნაწილი არც ჩასულა წყალში, ჩრდილიდან უყურებდა თა-

მხატვარი მალხაზ იაშვილი

ვის შვილს, ნაწილმა უბრალოდ ფეხი ჩაჰყო, ნაწილმა კი (უფრო გაბედულმა) იბანავა, მაგრამ კაბით. ხოლო როცა ლენამ შორტები და მაისური გაიხადა და ასე გაიარა მთელი ოცი მეტრი ავტობუსიდან ტბამდე, აქ ყველანი აღშფოთდნენ. თვით შედარებით მდუმარე ბიოლოგიის მასწავლებელმაც კი ვედარ დამალა გაბრაზება და ფორმა რომ მოეძებნა ამ გაბრაზებისათვის, ასე გამოთქვა: ამას აქ რუსეთი ხომ არა ჰგონია, ნეტა, ჰა?

რომა კი სანწყლად იდგა ავტობუსთან და დედამისზე მოჭორავე ქალებს უგდებდა ყურს. და ის ექსკურსიაც ჩაშხამდა და მერე ურეკში გატარებული ათი დღეც.

ერთხელ, ბავშვობაში, ვიღაც თანატოლმა უთხრა, რა ლამაზი დედა გყავს, ნეტავი მეც ეგეთი მყავდესო, და რომასაც გაუხარდა მაშინ. ახლა კი უყურებდა დედამისს და: ნეტა მალე დაბერდე, ნეტა მალე დაუშნოვდეო, — ფიქრობდა.

მაგრამ მთავარი პრობლემა, რაც რომას ანუხებდა, არაქართველობა იყო. რაც თავი ახსოვდა, იქედან მოყოლებული, სულ იმას გრძნობდა, რომ ისეთივე არაა, როგორც ყველა. უბანში იყო, სკოლაში თუ ფეხბურთზე, ყველგან ოდნავ უკან დგებოდა. არა იმიტომ, რომ პირველობა არ უყვარდა, უბრალოდ, ის “რუსი” იყო!

როცა ეზოში ჩავიდა, ბიჭები ბურთს ბერავდნენ. ეგრევე გაანაწილეს რომა ერთ-ერთ გუნდში და თამაში დაიწყო. თამაშის მერე მსოფლიო ჩემპიონატზე ჩამოაგდეს საუბარი.

— აა, გამოაგდეს რუსეთი, ბიჭო? — ჰკითხა ლევანმა.

— მერე მე რა?

— რა რა? ახლა არა თქვა, არ ვბალებიკობდიო, რა?!

— რატომ უნდა მებალებიკა?

— იმიტომ, რომ რუსი ხარ!

— ნადი რა!

— რა რა? თორე ეხლა საქართველო-რუსეთის შესარჩევზე რუსეთს არ უბალებიკებ?

— რატომ უნდა ვუბალებიკო? ჯერ ერთი, რუსი არა ვარ, უკრაინელი ვარ, მეორეც — რუსები მეჯავრებიან!

— რა მნიშვნელობა აქვს, რუსი ხარ თუ უკრაინელი?

— როგორ რა მნიშვნელობა აქვს? რო გითხრა, სომეხი და ქართველი ერთიანად, გესიამოვნება?

— ვერ მეტყვი!

— რატომ ვერ გეტყვი?

— იმიტომ, რომ არანაირად არ ვგავარ სომეხს.

— აბა, ერთი რუსს ჰკითხე, თუ გარჩევთ ერთმანეთისაგან.

— რუსების დედაც!..

აქ კოსტა ჩაება საუბარში და: ალიონასთან აღარ ჩადიხარო, ჰკითხა.

— ფეხებზე არა მკიდია ალიონა? — გაცხარდა რომა და განითლდა.

— აა! ეე! რას განითლდი, ბიჭო?! მერე რა, რო რუსია, სამაგიეროდ, რა ნაშაა! — უკბინა კოსტამ და გაიღრჩია.

— მერე მე რა? — უარესად განითლდა რომა და თვალთა გააპარა გოგოს ფანჯრებისკენ.

სინამდვილეში კიდევ მოსწონდა, მოსწონდა კი არა — უყვარდა. რაც გადმოვიდა, მას მერე უყვარდა, მაგრამ ვერავისთან ამბობდა.

თავდაპირველად გოგოს ორი წლით უმცროსი ძმა სცემა, მაგრამ მერე, შერიგების ნიშნად, ბიჭმა და გააცნო და მას მერე, უბანში ჩამოსვლას უკლო რომამ. მთელი დღე ფანჯრიდან იყურებოდა, თუ ალიონა გამოიხედავდა, გა-

დასძახებდა, ამოდიო, და თვითონვე ჩადიოდა. გოგოს სახლში არ შეჰყავდა, მაგრამ სადარბაზოში ან საერთო აივანზე ისხდნენ და ლაპარაკობდნენ. ერთხელ ბიჭებმა ქვევიდან დაინახეს და ყვირილი ატეხეს. რომას საშინლად შერცხვა მაშინ და თავის გამართლებების მიზნით ისლა მოიგონა, კი არ მომწონს — ვეჩალიჩებო. ბიჭებმა უარესად დასცივნეს — სად შენ და სად ჩალიჩი, ნეტა რამის თავი მაინც გქონდესო. ამან სულ გაამწარა რომა და იმ დღიდან მოყოლებული, თუკი ჩავიდოდა ალიონასთან, ისე ჯდებოდა აივანზე, დაბლიდან რომ არ დაენახათ. ეს თვითონ ეგონა ასე — დაბლიდან ვერ მხედავენო, თორემ ბიჭების თვალს რა გამოეპარებოდა?!

ალიონა კი, თავის მხრივ, ბიჭებზე ელაპარაკებოდა. ნახევარზე მეტს აძაგებდა, უზრდელები და ვირები არიანო, ამბობდა, მაგრამ რომა მაინც ხვდებოდა, რომ ამ სიძულვილს მიღმა ერთი ვინმესადმი სიმპათიები იმალებოდა. ეს ერთი ვინმე სოსო იყო და ერთხელ, როცა გოგო გამოტყდა, მართლა მომწონს, დასამალი რა არისო, სიმწრით ჩაიცინა და ვითომ სხვათაშორის მოუყვა სოსოს და ნესის სიყვარულის შესახებ. ალიონა მშვიდად შეხვდა ამ ამბავს: მერე რა, ყურადღებას არც აქამდე მაქცევდა და არც ანი მაქვს იმედი, უბრალოდ მომწონსო, თქვა და სხვა თემაზე გადაიტანა საუბარი, მაგრამ ეს სრულიად საკმარისი აღმოჩნდა იმისთვის, რომ რომა გოგოსთან აღარ ჩასულიყო. მერე კი, როგორღაც გადაიტანა ერთკვირიანი მძიმე დაწოლა ბიჭებისაგან: აა, ნახე შენი სისხლის გოგო და იმიტომ აღარ ჩამოდიოდიო, — და ყველაფერი ძველებურად წავიდა.

— უუ, რას მივაჯდებოდი! — კბილები არც დაუცილებია ერთმანეთისთვის, ისე თქვა ირაკლიმ და მთელი ტანით გააკეთა იმის იმიტირება, თუ როგორ მიაჯდებოდა.

— რა ძუძუ აქვს, ჰა? — თქვა კოსტამ და მანაც გაიხედა ალიონას ფანჯრებისაკენ.

— რუსებს ვაფშე მაგარი ქალები ჰყავთ, არა! — დაუდასტურა სოსომ, პაუზა გააკეთა და — რომა, ლენა დეიდაც რუსია, არა?

რომა გაბრაზდა, მიუხვდა ქვეტექსტს, მაგრამ ვერაფრით მოედავებოდა და ძლივას ამოთქვა: არა, უკრაინელი... და პოლონელიც!

— ისე, პოლონელებსაც და უკრაინელებსაც ლამაზი ქალები ჰყავთ, ლამაზი ხალხია! — ისეთი ტონით თქვა სოსომ, თითქოს რომას მხარე დაიჭირაო, მაგრამ ამ სიტყვებმა მაინც უხერხული სიჩუმე ჩამოაგდო ბიჭებში, ნიკამ კი სულაც ჩაიფრუტუნა.

— რა ვიცი, რომა კი მაიმუნსა ჰგავს და... — გაიცინა დათომ და გვერდით გააპურჭყა.

რომამ თავში წამოარტყა, მაგრამ ამ სიტყვებისთვის მაინც კმაყოფილი იყო. ეს სიტყვები რომ არა, ის ერთი წამი, ზედმეტი წამი, კიდევ იდგებოდა სიჩუმე. რომელიც რომას ამცირებდა. მაგრამ დათომ რომაც იხსნა, სოსოც და ბიჭებიც.

თავის მხრივ, სოსომაც წაუმატა დათოს და: შენ ხო მეყვხარ რა ანგელოზიო, უთხრა სიცილით.

და ისე უცბათ შეიცვალა საუბრის თემა, ვერავინ შეამჩნია. რომა უკვე გრძნობამორეული ენაძლევებოდა ლევანს, ნახე თუ იტალია არ გახდეს ჩემპიონიო, რომ ლენამ დაიძახა ზევიდან:

— Рома поднимись!

ყველაზე ბოლოს რომამ ახედა საკუთარ ფანჯრებს.

სოსო

ა) — რით ვერ გადახერხა ამ დეგენერატმაო, ისე ხმა-მალლა ჩამჩურჩულა კოსტამ, გვერდით მსხდომებმაც ჩვენ გამოგვხედეს. მე ფრუტუნი დავინწყე და სიცილი რომ შემეკავებინა, თითები ლამის დავიჭამე. ის „ბაბოჩიანი“ მევიოლინე კი ისე მონდომებით უკრავდა, წამით შეგეცოდებოდა კიდეც. დაკვრას რომ მორჩა, ბებერი ქალი მომიბრუნდა და: შენ იქ ხომ არ გგონია თავიო, — მკითხა. სად იქ, ქალბატონო-მეთქი? შევუბრუნე კითხვა. სად იქ კი არა, ეს კონსერვატორიაა და არა რალაც ისაო, ამიხსნა და ისევ ამაყად მიტრიალდა, ველარაფერი ვუპასუხე. კოსტამ თვალით მანიშნა, რა უნდაო, და: რა ვიცი, ვერ არის ეს ხალხი-მეთქი, ხმამალლა ვუპასუხე. ქალმა ისე დაიჭირა თავი, ვითომ ვერ გავიგეო და მე ჯინაზე უფრო ავხმაურდი, სკამზე წრიალი დავინწყე და ახლა იმ გოგოს დავუნწყე დაცინვა, კლავიშებზე რომ დაარბენინებდა თითებს და საცოდავად იკლავებოდა. ის ქალი ზედაც არ მიყურებდა, თვალმოუშორებლივ მიშტერებოდა ერთ ნერტილს და უსმენდა. უცბათ, შვილიშვილი, ჩემზე ოთხი-ხუთი წლით პატარა გოგო მიუბრუნდა და ჰკითხა: ბებო, რას უკრავს? — ქალმა წარბებით ანიშნა ჩემსკენ და ტუნმობრეცელმა უჩურჩულა: მაგას აქვს პროგრამა და არ ვიციო. გოგომ გადმოხედა, მერე პროგრამას დახედა და მიტრიალდა.

როცა დარბაზში შემოვედით, სადაც მე დავჯექი, იქ იდო ეს პროგრამა. ყოველი შემთხვევისათვის მაინც ავიღე და სანამ ის ქალბატონი გამიბრაზებოდა, ერთი-ორჯერ ვათხოვე კიდეც. ახლა კი, რაკი ასე ვთქვათ, კამათი მოგვივიდა, სიამაყით აღარ მთხოვდა.

მე ერთი-ორი წამით დავაკვირდი ქალს და სწორედ მაშინ გამიელვა პირველად მაგ აზრმა, თითქმის ისე, როგორც მაშინ — მეტროში. ჰოდა, მხარზე დავუკაკუნე. ნეტავ გენახათ, რომ მობრუნდა, რა სახე ჰქონდა, — ისე მიყურებდა, ლამის გადავიფიქრე, მაგრამ იმიტომ აღარ გადავიფიქრე, რომ ასეთი გამოხედვის თავიდან ასაცილებლად და თავის გასამართლებლად ვუთხარი: ინებეთ, აი, წაიკითხეთ.

ჯერ ვერ მიმიხვდა, დაიბნა. მერე შვილიშვილს გადახედა, ისევ მე გადმოხედა და გაბრწყინებული სახით გამომართვა. ისე ეჭირა ის ფურცელი, თითქოს რამე ძვირფასი ყოფილიყოს. მერე რალაცნაირად აცმუკდა, მომიტრიალდა და: მოგწონს მაგისი დაკრულიო, მკითხა.

— რა ვიცი, აბა, რავი! ჰო რა, ალბათ, ჰო, კი! — ავბლუყუნდი მეც და ვიგრძენი, რომ გავნითლდი.

— ჰო, ცუდად არ უკრავს, მაგრამ მესამე კურსელია და... ისე მოცარტს უფრო მსუბუქად და ოდნავ სევდიანად რომ უკრავდეს, აჯობებდა, არა?

მე მხრები ავიჩეჩე და შემრცხვა, რომ მოცარტი მხოლოდ გამეგონა და სხვა მხრივ წარმოდგენა არ მქონდაა მაგ კაცზე.

ქალმა დამიბრუნა პროგრამა და, გმადლობო, ოდნავ დამიკრა თავი. მე ვერ ვუთხარი, დაიტოვეთ-მეთქი, რადგან შემრცხვა, რომ გამომჟღავნებოდა ჩემი მუსიკალური უვიცობა.

აქედან მოყოლებული ისე ვიჯექი და ვუსმენდი, ლამის მართლა მომწონდა.

ბოლოს როგორც იქნა გამოვიდა კოსტას დეიდაშვილი და „მთვარის სონატა“ დაუკრა. ეგ მუსიკა მაგრად მომწონს

რა, ჩემმა ბიძაშვილმა იცის ცოტა და მეც მასწავლა დასაწყისი და მაგრად მევასება. კოსტასაც მოსწონდა, მაგრამ თურმე მაგანაც არ იცოდა, რომ ეგ მუსიკა კიდეც გრძელდება მერე, პირველი ნაწილის მერე და პატარა შესვენებასავით რომ არის, ჰიანისტი კლავიშებს რომ წმინდავს, მაშინ ტაშის კვრა ატეხა და ბრავო დაიძახა. მაგრად შეირცხვინა თავი რა. ყველამ მაგას შეხედა და ისე განითლდა, ბოლოს, როცა მართლა უნდა დაეკრა ტაში, მგონი აღარც უკრავდა.

როდესაც კონცერტი დამთავრდა, ის ბებერი ქალი მომიბრუნდა, მაჯაზე მომიკიდა ხელი და: კარგი ბიჭი ყოფილხარ, ბოლმიანი არა ყოფილხარ, რომ წყენა გულში არ ჩაიდუო, მითხრა. რალაცნაირი სიამოვნებით ამევსო სხეული და როცა იქედან წამოვედით, არ მინანია, რომ ტყუილად გავაცდინე დრო იმ ჯაგა-ჯუგის მოსმენაში.

ბ) ჩემს სიცოცხლეს ვფიცავ, თუ ეგრე ყოფილიყოს. ძროხას მამამისმა უსუნოს, თუ კარგია. რა, დებილი ეგ რომ მეთქვა, თუ რა არის? აი, ზუსტად გეტყვი როგორც იყო ყველაფერი: თაკოს დაბადების დღიდან რო გამოვიყვანე, სკვერში დავსხედით. იცი, რომელი დღე იყო? შუადღეს მაგარი სეტყვა და მერე მაგარი წვიმა რომ წამოვიდა. ეს ბოლო დღეები იყო, იმ ცხვირსახოცის შემდეგ სულ... ისეთი არაფერი, გრძელი ამბავია... ნუ, რა და რალაც გაჭუჭყიანებულივით ცხვირსახოცი ჰქონდა, და... მოკლედ, ისედაც რალაცნაირად ვიყავი რა, თან დაშორება მინდოდა, თან არა, იმიტომ, რომ მიყვარდა, ახლაც მიყვარს, მაგრამ შერიგების შანსი არაა, მე არ მევასება ეგეთი რალაცეები, ცოლი რომ წავა და მერე რომ მოვა და... რა შუაშია ეგ?! ცოლი არ იყო, მაგრამ შეყვარებული ხო იყო? ჰოდა, რას ვამბობდი? თავიდან ამომივარდა... ხო, ჰოდა, იცი, როგორი სუნი იდგა? რალაცნაირად სოფელი გამახსენდა. მიწის სუნზე, ვაფშემც, საერთოდ გვიყდები. ის დღე კიდეც ისედაც რალაცნაირი იყო, თან ნესი მხარზე მომეკრა და იცი, როგორი შეგრძნებაა ეს? აი, შემოდგომის დასაწყისში, წვიმის დროს მოკლემკლავებიანით რამე მოფარებულში შეყუყულხარ? კანი რომ გეჭურძელება, რომ გცივა, კი მთლად არ გცივა, მაგრამ გცივა რა! და ამ დროს სახელოებში რომ შეიკეცავ ხელებს და მკლავებით ტანს ითობ, აი ამაზე მაგარი იყო. თმაზე თივის... არა, თივის კი არა, ბზის სუნი უდიოდა (დაბანვის წინ ზეთს ისმევს და იმიტომ) და კბეჩა მომიწინა. არც თვითონ უკითხავს, რატომ ხარ ჩემზე გაბრაზებულიო, და მეც რა უნდა ამეხსნა და... კონახურის კანფეტის გემო აქვს ნესის ტუჩებს. ცხოვრებაში სულ პირველად მე ვაკოცე და ტირილი დაიწყო. იმისთვისაც ხომ მიკოცნია, რამდენჯერ, მაგრამ ნესის ტუჩებს სხვანაირი გემო აქვს. თან პირველად სულ სხვა იყო მაინც, რალაცნაირად... ფუჰ, მეზიზღება ხოლმე, ეგეთ რალაცას რომ ვიხსენებ, მაგრამ მართლა მომერიცა ცრემლი და რალაც ლაპარაკი დავუნწყე. მოკლედ, მერე იყო რა, ლაპარაკში, მოდი ტაქსს მოვაჯდეთ, სადმე ქალაქგარეთ გავიდეთ, ნახირი რო ჩამოვივლის დაველოდოთ და ძროხის სუნი გავიგოთ-მეთქი. ჯერ თქვა, კი რა, მეშინია, რქა არ გვატაკოსო, მერე — უკვე საღამოა, რას მოვასწრებთ და სახლში მეჩხუბებიანო. მაგრამ რომ ჩავაჯინდი, რატო იცი ეგეთი გოიმური რალაცეების მონდომება, რად მინდა მყრალი ძროხის სუნი, რას აიკვიატუო, მითხრა. აი,

ეს წინადადება თქვა თუ არა, უცბათ ის ცხვირსახოცი გამახსენდა და რალაცნაირად აქ ამომასხა. იცი, რანაირი სახე ჰქონდა, როცა ხელით მოვიშორე? განა ან ინანა, ან რამე?! — რალაცნაირი გაპრანჭული იყურებოდა. ჯერ ხომ შტერია ისედაც და უფრო დამტერებელი მიყურებდა. ხმა არ გავეცი, მაგრამ იმ წუთას რამე რომ მეთქვა, კარგს ვერაფერს ვეტყვოდი.

თუმცა საბოლოოდ მაინც ვუთხარი, რალაცა რომ იყიდა და ხუთ თეთრზე ლოდინი დაუწყო გამყიდველს, ველარ მოვითმინე და შიგ მალაზიაში დაუწყე ყვირილი. როცა გარეთ გამოვივდი და წუნუნი და რალაცეები დაიწყო, საერთოდ აღარ დამენახო-მეთქი, ვუთხარი. რატომ და: აი, ეგ სამი პრიმიკი, შუბლზე რომ გაქვს, ნერვებზე მშლის-მეთქი. ეგ იყო და ეგ, მეტი აღარც გვილაპარაკია. ჰოდა, ეტყობა, მაგან გაბრაზებულ გულზე დამაბრალა, ესე თქვა, ძროხას ვუსუნოთო. კიდევ ვამბობ, ჯერ ერთი, ეგრე არ მითქვამს და მეორეც, რა ცუდი სუნი აქვს ძროხას?

გ) ისეთი სახით შემომხედა ყველამ, ვინანე, რატომ ავდექი-მეთქი, მაგრამ რაკი ავდექი, ხომ აღარ გადავიფიქრებდი?! ის ძალიან გაჯიუტებდა რა და მთელმა ხალხმა ჩვენ დაგვიწყო ყურება. ლევანა ისე ჩამაშტერდა, ვითომ რალაცა ისეთი გავაკეთე! რალაცნაირად საცოდავი ძალი იყო, ეგეთმა როგორ უნდა დაგიჭიროს, აზრზე არა ვარ. ეგ სამსახურშიც რალაცნაირი დანაგრული იქნებოდა. ჰოდა, როგორც მაშინ კონსერვატორიაში, ისე ავდექი — უბრალოდ, მაინტერესებდა, რას იზამდა და ავდექი. მერეც, ის პოლიციელი გამახსენდა, მე რომ დამიჭირა, ირაკლა და დათო უცბათ დაითენენ, ცუდილივით გაიპარნენ და მარტო მე შევრჩი. როგორ და ის კეპკა მოვტეხე თუ არა, ჩამავლეს და განყოფილებაში შემათრიეს. იმ პატარამ გარეთაც ჩამარტყა ერთი-ორი და შიგნითაც დამიმატა. ამის მერე შემოვიდა ის მალალი. მე ვთქვი, ესლა კი მორჩა-მეთქი და დამარეკინეთ-თქო, დავინყე ხვენწა. იმ მალალმა: ტრაკი დააყენე, სანამ ჩაგაფეთეო, — და მეც გაეჩუმიდი. რატომ მოიპარეო. რომ მკითხა, მაგრად მინდოდა-მეთქი. გაიცინა და: წიგნებს კითხულობო? მკითხა. ვკითხულობ და ლექსებსაც ვწერ-მეთქი, ვუთხარი. გაიცინა და ახლა რას კითხულობო? კოსტერს, რემარკს და გამსახურდიას-მეთქი. ეგ როგორ? როგორ და ხან ერთს, ხან მეორეს, ხან მესამეს და თანაც, სამივეს ერთდროულად-მეთქი. გაეცინა და: აბა, დავაი, დაახვი და მეორედ აღარ გაბედო ეგეთი რამე, თორემ მაგრად მოგხვდება და მაგრაც დაგერხევაო, — მითხრა და გამომიშვა. როგორ ავედი სახლამდე, აღარ მახსოვს. ხატთან ვილოცე და: მე თუ რამე მოვიპარო ამის მერე, დავბრმავდე-მეთქი, დავიფიცე. ყველას ვფიცავარ, ეგეთი რამე თუ გამეგოს საერთოდ, დავშტერდი რა. უბანში არც მომიყოლია ეგ ამბავი, — რა აზრი ჰქონდა, ვინ დამიჯერებდა? მამაჩემის კლასელი აღმოჩნდა და იმიტომ გამომიშვა-მეთქი, ეგრე ვთქვი. რა მოხდა მაინც მაშინ, დღესაც ვერ მოვდივარ აზრზე.

ნიკა

— შემდეგ იესოს მოჰყავს მაგალითები: „ძველ ტანისამოს არავინ დაადებს ახალ ქსოვილის საკერებელს, ვინაიდან ახლად დაკერებული მოიხევა სამოსელისაგან და ნახვ-

რეტი უარესი გახდება. არც ახალ ღვინოს ჩამოასხამენ ძველ ტიკებში, თორემ ტიკები დასკდება, ღვინოც დაიღვრება და ტიკებიც დაიღუპება: არამედ, ახალ ღვინოს ახალ ტიკებში ასხამენ“.

— რა საერთო აქვს ამ მაგალითს მარხვასთან? იესო დაეხმარა იოანე ნათლისმცემლის მოწაფეებს იმის გაგებაში, რომ არავის უნდა ჰქონოდა მისი მოწაფეებიდან იმის მოლოდინი, რომ დაიცავდნენ იუდეიზმის ისეთ ძველ წესებს, როგორცაა ტრადიციული მარხვა. იესო არ მოსულა იმ მოძველებული თაყვანისცემის სისტემების აღსადგენად, რომლებიც გასაუქმებლადაა გამზადებული. ქრისტიანობას არ უნდა გამოეყოლო მაშინდელი იუდაიზმის ტრადიციები ადამიანის გამოგონილ წეს-ჩვეულებებთან ერთად. მაშასადამე, ჩემო ნიკა, ძმაო, ვინ მარხულობს, რა მიზეზით და სწორია თუ არა ეს?

- რა ვიცი, ისე... აუფ ისა, ერთი წუთით...
- რა გჭირს, ბიჭო, ნუ ჩქარობ, ნუ ნერვიულობ...
- დამაცადე, ქალო! ვერ გავიგე, აღარც მოვიფიქ...
- დაწყნარდი, ძმაო! თუ გინდა, თავიდან წავიკითხოთ და...
- არა, არა... ისა, გაიმეორეთ რა კითხვა...
- ვინ მარხულობს და სწორია თუ არა ეს?
- ისა! იესო ქრისტემ ორმოცი დღე იმარხულა უდაბ...
- მოიცა, მოიცა, ეგ რა შუაშია?! ვერ გაიგე, რა თქვა იესომ? „დადგება დღე როცა ნეფე წაერთმევათ და მაშინ იმარხულდებიან“. მიხვდი, რას ნიშნავს ეს?
- კი, დიახ! ე.ი. რაც ქრისტე მოკვდა იმის მერე უნდა ვიმარხულოთ!

— ნიკა, შვილო, რა უცნაურად იქცევი? ყურადღებით მოუსმინე!

— არა უშავს, დაო! ნელ-ნელა გაიგებს, მისმინე, ძმაო: ვიდრე იესო მოწაფეებთან იყო, მათ არ უნდა ემარხულათ. როცა იგი ჯვარს აცვეს, მოწაფეები დარდობდნენ და მარხულობდნენ, მაგრამ აღდგომასა და ზეცად ამალღების შემდეგ მათ (ანუ ჩვენ) აღარ აქვთ მარხვისა და დარდის უფლება, გაიგე?

- კი, დიახ, მგონი!
- კარგი, შენ გადაილაღე მგონი; მოდი ხვალისთვის გადავდოთ. ხვალ სამ საათზე ამოვალ და აბა, შენ იცი, რაც დაგავალე, მომზადებული დამახვედრე.
- კარგი.
- აბა, ნახვამდის! ჰო, მართლა, თქვენს კორპუსთან მიწვევს ხოლმე ხშირად სვლა და სულ ეზოში გხედავ, ბიჭებთან. ხომ არ აჯობებდა, სანამ ჭეშმარიტ რელიგიას შეისწავლი, ცოტა მოერიდო მათთან ყოფნას? მე წავიყვან ჩვენ სულიერ და-ძმებთან და გავაცნობ, მათთან იმეგობრე! კარგი, ძმაო.
- ...
- აბა, კარგად. იეჰოვა გფარავდეთ!

— ქალო, ვერ გაიგე? არ მინდა არაა, ეგ თქვენი იელოვა, არა!
 — ნუ იქცევი ურწმუნოსავით. ამხელა კაცი შენი გულისთვის მოდის, ძმასავით გელაპარაკება და შენ კიდევ... ვირივით იქცევი!

— დედა, რა ვქნა? ვერ გაიგე, არ მინდა არ შემიძლია სწავლა და...

— ჰოდა, რო ჩაიხარშები მაგ ურწმუნოებთან ერთად გენაში და რომ ვერ გადარჩები ჩვენსავით, მერე ნახე შენ მერე, ველარც დედა გიშველის და ველარც მამა?

— რავა ხარ, ნიკუშ?!
 — გაუმარჯოს.
 (პაუზა)
 — ის იელოველი თქვენთან იყო?
 — ვინ იელოველი?
 — აი, ის მაღალი!
 — ჰოო! რა არის?
 — არა არაფერი, ისე...
 — დადებული გქონდა ტოტალიზატორში?
 — არაა! შენ რას შერები?
 — რავი, შევეშვი, აღარ ვთამაშობ ხოლმე.
 — არა, მაგას არ გეუბნები, შენც ხომ არ გიქადაგებს.
 — არა!
 — აბა, რაღას უშვებ სახლში?!
 — ო, რავი აბა!
 (პაუზა).
 — ნიგნები დატოვა?
 — ვინა?
 — აი, იმან იალოველმა.
 — ჰო, რავი, კი!
 — გადაყარე, ტო.
 — რა პონტია?
 — რათ გინდა, აბა?
 — ეგდოს რა, ნიგნია, ნაჩუქარია, ხომ არ მიყიდაა?!
 (პაუზა)
 — მაგათ ჯვარი-რამე, სანთელი არა ჯერათ, არა?
 — ჰო.
 — უ, მაგათი!
 (პაუზა)
 — ისე, რომ დაუფიქრდე, სახარებაში სად წერია სანთე-
 ლი დაანთეთო?
 — ეხლა, ეგრე არ ვიცი, მარა, ეკლესიაში უსანთლოდ
 შესვლა რა პონტია?
 — ეგენი იმას კი არ ამბობენ, მაინცდამაინც არ დაანთოო,
 პროსტა, ღმერთი არა გთხოვსო, რა! ხატი კიდე კერპია!
 — ბიჭო, არ უსმინო მაგათ და დედაშენსაც უთხარი, ნუ
 დაუჯერებს, თორე...
 — რავი აბა! დაუჯერებს რა, ხო იცი, ძმა მოუკვდა და ეხლა...
 — ზდრასტი!
 — სოსოს გაუმარჯოს!
 — რა ხდება?
 — აი, იალოველებზე ვლაპარაკობდით.
 — რაო, მერე?
 — რა რაო?
 — რას ლაპარაკობდით?
 — არა, ნიკა მიხსნიდა რა, ხატი, სული, ჯვარი და ეგეთი
 რაღაცეები არა სწამთო.
 — ჰოო! ეგენი მაგრად რეკავენ რა! ბიძაჩემი ამბობს,
 ეგენი საერთოდ სექტაც არ არი, პოლიტიკური გაერთიანე-
 ბა არისო.
 — არა, ტო! სად პოლიტიკა, სად ეგენი?!
 — ეგრე გეგონოს!
 — ისე, რასაც მე ვუსმენ ხოლმე. ცუდს არაფერს ლაპა-
 რაკობენ და თანაც იცავენ ყველაფერს.
 — კარგი რა. რას იცავენ. რამდენს ვიცნობ რომ ბოზობ-
 და, მერე იელოველი გახდა და ჩუმჩუმად ისევ აგრძელებს
 და ვითომ პატიოსანია...

— ეგ რა შუაშია? თანაც. ეგრე ძმაო ქრისტიანებიც ბო-
 ზობენ.
 — არა, ეგ მართლა რა შუაშია?
 — არა, პროსტა! რამდენი ეკლესიაში შედის, პირჯვარს
 იწერს, გამოდის და პუტანკობს.
 — ბიჭო, ჯერ ერთი, ეკლესიაში ვინც შედის, ყველა ნამ-
 დვილი ქრისტიანი კი არაა, არა, სოსო?
 — ეგრეა!
 — თანაც აბა ეკლესიამაც თქვას: შერჩევით ვიღებ — ყვე-
 ლა იალოველივით — მრევლსო, თუ იქაც იქნება ვინმე ბოზი.
 თანაც ის ბოზი სადმე ხომ უნდა შედიოდეს და ინანიებდეს.
 — ეგეც, და ნიკა, რომ დაუფიქრდეს კაცი, რა საჭიროა
 ღმერთს სახელი ჰქონდეს?
 — როგორ რა საჭიროა?
 — ჰო, რა საჭიროა? ღმერთი ხომ ერთია და რაღად უნ-
 და სახელი? ან გვარი?
 — ეჰ! ეგ რა შუაშია ტო? ეხლა შენ რომ სოსო არ გერქ-
 ვას, ხალხში რომ იდგე, მამაშენი როგორ დაგიძახებდა?
 — ეგ სხვაა, ბიჭო. ჩემნაირი ტონანახევარია ღმერთი კი
 — ერთი.
 — მწუ! კაი რა! შენ ვერ ერკვევი და რაღაც უაზრობას
 მიმტკიცებ.
 — უაზრობა რატომ? თანაც სული არ სწამთ, ტო!
 — მარტო სული? — სამებაც! ქრისტე ღმერთი არ იყო!
 — ბიჭო, ეხლა ქრისტეზე არ ვიცი, არ მიკითხია, მარა,
 სამი ღმერთი რანაირადლა იქნება ერთი?
 — როგორ რანაირად?
 — ზდრასტი, დათო! რანაირად და ჭრელად!
 — რანაირად ჭრელად?
 — როგორ აგისხნა?!
 (პაუზა)
 — ფეხბურთზე დადეთ?
 — აი, ვთქვით ცუდი მაგალითია მაგრამ,* ვთქვით, ზა-
 ლის ავეჯი აიღე, რა!
 — მერე?
 — ჰოდა, მოკლედ, ამ ზალის ავეჯში ხო შედის სტენკა,
 დივან-კრესლო და მაგიდა?
 — ჰო, მერე?
 — რა მერე?! სტენკა ხომ სტენკაა, დივან-კრესლო —
 დივან-კრესლო, მაგიდა კედევ მაგიდა, მაგრამ სამივე ერ-
 თად ხომ ზალის ავეჯია, ჰა?
 — ეგ რა შუაშია? აუ, ეგ რა მაგარი სისულელე მოთხარე
 ეხლა!
 — სულელი შენა ხარ, დაუნი ხარ, ვერ გაიგე!
 — ეგ რა მაგარი მაგალითი მოიყვანე, რა!
 — ნადი რა, შე იელოველო!
 — ვინაა იელოველი?
 — ვინა და შენ! უკვე გისხამენ სისხლს, აგე, როგორ
 იცავ მაგათ და მაგათნაირად ლაპარაკობ!
 — იელოველების დედაც, ბიჭო... უზრალოდ, ძმაო. ვი-
 საც რა უნდა, იმას ინამებს.

* აქ სოსო თავისი სიტყვებით ცდილობს გადმოსცეს ბიძა-
 მისის აზრი, თუ რანაირად შეიძლება სამი პირი იყოს ერთი
 (ბიძამისის თქმით, რიცხვი ერთი არ უდრის რიცხვ სამს, მაგ-
 რამ რაკი ღმერთი უსასრულობაა, ერთი უსასრულობა შეიძ-
 ლება უდრიდეს სამ უსასრულობას).

— კარგი რა..
 — ჰოდა რა გინდა?
 — არაფერი, იელოველების დედაც!
 — კაი, დანყნარდით ბიჭებო, თორემ მამა ბასილი მოდის!
 — დათო, ერთხელ მაგრად დაგაგდებ!
 — რა მოხდა, გავიხუმრე?!
 — რო დაგიგდებ, მერე ნახავ, რაც მოხდა!
 — მამა ბასილა, თორე... ეგეც იალოველების ძმაკაცია, რა, ოლონდ ვითომ...

(პაუზა)

— ბიჭო, სოსო, ადგილს აღარ უთმობ ხოლმე ძაღლებს?!
 — ძაღლი და ვირი რა შუაშია, ვისაც მინდა, იმას და-
 ვუთმობ!

— არა, რა ვიცი... უბრალოდ, ვიფიქრე... ისა, გახსოვს, მამაშენი რო გეუბნებოდა, ჰუმანიტარული საგნები კარგად ისწავლე და მერე იურიდიულზე ჩააბარეო?

— მერე?

— არაფერი, სწავლობ-მეთქი?

— შენი საქმე არაა! მარა, ჩემდა თავად, ჯერ ძაღლად გამხდომის დედაც, მერე კიდევ ყველა იელოველის დედაც.

— აბა, რატო წამოუხტები ხოლმე ძაღლებს მეტროში?

— რო აგისხნა, მაინც ვერ გაიგებ, ჩემო ნიკა და საერ-
 თოდაც, მაგარი ქვეშ-ქვეშა და ახვარი ბიჭი ხარ, ვინც არ
 გიცნობს!

— შენ რო ვინმეზე მაგას იტყვი, რა!

— კაი, მორჩით რა! ხვალ, ხვიჩას უბნელებს ფეხბურთი
 უნდა ვეთამაშოთ. ნიკა ითამაშებ?

— რომელ საათზე?

— ესე სამისთვის.

— სამზე?.. კი (პაუზა) არა, არა, ტო... გამახსენდა ნათე-
 სავთან მივდივარ!

* * *

— ბიჭო, ლამარასთან ათას ლარად დანებოდი?

— ფუუ! არა ტო, გიჟი ხო არა ხარ?

— ათას ხუთასად?

— არა, ბიჭო, მაზოხისტი კი არა ვარ!

— ათას რვაასად?

— ნნუ!

— და ორიათას შვიდასად?

— ლარად?

— არა დოლარად?

— ორიათას შვიდას დოლარად?

— ჰო!

— ე.ი. ეგ რამდენია? 5454 ლარი, არა? კაროჩე, ორიათა-
 სიც დაამატე და კი!

— და ვაჟას გამყიდველთან?

— ფუუჰ! უაახჰჰ! ვარწყევ ეხლა!

— არც ათად?

— არა, მოვკვდები მერე!

— კაროჩე, ოცი ათასი რომ მოგცენ, ნიკა, კაცურად
 თქვი, არც მაშინ?

— მაშინ მაგრა უნდა დავთვრე და თვალები უნდა დაე-
 ხუჭო.

— კაი რა, იმ ბებერ ლამარას აღარ ჯობია?

— ის სუფთა მაინც არის, ბიჭო. თან ამას რა პირი აქვს. ფუუჰ!

— გაიგე, დათო, ზრდასტი! გაიგე? ეხლა ვზაზრობდით

და ნიკა თანახმაა ბებიაშენთან რვა ათასად ასე ვთქვათ,
 თანაიცხოვროს.

— ნიკამ უსუნოს ბებიაჩემს, თუ კაია!

— ბებიაშენსაც უსუნე და იმის დასაც, შე მშვიდობის
 მტრედო!

— ჰა, თორე მამა ბასილა იხვენება?

— ნატი, შე კუსა, შენა! რა? გაგიტყდა? კიდევ ქალიშვი-
 ლია ბებიაშენი?

— ეგრე არ მითქვამს-მეთქი რა, ბიჭო!

— ჰაა, ქალიშვილია ლამარა?

— შენ შენ თავს მიხედე!

— კუსა, კუსა რას გარბიხარ ბიჭო!

დათო

სულაც არ უნდოდა იმ ბებრული ფეხსაცმლის ჩაცმა და
 მერე ქართლში, ვილაც შორეულ ნათესავთან დასასვენებ-
 ლად წასვლა. წასვლამდე ერთ თველა რჩებოდა და იმედი
 ჰქონდა, გადავაფიქრებინებო, თუ თვითონვე არ გადაი-
 ფიქრებდა გადაფიქრებინებას. იმ ბებრულ ფეხსაცმლით
 კიდევ, ბიჭებს რომ არ დაეცინათ, ჩაცმის დღესვე ფეხბურ-
 თი ითამაშა. ფეხსაცმელი გადაექლითა და თუმცა შინ მის-
 ვლისთანავე ისე დაანყო, ვერავის რომ ვერ შეემჩნია, ლამა-
 რამ მაინც შენიშნა და ჯერ მაგრად წაუთაქა, მერე ლექცია
 ჩაუტარა, თუ როგორ უნდა მოუფრთხილდეს ფეხსაცმელს,
 თუ არ უნდა რომ ზოგიერთივით გადაბრეცილი და ვილა-
 ცის გამონაცვალი „ტუფლით“ იაროს. დათომაც და ბებია-
 მისმაც მშვენივრად იცოდნენ ამ ზოგიერთებში ვინც იგუ-
 ლისხმებოდა, მაგრამ ლამარამ მაინც აღნიშნა, თუ რაოდენ
 ბედნიერია დათო, ლევენისთანა მშობლები რომ არ ჰყავს.
 დათომ კიდევ გაიფიქრა, ოლონდ დედა მყოლოდა და ნაზი-
 ზე უარესს ავიტანდი კი არა, ერთხელაც არ დავიწუნუნებ-
 დიო. მართალია ლამარა უყვარდა, მისი გამზრდელი იყო და
 უყვარდა მაგრამ დედა სულ სხვაა.

„დედა ასეთივე უცხო, შორეული და სანუკვარიია, რო-
 გორც მონაზვნისთვის იესო ქრისტე!“ — ეს მამას სიტყვე-
 ბი იყო, დედების დღეგრძელობისას წარმოთქმული, მაგრამ
 დათოც დაახლოებით იგივეს იტყოდა ალბათ, როცა გაიზ-
 რდებოდა და საამისო ჭკუა მიეცემოდა. საერთოდაც უდე-
 დობამ ის კვალი დააჩნია ბიჭს, რომ ყველა ქალი უყვარდა
 მიუხედავად ასაკისა და გარეგნობისა. ძმაკაცებთან როცა
 ადიოდა, ისეთი შურით უყურებდა, თუ როგორ ამზადებდა
 საჭმელს დედა, სხვისი დედა, ცრემლი ერეოდა, მაგრამ
 ატირებული დათო არათუ სხვას, თვითონ დათოსაც არ ახ-
 სოვდა. მოკლედ, უაზროდ უყვარდა ქალები და ალბათ
 ესეც იყო ერთ-ერთი მიზეზი, რომ ქალებს ყოველთვის უყ-
 ვარდათ იგი. დანყებულები სკოლის ყველაზე მკაცრი მასწავ-
 ლებლებით და დამთავრებული ყველაზე ლამაზი გოგოე-
 ბით უბანში. თუმცა უმთავრესი მიზეზი ალბათ მაინც ის
 გახლდათ, რომ კაბიანები, როგორც მათ დათო ეძახდა,
 ქვეცნობიერად გრძნობდნენ იმ დიდ სიყვარულს რომელ-
 საც ბიჭი მათდამი განიცდიდა.

უბნელები კი დასცინოდნენ, მაგარი ქალაჩუნა ხარ, იმი-
 ტომაც გიგებენ ასე ქალები და იმიტომაც ზიხარ მათთან
 ხშირადო. მაგრამ დათოს არასოდეს სწყინდა ეს დაცინვა
 (ან სწყინდა და ისე იქცეოდა, თითქოს არ სწყინდა) და ძვე-

ლებურად ისე კობხად ჩამოსკუბდებოდა ხოლმე მეზობლის ქალებთან, არავინ აგრძნობინებდა, ზედმეტი ხარო. თუმცა ეს სულაც არ ნიშნავდა, რომ ბიჭებთან არ მეგობრობდა, პირიქით, ყველას მეგობარი ის იყო!

უბანში, კუსასთან ერთად, მშვიდობის მტრედს ეძახდნენ. კაცმა არ იცის, კუსას რატომ, მაგრამ მშვიდობის მტრედი რომ მასზე ზედგამოჭრილი იყო, ამას ლაპარაკი არ უნდა. თვითონ ხომ ყოველთვის ყველაფერს თმობდა, ან ხუმრობაში გადაჰქონდა და სხვებს შორის ატეხილ ჩხუბშიც ისე ჩაერეოდა, ორივე მხარე დათოზე გადატეხდა ჯოხს. გულით აკეთებდა ამას თუ შიშით, კაცმა არ იცის, ოღონდ ერთი რამ ცხადად გახლდათ: დათოს არასოდეს არავინ დაუჩაგრავს და არც ჩხუბი წამოუწყია.

და მაინც, ყველაზე ეშმაკს, გაქეჩილსა და სატანას დათოს ეძახდნენ. ის კი მხოლოდ გაიკრიჭებოდა და მეტი არაფერი. არც ის ეთაკილებოდა, თავისზე დიდი ვინმე სადმე თუ გააგზავნიდა, მაგრამ გუნებაზე თუ არ იყო (რაც თითქმის არ ხდებოდა და ათ წუთს გრძელდებოდა), ხმასაც არ გაგცემდა. და მიუხედავად ყველაფრისა, საშინელი გულაცრუება იცოდა. თუ ერთი აიყრიდა ვინმეზე გულს, მორჩა, წარმოუდგენელი იყო მასთან ეკონტაქტა. არც ეჩხუბებოდა, არც ემეგობრებოდა, მაგრამ ყოველთვის მოერიდებოდა.

ერთი თვისება, ყველაზე მეტად სახასიათო მისთვის, გახლდათ ის, რომ არასოდეს თავს ჯგუფს არ მიაკუთვნებდა. საზოგადოდ ადამიანს მეტ-ნაკლებად ახასიათებს მსგავსი რამ, მაგრამ დათოსგან ეს ცოტა არ იყოს მოულოდნელიც კი იყო. თუ დათო სიცილით მოყვებოდა, როგორ უწოდა მათ კლასს სასწავლო ნაწილმა იდიოტების ხროვა, იგი უკვე დასაწყისშივე გულისხმობდა, რომ ამ იდიოტებში თვითონ არ იგულისხმებოდა სწორედ ამ გამორჩეულად ყოფნისას სურვილმა თუ ათქმევინა უბანში, ბებიაჩემი ჯვრაც ქალიშვილიაო. ბიჭები დაწყდნენ სიცილით და მთელი წელი ეს ჰქონდათ სალაპარაკო და საკმარისი იყო ლამარა დაენახათ, იმნამსვე ფხუკუნს იწყებდნენ, მაგრამ დათო სხვებივით კი არ იქაჩებოდა, გულამოსკვნით კისკისებდა, რადგან მ ი ს ბებიას არაფერი აკლდებოდა ამით.

თუმცა იყო ერთი რამ, რაც ყველასაგან გამორჩეულად არ აგრძნობინებდა თავს! ეს ერთი რაღაც იყო პატარა შიში, რომელსაც არც სახელი ჰქონდა და ვერც დანამდვილებით იტყობდი, საფუძვლიანი იყო თუ არა, თუმცა ეს შიში რომ მაინც არსებობდა და ძალზედ იშვიათად, მაგრამ მაინც წამოჰყოფდა ხოლმე თავს ხვიაკივით, — ეს ნაღდი იყო. ამ შიშზე (უფრო სწორი იქნებოდა ითქვას, გაურკვეველ განწყობასა თუ რემინისცენციასზე) არავისთან უსაუბრია, ოღონდ არა იმიტომ, რომ ჩაკეტილი იყო და გამხელის ეშინოდა, არამედ არავის თვლიდა ამის ღირსად! ასე თუ ისე, დათო ცხოვრობდა თავის პატარა შიშ-განწყობასთან ერთად და ისეთი არაფერი, უბრალოდ უსიამოდ აურჟოლებდა მასზე ფიქრისას. ის შიშ-განწყობა კი სრულიად უცბათ და სხვათაშორის წამოუტივტივდა ერთხელ, როცა ნათესავის ლეკვის თამაშს წააწყდა: ერთ-ერთი მეორეს უკნიდან შეახტა და ისეთი რიტმული მოძრაობები ჩაატარა, ნამდვილად ხვადს რომ ეკადრებოდა. მეორე გაყურებული იყო, სანამ პატრონმა ორივეს ნიხლი არ ამოსცხო და ქართლურად არ შეაგინა. იმ წუთას დათოს ტვინში წამოტივტივდა ათი წლისწინანდელი სცენა, როცა ექვსი წლის ბიჭებიც ეგრე ერთობოდნენ მათი კორპუსის სარდაფში, დათოს ნათლად ახსოვდა, ვინ აქტიურობდა და ვინ პასიუ-

რობდა მაშინ. ისიც ახსოვდა, თვითონაც რომ იყო იქ, მაგრამ ამის მეტი არაფერი. ველარ იხსენებდა, მონანილოვობდა ამ პირველშობილ სექსუალურ თამაშში თუ არა, მითუმეტეს, მაშინ იქ იყო ერთი-ორი ისეთიც, ვინც მასავით უბრალოდ უყურებდა. ამიტომ თუ იყო, რომ როცა კი ენა მოუბრუნდებოდა ხოლმე, იმათთვის დაეცინა, ვინც მაშინ, ბავშობაში “სარდაფობანას” თამაშობდა, იმავ წუთს თავს იკავებდა, ვაითუ მეც მათნაირი აღმოვჩნდე და რაღა მეშველებო.

ასე იყო თუ ისე, ეს ამბები აღარავის ახსოვდა, ან ახსოვდათ და ისევე იფიქრებდნენ როგორც იმას, თუ როგორ ეთამაშებოდა მთელი სამი წელი ირაკლის დას კოსტა „ექიმობანას“.

მოკლედ, ეს შიშ-განწყობა ისეთივე უსიამოვნო, როგორც დილით, ზენარზე დამჩნეული ღამეული პოლუციების კვალი, ან სულაც თავისი, ჯიშად გამოყოლილი ქოსა ტანი. ქოსა ტანი რა, მას კიდევ ეშველებოდა ალბათ, მითუმეტეს, რომ უკვე მეორე წელი იყო, ჩუმად იპარსავდა მთელ სხეულს. და რა იცოდნენ ბიჭებმა, როცა ზღვაზე საბანაოდ არ დადიოდა ერთხანს, თავისი მოტიტვლებული სხეულის გამოჩენის ეშინოდა და არა წყლის, როგორც ეს ირაკლიმ დააბრალა. ასე იყო თუ ისე, დათო მაინც მშვიდად ცხოვრობდა ამ თავის პატარა საიდუმლოებთან ერთად და თუკი ათასში ერთხელ ფიქრი მაინც გაექცეოდა ამ ბნელ კუთხისკენ (როგორც ნათესავის რაღაცის ასალებად დახრილი ცოლის მკერდისკენ), ისევე შეკრთებოდა და ნითლდებოდა, როგორც როცა ბიჭები დასცინოდნენ: ფსლიკის სუნი გიდის პირიდანო. ეს დაცინვა ლევანმა მოიგონა, როდესაც ლამარას შეშინებული ბიჭისთვის შარდი შეუტანია, დალიე და გაგივლისო. თვითონ მე მთელი სიცოცხლე შარდს ვივლებ ბანაობისას და აბა, ვინმემ მითხრას: ცუდი კანი გაქვსო, უთქვამს ქალს და მას მერე სულ ამაზე დასცინოდნენ. დათოს თვითონაც სძულდა ლამარას ეს ახილება, მაგრამ მას არავინ არაფერს ეკითხებოდა. არავინ არაფერი ჰკითხა მაშინაც, როცა ზუსტად ფეხბურთის მსოფლიო ჩემპიონატის დაწყებამდე ორი კვირით ადრე ტელევიზორი გაუყიდეს სახლიდან. გაყიდეს კი არა, გაუყიდა და კერძოდ ლამარამ. როცა დათო და მამამისი შინ მივიდნენ, და ტელევიზორის დასადგამზე ყვავილების ქოთანს და ორი ლარნაკი დაინახეს სხვა რომ ველარაფერი მოიფიქრეს, გვერდით ოთახში გავიდნენ, ალბათ იქ გაიტანაო, მამამ კი ისიც თქვა: შე კაი ქალო, მარტოს რო არ გაგეთრია, აღარ მოვიდოდითო? მაგრამ ტელევიზორი არც გვერდით ოთახში იყო, არც სააბაზანოში, არც შემოსასვლელში და არც საკუჭნაოში და მამამ იკითხა:

— ქალო, სადაა ტელევიზორი?

ლამარამ მშვიდად მაგრამ წარბებანეულმა უპასუხა: გავყიდე!

— როგორ თუ გავყიდე?

— აი როგორ და მოვიდა ორი ჯანიანი კაცი, გაიტანეს, ფული მაგიდაზე დადეს და ეგრე!

— შენ ხომ არ გაგიყიდი, ქალო?

— მე გავგიყიდი? არა, მე გავგიყიდი, არა? ბავშვი გველუპება, დილა-საღამოს ან ეზოშია, ან ტელევიზორის წინ, სწავლა მაგას აღარ აინტერესებს და წიგნის კითხვა და მე გავგიყიდი?

— კაი და, მე რაღა ვქნა?

— რა უნდა ქნა, დავსხდეთ და ვისაუბროთ ან რადიოს ვუსმინოთ რა...

— და შარდი ვივლოთ თავზე, არა?

— უ, შე უმადურო შენა! შენ დალუბე ჩემი შვილი, შენ და ეხლა ამ საზიზღარი პროგრამებით შვილიშვილი გინდა, არა, გადამირიო? ვერ მოესწრები... სანამ მე ცოცხალი ვარ!

მამამ ხელი ჩაიქნია, რაც გინებით გამოხატა, წავიდა, დათვრა და მოვიდა, ოღონდ შეგუებული. ბებიამ კი ამასობაში ლექცია ჩაატარა იმის შესახებ, როგორ უნდა შეიცვალოს დათო, თუ უნდა რომ მეცხრე კლასში არ დატოვონ და ა.შ.

— სწორედ მაგიტომაც მომწონს ყველაზე ძალიან!

კოსტა

...და მაინც, მიუხედავად ყველაფრისა, შენ მუდამ დაძაბული ხარ, ვინმემ ზედმეტი რამე არ გაკადროს, და რა არის ეს ზედმეტი? სიტყვა, მოძრაობა თუ უბრალოდ გამოხედვა? ჯანდაბას, რაც გინდა ის იყოს, ოღონდ ერთი რამ ნაღდა — შენ არ შეგიძლია უამისოდ. არ შეგიძლია, თუ არ გედავებინა, არ შეგიძლია, თუ არ არსებობ. მაგრამ როგორი ხარ მაშინ, როცა არსებობ? ანთებული, მომართული და მუდამ მზად იმისთვის, რათა მონინააღმდეგე გათელო, ბოლომდე გააცამტვერო და მერეა, თუკი შენ ჩათვლი საჭიროდ, თუკი შენ გასურს, წამოაყენო ფეხზე და უბრალოდ ხელი გადახვიო.

შენ ძალიან პატარა ხარ იმისათვის, რომ იცოდე ვის ჰგავხარ, მაგრამ რომ იცოდე ვის ჰგავხარ, გაიცინებდი და იტყოდი — დიახ, ეს მე ვარ!

მართო შენ შეგიძლია ჩაუყო პოლიციელს ჯიბეში ხელი მხოლოდ იმიტომ, რომ დასჯის შიში დასძლიო, ან როცა დაგსჯიან, არ გატყდე! არ გატყდე, რადგან შენთვის ხომ ეს უმთავრესია! ამაყობ იმით, რომ შეგიძლია ნებისმიერი ცემა აიტანო პოლიციაში, მაგრამ არავის „ჩაუშვებ“. ყველაფერზე ნახვალ ამ ქვეყანად, მაგრამ ძმაკაცებს არ უღალატებ და რა იცი, რომ ამ შენ ბავშვურ გულუბრყვილობას ისევე იყენებს ზოგი, როგორც შენ ქურთუკს.

არა, შენ არც ისეთი გულუბრყვილო ხარ, რომ გამოგიყენონ, უბრალოდ ეს შენი პრინციპია და მორჩა. იგივე პრინციპია, რომ გაიძულე ნამის უსწრაფესად შეიძულო ადამიანი, რომელიც გიყვარდა. იქნებ სიყვარული არ შეგიძლია? არა, შეგიძლია, შეგიძლია! გასურს ფეხქვეშ გაეგო მას, იბრძოლო მისთვის, თუნდაც ამისთვის მთელი ქვეყანა გადაიკი-

დო. მაგრამ რატომ გიყვარს ასე ძალიან წართმევა, როცა არც გაცემა გძულს? არა, მე არ გეუბნები მხოლოდ მაგ წართმევაზე! შენ არ იყავი, ვახოს შეყვარებული რომ წაართვი და მერე მიატოვე მხოლოდ იმიტომ, რომ ბიჭებისთვის დაგემტკიცებინა, ქალზე ძლიერი ვარო! შენ გძულს ქალები, იმიტომ, რომ ასე ძლიერ გიყვარს ისინი! მუდამ იმას ამტკიცებ, რომ შეგიძლია შენი სურვილის მიხედვით გააღმერთო ან დასცე ქალი, თუმცა რა იცი ჯერ, რა არის ქალი, შენ ხომ... ოო, კარგი, კარგი, ნუ ბრაზდები, ვიცი ეს შენი სუსტი წერტილია. მართლი ხარ, შენს ასაკთან უკვე გაქვს გამოცდილება, მაგრამ, ნუ გენყინება და, ეგ საკმარისი არ არის.

ეგეც შენი ერთი თვისება! ჩაგერთო, არა, თავდაცვის მექანიზმი და იკბინები უკვე. ყოველთვის ასე იცი, ყოველთვის რალაცას ინახავ სხვის შესახებ და ისეთ დროს ამბობ, როცა ყველაზე უფრო მტკივნეული იქნება იმ სხვისთვის ამის მოსმენა, და მეც რომ გითხრა რამე მსგავსი? რა და რამე ეგეთი?! მეც ხომ ვიცი შენზე რალაც-რალაცები. კარგი, კარგი, დაწყნარდი. დაწყნარდი, დაჯექი და ვისაუბროთ. იცი, რა მახსენდება?! ერთხელ მომიყევი, თუ როგორ მოგცა დათოს ბებიამ ოცი ლარი და გთხოვა, დათო ქალებში წაიყვანეო, გახსოვს? მერე და რატომ მოჰყევი ეგ უბანში, ხომ იცოდი, რომ ეწყინებოდა.ოო, რა ჯიუტი და თავნება ხარ, რატომ იმართლებ თავს? არა? და არც იმის შიში გაქვს, რომ ყველაფერი შენ დაგბრალდება? რა და ყველაფერი! ჰო, კარგი, მაგას მოვეშვათ!

და ირაკლის დაზე რას მეტყევი? ჰო, რას მეტყევი? კარგი ახლა, ნუ თამაშობ, მაინც ყველაფერი ვიცი. რა ვიცი? მისმინე, მაშინ რატომ უმაღავ ირაკლის, როგორ ეწევა მისი და საბავშვო ბაღის სარდაფში სიგარეტს, ხომ შენი ძმაკაცია, რატომ უმაღავ. როგორ არ გიფიქრია, როცა სწორედაც რომ გიფიქრია, მაგრამ არ ეუბნები. ეტყევი? არ ეტყევი, ვერ ეტყევი, იმიტომ, რომ... არა, ვინ გეუბნება, რომ გეშინია თუმცა, კი გეშინია, ოღონდ ირაკლისა კი არა, მისი დის, უფრო სწორად, იმის, რომ შეიძლება შეგიძულოს. რა შუაშია და, იმ შუაშია, რომ... მოიცა, აბა, რატომ ეჭვიანობ, როცა იმ... ან, ეხლა არ მითხრა, ლევანის სტუმართან უბრალოდ ვიჩხუბეო. დასავით გიყვარს? მე არ ვიცი, ვისავით გიყვარს, მაგრამ კარგად მახსოვს, როგორ ეთამაშებოდი ბავშვობაში ექიმობანას და... არაფერი არ მინდა, უბრალოდ მინდა აღიარო, ერთხელ მაინც აღიარო, რომ მართალი არა ხარ. არა, ეგ არაფერ შუაშია, პასუხს არავინ გთხოვს, უბრალოდ...

არა, კარგი თვისებები როგორ არა გაქვს. გაქვს, მაგალითად, ჭორობა არ გიყვარს ბევრი სხვასავით, თუმცა ყველაფერი ცვალებადია, დამიჯერე. ვნახოთ, რამდენ ხანს შეინახავ საიდუმლოდ იმას, რომ სოსო ლექსებს წერს ჩუმჩუმად. მე ვიცოდი, რომ შენ იცოდი, რომ მეც ვიცოდი, მაგრამ მთავარი ეგ არაა. მთავარია, რომც გაბრაზდე, ძალიანაც რომც გაბრაზდე, არაფრისდიდებით არ გათქვა ეს საიდუმლო, არაფრისდიდებით, გამიგე?!
ვნახოთ!
ვნახოთ!

ორშაბათს, 22 თებერვალს
არტ კაფე „ქარავანში“
გაიმართება შეხვედრა
ზურაბ ქარუმიძესთან
დასაწყისი 19 საათზე
ფურცელაძის 10

ამ ლექსებს რეკლამა არ სჭირდება. თამარ ერისთავი, ჩვენთვის ძვირფასი და საყვარელი ეს სახელი, სამარკო ნიშანია ლექსებისთვის, საერთოდ ხარისხოვანი ლიტერატურისთვის.

თანამედროვე ქართულ პოეზიაში მან უკვე დაიმკვიდრა ადგილი, რადგან მისი ლექსი არის სიტყვათწყობის ისეთი ტიპი, როგორც ყოველთვის შეძლებს პოეზიის პრესტიჟის დაცვას თვით ყველაზე გემოვნებიანი მკითხველის წინაშეც.

ნატიფი განცდა, ღრმა წარმოსახვა, დახვეწილი აზრი. რითმა — მოქნილი, მჟღერი, ჭკვიანი; რიტმი — ჰარმონიული, მწყობრი, ზომიერი; კომპოზიცია — მთლიანი, შეკრული, სრულყოფილი.

ეს არის თამარ ერისთავის პოეზია, ყოველთვის სანდო და საინტერესო, უტყუარი და მისანდობელი, რადგან ვიცით, რომ მასთან „ლექსი, როგორც სიყვარული უკითხავად მიდის“.

აქ არის ქრესტომათიული ლირიკა, შერწყმული ორიგინალურ გემოვნებასთან; ინდივიდუალური და ზოგადის სინთეზი, დაკავშირებული სულის დიალექტიკასთან; სიკეთისა და ჰუმანიზმის სულისკვეთება, წილნაყარი ჰარმონიასთან.

თამარ ერისთავი

ღმერთსაც მისწვდება ლოცვები

შენ რომ სალამურს უკრავდი,
გულის კარნახით, ისე და,
ცხრა მთას გადაღმა, მინდორში
თურმე ვილაცა გისმენდა;

შენ შენთვის სტვირში ტიროდი,
როცა წვიმდა და ბნელოდა,
და იმ შენი ხმით ნატირალს
თურმე ვილაცა ელოდა;

წამოვა წვიმა შხაპუნა,
აბიბინდება მდელი და,
ყურს მოგვაპყრობენ ვარსკვლავნი
ზეციურ სამფლობელოდან.

მოივლის ცათა სფეროებს
ცა-მინის სადღეგრძელო და,
ღმერთსაც მისწვდება ლოცვები
ჩვენი ბერმუხის ჩეროდან.

* * *

გაუგემურდა ცხოვრება.
დამიმეგობრდა სევდა,
როგორ მეგონა, ტკივილი
თუ ძუ ვეფხვივით მდევდა;

არ დამციალებ ვარსკვლავო,
აღარ მინათებ მზევ და,
რას ვიფიქრებდი დრო-ჟამი
თუ ერთი დაკვრით მძღევდა.

სამყაროს მოხილვის საოცრება

გზა-კვალი ვერ ვნახე ზეამსვლელი,
თუმც ზეცას ფასკუნჯივით ვუარეო,
ო, რა საშიშია სიმავე ცისა,
უმზეოდ, უვარსკვლავოდ, უმთვარეოდ!

სად გადაიკარგენ ვარსკვლავები,
სიბნელე მათ როგორ მორევია?
იქნება თვალეები დამთხარეს და
ჩემს ირგვლივ ცის დიდი მორევია?

უთვალოდ რა უნდა დავინახო,
რა უნდა შევიმეცნო უთვალოდ?
სამყარო შენ მიერ მოვლენილი
როგორ მოვიხილო, უფალო!

უთვალოდ წყვდიადია ეს ქვეყანა,
ზეცაში სინათლე მზედ ანთია,
უთვალოდ სიზმარია ეს სამყარო –
ცხოვრება კაცისა მზის ლანდია;

თვალეები, თვალეები გავახილოთ,
ეს განძი, უფლისგან ნაჩუქარი,
თვალეების გახელის სასწაული –
ცა-მინა, მზის სხივით ნაშუქარი.

ო, ეს მონყალეა ღვთაებრივი –
როცა უთვალეობდ წყვდიადია,
სამყაროს მოხილვის საოცრება,
უფალო, რაოდენ დიადია!

რა არის ლექსი, საიდან მოდის

რა არის ლექსი –
საიდან მოდის,
ჰანგია ზეცის,
მინის თუ კბოდის;

სად ამოიფრქვა
ან გაჩნდა როდის –
სულია აზრის,
ოცნებისა,
მადლის თუ ცოდვის?!

იქნებ ბრჭყალია
პრომეთეს ორბის,
მიჯაჭვულ ტიტანს
გულ-ღვიძლს რომ კორტნის,

ან იქნებ ბული
უდაბნოს მიწის,
მზის სიმზურვალით
ქვებიც რომ იწვის!

ან ყინულების
ზმანება ავი,
მთიდან მომსკდარი
ნამქერის ზევაი?!

იქნებ ცა-მიწის
სიზმარი არის –
სიყვარულია
მზისა და მთვარის,

სისხლის წვეთია –
ნაჟური გულის,
დიდი რუსთველის
რითმებში რგული;

ანდა სიტყვაა
უხილავ ღმერთის,
დაუსაბამო სივრცეს რომ
ერთვის?!

იქნებ ქარია
გაშლილი აფრით,
სულთა საუფლოს
ნისლში რომ დაქრის –

არც მიწისაა იგი
და არც ცის,
როგორ ბობოქრობს
ის სულში კაცის?!

როგორ მოსკდება
ნიაღვარად,
სიმღერად,
გლოვად,
რა სასოებით,
რა ზეიმით,
როდესაც მოვა,

რა აღმაფრენა
იწყება მაშინ,
როცა ოცნება
მწირ ყოფას წაშლის

და შეერწყმება
განგებას უფლის,
ო, მაშინ, მაშინ
არაფერს უფრთხის

სიტყვა, ქუხილზე
მჭექარე უფრო,
სამყაროში რომ
დაფრინავს უფროოდ,

და აზრი კაცის, მონარნარე
ზენარ ჰანგებად,
გაინავარდებს,
ცისქვეშეთში
არ იკარგება.

ვიდრე მიწაზე კაცი დადის,
ტირის, იცინის,
ვიდრემდე ზეცა
თავს დაგვყურებს
ვარსკვლავთ ციმციმით,

და განთიადის მომლოცველი
ვიდრე მზე არი –
კაცის სევდის და სიხარულის
თანაზიარი.

იქნება ლექსიც –
ჯადოსნური სიტყვის მესავი,
აზრი ღვთიური,
მოელვარე,
ბნელში მკვესავი.

ლექსი, როგორც სიყვარული უკითხავად მოდის

ნუ იძიებ, რა მიზეზით,
საიდან და როდის,
ლექსი, როგორც სიყვარული
უკითხავად მოდის.

უფლის დიდი წყალობაა,
როგორც ფრენა ორბის,
ცაზე მეხის ჭექას მოჰგავს
ელვისამებრ მორბის;

მოგიხელთებს, სიტყვად გაქცევს,
დარდისა და ნაღვლის,
სიხარულით გაგალაღებს,
სიმღერებად დაგღვრის,
ჯოჯოხეთის გზას გიჩვენებს
სამოთხეზე გავლით,
ბენვის ხიდზე გაგატარებს
მჭევრი სიტყვის დავლით.

სიტყვა აზრის სიცხადეა –
ნატვრის თვალის კენჭი,
მისი დიდი თაყვანება
განა მარტო მე მჭირს,

მე ვინა ვარ, ცეცხლფარეში,
მოდარაჯე ნავლის,
დიდ პოეტებს მუხლს მოგუყური
ავლილსა თუ ჩავლილს;

მე გზისპირა ყვავილიც ვარ
გამოუცნობ ჯიშის,
ბევრჯერ დაზარალებული
უსულგულო ქიშით;

მაგრამ ურჩად ფესვგადგმული
დედაენის გულში,
ქართულ სიტყვის მოთაყვანე
არც დღესა და გუშინ;

ნუ იძიებ, რა მიზეზით,
საიდან და როდის,
ლექსი, როგორც სიყვარული
უკითხავად მოდის.

რა ელის თეთრ ღრუბლის ფთილას

მთას ასცილდა ღრუბლის ფთილა,
თეთრი, როგორც თოვლის ფიფქი,
შევხედე და ცაში ფრთხილად
ავადევნე ჩემი ფიქრი;

რა მოელის ღრუბლის ფთილას,
თუკი ქარი ისე მიჰქრის
რომ განამქრევს მის სითეთრეს
მოუხელთებ საზღვრებს იქით;

მზაკვარია ეს სამყარო,
ემტერება ფრთათეთრ ფთილას –
შავ ღრუბელში არ გარიოს,
იყოს ფრთხილად, იყოს ფრთხილად!

.....
ვის ეღირსა მინიერსა
გარდასახვა ფრთათეთრ ფიფქად,
ან განქრევა სიშავისა
უფლის გარდა ქვეყნად ვინ თქვა...

**იმ დიდი ომის დროინდელი
ბავშვობის მოგონება**

მუხა იდგა ჩვენს ეზოში –
ხუთასი წლის ბებერი,
და ნებისად შრიალებდა
ნიავ-ქარის შებერვით;

ტოტზე ეჯდა ფარშევანგი
დილაობით კიოდა;
ხუთასი წლის ხმა მოჰქონდა
ციურ საიქიოდან.

შარავანდად მთვარე ადგა,
როგორც ოქროს გვირგვინი,
წინ სამყაროს სივრცე ედო –
რუსთაველის წიგნივით.

შორით თეთრად ჩანდა მთაზე
ეკლესიის კედელი,
სასოებით მუხლს უყრიდა
სათნოების მძებნელი.

ადიოდნენ ცად ლოცვები,
კაცთა სულის მარგები,
ტრიალებდა დროის ჩარხი
მამა-ღმერთის განგებით.

.....
მერე მოსკდა ნიაღვარი –
ცა-და-მინის მომრევი,
და ქვეყანას გადაეველო
სისხლის მღვრიე მორევი;

ჩამოინგრა, ჩამოიქცა
ეკლესიის კედელი,
დაიტანა კირით ხუროც,
ბედის ოქრომჭედელიც;

დარჩა ველი ტრიამელი
და ობოლი ბალები,
არვინ იყო მწყალობელი
და არც კუბოს ნამლები;

მინა ბერნი, მოუხვნელი,
გულ-ფილტვ-გამოფატრული,
კაცი გუდამშიერი და
ლუქმა პურის ნატრული...

.....
ასე ბრუნავს ეს ქვეყანა –
ყოველივეს წარმხოცი,
რამდენს უძლებს კაცთა მოდგმა
და ადამის ძვალ-ხორცი.

ნატურმორტი

ალექსი ფანგანი

დალილა ბედიანიძის ეს ლირიკული რკალი გამოცდილებით მონეული პოეზიის ჭირნახულია: „მთელი სიცოცხლე შევალე სინათლის შოვნას, წვეთ-წვეთობით ვაგროვებდი შავი დღისათვის“. ასე დაადო პოეტმა სინათლეს პურის ფასი და მისი გამოზოგვა ისწავლა.

ჭირნახულის ფერადოვნება, სიტკბო და სურნელი აიოლებს მკითხველისათვის იმ მრუმე ფიქრების შემოტევას, რომელიც ამ ლექსებში უკვე გლოვის ესთეთიკად აღიქმება.

ისე როგორც თოვლმა და წვიმამ, წერის პროცესმაც უკვე დაკარგა სტიქიის ენერგია და მედიტაციური ჭვრეტით მიღებული აღმოჩენებით დაიწყო ჩვენი გაოცება: „სიჩუმეში მესმის ლექსის ფეხისხმა...“ ანდა „წუხელ მესიზმრა, რომ ღვინო წვიმდა, დაბარბაცებდნენ მთვრალი ხეები... წუხელ მესიზმრა შემთვრალი მიწა, ვით მამაჩემი იყო ცოცხალი“.

ამ პოეტური რკალის ნაკითხვის შემდეგ ჩნდება განცდა, რომ წლებმა კი არ გააფერმკრთალა დალილა ბედიანიძის გულუბრყვილო, ნაივურად ფერადოვანი სამყარო, უბრალოდ მშობლიური „სწორი გზებით“ სიარული რომ ასწავლა, აწვალა, ტანჯა, გაწვრთნა და ნანატრი სიმშვიდის სიბრძნე შესძინა.

დალილა ბედიანიძე

* * *

ცრემლების ლოკოკინები მოცოცავენ ჩემს სახეზე და ფიქრის ნიჟარებს მიითრევენ და ჩემი სახე ტირილის ნაოჭებში იხლართება, როგორც აბლაბუდაში, რომელიც დარდმა – დიდმა ობობამ მოქსოვა. ცრემლების ლოკოკინები ხაზავენ ჩემს სახეზე იმ გზებს, რომელთაც ჩემი სული მიჰყვებ-მოჰყვება და სულში ცივა, როგორც შემოდგომის წვიმისას. მე დავტირი საკუთარ თავს, რადგან ვიცი, რომ მოკვდავი ვარ და რომ მოკვდები, მაშინ ველარ დავიტირებ. მე დავტირი უპატრონო მიცვალებულებს და ომში უგზო-უკვლოდ დაკარგულებს დავტირი, მაგრამ მაინც მაქვს იმედი, რომ ისინი დაბრუნდებიან, როგორც იმის იმედი მაქვს, რომ მეც დავბრუნდები ამქვეყანაზე სიკვდილის შემდეგ და ჩემი სული არ მოკვდება ჩემთან ერთად. ცრემლების ლოკოკინები მოცოცავენ ჩემს სახეზე. გულამოსკვნილი ვქვითინებ და დარდი – დიდი ობობა ხარბად ისრუტავს ჩემს სისხლს, რომელიც

ცრემლებს ერევა. რატომ შემქმენი ღმერთო, მოკვდავად? არ მეთმობა წუთისოფელი. შემამრე ცრემლი უფალო და მომეც იმედი, რომ სული ჩემი არ განქარდება და ცრემლების ლოკოკინები მზეზე დადნებიან და სარკეში თავს გაუღიმებ ნიშნად მათზე გამარჯვებისა.

ნაფხურაპი

სველ ქვიშაზე – ღმერთის ნაფხურები. ღმერთი ნავიდა, ნავიდა და მზეს შეუერთდა და მზე ზღვის გაღმა დგას, როგორც ნიშანსვეტი მარადისობის,

სველ ქვიშაზე – ადამიანთა ნაფხურები... ადამიანებით სავსე ზღვა – რამდენი წვეთი წყალიც ზღვაშია,

იმდენია ადამიანი და ყველა ზღვაში შედის ბოლოს და ტოვებს ქვიშაზე ნაფხურებს, რომელნიც ერთმანეთს არ ჰგვანან, როგორც წყლის ორი წვეთი და რომელნიც გვიჩვენებენ გზას ზღვისაკენ – მარადიული სამკვიდროსკენ და უფლისაკენ. აყვავებულ ველზე ღმერთის ნაფხურები – პეპლები დამსხდარან. მათი ფრთები ანგელოზების ფრთებსა ჰგავს და სიცოცხლეს გამოასხივებს და როდესაც პეპლები მზისკენ გაფრინდებიან, ღმერთიც ნავა ჩვენგან, ნავა მზისაკენ ფეხაკრეფით, რათა ჩვენგან დაისვენოს და რამდენჯერაც პეპელას დავინახავ, იმდენჯერ პირფვარს გადავინერ მისი სინმინდის და სილამაზის წინაშე და გამახსენდება ღმერთის ნაფხურები.

* * *

ჯიბეში ვიდე მზეს, როგორც ოქროს ლარიანს და ჯიბე ისე მიმძიმდება, რომ ხელს ვაშველებ და გამოყოფილი მზის ნათელით მისველდება ხელი. ჯიბეში ვიყრი ვარსკვლავებს, როგორც ხურდას და ჩემს ჯიბეში ისე ბნელა, როგორც ღრუბლების უბეში და ცაზე მივაბიჯებ, რათა სინათლე გადავზიდო სხვა პლანეტაზე, საიდანაც შეველას მთხოვენ უცხოპლანეტელები, რომელთაც გაუთავდათ მზე და ვარსკვლავები და ნათელი უნდა ვასესხო, სანამ ნათელს მოიპოვებდნენ. ჩემს ჯიბეში რა არ ეტევა, როგორც გულში, რომელიც ლამის არის საგულედან ამომიფრინდეს სიხარულით, რომ მზე ვიმოვე და ვარსკვლავები ვიმოვე და შემიძლია, უცხოპლანეტელებსაც ვუწილადო. მთელი სიცოცხლე შევალე სინათლის შოვნას, წვეთ-წვეთობით ვაგროვებდი შავი დღისათვის და ეს დღეც დადგა და მდიდარი მგონია თავი, რადგან ჯიბეში მიდევს მზე – ოქროს ლარიანი და ვარსკვლავების ბრჭყვილა ხურდა.

ღვინის წვიმა

წუხელ მესიზმრა, რომ ღვინო წვიმდა და ბარბაცებდნენ მთვრალი ხეები და წვიმა იყო ისეთი წმინდა, რომ ქედს უხრიდნენ სასახლეები. წუხელ მესიზმრა, ვიყავი მთვრალი, ვეცეკვებოდი მზესა და მთვარეს, დარდი არ მქონდა შორეულ ხვალის, სიკვდილს რომ ნიშნავს ხანდახან მწარეს. წუხელ მესიზმრა შემთვრალი მიწა, ვით მამაჩემი იყო ცოცხალი. რა ბედნიერი ვიყავი იმ წამს, რა კურთხეული – იმ წვიმის წყალი. წუხელ მესიზმრა, რომ ღვინო წვიმდა დაუსრულები და სასწაული და ჭრელი, როგორც თუშური წინდა, ბალნარი იყო შემოკაული. გამომეღვიძა... სველი მაქვს თვალი და ნამთვრალევი ვჩურჩულებ ლოცვას. ნავიდა წვიმა, აღარ ვარ მთვრალი, სახსოვრად წვეთი ღვინისა მომცა.

პიკადილი

ო, როგორ მინდა, რომ ვნახო პიკადილი. მე პიკადილზე ვვოცნებობ ყოველ დღით. მე მესიზმრება ო, პიკადილი ღამით და ეს სიზმარი არ მტოვებს თუნდაც წამით. აღტაცებული ვარ სიზმრის პიკადილით, სულს ეფინება, როგორც ნოტრდამის ჩრდილი და თუმცა ვიცი, რომ ვერასოდეს ვნახავ, სულმა იხილა და სულმა შეინახა. ო, ერთხელ მაინც მანახა პიკადილი და ამიხდინა ოცნება ჩემი წილი! რაც შეიძლება, ნეტავ გავრძელდეს ძილი, რომ ახარებდეს თვალს დიდხანს პიკადილი. ცხადში თუ სიზმრად არ მტოვებს მასზე ფიქრი, პიკადილს ველტვი, პიკადილისკენ მივქრი. ო, როგორ მინდა, რომ ვნახო პიკადილი! ოცნებას ვინყებ ამ ნატვრით ყოველ დღით.

შავი თოვლი

ო, რა შავად თოვს! მგლოვიარე თოვლს შავები აცვია და ისე ცვივიან ფიფქები, როგორც რეკვიემის ბგერები. შავ თოვლს შავი მუსიკა უხდება. წელს უკანასკნელად თოვს და თოვლი გლოვობს გარდაცვლილ ზამთარს და შავად ეფინება მიწასა და სახლების სახურავებს. თოვლის შავი ყვავილები იფურჩქნებიან და ჩემს სულშიაც ჩამოწვა სევდის შავი ზვაი – წინასწარ ვგლოვობ, რომ უნდა მოვკვდე.

შავი ფიქრები ჭილყავებზე მესევინ და შავი ფიფქები სულს ავსებენ და მცვივა შავი ცრემლები – თავს დავტირი, რადგან ისე გულწრფელად ვერვინ მიგლოვებს, როგორც მე დავტირი საკუთარ თავს და ისე არავის ვეყვარებოდი, როგორც ჩვენ გვიყვარს საკუთარი თავი. შავი თოვლი და შავი ღამე ერთმანეთს ერწყმის და სიშავეში დანთქმულა ჩემი წილი ქალაქი. შავად იმოსებიან ხეები, რომელნიც დგანან, როგორც პანაშვიდზე.

ზამთარიც გარდაიცვალა. გარდაიცვალა კიდევ ერთი წელიწადი და არ ვიცი, მოვესწრები თუ არა გაისად შავ თოვლს.

აჯანყება

ავჯანყდი. ჩემს ირგვლივ მორჩილად მორბენალი დღეების წრე გავგლიჯე და

უსასრულობაში გადავეშვი. აღარ მინდა ყოველდღე გაღვიძება და დაძინება, რალაც სხვა, მესამე მინდა. აღარ მინდა სიცოცხლე და სიკვდილი, როგორც უთქვამთ, რალაც სხვა, მესამე მინდა. აღარ მინდა შიმშილი და სიმაძღრე, რალაც სხვა, მესამე მინდა. აღარ მინდა სიძულვილი და სიყვარული, რალაც სხვა, მესამე მინდა. ავჯანყდი. დავანგრეე ჩემი მშვიდი სამყარო, მაგრამ ნანგრევებში მოვყევი და სული ამტკივდა – აღარც ეს ტკივილი მინდა, აღარც უტკივილობა და ვცდილობ, ჩემს ბედს შევებრძოლო, რომელიც მაინც მიმორჩილებს, მაინც თავისკენ მიმერეკება და მე აჯანყებული, მოუთვინიერებელი ვახსენებ ღმერთს და ლოცვებით შევეთხოვ, გამიყვანოს ჩემი ადამიანობიდან და რალაც უფრო მეტად მაქციოს აჯანყებული და დამავინყოს ერთფეროვნება, როგორც მტერი და ვიყო ვილაც მესამე ადამიანსა და უფალს შორის.

მშრალი წვიმა

დიდი ხნის უნახავი წვიმა მესტუმრა შუა ქუჩაში, მოულოდნელად. გადამკოცნა და მეც გადავკოცნე და მომიყვა თავისი მოუცლელი ამბებს და მეც მოვუყევი ჩემი მოუცლელი ამბები,

თან ხეს შევეფარე
და იქიდან ვკიდებ ხელს ხელში.
საოცარია, წვიმას ხელი მშრალი აქვს და
თვითონაც მშრალია,
როგორც ლერწამი წყალში მდგარი.
კარგად ვსაუბრობთ წვიმის ენაზე.
ის წვეთებს მესვრის, მე – სიტყვებს და
კარგად ვერთობით.
დიდად გავიხარეთ ერთმანეთის ნახვით,
მერე კი ჩემი სტუმარი წვიმა
შინ წავიდა და
მეც შინ წავედი.

ქილისპირული დედას

ლამის კარი ღიაა და
ყვავილები ჩანან.
ნანა, დედა, დაიძინე!
ნანა, დედა, ნანა!
შენს დახუჭულ თვალებს ვხედავ,
წამწამების ყანას.
ნანა, დედა, დაიძინე!
ნანა, დედა, ნანა!
მთვარის შუქი მინას სერავს,
როგორც ბასრი დანა.
ჭრილობებით მინა მღერის –
ნანა, დედა, ნანა!
როგორც შენ მე მაძინებდი
ბავშვობის ტკბილ ხანად,
გამიბავშვდი და გაძინებ,
ნანა, დედა, ნანა!
ლამეს ერთვის შენი ძილი,
გიმლერ, გძინავს სანამ.
შორს სიბერე და სიკვდილი!
ნანა, დედა, ნანა!

* * *

მე უშენოდ ვერ ვიქნები ლამაზი,
მე უშენოდ ვერ ვიქნები კარგი.
წმინდა, როგორც ზიარება-ნამაზი
გრძნობა მმსჭვალავს – სიყვარულის ხარკი.
ვარ უშენოდ, როგორც თევზი – ჰაერში,
როგორც ზეცანართმეული ჩიტი.
ველარ დავფრენ და უფსკრულში დავეშვი
და გამინყდა ფეხქვეშ ბენვის ხიდი.
მოდი ჩემთან, მოდი, გამალამაზე,
დამამშვენე, როგორც მთვარემ – ზეცა!
ცეცხლის ჩიტი ზის ჩანავლულ წალამზე,
ზის ჩემს სულში, ფრთებს შემოიკეცავს.
მე უშენოდ ვერ ვიქნები ლამაზი,
მე უშენოდ ვერ ვიქნები კარგი.
სიყვარულით მიპასუხე სალამზე
და სიყვარულს მოუხადე ხარკი!

* * *

ყველამ დამივიწყა.
მე ამოვფრინდი ჩემი სხეულიდან
და ცის გზას შევეუდექი.
მეც დავივიწყე ჩემი სხეული,
რომელიც თურმე ისე მამძიმებდა,
რომ ფრენა არ შემეძლო –
მინისკენ მქაჩავდა და მინა იზიდავდა,
როგორც ქარით მონყვეტილ ფოთოლს.
ყველამ დამივიწყა.
მე მოვწყდი მინას, დავივიწყე მინის გზები
და ცას მივუკაკუნე წითელი ნისკარტით,
რომელიც მხოლოდ მტრედებსა აქვთ
და მივიღე მტრედის სახე,
რომელსაც ცასა და მინას შორის ამბები დააქვს.
დრო მოვა და ყველა გამიხსენებს,
როცა ჩემი სიყვარული მოაკლდებათ.
სად წავიდაო – მომძებნიან კიდევაც
და მაშინ ციდან დავბრუნდები სულად ქცეული,
დავბრუნდები ახლობლების სიზმრებში და
შევასხენებ, რომ მახსოვს ყველა,
რომ მიყვარს ყველა იმ სიყვარულით,
რომლითაც ქრისტემ, ჯვარზე გაკრულმა
აზიარა სიკვდილმისჯილი ავაზაკი
და ჩემი შენდობა ჩემს შემდეგ წასულებს
გზას გაუკვალავს სასუფეველისკენ,
სადაც ყველას ყველა ახსოვს
და აღარ სწყინთ, თუ დედამინაზე ყველამ დაივიწყა.

ყოველ დილით

ყოველ დილით ცხრა საათზე
ვდგავარ სტარტზე გაზქურასთან
და ყავას ვიდუღებ, რომ სამსახურში წასვლის წინ
ყავის დაღვევა მოვასწრო.
ყავისფერი მზე ამოდის ჩემს ცაზე და
გინდაც არ ჩანდეს, მაინც მფენს ყავისფერ შუქს
და ცხელი ყავის ფინჯანში ბრწყინავს
და მამხნევებს ახალი დღისთვის.
არ მბეზრდება, ამ მზეს ვუყურო
და როდესაც სიკვდილზე ვფიქრობ,
იმასაც ვფიქრობ, რომ ყავისფერი იქნება ჩემი საიქიოს მზე
და როდესაც სააქაოს დავტოვებ,
თან გამყვება ჩემი მშვიდი და ბედნიერი დღეების
მოსაგონებლად,
იმ დღეების მოსაგონებლად,
როცა დილის ცხრა საათზე ვდგავარ სტარტზე და
მშვიდად ვიდუღებ თურქულ ყავას.
დაღამდება და ჩემს ცაზე ყავისფერი მთვარე ამოვა,
ნიშნად იმისა, რომ ციდან ვილაცა მხედავს
ყავისფერი მთვარის თვალით,
როგორც ციკლოპი
და სამუშაო დღის ბოლოს დალილს თვალის ჩაკვრით
მამხნევებს მთვარე,
რომელიც წერტილად უზის დღეს და

კიდევ ჩნდება ვარსკვლავების მრავალწერტილი, ნიშნად იმისა, რომ ჯერ გრძელდება ჩემი სიცოცხლე სააქაოში და ხვალ დილით ამოუცნობი სიზმრების შემდეგ პოსტზე ვიდგები ჩემს გაზქურასთან და ახლად მოდულებული ყავის ფინჯნიდან ჩემი ყავისფერი მზე შემომცინებს, როგორც ყავისფერი სიზმრის გაგრძელება.

ფიფქაბი

ფიფქები ერთმანეთს დაჭერობანას ეთამაშებიან. ქარმა გაგლიჯა ღრუბლის ბალიში და ბუმბულბივით ირევიან ფიფქები. ვუყურებ და ბავშვობა მაგონდება, როცა პირველად ვნახე თოვა, როცა მამა ცოცხალი იყო და მეუბნებოდა: „ნახე შვილო, თოვს!“ რამდენჯერაც გათოვდება, იმდენჯერ მამა მომაგონდება და ფიფქები რეკვიემის ბგერბივით მეფინებიან და სახეს ცრემლით მისველებენ. დამდნარი ფიფქივით გაქრა მამა. ჩვენ ყველანი ფიფქებივით ვადნებით მიწას, ჩვენ ყველანი მშობელ ზეცას ვემშვიდობებით. ფიფქები ერთმანეთს დაჭერობანას ეთამაშებიან, ბავშვი ფიფქები, ონავარი ფიფქები და თან ჰგვანან ჭალარა მოხუცებს და მეჩვენება, რომ სანამ მიწაზე დაეცემიან, მანამ ჭალარავდებიან სიკვდილის შიშით და მანამდე თეთრები კი არა, იასამნისფერები არიან. მამა, თოვს, მამა! შენს საფლავს ათოვს და თითო ფიფქი თითო მოგონებაა, რომელიც შენთან მახლოვებს და ღრუბლის ბალიშზე უდევს თავი მთვარეს და ესიზმრება, რომ ფიფქები მიწიდან ადიან ცაში, როგორც ჩვენი ფიქრები.

* * *

სალამოა. ჩემი დაღლილი ავტობუსი როგორ ქოშინებს, ფინიშს – ბოლო გაჩერებას უახლოვდება. ჩემს გარდა ამ ავტობუსში არავინ ზის და სიცარიელე ისე მეუფლება, როგორც ზღვას – ღამე, როცა არავინ ჩანს სანაპიროზე. ლამპიონები ახელენ თვალებს, ახელენ თვალებს, რათა კარგად დაგვინახონ მე და ჩემი ავტობუსი და რათა მშვიდობით მივალნიოთ გაღმა ნაპირს – ფინიშსა და ბოლო გაჩერებას. ქუჩა ზღვასავით აღლევებულია და მანქანები აქოჩრილი ტალღებივით მიქრი-მოქრიან. ჩემი დაღლილი ავტობუსიც ამ ზღვის ტალღაა, დაღლილი ტალღა, რომელსაც ძილი ერევა და

თვლემით, ბარბაცით მიდის ფინიშთან. სადაცაა გაჩერდება და ჩამოვალ, მაგრამ არ ვიცი, ახლა სად ვარ, ახლა რა ვქნა, აქ, გაღმა მხარეს მე ჯერ კიდევ არავის ვიცნობ. ლამპიონები ასხია ბოძებს, ვით მნიფე მსხლები და მათ ნათელში ვხედავ ჩემს სახლს, რომელიც ამხელა გზის შემდეგ გაუცხოვებული, ჩაბნელებული დგას და გაველურებულ ძაღლს ჰგავს, მე კი მისკენ მივდივარ, რომ ისევ მოვიშინაურო, ისევ გავანათო ხვალამდე, სანამ ისევ ავტობუსში ჩავჯდებოდე.

* * *

ათი წლით წინ რომ ვიყურები, რა შორია. ათი წლით უკან რომ ვიყურები, რა ახლოა. მე ვარ ხიდი გუშინდელსა და ხვალინდელს შორის და ჩემი დრო იზომება დღით დღევანდელით, რომელიც ცისარტყელად გადაჭიმულა ჩემს წილ ზეცაზე და გაქრება, როცა მე უკვე აღარ ვიქნები და ცისარტყელა მოასწავებს, რომ დღეისათვის ბედნიერი ვარ, რომ ყველაფერი კარგად არის. როგორც წუთები, მოცვივიან წვიმის წვეთები, მაგრამ ეს წვიმა კი არ მასველებს, მირეკლავს მხოლოდ. თვითეულ წვეთში ჩანს ჩემი სახე, რომელიც ყოველ წუთში იცვლება, რადგან იცვლება სამყარო ირგვლივ ყოველ წუთში. ის, რაც ჩავივლის, აღარასოდეს ამოივლის და წვიმის წვეთები ჩემი ნიღბებია. ათი წლის წინ რამაც ჩაიარა, ათი წლის შემდეგ მოგონებადღა შემომრჩება და დღე დღევანდელიც მოგონებად გადაიქცევა, როცა მიწას დააკვდება, ვით წვიმის წვეთი, რომელშიც სამყაროა ჩატეული და რომელიც მარადიულად ცვალებადი ჩემი სახეა.

* * *

სიჩუმეში მესმის ლექსის ფეხისხმა, მხოლოდ მე მესმის და აღარ მესმის სხვა ხმები და ლექსის ფეხისხმა ჰგავს ზღვის შრიალს, რომელმაც მედუზები გამოორიყა, როგორც სიტყვები და სანაპიროს ქვიშას ლექსი წაანერა, რომლის მკითხველიც მხოლოდ მე ვარ. მე ზღვის ენაზე ვლაპარაკობ. სიჩუმეში მესმის ლექსის ფეხისხმა და ჩემი სული თოლიებს შორის ზღვას დასთამაშებს. მე ვარ ზღვისა და ვარ ლექსისა, მე ამქვეყნისა არა ვარ და ჩემი დღეები ჰგვანან ზღვის ტალღებს, ხან წყნარსა და ხანაც – ბობოქარს

პოეზია

და მარილიან კლდოვან ნაპირებს
და როგორც ზღვაში კენჭები, ჩემში არ ილევა სიტყვები,
ლილინით რომ მკარნახობენ ლექსის სტრიქონებს.
სიჩუმეში მესმის ლექსის ფეხისხმა,
რომელიც ჰგავს დედაჩემის ფეხისხმას,
როცა ცდილობს, ხელი არ შემიშალოს წერაში
და დედაჩემი არის ზღვა, რომელიც მიმოიქცევა
ჩემსა და ლექსს შორის
და მშობს, როგორც აფროდიტეს ქაფიდან და
მაგ ზავნის ადამიანებთან,
რათა მათ სიყვარული ვასწავლო.

ბედნიერი დღეები

ბედნიერ დღეებს კალენდარზე წითლად შემოვხაზავ
და კალენდარს ჯიბეში ვინახავ,
რომ როცა ცხოვრება გამიჭირდება,
ამოვიღო და დავხედო და ვიფიქრო – მეც მიცხოვრია
და ბედნიერი დღეები ანათებენ კალენდარს,
როგორც ჩემს ჯიბეში დამწყვედული მზეები,
რომელნიც მე შემორჩილებიან
და რაც ხდება ჩემს ჯიბეში,
იგივე ხდება უფლის ჯიბეში,
სადაც მზეა დამწყვედული
და უფლის ნებით ბედნიერ დღეებს მოგვივლენს ხოლმე.
და ღრუბლიანი დღეების მიღმა
ის არსებობს – დღე ბედნიერი.
ბედნიერ დღეებს ჯიბის კალენდარზე წითლად შემოვხაზავ
და ჰგავს შუქნიშნის თამაშს მათი ნათება –
ხან მწვანედ, ხან წითლად ინთებიან

და ჩვენს ცხოვრებას ანესრიგებენ,
რომ კატასტროფები და საცობები აგვაშორონ.
და ბედნიერი დღეები ჩემს ჯიბეში ფრთხილად,
როგორც დამწყვედული ჩიტები,
როგორც დამწყვედული მზეები და ბედნიერება მორჩილია,
გახედნილია
და ამისათვის უფალო, გმადლობ!

წვიმის მრავალწერტილი

დარჩება წვიმის მრავალწერტილი,
როდესაც წავალთ და მივიძინებთ,
ვითარცა მძივი ჩამონყვეტილი,
სევდისგან სველი, სევდისგან მძიმე.
დარჩება წვიმის მრავალწერტილი,
როცა განყდება სიცოცხლის ძაფი
და ზეცა, დარდით ცრემლდანრეტილი
ყველას დაგვიტევს, ვინც მას ვესწრაფვით.
დარჩება წვიმის მრავალწერტილი
საფლავის ბორცვზე ნამად ასხმული.
და ბალახი კი თმაგანწილი
ზაფხულს დახვდება თავშენახული.
დარჩება წვიმის მრავალწერტილი,
ვით გადამფრენი წეროთა გუნდი
და გაგველება ცა მონმენდილი,
მზე იფრთხილებს, ვით მტრედის ხუნდი.
დარჩება წვიმის მრავალწერტილი
და ჩვენს სიცოცხლეს განაგრძობს წვიმა.
როგორც ვარსკვლავი ცას მონყვეტილი,
ჩვენ ზეცის მიღმა გზას ვხაზავთ სიმაღ.

ჯანსიქოლა

წაიკითხეთ და დარწმუნდით!

თანამედროვე ქართულ ლიტერატურულ კრიტიკას თუ რაიმე აკლია, ეს არის დასაბუთების ხელოვნება. თითო-ორი კრიტიკოსს თუ დავასახელებთ, ვისაც შეუძლია აზრის ლოგიკურად დასაბუთება. ჩვენში ემოციური ანალიზის ნაირსახეობები ბატონობს და ამას ისე მივეჩვიეთ, ზოგჯერ გვაწინააღმდეგებდა კიდევ, რომ ამ ქვეყნად რაციონალური კრიტიკის სახეობაც არსებობს. რას ვიზამთ, ეს ასეა და ვითარება კარგა ხანს არც შეიცვლება. დიახ, შეგუებული ვართ და ხმას არ ვიღებთ, მაგრამ საკმარისია გამოქვეყნდეს რაიმე ისეთი, რაც გულსა და გონებას შეძრავს, რომ მაშინვე გაცვლება განწყობილება და სხვაგვარად იწყებ მსჯელობას. „არც ისე ცუდად ყოფილა საქმე, იქნებ გვეშველოს“, — ფიქრობ შენთვის და გიხარია, რომ ქვეყანაში კიდევ არიან მოაზროვნე, ჭკვიანი, განათლებული ადამიანები, რომლებმაც იციან, რას წერენ და როგორ წერენ. ერთი სიტყვით, ზურაბ ხასაიას წერილზე მოგახსენებთ. „ჩვენი მწერლობის“ ან. მე-3 ნომერში დაიბეჭდა მისი „აკუტაგავას ტრაგედია“. ყოველთვის სიამოვნებით ვკითხულობ მის სტატიებს, რადგან ვიცი, რომ კალამი უჭრის და, რაც მთავარია, კარგად ფლობს ინტელექტუალური ანალიზის ნესებს. რამდენადაც ვიცი, პროფესიით ფილოსოფოსია, მაგრამ შინაგანი წყობით, ხასიათით აშკარად ლიტერატორია, უფრო სწორად, პოეტი, რომლისთვისაც პრობლემას არ წარ-

მოადგენს ურთულესი ფილოსოფიური საკითხების ლიტერატურის სფეროში შემოტანა. პოეტები ვახსენე და აქვე ვიტყვი. პოეტების საინტერესო კლასიფიკაციას გვთავაზობს ზურაბ ხასაია, კერძოდ, პოეტებს ყოფს ორ კატეგორიად: პოეტ-მანარობლებად (მაგალითად, რუსთაველი, აკაკი წერეთელი) და პოეტ-მამხილებლებად (დავით გურამიშვილი, ილია ჭავჭავაძე). მისი აზრით, პოეტ-მამხილებელი იყო აკუტაგავა, რომლის სკეპტიციზმი ისე შორს წავიდა, რომ სამყაროს წარმმართველ ძალად ბოროტება აღიარა და გახდა „ჯოჯოხეთის პოეტი“.

შესანიშნავია განხილვა აკუტაგავას ცნობილი მოთხრობისა „უსიერ ტყეში“. აქ არის მტკიცება, რომ არ არსებობს ერთი, საყოველთაო სინამდვილე, არსებობს იმდენი სინამდვილე, რამდენიც ადამიანია. სინამდვილე არის მრავალი და სათავისო. შესაძლოა აღიარებული ჭეშმარიტებაა, მაგრამ ისე კარგად, ისეთი დიალექტიკური გატაცებით ასაბუთებს ამ ყოველივეს, ასე გგონია, ლექსს კითხულობ.

ინტელექტუალურ გამბედაობად მიმაჩნია მარქსის, ნიცშესა და ფროიდის მსოფლმხედველობათა ერთ რაკურსში მოქცევა და მისი გამოცხადება ადამიანის უარყოფელ თეორიად.

თვალსაჩინოდ არის განალიზებული ნიჰილიზმის გზა, დოსტოევსკის, კაფკას, კამიუსა და აკუტაგავას მრწამსის მეშვეობით. ყველაფერზე საუბარი შეუძლებელია და არც არის საჭირო. უბრალოდ მინდა მკითხველ თანამომხედებს ვუთხრა, ვისაც არ წაუკითხავს ზურაბ ხასაიას ეს კრიტიკული ეტიუდი, წაიკითხოს და დარწმუნდეს, რომ კრიტიკა არსებობს ქართულ ლიტერატურაში, ჩვენში, აქ და ახლა.

პაატა ჩხეიძე

ტ. ს. ელიოტი და კ. ს. ლუისი

ტომას სტერნზ ელიოტი (1888-1965) და კლაივ სტეიპლ ლუისი (1898-1963) თანამედროვენი იყვნენ და კონსერვატიულ ნიადაგზე მდგარი ილენოდნენ ადამიანისა და ზნეობის გადასარჩენად. ბევრი რამ ჰქონდათ საერთო; გაინგლისელებული უცხოელები იყვნენ, ელიოტი — ამერიკელი, ლუისი კი — ირლანდიელი; ორივენი ანგლოკათოლიკეებად მოიქცნენ, ელიოტი — 1927 წელს, ლუისი — 1929 წელს; ორივეს ჰყავდა მეორე ცოლი და მათ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ქმრების ცხოვრებაში; ორივე სამოქალაქო პირი იყო და ორივენი მგზნებარედ იცავდნენ ინგლისის ორთოდოქსულ რელიგიას.

და რაკი ერთმანეთს იცნობდნენ, სავარაუდოა, რომ ახლო მეგობრებიც უნდა ყოფილიყვნენ, მაგრამ მათი ურთიერთობა საკმაოდ წინააღმდეგობრივი იყო; ხშირად იმონებდნენ ერთმანეთის მოსაზრებებს თავიანთ წერილებსა თუ წიგნებში, მაგრამ კამათობდნენ კიდევ, და თუ რას ფიქრობდნენ სინამდვილეში ერთმანეთზე, შეიძლება გავიგოთ ოქსფორდში, ბოდლეის ბიბლიოთეკასა და პრინსტონის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში დაცული მიმოწერიდან, ერთმანეთსა თუ საერთო მეგობარ, პოლ ელმერ მორთან.

ელიოტსა და ლუისს საერთო მტრები ჰყავდათ, რომელთაც ორივე ერთ ბანაკში გამაგრებულად ეგულებოდათ და ორივეს ერთი ერესი ედებოდა ბრალად — ქრისტიანობა! ქრისტიანობა მემარცხენე ინტელექტუალებში დიდ ცოდვად ითვლებოდა და გალიზიანებასა და შიშსაც კი იწვევდა ინტელექტუალი “ერეტიკოსთას” რაოდენობის ზრდა, რომელთა რიცხვში, გარდა ელიოტისა და ლუისისა, შედიოდნენ ოდენი, სეიერსი, გრემ გრინი და სხვები. ამიტომ გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ ელიოტსა და ლუისს საჯაროდ ერთმანეთისათვის კბილი იშვიათად გაუკრავთ.

ამბობენ, ელიოტი და ლუისი ხასიათითა და ტემპერამენტით იმდენად განსხვავდებოდნენ, რომ დაახლოვებას ვერაფრით შეძლებდნენო. იშვიათად თუ შეხვდებოდნენ ერთმანეთს და ცივი თავაზიანობით იქცეოდნენ, თუმცა ხანდახან თავაზიანობაში გესლსაც ურევდნენ; ერთხელ ელიოტს უთქვამს: მისტერ ლუის, თურმე უფრო ხნიერი კაცი ყოფილხართ, ვიდრე ფოტოსურათებზე ჩანხართო, — ლუისი აღშფოთებულა, თუმცა საზოგადოდ სულაც არ ანაღვლებდა თუ როგორ გამოიყურებოდა. ჯონ მილტონის “დაკარგული სამოთხის” წინასიტყვაობაში, ლუისმა ზოგადად, მაგრამ მძაფრად გააკრი-

ტიკა ელიოტი; გამოხდა ხანი და ელიოტმა დაწერა, “დაკარგული სამოთხის” წინასიტყვაობა ლუისის საუკეთესო ნაშრომიო, და ეს ლუისის ქებად, რა თქმა უნდა, ვერ ჩაითვლება.

ერთხელ ოქსფორდში ყოფნისას პოლ ელმერ მორი ლუისსაც შეხვედრია და ელიოტსაც, ოღონდ ცალ-ცალკე. ელიოტთან ერთად სადილობისას სიტყვა ჩამოვარდნილა ლუისის გაკათოლიკეებაზე და იმაზეც თუ რა უცნაურად იქცეოდა იგი მაშინ, როცა მარტოდმარტო მთელ დროს ეკლესიაში ატარებდა. ელიოტს ჩაუცინია და უთქვამს: თუ გინდა ვინმეს დაემალე ოქსფორდში, საუკეთესო ადგილი კოლეჯის სამლოცველოაო.

ლუისისა და ელიოტის ქიშპის მიზეზად პოეზიას ასახელებენ. ლუისმა სახელი გაითქვა როგორც სამეცნიერო პროზისა და საბავშვო წიგნების ავტორმა, როგორც ლიტერატურის ისტორიკოსმა და ქრისტიანობის დამცველმა; არადა, მთელი სულითა და გულით სურდა პოეტი ყოფილიყო; წერდა ლექსებს, მაგრამ მისი პოეზია უიმედოდ მოძველებული ჩანდა მოდერნიზმის ეპოქაში.

ელიოტის ლექსებს დიდად შეუცბუნებია ტრადიციული პოეზიისა და ლექსთანყოფის თაყვანისმცემელი ლუისი; არა, კი არ შემურდა, მაგრამ ვერც ასეთი პოეზია მიიღო და ვერც ელიოტის პოეტური ნიჭიერება ირწმუნაო. ეს იყო ორი პოეტური სამყაროს შეჯახება; ტრადიციულისა მოდერნულთან, დადგენილი ფორმებისა და კონვენციური სიმბოლოებისა ახალ ხატებთან და სუბიექტურ ასოციაციებთან, რაც ლუისის აზრით, მხოლოდ გადაგვარებას ამტკიცებდა.

თავიდან ლუისს სერიოზულად არც კი მიუღია ელიოტის პოეზია. თავის მეგობრებთან ერთად ხალისობდა

თურმე და პაროდიებს თხზავდნენ ელიოტის ლექსებსა და “კრიტიკონის” სხვა პუბლიკაციებზე, პაროდიებს უაზროს, მაგრამ ერთგვარად ჭუჭყის სურნელით გამსჭვალულს. ამ “ჭუჭყზე” წერდა ლუისი თავის წიგნში “პიროვნული ერესი” (1939):

“ჩვენი საუკუნის “ჭუჭყიან ოციან წლებში” შეიქმნა ლექსები, რომლებიც წარმატებით აღძრავდნენ განწყობილებას მონყენილობისა და მოყირჩებისა, რასაც მხოლოდ მცირედი ადგილი უჭირავს მონესრიგებული და ზრდასრული კაცის ცხოვრებაში... და თუ [გადმოცემული განწყობილება] სწორად ასახავს ამ პოეტთა პიროვნებას, მაშინ პოეტები მასისაგან განსხვავდებიან, თუკი საერთოდ განსხვავდებიან, მხოლოდ ნაკლოვანებით.”

ელიოტის ლექსები დიდხანს დარჩა ლუისის მეგობრების წრეში თავშეკცევის საგნად. მათ მიერ დაფუძნებულ “ინკლინგების” (ნართაულების) კლუბში ლუისი ხშირად კითხულობდა ელიოტის ლექსებს, განმარტავდა და ნალექს უწოდებდა. გარდა ამისა, შემთხვევას არ უშვებდა ხელიდან, რომ ირიბად არ გაეკრიტიკებინა ელიოტის მოსაზრებანი; ელიოტი 1927 წლიდან ბრიტანეთის მოქალაქე იყო, მაგრამ ლუისი მაინც “თანამედროვე ამერიკელ კრიტიკოსს” უწოდებდა; ერთხელ, როცა სტუდენტმა აღფრთოვანებით მოიხსენია ნაწყვეტი ელიოტის

ტომას სტერნზ ელიოტი

“ბერნი მინიდან”, ლუისის თავი ვერ შეუკავებია და: დანტესაგან აქვს ნასესხებიო, — უთქვამს.

ლუისისათვის, ლიტერატურული კრიტიკა ლიტერატურის ისტორიას ნიშნავდა. ტოლკეინთან ერთად იგი თავგამოდებით იცავდა ოქსფორდის ინგლისური ლიტერატურის კურიკულუმს, ანგლო-საქსონებიდან რომ იწყებოდა და რომანტიკოსებთან მთავრდებოდა. კრიტიკოსის მიზანი იყო ჩანვლომოდა ნაწარმოების უცხო წყაროს, მის კონტექსტს და ამოცნო ავტორის ორიგინალური ჩანაფიქრი. ამგვარად, თანამედროვე მკითხველს შეაძლებინებდნენ ჩანვლომოდნენ ძველ ტექსტებს და თავისი აზრი ჰქონოდათ მათზე. ეს იყო მეთოდი, რასაც ლუისი და მისი მეგობრები “საუკუნეებიდან მომქროლავ ზღვის ნიავს” უწოდებდნენ: რომ დაგვიბერავს და ცოლნას შეგვმატებს, პროვინციალიზმს დაგვაძლევინებს და მარტოობას გადაგვატანინებსო; დიადი ლიტერატურის კითხვა ათასობით ადამიანად ყოფნას შეგვაძლებინებს და მაინც იმად დავრჩებით, რაც ვართო; შინაგანი გამდიდრება და საკუთარი “მე-ს” დაკარგვა უძველესი პარადოქსია, და ვინც დაკარგავს, სწორედ ის გადაარჩენს საკუთარ თავსო.

კემბრიჯში გადასულ ლუისის სრულიად სხვა ვითარება დახვდა. იქ ლიტერატურულ ტექსტს მორჩილად კი არ იღებდნენ, არამედ განსჯიდნენ; ტრადიციის ნაკლებობის გამო ახალ ტრადიციას ჰქმნიდნენ და ახალი კანონით უკუაგებდნენ მრავალ ავტორს, ვისაც ლუისი პატივს სცემდა. გარდა ამისა, ამ სკოლაში პოეზიას ანიჭებდნენ იმ ფუნქციას, რაც ადრე რელიგიას ეკავა; ეს კი ალამფოთებდა ლუისს. ამ სკოლაში ლიტერატურა ელიტურ დარგად იყო მიჩნეული. მაგალითად, ელიოტს სჯეროდა, რომ მხოლოდ პოეტებს შეეძლოთ სწორად განსჯა და საუბარი პოეზიაზე.

ელიოტი და ლუისი პრინციპულ ლიტერატურულ საკითხებზე დავობდნენ. ელიოტი შექსპირის “ჰამლეტს” დრამატურგიულ მარცხად მიიჩნევდა. ლუისი გაოცებული იყო, თუ ეს მარცხია, წარმატება რაღა უნდა იყოსო. ელიოტი აკრიტიკებდა მილტონს, “ცუდ კაცად” მოხსენიებდა და მავნე გავლენის შემოტანაში ადანაშაულებდა; ლუისი თავგამოდებით იცავდა მილტონს და კმაყოფილება უგრძობდა, როცა მოგვიანებით გამოქვეყნებულ წერილში, ელიოტმა მილტონი ენისა და ფორმის უდიდეს ოსტატად მოიხსენია. XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან მოყოლებული ჯონ დონის მივიწყებული პოეზია მეტად პოპულარული გახდა და ეს მთლიანად ელიოტის დამსახურება იყო; ლუისი დონს მეორეხარისხოვან პოეტად მიიჩნევდა და ამტკიცებდა, დონის ნაწარმოები ინტელექტი და აბურდული ხატები პოპულარული იმიტომ გახდა, რომ მოდერნიზმის ესთეტიკას მოერგო. ლუისი რომანტიკოსებისა და, კერძოდ, შელის პოეზიით იყო აღფრთოვანებული და იცავდა ელიოტისაგან, ვინც დრადიდებს უფრო მაღლა აყენებდა.

როცა უთანხმოება დაიძაბა და ლუისმა საჯაროდ გაილაშქრა ელიოტის წინააღმდეგ “დაკარგული სამოთხის” წინასიტყვაობაში, ეტყობა, ორივემ იფიქრა, მეტისმეტი არ მოგვი-

ვიდესო, და ერთმანეთს შეხვდნენ მონმეების გარეშე; როგორც ირკვევა, ჯერ ლუისმა მისწერა მობოდიშების წერილი, მერე ელიოტმა გამოთქვა საუბრის სურვილი და შეხვედრაც დათქვეს: მისტერ ელიოტმა მთხოვა აღარ დამენერა მის ლიტერატურულ შეხედულებებზე და, კეთილი, მეც დავთანხმდიო, ბლოკნოტში ჩაუწერია შინ დაბრუნებულ ლუისს.

არსად, არც ერთ პუბლიკაციაში თუ საჯარო გამოსვლაში ლუისს არ განუკითხავს ელიოტის მსოფლმხედველობა და ფილოსოფია, მხოლოდ მის პოეზიასა და კრიტიკულ წერილებს იწუნებდა. მაგრამ პოლ ელმერ მორისადმი მიწერილ ბარათებში ეჭვი შეჰქონდა ელიოტის გულწრფელობაში, მის ანგლო-კათოლიკობასა, კლასიციზტობასა და ჰუმანისტობაში, რაც მორისს გაოცებას მარტო იმიტომ კი არ იწვევდა, რომ ელიოტს გენიალურ შემოქმედად მიიჩნევდა, არამედ იმიტომაც, რომ სწორედ ლუისისაგან არ მოელოდა ასეთ სუბიექტივიზმს. ლუისი ხომ არა მარტო გემოვნებას უწუნებდა ელიოტს, ნახევრად პოეტების, მარლოს, ჯონსონისა და ვებსტერის თავყვანისმცემელია და (დანტეს გარდა) დიდსა და კეთილშობილ პოეტებს არ აფასებსო, არამედ იმაზეც ბრაზობდა, ამ ამერიკიდან ჩამოსულმა მარტოხელა კაცმა, გაქანებული ომის დროს, ასეთი სამსახური როგორ იშოვა ინგლისის ბანკში და ცხოვრებაც როგორ აიწყოო. მის მეგობრებზეც (ვოტეუდ, პაუნდზე) ეჭვიანობდა და, ნართაულად, ფაშისტებისადმი თანაგრძნობაზე მიუთითებდა.

ნიგნში — “პილიგრიმის რეგრესი” — ლუისის დახატული აქვს კონფლიქტი მთავარ გმირ ჯონსა და ვინმე მისტერ ნეოანგულარს შორის. ნეოანგულარი ყალბი ადამიანია, ვისაც ქრისტიანობა საკუთარი პერსონის უკეთ წარმოსაჩენად და განსადიდებლად სჭირდება; რელიგია მისთვის მხოლოდ პატივსაცემი ესთეტიკური ტრადიციაცაა, რასაც გულწრფელად კი არ მიეახლება, მოსაჩვენებლად, კოხტა სამოსივით მოირგებს. ლუისს თვითონ უთქვამს ახლობელისათვის, ნეოანგულარში ელიოტს ვგულისხმობო.

გამოდის, რომ თუმცა ორივეს ქრისტიანი მოაზროვნის რეპუტაცია ჰქონდა, თავგამოდებით იცავდნენ რწმენასა და რელიგიას და სადავოც არაფერი უნდა გასჩენოდათ, გარდა პოეზიისა და ლიტერატურის ცალკეული საკითხებისა, მათ შორის არსებული განხეთქილების უფსკრული გაცილებით ღრმა იყო, ვიდრე თვითონ სურდათ ეჩვენებინათ. ლუისი მთელი კარიერის მანძილზე იბრძოდა სუბიექტივიზმის ანუ “პიროვნული ერესის” წინააღმდეგ. 1931 წელს მან ამ საკითხის გამო დაწერილი ნაშრომი გაუგზავნა ელიოტს, “კრიტიკიონში” გამოსაქვეყნებლად; გავიდა ხანი, მაგრამ სტატია არ დაიბეჭდა; ლუისმა წერილი მისწერა ელიოტს, სადაც თავის პოზიციას განუმარტავდა და თანაც შეახსენებდა, შენც ხომ ამ პოზიციაზე დგახარო; რა თქმა უნდა, ამ პოზიციაზე იდგა, ელიოტის “ტრადიცია და პიროვნული ნიჭიერება” ხომ საუკეთესო დასაბუთება იმისა, რომ ლექსი დამოკიდებული არ არის იმ ფიზიკურ პროცესზე, რაც პიროვნების გონებაში ხდება, და რომ პოეტმა უნდა დათრგუნოს თავისი პიროვნება. მიუხედავად ამისა, ელიოტმა მაინც უკან დაუბრუნა ხელნაწერი ლუისს; ლუისმა

კლაივ სტივლ ლუისი

მოგვიანებით მაინც გამოაქვეყნა თავისი ნაშრომი და გაირკვა, რომ მასში, ირიბად, ელიოტსაც აკრიტიკებდა შექსპირის შესახებ გამოთქმული აზრების გამო.

ელიოტი რომანტიზმის მონინაალმდევე იყო; იგი ირვინგ ბე-ბიტის მონაფე გახლდათ და იზიარებდა ბებიტის მოსაზრებას “კლასიციზმსა” და “ემოციურ სენტიმენტალისტს” შორის არსებული განსხვავების შესახებ; ელიოტი განასხვავებდა “ტრადიციასა” და “პიროვნულობას”, “წესრიგსა” და “რომანტიულ წარმოსახვას” და, თავის თანამოაზრეებთან ერთად, გამიჯნა “ახალი კლასიციზმი” და “ფუფფულა რომანტიზმი” ანუ რუსოიზმი.

კლასიციზმში ელიოტი, გარდა ლიტერატურულ-ესთეტიური პრინციპებისა, გულისხმობდა კონსერვატიულ, პოლიტიკურსა და საეკლესიო პოზიციას, მონარქიზმსა და კათოლიციზმს. იგი მიიჩნევდა რომ ადამიანს არ შეუძლია თავი დააღწიოს პირველქმნილ ცოდვას, ამაოებასა და ხუმტურებს და ამიტომაც საჭიროა რაღაც ზეადამიანური დამოძღვრა, ის, რაც პიროვნების გარეთაა. ზეადამიანური ძალა ერთადერთია, რაც განკურნავს ადამიანურ სნეულებას. ამ დოგმას მისდევდა ელიოტი მოქცევის შემდეგ მთელი სიცოცხლის მანძილზე.

ლუისი ხედავდა რომანტიზმის ნაკლოვანებებს და შეუთავსებლობას საკუთარ მსოფლმხედველობასთან, კერძოდ, სუბიექტივიზმის შხამს, რაც უხვად იყო რომანტიზმში, მაგრამ მაინც არ უპირისპირდებოდა რადიკალურად, რადგან მასში უზღვევ სიხარულსა და ბედნიერებისაკენ უსაზღვრო სწრაფვას ჭვრეტდა. მისთვის მისაღები იყო პიროვნული სიხარული, აღძრული მშვენიერების მიერ, აღფრთოვანება ბუებით, სიყვარულით, მუსიკით და სევედა წარსულის გამო; არ შემოიძლია აღტაცება დავმალო ზაფხულის მინურულს მზის ამოსვლის ხილვისას, ზღვის ტალღების ხმაურის მოსმენისას ანდა კოლრიჯის “კუბლა ხანის” კითხვისას, წერდა იგი.

რომანტიზმი ლუისს რწმენისაკენ მიმავალ გზად ესახებოდა; ელიოტისათვის კი რწმენა რომანტიზმის შედეგი კი არა, რომანტიზმის დამანგრეველი ძალა იყო. რომანტიკული სიხარული შთააგონებდა ლუისს, დამორჩილებოდა მას, რაც ადამიანს გარეთაა — ღმერთს, ტრადიციას, ზნეობრივ წესრიგს, ლიტერატურას; ამ მორჩილებას უნდა მოეტანა მიუკერძოებლობა და გათავისუფლება თავკერძა ფუსფუსისაგან, რაც ლუისის აზრით, იყო არსი ზეციური ცხოვრებისა. ამ მოსაზრებას ელიოტი, რა თქმა უნდა, არ ეთანხმებოდა.

უთანხმოებანი უთანხმოებად დარჩა, მაგრამ სიცოცხლის ბოლოს მაინც შერიგებულა ეს ორი დიდი შემოქმედი. 1958 წელს კენტერბერის არქივისკოპოსმა, ჯეფრი ფიშერმა, ფსალმუნის განმარტებელი სარედაქციო კომისია შექმნა და ელიოტი და ლუისიც მიიწვია. მომდევნო ორიოდე წელი ელიოტი და ლუისი განუწყვეტლივ ხვდებოდნენ ერთმანეთს და მუშაობდნენ ფსალმუნის რედაქციაზე; შეხვედრები მეგობრობაში გადაზრდილა.

ხომ იცით, ელიოტის არც პოეზია მომწონდა დიდად და არც პროზა, მაგრამ იმ შეხვედრებმა შემაყვარა ეს კაციო, უთქვამს ლუისს ახლობლებისათვის. ელიოტისადმი მიწერილი წერილების დასაწყისიც კი შეუცვლია იმ დროისათვის და ბარათებს იწყებდა, არა, “ძვირფასო სერ”, არამედ, “ჩემო ძვირფასო ელიოტ”. ისიც უნდა ითქვას, რომ იმხანად ისინი არა მარტო კომისიის სხდომაზე ხვდებოდნენ ერთმანეთს, არამედ საოჯახო სადილებზეც.

1961 წელს გარდაიცვალა ლუისის ცოლი. ლუისმა მცირე წიგნაკი დაწერა და ხელმოუწერლად, ფსევდონიმით გაუგზავნა ფეიბერის გამომცემლობას. ფეიბერ და ფეიბერის დირექტორი მაშინ ელიოტი გახლდათ; მას უცვინია ლუისის ხელნაწერი და დაუყოვნებლივ დაუბეჭდავს. ამბობენ, ამ წიგნაკში ყველაზე უფრო მეტად მოჩანს ლუისის პიროვნული განცდებიო.

რამორტაში

ეკა ბუჯიაშვილი

დიურარის რაინდის საჭურველი

მასთან შეხვედრა უცხო არ არის ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოების ლიტერატურული სალონის სტუმართათვის. პირველად იგი სალონში შუა საუკუნეების ებრაული პოეზიის თარგმანებით წარსდგა, მეორედ – დასავლური ლირიკისა და დრამატული თხზულებების ნიმუშებით, ამჯერად კი მან ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ სალონში შეკრებილ საზოგადოებას ორიგინალური შემოქმედება გააცნო – კლასიკური სონეტის ფორმით ნაჭედი ლექსები, რომელსაც დიდი ხნის მანძილზე ასაიდუმლოებდა და, საბოლოოდ, ამ საიდუმლოსაც ახადა ფარდა.

– ასეთი ვირტუოზი ლექსისა იშვიათია არამარტო ჩვენს სინამდვილეში. თუკი დღეს ვინმეს შეეძლო სონეტი შეექმნა, მათ შორის უპირველესად ჯემალ აჯიაშვილს, თუმცა მხოლოდ ამით არ შემოვიფარგლებით – იგი დღეს ნავიკითხავს შუა საუკუნეების ებრაულ პოეზიასაც, რითაც პირველად გამოჩნდა ლიტერატურულ ასპარეზზე, დასავლური ლირიკის ნიმუშებსაც და ამონარიდებსაც დრამატული თხზულებები-

დან, რომელიც შესანიშნავად გააცოცხლა სცენაზე რეჟისორმა მედეა კუჭუხიძემ – საზოგადოებას კარგად ახსოვს მონქე-ამონ ჩიკამაცუს „შეყვარებულთა თვითმკვლელობა ციურ ბადეთა კუნძულზე“ და კარლო გოცის „ლურჯი ურჩხული“ (ვერც კი იტყვი, რომელი რომელს სჯობს).

გარდა ამისა, ბატონი ჯემალი დიპლომატიური სარბიელიდანაც ისაუბრებს, ისრაელში ხუთწლიანი კონსულობის შთაბეჭდილებებზეც გვიამბობს და ქვეყანაზეც, სადაც მეტად საინტერესო პროცესები მიმდინარეობს. სწორედ ამ ყველაფრის გამო შემთხვევა ხელიდან არ გაეშუვით და საქართველოში მცირე ხნით ჩამოსული ბატონი ჯემალი „ჩვენი მწერლობის“ სალონში მოვიწვიეთო, – თქვა შეკრებაზე როსტომ ჩხეიძემ.

გულივირის საათი, ჰოეტის დრო და ერთი უცნაური ორთქლავაპლი

– მართლაც იშვიათად მიწევს ჩამოსვლა, რაც ძალიან მანუხებს.

რა თქმა უნდა, იქაც არის ქართული გარემო, არიან ჩვენი თანამემამულეებიც, მაგრამ... პირწმინდად ლიტერატურული და შემოქმედებითი თვალსაზრისით, გარკვეულ უჭაერო სივრცეში ვიმყოფები, ამიტომ თქვენთან ყოფნა ჩემთვის დიდი ბედნიერება და სიხარულიაო, – აღნიშნა ბა-

ტონმა ჯემალმა შეხვედრის დაწყებამდე, ვიდრე თავისი სამყაროს კარს გაგვიღებდა და ორიგინალური თუ თარგმნილი ნიმუშებით პოეტურ სივრცეებს გვაზიარებდა.

ბედნიერება და სიხარულია მასთან შეხვედრა მკითხველისთვისაც. ამიტომაც თქვა ქალბატონმა **ინესა მერაბიშვილმა**:

– როცა ხედავ, როგორი მადანი მოედინება ქართული ენისა, კიდევ ერთხელ გიპყრობს აღფრთოვანება და ამიტომაც არის ყოველი შეხვედრა ბატონ ჯემალთან, მის შემოქმედებასთან ასეთი შთამბეჭდავი.

არ შემიძლია არ აღვნიშნო მისი, როგორც გამორჩეული მთარგმნელის ღვაწლი. ხელოვნების დარგებს შორის ყველაზე პოპულარული მსოფლიოში მაინც ლიტერატურა მგონია და ის, საერთაშორისო თვალსაზრისით, სწორედ თარგმანზე დგას. ლიტერატურა ერთადერთია, რაც ენის საზღვრებშია მოქცეული და მისი რეალიზება მსოფლიო ასპარეზზე მთარგმნელზეა დამოკიდებული. ჯემალ აჯიაშვილის შემოქმედება სწორედ ამ მისიას ემსახურება და ძალიან წარმატებულადაც, თუმცა კიდევ უფრო მეტს ველით თქვენგან და იმედი მაქვს, რომ ბაირონის სკოლაშიც გვეწვევით, ჩვენი სტუდენტები ხომ დიდი ინტერესით ელიან თქვენთან შეხვედრასო, – თქვა ქალბატონმა ინესამ და არცთუ შემთხვევით. – ჯემალ აჯიაშვილის შემოქმედებამ ხომ სხვადასხვა დროს ბევრი ახალგაზრდის ბედი განსაზღვრა და მთარგმნელობითი გზა აარჩევინა მათ. ამის დასტური იყო ქალბატონი **ნინო ციმაკურიძის** რეპლიკაც:

– ბატონო ჯემალ, რომ არა თქვენი, დალი ფანჯიკიძის და დავით წერეთლის თარგმანები, ჩვენ, მაშინდელი მოსწავლეები, არც უცხო ენას ავირჩევდით პროფესიად და არც თარგმანის თეორიას გავიხდიდით ცისფერ ოცნებად. დიდი მადლობა მინდა გითხრათ ამისათვისო.

* * *

„გულივერის მოგზაურობაში“ მთავარ გმირს ლილიპუტები რომ შეიპყრობენ და ჯიბიდან ნივთებს ამოულაგებენ, საათს ვერაფერს გაუგებენ და თავიანთ მეფეს მოახსენებენ: ვერ დავადგინეთ რა არის, მაგრამ ჩვენი აზრით, მათი ღმერთი უნდა იყოს, რადგან სულ მას უყურებსო.

ჯონათან სვიფტის ამ ნაწარმოებს შეხვედრაზე ქალბატონი **მედია კუჭუხიძე** გაიხსენებს და აღნიშნავს:

– მე პოეზიის დიდი თაყვანისმცემელი ვარ, მაგრამ სიტყვა, რომელიც უნდა წარმოითქვას სცენიდან, სულ სხვა რამაა... და აი, ჯემალისეულ თარგმანში სიტყვა აღმოჩნდა ისეთი ქმედითი, რომ მსახიობები ამბობდნენ: თვითონ სიტყვები გვათამაშებენო.

ხშირად მიფიქრია: ასეთ საშინელ დროში ადამიანი ამგვარ სულიერებას რომ შეინარჩუნებს, გასაოცარი რამ მგონია. ამიტომაც არ მიკვირს, რომ არანაირი პრეგამატიზმი მას

არ გააჩნია. ეს არის ადამიანი, რომელსაც დროის შეგრძნებაც კი არ აქვს – ხუთი წუთის სავალის გამო, შესაძლოა, მთელი დღე გალოდინოს და როცა მოვა, ვერც კი გააცნობიეროს, რომ დაიგვიანა... მაგრამ მე ეს არ მიკვირს. ჯონათან სვიფტის გულივერიც ამიტომ გამახსენდა. და რაკი მას დროის შეგრძნება არა აქვს და არ არის მისი ტყვე, ეს ჩემთვის უბრალოდ კიდევ ერთი დასტურია იმისა, რომ ჯემალ აჯიაშვილი გამორჩეული ადამიანია, – თქვა ქალბატონმა მედეამ.

ჯემალ აჯიაშვილი:

– ჩვენ ყველანი ვართ დროის ტყვეობაში... იცით, არსებობს ხასილური სიბრძნე, რომლის მიხედვითაც თითოეულ ჩვენგანს აქვს თავისი მინაგანი დრო თუნდაც მხოლოდ ერთხელ, თუნდაც მხოლოდ მისთვის რომ ჩამორეკს ზარებს... და ჩვენ სწორედ მას უნდა ვიყოთ მიყურადებულნი.

* * *

ეს იყო წლების წინათ.

შუა საუკუნეების ებრაული პოეზიის თარგმანები გამოქვეყნდა და მკითხველი გაცოცხლებული იყო მთარგმნელის ვირტუოზული პოეტური ტექნიკითა და, რაც მთავარია, ენით. უამრავი კითხვა გაჩნდა მაშინ. მოგეხსენებათ, ენათმეცნიერებს უყვართ ტერმინები, თუმცა ალბათ როცა დიდ პოეზიაზე ვსაუბრობთ, ტერმინები და ჩარჩოები განზე რჩება. ასეთ დროს შეგიძლიათ უბრალოდ შეხვდეთ პოეტს და ალაპარაკოთ თავის შემოქმედებით ლაბორატორიაზე, დამოკიდებულებაზე სიტყვასთან, ენასთან, იმ

სივრცეებთან, რომელიც ჩვეულებრივ მოკვდავთათვის თვალშეუდგამია.

ასეც მოიქცნენ.

სწორედ ასეთ შეკრებას – ჯემალ აჯიაშვილთან შეხვედრას გაიხსენებს ბატონი **გიორგი გოგოლაშვილი** და ბატონი ჯემალის პასუხსაც კითხვაზე ენის შესახებ – იმაზე, თუ როგორ ჩნდება ახალი ფორმები: რალაც სიტყვა გამოვა ორთქლმავალივით და დანარჩენები უკან მოჰყვებიანო.

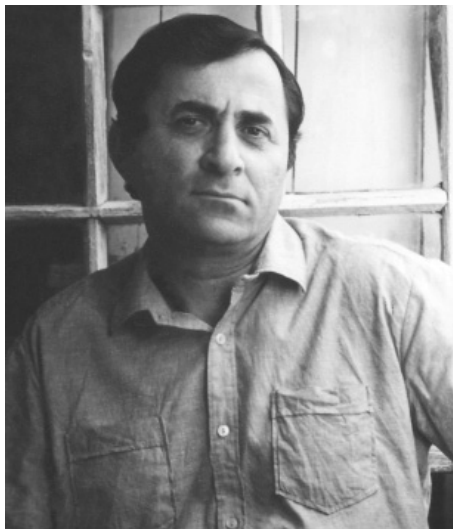
– მაშინ ბატონ კორნელი დანელიას ვთხოვეთ აზრის გამოთქმა – მას, ვინც ბრწყინვალედ იცოდა ბიბლიაც, ქართული ენაც და საოცარი პოეტური ალლოც ჰქონდა. ეს წერილი გამოქვეყნდა კიდეც და მასში საოცრად კარგად არის ახსნილი, თუ როგორ შეიძლება იყოს პოეტი არა აღმომჩენი, არამედ წარმომჩენი იმ შესაძლებლობისა, რაც ქართული ენის ნიაღვრია დაბადებულში.

ვფიქრობ, სწორედ ეს არის ნამდვილი პოეზია, ნიმუში იმისა, როგორ დავინახოთ სიტყვა სიტყვასთან ურთიერთობაში და, საერთოდ, პოეზიაში.

ეს არის ის, რაც მეცნიერებმა უნდა ვისწავლოთ პოეტი-საგან, – თქვა ბატონმა გიორგიმ.

ჯემალ აჯიაშვილმა კი:

– იყო დრო, როცა საკმაოდ დიდი ხნის მანძილზე და ძალიან ბევრს ვმუშაობდი სიტყვაზე. ვმოგზაურობდი მთელ სა-

ჯემალ აჯიაშვილი

ქართველოში, ვაგროვები და ვინერდი ჩემთვის საინტერესო მასალას. მერე ეს ჩვევაში გადაიზარდა. ახლა კი... როცა ვნერ, ამაზე აღარ ვფიქრობ, სიტყვა თავისით მოდის. საერთოდ, მეტად ხელოვნური მგონია სიტყვების დაყოფა კატეგორიებად: ეს ძველია, ის ახალია და ა.შ. ზოგჯერ ყველაზე ქმედითი სიტყვა შეიძლება ისე უსუსურად ჩასვა კონტექსტში, რომ ყველაზე შეუფერებელი მოგეჩვენოს ან პირუკუ – თითქოსდა არქაული სიტყვა ისე გამოიყენო, რომ ძალიან ქმედითი გახდეს. ასე რომ, ენათმეცნიერების მიერ გავლებულ სადემარკაციო ხაზებისა და ბარიერების დიდად არ მწამსო.

მოგვიანებით სწორედ ამის შესახებ დასძენს ბატონი გივი შაჰნაზარი:

– ის, რაც ასე ლაღად ისმინება ჯემალ აჯიაშვილის შემოქმედებაში, ძალზე დიდი შრომისა და პასუხისმგებლობის შედეგია. საოცარი რუდუნებით მუშაობს ყოველ სიტყვაზე და კიდევაც ქმნის ქართული სიტყვის ზეიმს. იცით როგორ? ამ დიდ სამყაროში, ქართული სიტყვის ნიალი რომ ჰქვია, ყველაფერი გადაჩხრეკილი აქვს. მისი ვერსიფიკაციული სიახლეებიც შემთხვევითი არ არის, რადგან ის, რასაც იგი აკეთებს, დიდი სიყვარულითა და ნიჭით არის შესრულებული.

ასეთივე ზეიმს ქმნის იგი თავის ორიგინალურ პოეზიაში და როცა ქალბატონმა თამილა წონორიამ იკითხა: არის თუ არა თარგმნილი თვითონ ჯემალ აჯიაშვილის შემოქმედება? — განსაკუთრებით კი ივრითული თარგმანებით დაინტერესდა, მან უპასუხა:

„– ესეისტიკა ქალბატონმა დიანა ქელიძემ თარგმნა რუსულად. რაც შეეხება პოეზიას... იცით, საერთოდ რაღაცნაირად შეშინია ჩემი პოეზიის თარგმნის და თავს ვიკავებ. ჯერ-ჯერობით არცერთი ნიმუში არ არის თარგმნილიო“.

„ჯიზის“ სამშობლო, ჰანგაჰი ნილოსის ნაპირებიდან და...

ლია სტურუა:

– მასხოვს იერუსალიმში რომ ჩავედი, ისეთი გრძნობა დამეფულა, თითქოს ბიბლიის ხორცზე დავდიოდი. ეს განცდა კიდევ ერთხელ მაშინ გამიჩნდა, ჯემალ აჯიაშვილის თარგმანებს რომ ვკითხულობდი – ივრითიდან გადმოქართულებულ ნიმუშებს შუა საუკუნეების ესპანეთში მცხოვრები ებრაელი პოეტების შემოქმედებიდან. ესპანეთი მაშინ იყო ნამდვილი სიმბიოზი ევროპული, არაბული და სპარსული კულტურებისა. ამიტომ იმდროინდელ პოეზიასაც რაღაცნაირი უცხო და უჩვეულო სურნელი ჰქონდა.

სიტყვასთან ურთიერთობა მართლაც საინტერესო რამაა. ამას ვერ ახსნი. მოდის რაღაც სიტყვა, მის გვერდით სხვას აყენებ და მათ ან უყვართ ერთმანეთი, ან – არა. პოეტის ალლოც სწორედ მაშინ ფასობს, როცა იცის რომელი სიტყვები უნდა ამოუყენოს გვერდით ერთმანეთს. ბატონი ჯემალიც უწინარესად პოეტია, რადგან რაც გინდა კარგად იცოდე ენა, პოეტური ალლოს გარეშე ასეთ პოეზიას ვერ შექმნი.

და კიდევ: სულ მაკვირვებს ბატონი ჯემალის პოეტური დიაპაზონი. წარმოიდგინეთ ის თარგმნის ებრაული პოეზიის ნიმუშებს და მათთან ერთად არქაულდება მისი ენაც, თარგმნის ასევე მიქელანჯელოს, პეტრარკას, ბუონაროტის... და ამ მარმარილოს სონეტების გვერდით, უცებ, მაიაკოვსკი, რომელიც თითქოს აბსოლუტურად განსხვავებულ

ლია, და ამასაც ისეთივე წარმატებით ართმევს თავს, როგორც სხვა დანარჩენს.

ებრაელები ბიბლიას უწოდებენ „ჯიზის სამშობლოს“, რომელიც მუდმივად თან სდევთ. და აი, ბატონ ჯემალს აქვს ის თავისი ისტორიული სამშობლოც, „ჯიზის სამშობლოც“, სამშობლო – პოეზია და სამშობლო – საქართველო, რომელიც დიდ წარმატებებს უსურვებს მას.

გურამ ბათიაშვილი:

– მინდა ერთი შთაბეჭდილება გაგიზიაროთ: წლების წინათ იერუსალიმში მაჩუქეს შუა საუკუნეების ებრაული პოეზიის რუსული თარგმანები. დიდი ინტერესით გავეცანი, რადგან ამ პოეზიას ჯემალ აჯიაშვილის თარგმანებით ვიცნობდი. მართალი გითხრათ, განხილული დავრჩი. არა, ვერ ვიტყვი, რომ ცუდი იყო, პოეტური ხელოვნების თვალსაზრისით, შესაძლოა, ძალზე საინტერესოც ჩანდა, მაგრამ საერთო არაფერი ჰქონდა იმ შუა საუკუნეების ებრაულ პოეზიასთან, რომელსაც ვიცნობდი.

ჯემალ აჯიაშვილის თარგმანები აბსოლუტურად ქართულ ნიალია დაბადებული, ქართული ლექსის ტრადიციებზეა შექმნილი. ბატონი ჯემალი ქართული სიტყვის ისეთ მადანს ქმნის, რომ მისი პოეზია სულ სხვაგვარად წარმოჩნდება. საერთოდ მგონია, რომ პოეტი თვითონ ქმნის თავის ენას. ის არის კანონმდებელი საკუთარი ენისა და ეს ბატონმა ჯემალმა არაერთხელ დაადასტურა სწორედ შუა საუკუნის ებრაული პოეზიის თარგმანებით. მინდა კიდევ ერთხელ გამოვხატო ჩემი აღფრთოვანება მისი შემოქმედებით.

ჯემალ აჯიაშვილი:

– ჩემი მიზანი სწორედ იმ სიმბიოზის შექმნა იყო, რაზეც ქალბატონმა ლიამ ისაუბრა და თანაც იმ ქართულ ნიადაგზე, რის შესახებაც ბატონმა გურამმა გაამახვილა ყურადღება. თუმცა დაკვირვებული მკითხველი კარგად მიხვდება თუ რა მოდის ბიბლიური პირველწყაროებიდან, იცნობს ალმოსავლურ სურნელსაც, ასეთი სახასიათო რომ იყო იმდროინდელი ესპანეთისთვის. ნათქვამიც აქვთ იქაურ ლიტერატურის მეტრებს, რომ ამ ყველაფერში არის ბიბლიური ნაკადი, ნილოსის ნაპირებიდან დაძრული კეთილხმოვანი ჰანგები... და საკუთრივ ესპანური ხალხური სიმღერების სითბო და უშუალობა. ეს ყველაფერი ერთად თუ არ გადმოეცი, ვერ დააგემოვნებ იმას, რასაც შუა საუკუნეების ებრაული პოეზია ჰქვია.

ჯემალ აჯიაშვილის მიერ „პირველ სხივში“ გამოქვეყნებულ თარგმანებს გაიხსენებს ბატონი ემზარ კვიციანიშვილი და თავის გამოხმაურებასაც მაშინ მისთვის უცნობი ავტორის შემოქმედებაზე. ეს გამოხმაურება პირველი აღმოჩნდება ახალგაზრდა მთარგმნელის ლიტერატურულ ბიოგრაფიაში. წლების შემდეგ კი ბატონი ემზარი უკვე სახელოვანი პოეტის ორიგინალურ შემოქმედებაზე გაამახვილებს ყურადღებას და იტყვის:

– ვალერიან გაფრინდაშვილი სონეტს ადარებდა დიურერის რაინდს. იმოდენა საჭურველი აქვს, თუ ღონიერი არ ხარ, მუხლი თუ არ გაქვს მაგარი, წელში გაგწყვეტს და ქვეშ მოექცევიო.

დღეს ბევრი ცდილობს იტვიროს ეს სიმძიმე, ეძალებს სონეტს და ამ საჭურველქვეშ ექცევა, გვირგვინიც ზედ აქვს დამხობილი. ჩემი აზრით, რამდენიმე პოეტია, ამის დაძლევა რომ ძალუძს, მათ შორისაა ჯემალ აჯიაშვილი.

ბიბლიური მისტირიკები, ჩვენი საგანძობი და ქართული ფესვი უცხოეთში

ისრაელი საინტერესო ქვეყანა თავისი ბედითაც, – გვიამბობს ბატონი ჯემალი, – როდესაც სოლომონის ტაძარი დაინგრა, ეს ხალხი მთელი დედამიწის ზურგზე გაიფანტა, ორიათასწლოვანი „ჯიბის სამშობლოთი“ ქვეყნიერების ყველა კუთხე მოიარა. თითქოს მისია ჰქონდა ამ ერს, რომ გაფანტულს ერთმერთიანობა ექადაგა და ერთ მშვენიერ დღესაც, თითქოს ბიბლიური წინასწარმეტყველების კვალიდან, თითქოს მთელი დედამიწის ზურგზე გაიფანტა, ორიათასწლოვანი „ჯიბის სამშობლოთი“ ქვეყნიერების ყველა კუთხე მოიარა. თითქოს მისია ჰქონდა ამ ერს, რომ გაფანტულს ერთმერთიანობა ექადაგა და ერთ მშვენიერ დღესაც, თითქოს ბიბლიური წინასწარმეტყველების კვალიდან, თითქოს მთელი დედამიწის ზურგზე გაიფანტა, ორიათასწლოვანი „ჯიბის სამშობლოთი“ ქვეყნიერების ყველა კუთხე მოიარა.

...და დაიძრა ებრაელი ხალხი მსოფლიოს 109 ქვეყნიდან. თითოეულმა იმ ერის კულტურა და ტრადიციები წამოიღო, რომელმაც შეიფარა ათასწლეულების მანძილზე და ახლა მიმდინარეობს საოცარი პროცესი ამ კულტურათა შეჯერებისა, სინთეზისა, სიმბიოზისა... თითქოს ერთგვარი დუდილის პროცესი მიმდინარეობს, რომლის შედეგადაც ხდება ფორმირება სრულიად ახალი გრანდიოზული კულტურისა. თუკი ეკონომიკა ერთი ნახტომით შეიძლება განვითარდეს, კულტურა ისეთი რამაა, რის შექმნასაც თაობები სჭირდება. სახელმწიფოს მესვეურთა გონებამახვილობა კი იმაში ჩანს, რომ ყველას აძლევს გასაქანს. ამიტომაც, დღესდღეობით, იქ ისეთი საინტერესო რამეები ხდება, ისეთი დანაშრეგებია... გავა წლები და ჩვენ ამ ყველაფრის გასაოცარ შედეგს ვნახავთ.

ბუნებრივია ეს ქვეყანა ჩემთვის საინტერესო ქართული სიძველეების თვალსაზრისითაც. ისეთი განძი, როგორც ჩვენ იქ გვაქვს ჯვრის მონასტრის სინმინდებების სახით, არსად მოგვეპოვება. თვითონ ჯვრის მონასტერი, თავისი არსით, ბიბლიურ არქეტიპობამდე მიდის და საოცარ ლეგენდასაც ინახავს იმ ხის შესახებ, რომლისგანაც საბოლოოდ I საუკუნეში გამოთალეს ჯვარი და ზედ მაცხოვარი მიამსჭვალეს.

ჯვრის მონასტერში, საკურთხეველის უკან დღესაც გირვენებენ ადგილს, სადაც იზრდებოდა ეს ხე – უდიდესი სინმინდე კაცობრიობისა. სწორედ ამიტომ ჯვრის მონასტერი, გოლგოთის შემდეგ, ყველაზე დიდ სინმინდე ითვლება იერუსალიმში.

1987 წელს, ილია ჭავჭავაძის წმინდანად შერაცხვის შემდეგ, პატრიარქმა წმიდა ილია მართლის ხატი იერუსალიმში, ჯვრის მონასტერში, ზუსტად იმ ადგილას დააბრძანა, სადაც ეს ხე იზრდებოდა. ილია მართალმაც ხომ თავისი ცხოვრებით მაცხოვრის ეკლიანი გზა გაიმეორა.

რაც შეეხება ჯვრის მონასტრის დაბრუნების საკითხს: ამაზე საზოგადოებას არაადეკვატური ინფორმაცია აქვს. საქმე ისაა, რომ წმინდა ადგილების სამოცდაათი პროცენტი იქ ტერიტორიულად ეკუთვნის იერუსალიმის ბერძნულ საპატრიარქოს, რომლის იურისდიქციაც არ ექვემდებარება არც საბერძნეთისას და არც იერუსალიმისას – ის აბსოლუტურად დამოუკიდებელია. ჯვრის მონასტერი სწორედ ასეთ ტერიტორიაზეა. მონასტრიდან დაახლოებით ასი მეტრის მანძილზე არის ისრაელის საკანონმდებლო ორგანო ქნესეთი, რომლის ტერიტორიაც ისრაელს იჯარით აქვს აღებული ბერძნული საპატრიარქოსგან. ასე რომ, ჯვრის მონასტრის გამო ატეხილ დავაში, რაკი ის ბერძნული საპატრიარქოს კუთვნილ ტერიტორიაზეა, ისრაელის სახელმწიფო, ცოცხალი არ იყოს, ფრთხილობს. ჩემი აზრით, ეს საკითხი მაინც კომპლექსურად უნდა მოგვარდეს. პირველი და მთავარი სიტყვა იერუსალიმის ბერძნული საპატრიარქოსია. შემდეგ აქ უნდა ჩაერთოს ისრაელის სახელმწიფო და იორდანია. ეს ყველაფერი ასეთი საერთო ძალისხმევით უნდა გადაწყდეს, რაც გრძელი და ხანგრძლივი პროცესი მგონია, თუმცა ამაზე მუშაობენ მეცნიერები და ალბათ მალე რამე გზასაც გამოახვევენ.

ყველას გვანუხებს რუსთაველის ფრესკის ამბავი. ეს ვანდალური ფაქტი 2004 წელს მოხდა. რუსთაველის ფრესკის აღდგენა საკუთარი ძალებით უცდათ იქაურ ბერებს, რომლებიც, ჩანს, დიდი ცოდნით და გამოცდილებით არ გამოირჩევიან და სავალალო შედეგს დახვდათ ქართველ მეცნიერებს. მათი პროტესტის შემდეგ დაიწყო ფრესკის აღდგენის პროცესი, რომელშიც მეც ჩავერთე მოკრძალებულად.

რესტავრაცია მიმდინარეობდა იერუსალიმის ბერძნული საპატრიარქოს და ისრაელის სიძველეთა დაცვის დეპარტამენტის ერთობლივი ძალისხმევით. მე მაქვს დოკუმენტური მასალა იმის შესახებ, თუ როგორ მუშაობდნენ ფრესკაზე, რა თქმა უნდა, ველარასოდეს იქნება ის, რაც იყო, მაგრამ რაც არის, მაქსიმალურად მიახლოებულია ორიგინალთან და დაცულია.

თვითონ ეს ისტორია – ბერძნული საპატრიარქოს ასეთი დამოკიდებულებისა ჯვრის მონასტრის მიმართ – დიდი ხნის დანაშრეგებულია. ყველას გახსოვთ ირაკლი აბაშიძის, გიორგი წერეთლისა და აკაკი შანიძის მოგზაურობა (როცა რუსთაველის ფრესკა აღმოაჩინეს) და პალესტინის დღიურებში აღწერილი დამოკიდებულება, რომელსაც ბერძენი ბერები ამ ქართული სიძველეების მიმართ ამჟღავნებდნენ. უკვე წლებია მიზანმიმართულად მიმდინარეობს ქართული კვალის მიჩქმალვის პროცესი ჯვრის მონასტერში. იყო ასეთი – მამა სერაფიმე, რომელიც ყოველთვის არაჩვეულებრივად ღებულობდა ქართულ დელეგაციას, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ მისი ხელშეწყობით იქ ბევრი რამ დაიკარგა. დღესდღეობით ეს პროცესი კონტროლს ექვემდებარება.

მინდა ერთი ფაქტი გავიხსენო: იყო ასეთი ძალზე საინტერესო კაცი – რაფი ბარლავი (ბალუაშვილი), რომლის წინაპრებიც ქუთაისიდან წავიდნენ მე-19 საუკუნის ბოლოს, ისრაელში დაბადებული და გაზრდილი ვაჟკაცი, რომელიც თავისი ბიოგრაფიით ამ ქვეყნის ისტორიასაც ატარებდა – იყო მეომარი (იერუსალიმის ალყის დღეებში გმირობა გამოუჩენია), პატრიოტი თავისი ხალხისა და სამშობლოსი, მეგობარი ისრაელის დღევანდელი პრეზიდენტის შიმონ პერესისა. და აი, ბერძენი ბერები აქედან ჩასულ მეცნიერთა დელეგაციას ხელს რომ უშლიდნენ მუშაობაში, ამ კაცმა ისინი სატრაპეზოში მიიწვია, ქართული ღვინით გაუმასპინძლა, მერე ქართველ მეცნიერებს ანიშნა: საქმეს მიხედეთო... საშუალება მისცა მთელი ღამე ემუშავათ და საინტერესო ცნობები შეეგროვებინათ. ამის გამო დილით გამოფხიზლებულმა ბერებმა უჩივლეს და რაფი ბარლავი დაიჭირეს, მაგრამ შიმონ პერესმა იხსნა და გამოაშვებინა.

მას ასევე ახლო ურთიერთობა ჰქონდა საქართველოს პატრიარქთან უწმინდესთან და უნეტარესთან ილია II-

რეპორტაჟი

სთან. აფხაზეთის ომის დროს ერთი თვითმფრინავი მედიკამენტები ჩამოიტანა და გვერდით დაუდგა ქართველობას.

რაფი ბარლავი 1993 წელს გარდაიცვალა. ამ ორიოდ წლის წინათ მისი სახელობის ქუჩაც გაიხსნა იერუსალიმში. ქალაქის მერმა კი გახსნის ცერემონიაზე ასეთი რამ თქვა:

– ეს არის კაცი, რომელიც შეზრდილია ისრაელის სინამდვილესთან, მაგრამ არასოდეს ავიწყდებოდა თავისი ძირებიო.

ისრაელში შექმნილი ქართული ორგანიზაციების უმეტესობის მესაძირკველ სწორედ რაფი ბარლავი გახლდათ და ძალიან მინდოდა საქართველოშიც სცოდნოდათ მის შესახებ.

საერთოდ, იქ მცხოვრები ჩვენი თანამემამულეების წარმატებული ნაწილი ცდილობს იყოს სრულფასოვანი მოქალაქე ისრაელისა და... საქართველოსიც (თავისი სულიერი მოთხოვნებით). არიან ისეთებიც, რომლებიც გა-

რეგულად თითქოს კიდევ შეეთვისნენ იქაურობას, მაგრამ რეალურად 70-იანი წლების თბილისში ჩარჩუნენ... და ვისაც გენატრებათ ის დრო, ვისაც სიჭაბუკეში დაბრუნება გასურთ, ჩადით და ნახეთ... დიდი სიამოვნება გელით.

P.S.

რაც შეეხება არქიტექტორისა და პოეტის **შოთა ბოსტანაშვილის** სიტყვას – ბიბლიური ალუზიების ფონზე საინტერესოდ რომ მიმოიხილა ჯემალ აჯიაშვილის შემოქმედება და მისი პოეტური არქიტექტონიკისა თუ უჩვეულო სიტყვათქმნადობის თავისებურებები სრულიად სხვა განზომილებაში განიხილა, ერთგვარი პორტრეტიც კი შექმნა პოეტისა – თავისთავად დამოუკიდებელი წერილია, ფრაგმენტებად დაშლისთვის რომ დაგვენანა და ამტომაც ყურნალი „ჩვენი მწერლობა“ ცალკე სტატიის სახით, სრული ვერსიით გამოაქვეყნებს.

გამოსაუბრა

პანია მედალიონთა მომხიბლავი სამყარო

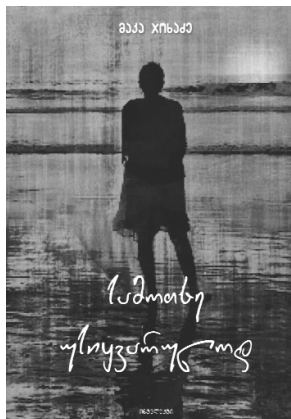
□

მაკა ჯოსაძის ესთეტიკური რკალი

ლიტერატურული ესეებისა და წერილების ნიგნში, რომელსაც მაკა ჯოსაძემ საერთო სახელწოდებად შეურჩია „სამოთხე უსიყვარულოდ“, ერთ-ერთი საუკეთესო ესეის სათაური, ცალკე რკალადაა გამოყოფილი „პანია მედალიონები“, რომელიც – მწერლის აღიარებით – სპონტანურად იქმნებოდა, გზადაგზა, ყურნალ „ჩვენი მწერლობის“ სალონში, ტრადიციულად ქვეყნულ ლიტერატურულ თავყრილობებზე, პოეტებთან, ბელეტრისტებთან, მხატვრებთან, მუსიკოსებთან, მთარგმნელებთან, რეჟისორებთან, მსახიობებთან, მეცნიერებთან შეხვედრისას.

ეს გახლდათ საჯარო გამოსვლების, წარდგენების, შთაბეჭდილებათა და დაკვირვებების შედეგი, გულის კარნახით გაჩენილი სურვილები, რაც შეიძლება მოკლედ გამოეხატა არსებითი, რასაც თვითულის პიროვნებასა თუ შემოქმედებაში ხედავდა.

მის გამოსვლებსაც კასეტაზე იწერდნენ, შიფრავდნენ და – რეპორტაჟის გამოქვეყნებამდე – რედაქციული ჩასწორებისათვის გადასცემდნენ. რედაქციული ჩარევა ხან შედარებით უმნიშვნელო გახლდათ, ხანაც საკმაოდ მკვეთრი – ლამის ხელახლა იწერებოდა. თუმცა ამ შემთხვევაში მწერალი ცდილობდა ტექსტისათვის შეენარჩუნებინა ზეპირმეტყველების თავისებური ხიბლი (თორემ მოხსენებას წინასწარვე ამზადებდა და ამ ნიგნშიც შეტა-

ნილი „დემონები და მფარველი ანგელოზები“, ირმა რატიანის მიერ თარგმნილ ასი უძველესი იაპონური ლექსის კრებულზე, ერთ ასეთ ლიტერატურულ თავყრილობაზეა ნაკითხული).

ამას გარდა, ცალკეულ პოეტურსა თუ ბელეტრისტულ პუბლიკაციებს „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე დაურთავდა ხოლმე მინაწერებსა თუ პირველ შთაბეჭდილებას. ამ ყოველივეს სარედაქციო მნიშვნელობა ჰქონდა, თითქოსდა მხოლოდ იმნამიერი და დამოუკიდებლად ვერც იარსებებდნენ – თანდართულ ნიმუშთა გარეშე. მითუმეტეს, იმთავითვე მცირე ადგილი გაქვს მოჩენილი, გინდა-არ გინდა მკაცრად შემოსაზღვრულ სივრცეში უნდა ჩაეტიო.

გამონაკლისი შემთხვევა პირველი შთაბეჭდილების სერიაშიც აღმოჩნდებოდა: ოთარ ჩხეიძის ნოველის – „ოდოჟლერი“ – კრიტიკულ-ესთეტიკური ანალიზი, რაც საგრძნობლად გასცდებოდა შემოფარგლულ სივრცეს, სულაც სტატიად გარდაისახებოდა და ამ ნიგნშიც, ცხადია, წერილადაა შეტანილი და არა „პანია მედალიონების“ რკალში.

როგორც მინაწერებია მიჯაჭვული პუბლიკაციის მთლიან კონტექსტს, ასევე საჯარო გამოსვლებიც, რომლის აღქმაც მკითხველის მიერ სხვათა სიტყვების ერთობლიობაში ხდება – ვილაცას ეხმაურები, სახელდებით თუ

დაუსახელებლად, ან ეკამათები, ან ეთანხმები, ან ავსებ, ან აზუსტებ...

ასე რომ, თითქოს ზედმეტი მათი ხელახალი განმეორება – კონტექსტს მოწყვეტილად. და არც მაკა ჯოხაძე მოინდომებდა მათ შეტანას ნიგნში, რომ არა ის იდუმალი განცდა, რომ ეს ჩანაწერები პანია, ძვირფას მედალიონებად შემორჩენოდა ხსოვნას.

თვალს რომ გადაავლებდა, ისიც მოეჩვენებოდა, მართალია უკიდურესად დანურული, მაგრამ მაინც პორტრეტები. და ასე ამოირჩეოდა უამრავი მასალიდან საჭამნიკო ნიმუშები. თუ გაამართლებდა ეს ცდა, შემდგომ უკვე იზრუნებდა ყველას თავმოსაყრელად, ამასობაში ახალი ჩანაწერებიც შეემატებოდა და სულაც ცალკე ნიგნად წარმოდგებოდა. და თუ მაინცდამაინც ვერ გაამართლებდა, არც არაფერი დაშავდებოდა საჭამნიკო სურათით, გარეთა ფონს ხომ შეუვსებდა „უსიყვარულო სამოთხეს“.

„პანია მედალიონებში“ ვითომ შიდა რკალებიც უნდა გამოყოფილიყო და თემატურად დალაგებულიყო?

ასეც შეიძლებოდა, რასაკვირველია, მაგრამ მაკა ჯოხაძე ქრონოლოგიურ პრინციპს ამჯობინებდა – რა თანმიმდევრობითაც დაინერა, ერთიან ქარგაშიც დაე ასე მოქცეულიყო, ის კი არა, ერთსა და იმავე პიროვნების (ჯანსუღ ჩარკვიანი, ვახტანგ ჯავახაძე, ლელა სამნიაშვილი...) სხვადასხვა დროის პოეტურ პუბლიკაციებზე მიდევნებული სტრიქონებიც არ არის გვერდი-გვერდ დაბეჭდილი.

მთლიანდებდა კი ეს ყოველივე?

დალაგებულობისა და ეკლექტიზმის შთაბეჭდილებას ხომ არ ტოვებს?

ბოლოსდაბოლოს, ჭაშნიკად იქნებ ურიგო არც იყოს და ესეების ამ კრებულს კიდევ უხდებოდეს, მაგრამ ცალკე ნიგნად აღარ ღირდეს მისი შევსება-გამოცემა.

არადა... სწორედ რომ ღირს.

ამ მოკლე-მოკლე ჩანიშვნებს, იმიტომ, რომ მართლაც „დანახილ“ პორტრეტებად წარმოდგებიან, დამოუკიდებელი სუნთქვაც მოეპოვებათ და ერთიანობაში გადაიმლებიან მოზაიკურ სურათად, თავისი მრავალფეროვანი ნახნაგითა და გამონათებით.

თანაც, ამ მცირე კრიტიკულ-ესთეტიკურ ეტიუდებს ის ხიბლი და დანიშნულება აქვთ, რასაც ვრცელი ანალიზი ვერ შეცვლის.

ნატყებისაგან აგებული, გარეგნულად დეფორმირებული, მაგრამ სინამდვილეში შინაგანი ჰარმონიით აღვსილი და ამიტომ თავისებური სამყარო.

ზუსტად მიგნებული დეტალები, როგორც ამ მცირე ჩანაწერთა საყრდენი, კიდევ უფრო თვალსაჩინოდ ცნაურდება შემორკალურ სარბიელზე.

ვთქვათ, აგვისტოს ომის თემაზე შექმნილ ნუნუ ჯანელიძის ლექსების ციკლში:

– ახალი რაკურსით წარმოჩინდა ქართველი ქალის ფენომენი, მისი მენტალობა, მრისხანებისა და ამტანობის ხარისხი, გლოვისა და განცდის ღრმა უნარი, სითბოს, სიყვარულის უმრეტი მარაგი, ღვთისნიერება და მხნეობა.

ან:

– „მე ხომ გულით ვიხედები...“ – ეს სიტყვები თითქოს ქეთევან შენგელიას პოეტური სამყაროს ფორმულირებისათვის დაინერა.

ანდა:

– ვისაც რეზო ესაძესთან რამდენიმე წუთი მაინც გაუტარებია, მას იგი რაღაც შორეული და ამავდროულად ძალიან ახლობელ მელოდიასავით დაამახსოვრდება. ამ უცნაური კაცის ფიქრიც კი ლილინებს თითქოს, როგორც ქვეცნობიერი მაღლიერება ყოველივესი, რაც ღმერთმა ჩვენთვის შექმნა და დაგვახვედრა.

ან კიდევ:

– თითქმის ყველა სპექტაკლი და ფილმი მაქვს ნანახი ნინელი ჭანკვეტაძის მონაწილეობით და ყოველთვის გაცნობილი ვიყავი ამ მრავალფეროვნებითა და გარდასახვის საოცარი უნარით... მარტო ტალანტი არ კმარა, ასე მხოლოდ ძლიერი და ნამდვილი პიროვნებები კითხულობენ დიდ ლიტერატურას და თეატრის ერთი შეხედვით ეფემერულ სამყაროში ხელშესახებად აგებენ და ქმნიან დაუვინყარ როლებს.

ან ესეც:

– ცირა ყურაშვილის ბიბლიური ალუზიები... განუწყვეტლივ სულის თავისუფლებას ელტვის. მუდმივ მზადყოფნაშია, ყოფიერების აუტანელი სიმძიმე ხელოვნების ესთეტიურ საბურველში გახვიოს და შრომის კულტად აქციოს.

ანდა ესეც, ლიანა ელიავას ფილმზე „ფერმა მთაში“:

– ეს არის ნამდვილი კინოენით შექმნილი მოძრავი ფერწერა. ჰიმნი ადამიანად ყოფნაზე, სიყვარულზე, შრომაზე, ბუნებაზე, წარმავლობაზე და მარადიულზე.

და კიდევ ეს:

– ნონა კუპრეიშვილი – ნებისმიერი არეულობისა და ექსტრემალური სიტუაციების განეიტრალება შეუძლია ამ უცნაურ ქალს. მისი სულისკვეთება და პროფესიონალიზმი თვით უაღრესად ფეთქებად გარემოშიც კი მოულოდნელ სულიერ კომფორტს ქმნის, რადგან ამ საყოველთაო გაშიშვლების ეპოქაში გულისყურით მარადიულ ღირებულებებზეა ორიენტირებული.

ესეც იყოს:

– მაკა ლდოკონენის ხალისიანობით იშვიათად ყვებიან ამბებს...

და ბარემ ესეც:

– სულისმობთქმის შეგრძნებას ემზარ კვიტიანიშვილის ლექსი გამუდმებით ტოვებს. რაგინდა პათეტიკურადაც უნდა ჟღერდეს, სწორედ ეს გახლავთ ხელოვანის გამარჯვება... ტკივილებითა და ჭირვარამით საცხე ადამიანურ არსებობას დაგლახაკების, რღვევის, დაცემის უფლებას არ აძლევს და ამ ბრძოლით ღირსებას ალუდგენს.

დასანანი იქნებოდა „პანია მედალიონების“ გარეშე „სამოთხე უსიყვარულოდ“; და დაბეჯითებით გრძნობ, რომ დასანანი იქნება ისიც, თუკი მწერალი ჭაშნიკად შეგროვებულს იმყოფინებს და უფრო სრულად არ წარმოადგენს ვითომდა სახელდახელო ჩანაწერებში ჩაბუდებულ სივრცეს, ქართული კრიტიკულ-ესთეტიკური აზროვნების ამ მიმზიდველ ხვეულს.

დალხინებული რომ იყოს ჩვენი სამწერლო და კრიტიკული ცხოვრება, მაშინაც არ გაიმეტებოდა ეს ნატყებები, თორემ ახლა ხომ...

საბა სულხანიშვილი

იოსებ ჭუმბურიძე

ერთია ქვეყანაზედა!

სამშობლო და ჭეშმარიტება

სამშობლო უფრო მაღლა დგას თუ ჭეშმარიტება? – გასაკვირია, მაგრამ ეს კითხვა ქართულ პრესაში ისევე დაისვა. კიდევ უფრო გასაკვირი ის არის, ამ კითხვით მაინც-დამაინც ედუარდ შევარდნაძეს რომ მიმართეს.

შევარდნაძე რის შევარდნაძეა, შემთხვევით არ ისარგებლოს და „საკითხის ისტორია“ არ გაიხსენოს. არ თქვას, თუ როგორ აცვეს ჯვარს მერაბ მამარდაშვილი, რომელმაც ჭეშმარიტება სამშობლოზე მაღლა დააყენა.

თვითონაც, რა თქმა უნდა, მამარდაშვილს ეთანხმება.

ცხადია, იმაზე არაფერს ამბობს, თუ როდის და რატომ ითქვა, ჭეშმარიტება სამშობლოზე მაღლა დგასო. რომ მაშინ ამ ცნებაში, ჰეგელივით, უფალს არ გულისხმობდნენ.

თუნდაც ეგულისხმათ, მაინც უნდა გაეთვალისწინებინათ, რომ ეს ლოზუნგი იმ ქვეყანაში შემოაჭრნდათ (ვიყოთ თავაზიანები და არ ვთქვათ, შემოაგდესო), სადაც ეს სტრიქონები დაინერა და შემდეგ ყველა ჭეშმარიტი პატრიოტის გულის ფიცარზე ამოიტვიფრა:

**როგორც უფალი, სამშობლო,
ერთია ქვეყანაზედა!**

რაფიელ ერისთავი თითქოს გრძნობდა, რომ ოდესმე საქართველოში ეს კითხვა შეგნებულად და ავი განზრახვით დაისმებოდა.

მუხრან მაჭავარიანსაც უთუოდ პოეტურმა გუმანმა უკარნახა ეს გამაოგნებელი ლექსი:

**– არ ეწყინება ყოვლადძლიერსო! –
და, ჩვენში წინათ,
ძალიან ხშირად, –
პინას, –
რომელზეც იდგა იესო, –
მამულიანი
ჯაბნიდა
პინა.
.....
არაფერია, მე მგონი, ახლაც, –
ღირსი
დადგომის
მამულზე
მაღლა!**

ახლახან ტელევიზიით 9 აპრილის ღამის კადრები კიდევ ერთხელ აჩვენეს. სულისშემძვრელი ეპიზოდია: პატრიარქი საფრთხის მოახლოებას გრძნობს და ლიდერებს

მომიტირგეტა ტაძრისკენ წაყვანას ურჩევს. ზვიად გამსახურდია ამბობს, ახლა რომ ამათ დაძლისკენ მოვუწოდოთ, მოლაღატებად გამოგვაცხადებენო. ყველა გარინდებულია, დიადი წამით მონუსხული მერაბ კოსტავაც გადაჭრით ვერაფერს აცხადებს. „საყდრულ მყუდროებას“ ირაკლი წერეთელი დაარღვევს. გამატარეთო, – იტყვის და შეკრებილთ უდრეკად დგომისკენ მოუწოდებს.

იმ წუთებში პატრიარქი ჭეშმარიტებას განასახიერებდა, ლიდერები – სამშობლოს.

მაშინ ირაკლი წერეთელმა სამშობლო ჭეშმარიტებაზე მაღლა დააყენა.

წლების შემდეგ, ის ამის გამო ნანობს და არც ნანობს – ვნანობ, იმიტომ, რომ უმანკოთა სისხლი დაიღვარა, არ ვნანობ იმიტომ, რომ იმ გამთენიით ახალი ქვეყანა დაიბადაო.

მას შემდეგ, მან არაერთი ტრაგიკული შეცდომა დაუშვა, მაგრამ 9 აპრილის ღამეს სამშობლოს სიყვარულით გულანთებული შეუდარებელი ვაჟკაცი იყო.

დღეს მას არავინ ეკითხება, სამშობლო უფრო მაღლა დგას თუ ჭეშმარიტებაო.

შევარდნაძეს ეკითხებიან (?!).

სამშობლო და უბნობა

„როდემდე შეიძლება რთული ასაკი ჰქონდეს?... ასაკთან ერთად ოდნავ მაინც ხომ უნდა მოემატოს სიბრძნე?“

თუმცა, ბუნებრივია, მასზე გაცხარება, ჯერ ერთი უსამართლობაა და მეორეც – არაფრის მომტანი. სხვა ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, ჩემზე უმცროსია (მე 1977 წელს დავიბადე, ის – 1991 წელს) და თან, მინდა თუ არა, მასთან ერთად მიწვევს ცხოვრება“.

რაგინდ საკვირველიც იყოს (თუმცა მისგან რაღა უნდა გვიკვირდეს?), აქ „მე“ **ლაშა ბულაძეა**, „ის“ – საქართველო (?!).

ტექსტი, საიდანაც ეს ფრაგმენტი ამოვწერე, ჟურნალ „ლიტერატურულ პალიტრაშია“ (2010, №1) გამოქვეყნებული. ჟანრს ვერაფრით განვსაზღვრავდი, თვითონ ავტორი რომ არ დამხმარებოდა – მოთხრობას უწოდებს.

ჯანდაბას, ერქვას მოთხრობა. ასეთი ხომ აქამდეც არაერთხელ დაუწერია. ყველაზე განმაურებული – თამარ მეფეზე.

თამარ მეფის შემდეგ, ლოგიკურია, პირდაპირ საქართველოს რომ მიადგეს.

მოთხრობას „თინეიჯერი“ ჰქვია. თინეიჯერი კი სწორედ საქართველოა. მისი სახელმწიფოებრიობის სამია-თასწლოვანი ისტორია ავტორს სასაცილოდაც არ ჰყოფნის. საქართველო, თურმე, მასზე უმცროსია, 18 წლისაა (მეცხრამეტეში გადასული).

მოვუსმინოთ (წავიკითხოთ):

„თინეიჯერი სახელად საქართველო დაიბადა 1991 წელს და თურმე ამ „თინეიჯერს“, როგორც ყველა არცთუ იმდენად ჭკვიანი მშობლების შვილს, მასაც ფაქტობრივად, დაბადებისთანავე შეექმნა პრობლემები: ჯერ მშობლებმა დააღწეს ერთმანეთს თავ-პირი – ისტერიულმა დედამ და იდიოტმა მამამ, მერე უფროსმა ძმებმა ასახიჩრეს ერთი-მეორე, ბოლოს კი – ყოფილი სადისტი მამობი-

ლის მეშვეობით – ორმა უმცროსმა დედამამიშვილმა ნააძრო ჯერ მარჯვენა, მერე კი მარცხენა ხელი. მძიმე ამბავს ვყვები“.

ჭეშმარიტად, მძიმე ამბავს ვყვება. თვითონაც უგრძნია. პრიმიტიულია, მაგრამ გასაგები მაინც არის, თუ ვინ იგულისხმება სადისტ მამობილში და უმცროს დედამამიშვილებში, მაგრამ ისტერიული დედა, იდიოტი მამა და უფროსი ძმები ვინლა არიან და რა ხნისანი?

მწერლური უმწეობა უფრო შორს ძნელად თუ წავა. იმდენი მაინც მოეფიქრებინა და დაეწერა, 2003 წელს დაიბადაო. მაშინ სარკაზმი მაინც გამოვიდოდა. ახლა არც სარკაზმია, არც იუმორი. სიმბოლოებით და სახეებით აზროვნებაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია.

თინეიჯერი აღარც ლაპა ბულაძეა. 33 წლისაა და, „როდემდე შეიძლება რთული ასაკი ჰქონდეს? ასაკთან ერთად ოდნავ მაინც ხომ უნდა მოემატოს სიბრძნე?“ (რა კარგი იქნებოდა, ასაკთან ერთად, მწერალს ნიჭიც რომ ემატებოდა!).

უბედურება ისაა, რომ სიბრძნე, ასაკთან ერთად, არც ლიტერატურული კონკურსის „საბას“ ჟიურის ემატება, ასეთი უმწეო მოთხრობების ავტორს ლაურეატობას რომ ანიჭებს.

ერთიც: მიაქციეთ ყურადღება ფრაზას: „მინდა თუ არა, მასთან ერთად მიწვევს ცხოვრება“.

საქართველო იგულისხმება (!)...

სამშობლო და გაჭირვება

„კარზე აწი აღარავის მივადგები. მათხოვარი არა ვარ. მე დიდი ხელოვანი ვარ. მე თვითონ თეატრი ვარ. მე წავალ ამერიკაში და წავიღებ ჩემს თეატრს. მე თქვენ დიდ განძს წაგართმევთ“. – განაცხადა 2000 წლის სექტემბერში პანტომიმის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელმა ამირან შალიკაშვილმა.

მაშინ მე დავწერე:

„ამირან შალიკაშვილს ვერაფერში გაამტყუნებ, ერთის გარდა – როცა აცხადებს, მე თქვენ დიდ განძს წაგართმევთო. ვის წაართმევს? – საკუთარ სამშობლოს? მაგრამ სამშობლო ხომ ყველაზე დიდი განძია, რომელსაც ბატონი ამირანი დაკარგავს?“

გავიდა ათი წელი. პანტომიმის თეატრი დღესაც გაჭირვებას და უბინაობას უჩივის, მაგრამ მისი სამხატვრო ხელმძღვანელი პრესაში გამოქვეყნებულ ინტერვიუში სულ სხვა რამეს ამბობს:

„ხშირად მეპატიუბოდნენ საზღვარგარეთ, მაგრამ საქართველოს ვერ ვტოვებ... რამდენი წელი ვინვალე, რომ ეს თეატრი შემექმნა – შემექმნა ჩემი სამშობლოსათვის“.

აი, რა შეუძლია სამშობლოს სიყვარულს!

რა შეუძლია თვითონ სამშობლოს!

სამშობლო გაჭირვებაზე მაღლა დგას!

სხვათა შორის, არც ამირან შალიკაშვილისთვის უკითხავთ, სამშობლო უფრო მაღლა დგას თუ ჭეშმარიტებაო.

შევარდნაძეს ეკითხებიან (!).

მიკვირს, ბულაძესაც რომ არ ეკითხებიან.

ესქატოლოგიური ნაბი

□

იერაკლე ტატიშვილის სამარხსთან

– ვისურვებდი, რომ გამქრალიყოს ის ტკივილი, რაც ასე აწუხებდა ერეკლე ტატიშვილს, – იტყვის დიდი სწავლულის საფლავთან ბაჩანა ბრეგვაძე, ახალი დროის მთანმინდელი და ერეკლე ტატიშვილის სულიერი ჩამომავალი, ვინც თავდაუზოგავი გარჯით გაიკვლია გზა მსოფლიო კულტურულ სივრცეში და უამრავი საკაცობრიო მხატვრულ-ფილოსოფიური ძეგლი აქცია ქართული მწერლობის განუყოფელ ნაწილად, აწუ თავის მხრივ

აღასრულა „ესე იტყოდა ზარატუსტრას“ მთარგმნელის თავგანწირული მცდელობა – კომუნისტური ჯოჯოხეთის პირობებში გაერღვია დახუფული გარემო და ქართველობა ეზიარებინა დასავლური სულიერი ფასეულობებისათვის.

მთანმინდაზე ერეკლე ტატიშვილის მარადიული დაბინადრება არ ეეჭვებოდა ზვიად გამსახურდიას.

ეს სამარე კი ყოველწლიური თავშესაყრელი გახლდათ ერეკლე ტატიშვილის მონაფეხებისათვის, რომელნიც ამ ტრადიციას არ ლალატობდნენ 1 თებერვლის დღეს, ვიდრე თანდათანობით გაიკრიფებოდნენ წუთისოფლიდან.

მაინც არ დასრულდებოდა ყოველწლიური რიტუალი, რადგანაც ახლა სხვანი გადაიბარებდნენ ამ მოვალეობას, წელს კი პირველად აღესრულებოდა პანაშვიდი დიდი სწავლულის სახელზე სიონის ტაძარში მისი ნინამძღვრის, მამა გიორგის მიერ, მონაწილეობით კი მონაწილეობდნენ საგანგებოდ შეკრებილნიც და იქ უნებურად შემსწრენიც, რომელთაგან არაერთმა იმ წუთას იქნებ სულაც პირველად გაიგო ეს სახელი, საბოლოოდ კი მთელი ეკლესია გადაივსო, მგალობელნიც ბლომად შეიკრიბნენ და შთაბეჭდილებაც საოცარი მოახდინეს.

ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოების წევრთაგან პანაშვიდის შემდეგ ზოგი (ნატო ჩხეიძე, ნინო მაჭავარიანი, რუსუდან შაიშველაშვილი, ზვიად მამულაშვილი...) თავთავის საქმეზე გაეშურა, ზოგმაც (ბაჩანა ბრეგვაძე, პაატა და როსტომ ჩხეიძეები, დიმიტრი ტატიშვილი – ერეკლეს ძმის შვილთაშვილი) სამარეს ააკითხეს ვაკის სასაფლაოზე და ჭიქაც წაუქციეს.

ჭირის სახელდახელო სუფრას ბაჩანა ბრეგვაძე თამაძობდა, ვისაც გამოთხოვებისას ძალდაუტანებლად წამოაგონდა ერეკლე ტატიშვილის მონაფის, ნიკო სამადაშვილის სტრიქონები, იმ ნიკო სამადაშვილის, ვინც თავისი მოძღვრის წყალობით ჩამოყალიბდა დიდებულ პოეტად: უსინანულოდ ვტოვებდით ტაძარს უკანასკნელი ქრისტიანებით.

თითქოს მართლაც ესქატოლოგიურ განზომილებაში მოვექცით და, რა გასაკვირია, რომ იმ წუთას ჩვენც უსინანულოდ ვტოვებდით საფლავს უკანასკნელი ქრისტიანები.

შარშანდელი წლის ბოლოს გამომცემლობაში „ბაკმი“ დაისტამბა ქეთევან ელაშვილის ესეებისა და ლიტერატურული სტატიების კრებული — „სიტყვით თრობა“. წიგნში შესული 43 წერილიდან უმეტესი ნაწილი ჯერ „ომეგასა“, შემდგომ კი ჩვენი ჟურნალის ფურცლებზე გამოქვეყნდა და იმთავითვე მიიპყრო მკითხველის ყურადღება. მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ ერთად შეკრებილმა ამ წერილებმა გაცილებით უფრო მკაფიოდ წარმოაჩინეს მათი ავტორის — როგორც ლიტერატურის მკვლევარისა და ესეისტის — ჭეშმარიტი ღირსებები.

უფრო ვრცლად ამ ღირსებებზეც, ქართული მწერლობის სიღრმისეული ტენდენციების ჩაკვირვებულ და ფაქიზ თვალმიდევნებაზეც, ახალგაზრდა წიგნის თემატიკურ, ისტორიულ და ემოციურ დიაპაზონზეც, მოგვითხრობს მისი რედაქტორის ზაზა აბზიანის წინათქმა, რომელიც პროფესიული დამაჯერებლობით წარუდგენს მკითხველს „სიტყვით თრობას“, როგორც დღევანდელი ქართული ესეისტიკის ღირსშესანიშნავ შენაძენს.

ზაზა აბზიანიძე

სიტყვასთან მიახლების ტკობა

რამდენ რამეს ამბობს სათაური წიგნზე და წიგნი კი – ავტორზე. აქაც ასეა: „სიტყვით თრობა“ ალბათ ერთადერთი სათაურია, რომელიც ქეთევან ელაშვილის ლიტერატურული ესეებისა და წერილების კრებულს მიესადაგებოდა. ამგვარი წიგნის მკითხველისათვის ისიც ცხადია, რომ „თრობა“ აქ თავისი არქეტიპული პლასტით წარმოჩნდა – ვითარცა სინონიმში საკრალურ სივრცეში შეღწევისა და იქ ოდენ განდობილთათვის განკუთვნილ საიდუმლოთა ნვდომის...

სწორედ ამგვარი, ლამის მორწმუნეობრივი მოწინებითა და სიფაქიზით მიეახლა (სხვა სიტყვას ვერ ვპოულობ) ქეთი ელაშვილი ქართული მწერლობის მისთვის საინტერესო სახელებს, ნაწარმოებებსა და პრობლემებს (თუ ერთი წამით „სათაურთა პოეტიკიდან“ „სახელთა პოეტიკაზე“ გადავინაცვლებთ, ვიტყვი, რომ „ქეთევან ელაშვილი“ კი ანერია ამ წიგნს, მაგრამ მის უშუალო და ემოციურ ინტონაციაში სწორედ ქეთი ელაშვილს ვცნობთ).

ახლა - იმ სახელთა, ნაწარმოებთა და პრობლემათა შესახებ, რომელნიც ამ წიგნში „დამეზობლდნენ“ და რომელთა ერთობლიობაც მრავლისმეტყველი იქნებოდა არა მხოლოდ ამ კონკრეტული ავტორის, არამედ, საზოგადოდ, ამჟამად ყველაზე აქტიური ლიტერატურული თაობის ინტერესთა არეალის გასათვალისწინებლად, სრულიად არატიპურ სურათთან რომ არ გვექონდეს საქმე.

მაგრამ მოდით, ჯერ თავად ამ „სახელთა ნუსხას“ ჩახეხედოთ, ხოლო „არატიპურ სურათს“ კი შემდგომ მივუბრუნდეთ.

„სიტყვით თრობა“ ორ ნაწილად იყოფა: პირველი ავტორის ესეისტიკას აერთიანებს „ემოციური დაფიქრების“ სათაურქვეშ; მეორეში („სახის მწერლობა“) უპირატესად კვლევითი ხასიათის წერილებია ქართული მწერ-

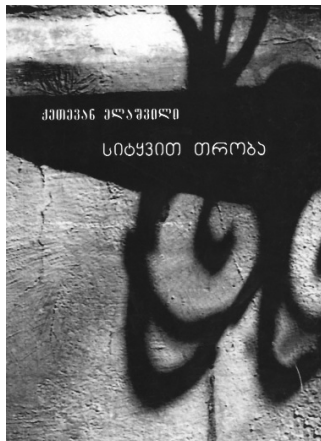
ლობის სიმბოლოლოგიურ ასპექტებზე, ეთიკურ პრობლემატიკაზე, სახელდებათა პოეტიკაზე სასულიერო თუ ლიტერატურულ ძეგლებში.

ქეთი ელაშვილი ძველი ქართული მწერლობის მკვლევარია და ვინც კი ადევნებდა თვალს მის პუბლიკაციებს ბოლო 10 წლის მანძილზე, უთუოდ დაუმატებს – ჩაკვირვებული და ფაქიზი მკვლევარი. როგორც ქეთი ელაშვილის თანაავტორმა, არ შემოიძლია აქვე არ დაუფიქრო, რომ ქრისტიანული სახისმეტყველების მისმა სიღრმისეულმა ცოდნამ (და ამასთანავე – შეგრძნებამ) განუზომელი დახმარება გაგვინია „სიმბოლოთა ენციკლოპედიის“ ორტომეულზე მუშაობისას.

უთუოდ საპატიებელი „ტენდენციურობის“ გამო, თავდაპირველად „სიტყვით თრობის“ სწორედ სიმბოლოლოგიური ნაწილი მინდა წარმოგიდგინოთ, თუმცა, რიგითობის თვალსაზრისით, ეს წერილები წიგნის მეორე ნაწილში – „სახის მწერლობაში“ განთავსდა: პირველი წერილი ამ მწერივში გახლავთ „სიმბოლოს საკრალური ასპექტი და მისი „რელიგიური ბიოგრაფია“, რომლის ბოლო ფრაზა ცხადყოფს ამ ძალზედ ლაკონური, მაგრამ ამდენადვე ტევადი და საინტერესო გამოკვლევის პათოსს: „...ცხადია, რომ სიმბოლო, როგორც კულტურის უნივერსალური ფენომენი, სრულიად უნიკალურ ინფორმაციას გვანვდის ერის „კულტურული ბიოგრაფიის შესახებ“.

ესეიში „ნისლთამეტყველება ვაჟა-ფშაველასთან“ თვით ეს, სათაურში გატანილი კომპოზიტიც კი ერთგვარი მინიშნებაა, როგორ ღრმა და საინტერესო თემებს აგნებს ქეთი ელაშვილი სიმბოლოთა სამყაროსა და ქართული მწერლობის თვითმყოფადი პლასტების გადაკვეთაზე და როგორ ახერხებს თავისი „სიმბოლოური თვალსაწიერიდან“ განსხვავებული კუთხით დაგვანახოს ჩვენი მწერლობის კლასიკური

კოლიზიები და პერსონაჟები. სწორედ ასეთია მისი „ორი დღის ბიბლიური სიმბოლიკა“, რომელსაც საფუძვლად დაედო ილიას „სარჩობელაზედ“; ასეთია სიმბოლოლოგის თვალთ დანახული ღვთისმშობლისა და წმინდა შუშანიკის სახე ადრეული პერიოდის ქართულ ჰაგიოგრაფიაში; ფერთა სიმბოლიკა ამავე ძეგლებში ან ხელახლა გადაკითხული სულხან-საბას „ლექსიკონი ქართული“, რომლის უნიკალური ხასიათი კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა სიმბოლოლოგიურმა პლასტმა.

„სახის მწერლობაში“ შესული წერილების სათაურთა ჩამოთვლაც კი გაფიქრებინებთ, რომ მათი ავტორი ისე ინტუიტურად აგნებს სხვათათვის „დაგმანულ“ თემებს, როგორც წყლის მაძიებელი განვდილ ცერა თითზე გადაებული ლერწის უხილავი მოძრაობით – მიწისქვეშა ნაკადს...

ნიმუშად ასეთი მიგნებისა შემოძლია დავისახელოთ ნატიფი „ლიტერატურული ტექნიკით“ შესრულებული გამოკვლევა – „მარჯვე დროის“ (ჟამი მარჯუე) ფენომენი“, რომლიდანაც რამდენიმე ნაწყვეტს გაგაცნობთ: „ქართულ ჰაგიოგრაფიაში, კერძოდ „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ გიორგი მერჩულეს წმინდანის მიერ „ზედროის“ შეცნობისათვის შემოაქვს საგანგებო სახელდება-აღნიშვნა „მარჯუე ჟამი“ – „მარჯვე დრო“.

ამ „მარჯვე დროის“ შეცნობის წყალობითაა, რომ წმინდა შუშანიკი ვარსკენის დაბრუნებამდე ტოვებს საპიტიახშოს კარს, ოღონდ ის ამას ჩადის „ვითარცა წინასწარმეტყუელი“...

ანდა, თუნდაც არაბი ჭაბუკი აბო („აბოს მარტილობა“), რომელიც სულიერი მეტამორფოზების გზაზე ყოველთვის ზუსტად ჭვრეტდა კონკრეტულ დროს – როდის აღარ უნდა დაეფარა „ჭემარტიც ნათელი“ და როდის უნდა გადაქცეულიყო „სულითა თვისითა მოგზაური“...

ქეთი ელაშვილის ნიგნში კიდევ არაერთი, ზუსტად მიგნებული და მკაფიოდ წარმოჩენილი თემაა: „ხორციელი სიკეთის“ ფენომენი ქართულ სასულიერო ძეგლებში“; „დროულობა“, როგორც ზნეობრივი კატეგორია ანუ „ლიტერატურული ნაცნობობა“ ილიასეულ სივრცეში“; „სრულქმნილების მხატვრული ტრანსფორმაცია“ (აქ ავტორი ვაჟას „სიმარტივის ნატიფობის“ ფენომენს იკვლევს); დიდი ინტერესით იკითხება იაკობ ცურტაველისადმი მიძღვნილი წერილი, ხოლო გამოკვლევა „დიდი ნერსე ერისმთავარი“ იმდენად ორიგინალურია, რომ ვგონებ, მომავალში ნერსე ერისთავის პიროვნებით დაინტერესებული მკვლევარები გვერდს ვერ აუვლიან ამ ნაშრომს.

„სახის მწერლობით“ წარმართულ ლიტერატურულ ინტერესთა კიდევ ერთი გამორჩეული თემაა – სახელდება-ნი: აქაა „ორმაგი სახელდების ფუნქცია ადრეული პერიოდის ჰაგიოგრაფიულ ძეგლებში“ და „წმინდა მამათა სახელდება „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ მიხედვით“.

როდესაც ავტორის ლიტერატურულ კვლევათა „ნატიფ ტექნიკაზე“ ვლაპარაკობ, ძალაუნებურად მახსენდება ხოლმე, რომ ქეთი ელაშვილმა უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე შესვლამდე ბიოლოგიის ფაკულტეტი დაამთავრა და ეგების იქ შექმნილმა ცნობისნადილმა და დახვეწილი ექსპერიმენტის სკოლამ იჩინა თავი მის შემდგომ პროფესიაში...

იშვიათ თემათა მიგნება — ერთი მთავარი და განმასხვავებელი ნიშანი ამ ნიგნისა, ცხადია, მის პირველ ნაწილშივე წარმოჩნდა (ეს მე დავარღვიე თხრობის მიმდევრობა), იმ ნაწილში, რომელიც ლაკონური ესეებისაგან შესდგება და „ემოციურ დაფიქრებად“ არის სახელდებული. თუ ზემოხსენებულ გამოკვლევათა უმეტესობა ლიტერატურის ინსტიტუტის სამეცნიერო გამოცემებში ქვეყნდებოდა, ქეთი ელაშვილის ესეები ჟურნალ „ომეგასა“ და „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებიდან გვახსოვს. გვახსოვს ლიტერატურული თხრობის მისეული მანერაც – ძალიან

გულწრფელი და უშუალო, ინტონაციის უმნიშვნელო ცვალებადობით ავტორის ემოციურ მიმართებათა ზუსტი მანიშნებელი...

ახლა მკითხველს თავად შეუძლია იგრძნოს ამ ესეების ხიბლიც და ინტერესთა დიაპაზონიც, რომელიც რამდენიმე საუკუნეს სწვდება: თვითონ განსაჯეთ — ავტორი შეგვახსენებს სულხან-საბას „სამოთხის კარს“ („ერთი მიწისქვეშა ძეგლი“); ნიკოლოზ ბარათაშვილის „საყურეს“ („სპეტაკ შროშანში ჩაძირული პოეტის სული“); ვიკტორ ნოზაძის „ვეფხისტყაოსნის“ ფერთამეტყველებას“.

„მიგნებულ“ თემათაგან გამოირჩევა „დაკარგული დროის ფენომენი“ (რომელიც „ზედროულობის“ ფენომენზე მოგვითხრობს) და ერთგვარი ციკლი ესეებისა, რომელთა ტონალობაც განისაზღვრა წერილით „ეროტიზმის დიაპაზონი ქართულ სიტყვაში“. ამ თემის ვარიაციები გაჟღერდა კონსტანტინე გამსახურდიას რომანებისა და მიხეილ ჯავახიშვილის „ოქროს კბილის“ ფონზე. სხვათა შორის, მიხეილ ჯავახიშვილის „ემმაკის ქვა“ და „ეკა“ ავტორის კიდევ ორ, ძალიან საინტერესო ფსიქოლოგიურ ესეს დაედო საფუძვლად.

როდესაც „საუკუნოვანი დიაპაზონი“ ვახსენე, ვგულისხმობდი ქეთი ელაშვილის იმ ესეებს, რომლებიც ორგანულად აგრძელებს მის ემოციურ თხრობას ქართული „ლიტერატურული ლანდშაფტის“

საუკუნოვან ფრაგმენტებზე... ლიტერატურული კლასიკა – აპრობირებული რამაა, არანაირი რისკი სახელების შერჩევაში არ არსებობს. აი, თანამედროვეთა მიმართ გამორჩენილი ინტერესი კი, რაღა თქმა უნდა, ბევრისმთქმელია... საბედნიეროდ, ქეთი ელაშვილმა ორი საუკუნის მიჯნაზე მრავალი მიზეზით უმოწყალოდ აღრეულ ლიტერატურულ საზომებს ისევ და ისევ ის, თავისი ჯადოსნური „ვაზის ლერწი“ ამჯობინა ანუ თავის უტყუარ ინტუიციას მიენდო: ანა კალანდაძე, გურამ ასათიანი, ნუგზარ შატაიძე, ნაირა გელაშვილი, მაკა ჯოხაძე, ირაკლი ლომოური – აი მისი ესეების ადრესატები...

ფვიქრობ, ამ ჟანრმა (რომელსაც ქეთი ელაშვილმა „ემოციური დაფიქრება“ დაარქვა) მასთან რაღაც ახალი თვისებები შეიძინა. არ ვიცი, „განმეორებადია“ ეს სტილი, თუ იმდენად ინდივიდუალურია, რომ მხოლოდ და მხოლოდ ერთი ავტორის საკუთრებად უნდა დარჩეს. ერთი პირობა, მინდოდა განმეორება, რას ვგულისხმობდი ამ „ახალ თვისებებში“, მაგრამ მერე, „სიტყვით თრობის“ გადაკითხვისას, აღმოვაჩინე, რომ ქეთი ელაშვილს მშვენივრად ჩამოუყალიბებია თავისი ესეისტიკის „კრედო“: „ემოციური დაფიქრების გარეშე წარმოუდგენელი სიტყვიერი თრობა ისე შეუმჩნევლად იჭრება, ფეხს იკიდებს ჩვენში, რომ, შენდა უნებურად, აღმოჩნდები გამომწყვდეული „ლიტერატურულ მარყუჟში“ – საოცარსა და იდუმალში, ტკივილის მომგვრელსა და იმავდროულად

ნეტარში და, ისევ და ისევ, სიტყვას ჩაბლაუჭებულ მოძებნი გამოსავალს – მიაღგები იმ უნაპირო ნაპირს, რომლის გარეშეც არ არსებობს „სიტყვის ხატი“ – ის დაუცველი, ფეხდაუდგმელი სივრცე, სადაც, ხშირ შემთხვევაში, ავტორსაც კი ეჩოთირება დიდხანს შეყოვნება და ამიტომაც დანერს თუ არა, გაუნაპირდება...“.

ველარაფერს დავუმატებ ამ სიტყვებს.

„გალაკტიონის კვლევის ცენტრი“ განაგრძობს დიდი ქართველი პოეტისადმი მიძღვნილი კრებულების სერიულ გამოცემას. მალე მკითხველი მიიღებს მორიგ კრებულს - „გალაკტიონოლოგია V“, რომლის მასალათა ძირითადი კორპუსი მოიცავს გ. ტაბიძის სიმბოლისტური პერიოდის შემოქმედების ანალიზს. ანონსის სახით გთავაზობთ ფრაგმენტს ცენტრის ხელმძღვანელის თეიმურაზ დოიაშვილის პოლემიკური წერილიდან.

თეიმურაზ დოიაშვილი

„ენიგმები“ და „მიგნებები“

გალაკტიონ ტაბიძის ნოვატორული მხატვრული აზროვნება, მისი ურთულესი ტროპები იმთავითვე იქცევა და მკვლევართა ყურადღებას, მაგრამ პოეტის „ნისლით შემოპურვილი“ მეტაფორებისა და სიმბოლოების შეცნობა-შეუცნობლობისა და გამიფრვის პრობლემა მთელი სიმწვავეით მიხეილ კვესელავას „პოეტური ინტეგრალების“ (თბ., 1977) გამოსვლის შემდეგ დაისვა.

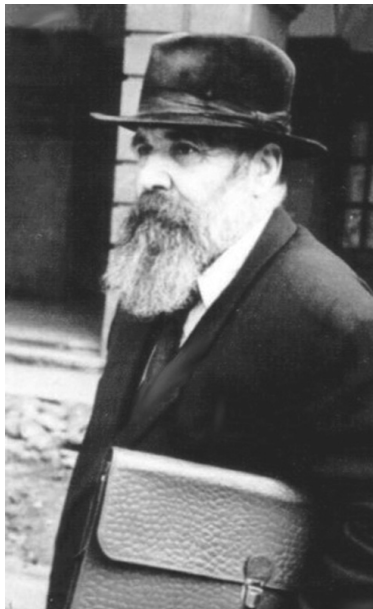
გალაკტიონის ლექსები მ. კვესელავამ ტროპული მეტყველების სირთულის მიხედვით სამ ძირითად სახეობად დაყო:

1. ტ რ ა დ ი ც ი ა უ ლ ი ა ნ უ ლოგიკურ-სემანტიკური ლექსები, სადაც პოეტური მეტყველების კლასიკური ნესები დატყული.

2. ა ს ო ც ი ა უ რ ი ლექსები, სადაც პოეტური ფრაზის ლოგიკურ-სემანტიკური ნყოფა შესუსტებულია.

3. ი ნ ტ ე გ რ ა ლ უ რ ი ლექსები, სადაც პოეტური სემანტიკა ან მეტაფორების და სახეების ჩვეულებრივი სტრუქტურა თითქმის მთლიანად დარღვეულია“ (გვ. 199).

თავის ვრცელ გამოკვლევაში, სადაც გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედება განხილულია XX საუკუნის პოეზიის გლობალურ კონტექსტში, მ. კვესელავამ განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია მესამე სახეობას — ინტეგრალურ სახე-მეტაფორებსა და ფრაზებს და ისინი სრულიად ახალ მოვლენად მიიჩნია მხატვრულ აზროვნებაში. ინტეგრალური სახეების სიახლე თურმე ისაა, რომ მათი ლოგიკური გააზრება, შინაარსის ამოცნობა არ ხერხდება და არც არის საჭირო, რადგან ასეთი სახეები აზრის გარეშე, შემეცნების გარეშე ახდენენ მკითხველზე ემოციურ, ესთეტიკურ ზემოქმედებას (გვ. 372). ასეთ ამოუცნობ, გაუშიფრავ, იდუმალ ინტეგრალებად მან გალაკტიონის ათეულობით ტროპი გამოაცხადა, მათ შორის — „ოცნება, ნახაზი საგანთა უარით“, „ტოტებს ქარისას გადაჰყვა

გალაკტიონ ტაბიძე

მარტი“, „მთვარეში შავი შრიალებს ჩალა“ და სხვ. იგი წერდა: „ოიდიპოსიც რომ იყო, ამ პოეტური სფინქსის საიდუმლოებას მაინც ვერ ამოხსნიო“ (გვ. 302-303).

ამრიგად, მ. კვესელავას თვალსაზრისით, გალაკტიონის პოეზიაში არის თვისებრივად ახალი — გაუშიფრავი ინტეგრალური სახეები და სტრიქონები, იგივე „პოეტური სფინქსები“, რომელთა წინაშე უძლური აღმოჩნდებოდა თვით მითოლოგიური ოიდიპოსიც, პოეზიის პროფესიონალი მკვლევარი რომ ყოფილიყო.

მოდით, ამ ფონზე ერთ განაცხადს გავეცნოთ, რომელსაც ამბიციის ნაკლებობას ვერ დასწამებ:

„ჩვენი მიზანია, შევავსოთ და დავაზუსტოთ არსებული წარმოდგენები, კერძოდ, გავანალიზოთ ის, რაც დღეისათვის გალაკტიონთან აუხსნელად და გამოუცნობადაა მიჩნეული“. და კიდევ: „ჩვენი ეს მცირე გამოკვლევა სწორედ იმას ემსახურება, რომ მეცნიერულად ავხსნათ და შემეცნებადი გავხადოთ გალაკტიონის არაერთი ენიგმა და გასაიდუმლოებული სტრიქონი, რათა ხელი შევუწყოთ მისი ტექსტის ინტერპრეტაციის შემდგომ განვითარება“ (გვ. 10).

დამომნებული ციტატები ამოღებულია ინესა მერაბიშვილის წიგნიდან „გალაკტიონის ენიგმები“ (თბ., 2003) და მოწმობს, რომ მისი ავტორი მზადაა, არამარტო „შეავსოს და დააზუსტოს“ არსებული წარმოდგენები, არამედ „მეცნიერულად ახსნას და შემეცნებადი გახადოს“ გალაკტიონის დღემდე აუხსნელ-გამოუცნობი ენიგმები და სტრიქონები, ე.ი. გააკეთოს ის, რაც მ. კვესელავას შეუძლებლად მიაჩნდა.

მიზანი თავისთავად გაბედულიცაა და საპატიოც, მაგრამ მეცნიერულ გარემოში მოქმედებს ეთიკური ნორმა — სანამ კვლევას დაიწყებდე, მიმოიხედო, გაარკვიო, შენამდე ხომ არ ყოფილა მსგავსი ცდა, ერთი სიტყვით, დეტალურად შეისწავლო ის, რასაც საკითხის ისტორიას უწოდებენ. უნდა ითქვას, რომ ცალკეულ ავტორთა მიმოხილვით ი. მერაბიშვილი ქმნის კიდევ ამის ილუზიას, — სწორედაც ილუზიას, — რადგან ვითარება ისეა წარმოდგენილი, თითქოს მ. კვესელავას თვალსაზრისის მხოლოდ მომხრეები ჰყავდა და პირველი იგი — მერაბიშვილი! — ალუდგა წინ გაბატონებულ შეხედულებას, მხოლოდ მან შეძლო ამოუხსნელის — ე.წ. ინტეგრალებისა თუ ენიგმების ამოხსნა. ქვემოთ ამ საკითხზე საგანგებოდ შევჩერდები, ახლა კი, ი. მერაბიშვილის წიგნის მიხედვით, მოკლედ გიამბობთ იმას, თუ როგორ ვითარდებოდა მ. კვესელავას

კვლევების პარალელურად და მასთან დაპირისპირების გარეშე ახალი მეცნიერული მიდგომა, რომელიც, ცხადია, ი. მერაბიშვილის სახელს უკავშირდება.

მ. კვესელავას „პოეტური ინტეგრალები“ 1977 წელს გამოიცა. ამ დროისათვის ი. მერაბიშვილს უკვე მზად ჰქონია უჩვეულო შესიტყვებების კვლევისადმი მიძღვნილი საკანდიდატო დისერტაცია, რასაც იგი საგანგებოდ აღნიშნავს: „1977 წელს, ე.ი. როდესაც ჩვენი საკანდიდატო დისერტაცია უკვე დასრულებული იყო, მ. კვესელავამ გამოაქვეყნა გალაკტიონისადმი მიძღვნილი მონოგრაფია „პოეტური ინტეგრალები“ (გვ. 37). რატომ დასჭირდა „გალაკტიონის ენიგმების“ ავტორს ამ ქრონოლოგიური ინფორმაციის ჩართვა? საქმე ისაა, რომ ი. მერაბიშვილი, მართალია, საპირისპირო პოზიციიდან, მაგრამ მაინც იმავე პრობლემას იკვლევს, რომელიც მ. კვესელავამ წამოჭრა. ამასთან, საკვლევი შესიტყვებების კლასიფიკაცია სემანტიკური კავშირების საფუძველზე, რომელსაც იგი გვთავაზობს (გვ. 28-29), განსხვავებული სიტყვიერ-ტერმინოლოგიური გაფორმების მიუხედავად, არსებითად იგივეობრივია მ. კვესელავას ზემოთ დამონმებული კლასიფიკაციისა. მ. კვესელავას ლოგიკურ-სემანტიკურ სახეობას აქ შეესაბამება საერთო სემების მქონე შესიტყვებანი, ასოციაციურს — შესიტყვებები მაკოორდინირებული სემით, ხოლო ინტეგრალურს, სადაც სემანტიკური კავშირი მთლიანად დარღვეულია, — საერთო და მაკოორდინირებული სემების არმქონე შესიტყვებანი.

საიდან წამოიღო ი. მერაბიშვილმა თეორია, მეთოდიკა და კლასიფიკაცია, რომელსაც იგი ხაზგასმით საკუთარს უწოდებს, ამას ქვემოთ ვიტყვი, მკითხველი კი, ვფიქრობ, მიხვდა, რომ ი. მერაბიშვილის ნიგნში ჩართულ ქრონოლოგიურ პასაჟს ერთადერთი მიზანი აქვს - არავინ დაეჭვდეს მისი მეცნიერული გზის დამოუკიდებლობასა და ერთადერთობაში გალაკტიონის ენიგმების კვლევისას.

ნიგნში მეორე ბიოგრაფიულად ძვირფასი ცნობაც არის დამონმებული: 1997 წელს სადოქტორო დისერტაციაში, სადაც კვლევის მეთოდიკა უფრო დაუხვეწავს, გალაკტიონის მავალითები უხვად ყოფილა განხილული (გვ. 36).

როგორც ვხედავთ, გალაკტიონის ენიგმებთან ი. მერაბიშვილი ერთბაშად არ მისულა - მან გაიარა ოკაზიონალურ შესიტყვებათა მეცნიერული მეთოდით შესწავლისა და მეთოდიკის დახვეწის ხანგრძლივი პროცესი. მხოლოდ ამის შემდეგ მიეახლა იგი გალაკტიონის პოეტურ ენას და, როგორც ეს დინჯ მეცნიერ-მკვლევარს შეჰფერის, კიდევ ხანგრძლივი ექვსი წელი შეაღია საქმეს, სანამ ნიგნს გამოსცემდა. სამაგიეროდ, ნოვატორულმა ნიგნმა „გალაკტიონის ენიგმები“ გალაკტიონოლოგია ჩიხიდან გამოიყვანა — „შემეცნებადი“ გახადა ის, რაც მანამდე „გალაკტიონისეული ენიგმების აუხსნელობის მტკიცებით“ მთავრდებოდა ხოლმე! (გვ. 15).

მას ასე, გალაკტიონის ინტეგრალებთან, იმავე ენიგმურ სახეებთან მიმართებაში არსებობს ორი, დაპირისპირებული პოზიცია: ძველი — მ. კვესელავასი და მისი მიმდევრებისა და ახალი, რომელსაც მხოლოდ და მხოლოდ ი. მერაბიშვილი წარმოადგენს. ალბათ გაინტერესებთ, როგორ აფასებს „ახალი“ ძველს ანუ „გალაკტიონის ენიგმების“ ავტორი „პოეტური ინტეგრალების“ ავტორს.

დამოკიდებულება მ. კვესელავასადმი, ერთი შეხედვით, თითქოს აპოლოგეტურია: „გამორჩეული ლიტერატორი“, „ვისაც მშვენივრად ჰქონდა გაცნობიერებული პოეტური მეტყველების სირთულე, სიღრმე და თავისებურება“ (გვ. 49), „მისი დამოკიდებულება მხატვრული ტექსტისადმი ისეთივე სიახლის სურნელს აფრქვევდა, როგორსაც, ალბათ, თავად გალაკტიონის ლექსი მის თანამედროვეთათვის“ (გვ. 38); „ეს იყო მხატვრული ტექსტის პროგრესული ლიტერატურული ანალიზი“ (გვ. 38). მთლიანად მონოგრაფიაც ამგვარსავე ემფატიკურ ტონალობაშია შეფასებული: „ნაშრომის უდიდეს დამსახურებად მიგვაჩნია ის, რომ აქ ავტორი პირველ ყოვლისა გალაკტიონის პოეზიის ინტეგრალურობას წამოსწევს წინა პლანზე“ (გვ. 37)...

ის, რაც აქამდე ითქვა, მხოლოდ მოლამაზებული ფასადია, რეალურად კი „პროგრესული ანალიზი“ დიპლომატიური, კომპლიმენტური ფრაზაა, თორემ, როგორც ირკვევა, — „ბატონი მიხეილი არ მსჯელობდა გალაკტიონის ურთულეს ენიგმათა ინტერპრეტაციაზე, რადგან, როგორც ჩანს, არ ფლობდა სათანადო მეთოდს“ (გვ. 39), „კვლევის თანამედროვე ლინგვო-სტილისტურ და ლექსიკო-სემანტიკურ მეთოდებს მოკლებული, ვერ ამტკიცებდა მეცნიერულად იმას, რასაც, ეჭვგარეშეა, გრძნობდა და განიცდიდა კიდევ“ (გვ. 49).

დააკვირდით ბოლო ფრაზას — როგორი ნიმუშია თითლიბაზობისა, რომელსაც იოსებ გრიშაშვილი „ქალაქურ ლექსიკონში“ ცბიერებად, ფარისევლობად, პირმოთნობად განმარტავს.

მაინც რას ნიშნავს ეს განცხადება — გრძნობდა, განიცდიდა და ვერ ამტკიცებდაო?!

უკვე ითქვა, რომ მ. კვესელავას აზრით, ინტეგრალების გაშიფრვა შეუძლებელია და არც არის საჭირო, რომ ანალიზი, საერთოდ, აქარწყლებს ესეთიკურ სიამოვნებას. ვითომ გამოადგებოდა ამ თვალსაზრისის მკვლევარს თუნდაც იგივე „ლინგვო-სტილისტური და ლექსიკო-სემანტიკური მეთოდები“?! მ. კვესელავა იმას „გრძნობდა და განიცდიდა“, რომ ინტეგრალებს ამოხსნა არა აქვთ, უამისოდაც ახდენენ ემოციურ ზემოქმედებას, ი. მერაბიშვილი კი, ერთი მხრივ, მის კონცეფციას უარყოფს, ხოლო მეორე მხრივ, „გამორჩეული“, მაგრამ „მეთოდსმოკლებული“ მეცნიერის დრამატული სახე სურს დაგვიხატოს.

აი, ასე ყვავის ი. მერაბიშვილის მთელს ნიგნში ზემოხსენებული თითლიბაზობა მთელი თავისი სემურ მნიშვნელობათა მრავალფეროვნებით, რაშიც თანდათან უფრო დაფრნმუნდებით.

* * *

“გალაკტიონის ენიგმების“ პირველი თავი ასეთი მსჯელობით იწყება: „გალაკტიონის პოეზია სიმბოლოთა, უჩვეულო შესიტყვებათა თუ ხილვათა გამო განსაკუთრებულ ახსნასა და გაშიფრვას საჭიროებს. მიუხედავად ამისა, ქართველმა მკითხველმა იმთავითვე იგრძნო, აღიარა, შეიყვარა და გაითავისა მისი ლექსი. ისმის კითხვა: როგორ მოხდა ეს? გუმანიო? გაუცნობიერებლად?“

უდავოდ, მაგრამ ამასაც ახსნა სჭირდება...“ (გვ. 15).

მ. კვესელავამ ამ კითხვას თავისებური პასუხი გასცა. მისი აზრით, გალაკტიონის ლექსისათვის დამახასიათებელი რიტმულ-მელოდიური დინება ისე იტაცებს მკითხველს, რომ ყურადღებას არ აქცევს სიტყვათა ლოგიკურ შეუსაბამობებს. ეს კი ნიშნავს, რომ სიტყვა კარგავს სემანტიკურ ნონას და რიტმულ-მელოდიური ნაკადის შემავსებელ „შიშველ“ მასალად იქცევა („პოეტური ინტეგრალები“, გვ. 335-336).

ი. მერაბიშვილს, ცხადია, ასეთი ახსნა ვერ დააკმაყოფილებს და სამართლიანადაც, რადგან ეს და მსგავსი „მეცნიერული ანალიზი ხშირად გალაკტიონისეული ენიგმების აუხსნელობის მტკიცებით მთავრდება ხოლმე“ (გვ. 15). ქართველი ხალხიც როდემდე უნდა იყოს გაუცნობიერებელი გრძნობებისა და სიყვარულის მდგომარეობაში?! ამიტომ ი. მერაბიშვილმა პირადად იტირთა გალაკტიონის უჩვეულო შესიტყვებების ახსნა-გაშიფვრის მისია. რატომ? იმიტომ, რომ მას აქვს მეცნიერული მეთოდი, რომელიც ჯადოსნური ლამპარით გააჩირაღდნებს გალაკტიონის „პოეტური სფინქსების“ აქამდე გაუხსნელ იდუმალებას.

მეთოდი, რომელსაც ი. მერაბიშვილი მიმართავს, სიტყვის სემანტიკურ თეორიაზე დაფუძნებული სემური (კომპონენტური) ანალიზის მეთოდია. ავტორი შეკუმშულად გადმოსცემს ამ თეორიის შექმნის ისტორიას - ახსენებს მიშელ ბრეალს, ფერდინანდ დე სოსიურს, იური ტინიანოსს, იური ლევიტს და სქემატურად მოხაზავს ამ უკანასკნელის კონცეფციას (გვ. 16-17).

ი. ლევიტმა, როგორც მერაბიშვილი აღნიშნავს, მოახდინა ი. ტინიანოვის კონცეფციის მოდერნიზაცია და მის საფუძველზე შექმნა თვალსაზრისი, რომელსაც შეიცავს სპეციალისტთათვის კარგად ცნობილი წერილის - „შინა-არსის პლანის ზოგიერთი შტრიხი პოეტურ ტექსტში“ - დამატება: „პოეტურ ტექსტებში თანწყობილ შესიტყვებათა სემანტიკის შესახებ“ (კრებ. „Структурная типология языков“. ს., 1966, გვ. 199-212; 213-215). ი. მერაბიშვილი ასახელებს ი. ლევიტის სტატიას (გვ. 17), თუმცა „ივნიყებს“ მისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვან „დამატებას“. იგი ბოლო დროს სამეცნიერო პრაქტიკაში გავრცელებულ ხერხს მიმართავს, როდესაც ავტორს ერთი-ორჯერ მოიხსენიებენ, შემდეგ კი მის თეორიას, მეთოდისკას, იდეებს, როგორც საკუთარს, ისე წარმოგვიდგენენ. მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ თეორია, მეთოდიკა და კლასიფიკაცია, რომელსაც ი. მერაბიშვილი იყენებს და ეყრდნობა, ი. ლევიტის კუთვნილებაა, თუმცა ზოგად გამოთქმას - „ზემოაღნიშნული მეთოდი“ (გვ. 25), შეუმჩნევლად ენაცვლება მოლაშუნი ფრაზები: „კვლევის აღნიშნული მეთოდიკა ჩვენ განვავითარეთ შემდგომში“ (გვ. 36) „ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მეთოდიკა“ (გვ. 28).

ი. ლევიტის მეთოდთან და მეთოდისკასთან ი. მერაბიშვილის დამოკიდებულებას საჩვენებლად დიდი გარჯა არ დავგჭირდებო. ი. ლევიტი წერს (სიზუსტისათვის ტექსტი მომყავს რუსულად, ხოლო თარგმანი ჩატანილია სქოლიოში):

„В поэтическом тексте происходит распад значения на семы и его трансформация под влиянием контекста... И так, в поэтическом тексте происходит перестройка

значения: возникает новое ядро и новые второстепенные признаки“ (დასახ. ნაშრომი, გვ. 213).*

ი. მერაბიშვილი ამ მოსაზრებას ოდნავ შეცვლილად იმეორებს: „პოეტურ ტექსტში და განსაკუთრებით უჩვეულო შესიტყვებაში ყოველი ცალკეული სიტყვის მნიშვნელობა იშლება სემებად და კონტექსტის გავლენით ისინი ახლებურად ლაგდებიან. ამგვარად, იქმნება ახალი ბირთვი და ახალი მეორეხარისხოვანი სემები, რომლებიც, შესაბამისად, ქმნიან სიტყვის ახალ მნიშვნელობას“ (გვ. 17-18).

მეცნიერული კეთილსინდისიერების ნორმის შესაბამისად, აქ პირველწყარო - ი. ლევიტი უნდა იყოს დამონმებული, მაგრამ მითითება არსადაა.

იგივე ვითარებაა კლასიფიკაციასთან დაკავშირებით. ი. მერაბიშვილი გვაუწყებს, „ოკაზიონალური შესიტყვებები სამ კლასად დავყავით“ (გვ. 28). ზემოთ მე მივუთითეთ ამ დაცოფის მსგავსებაზე მ. კვესელავას კლასიფიკაციასთან, მაგრამ, შესაძლოა, „პოეტური ინტეგრალების“ ავტორსაც იგივე პირველწყარო ჰქონდა, რაც ი. მერაბიშვილს - ისევე და ისევე ი. ლევიტის დასახელებული გამოკვლევა.

ჯერ ვნახოთ, როგორაა წარმოდგენილი სამ კლასად დაცოფილი ოკაზიონალური შესიტყვებები ი. მერაბიშვილთან:

1. „პ ი რ ვ ე ლ კ ლ ა ს ს მიეკუთვნება ის შესიტყვებები, რომლის წევრებსაც... საერთო სემა ან სემები გააჩნიათ“; 2. „მ ე ო რ ე კ ლ ა ს ს მიეკუთვნება ის შესიტყვებები, რომლის წევრებსაც... საერთო სემა არ გააჩნიათ...“, მაგრამ აქვთ მაკოორდინირებელი სემა და 3. „მ ე ს ა მ ე კ ლ ა ს ს მიეკუთვნება ის შესიტყვებანი... რომლის წევრებსაც... არ გააჩნიათ არც საერთო და არც მაკოორდინირებელი სემები“ (გვ. 28-29).

ი. ლევიტის ზემოდასახელებულ გამოკვლევაში, კერძოდ, მის დამატებაში მოცემულია ატოპოკონსტრუქციების (იმავე უჩვეულო, გნებავთ, ოკაზიონალური შესიტყვებების) ამგვარი კლასიფიკაცია: კონსტრუქციები, რომელთა წევრებსაც აქვთ საერთო ნიშნადი ელემენტები; „კონსტრუქციები, რომელთა წევრებსაც არა აქვთ საერთო ელემენტები...“ და „კონსტრუქციები, რომელთა წევრებს შორის გრამატიკული კავშირიც კი არ არსებობს“ (გვ. 214).

ხაზგასმები ორივე ავტორთან მე მეკუთვნის და, ვფიქრობ, იგი გაუადვილებს მკითხველს კლასიფიკაციათა იდენტურობის აღქმას. ოღონდ ეგაა, აქაც პირველწყაროზე მითითება დავინწყებიათ.

არ დავფარავ, ამ ფაქტზე იმიტომ გავამახვილე ყურადღება, რომ სხვა, ანალოგიური, მაგრამ უფრო პიკანტური ამბისთვის შეგამზადოთ, მანამდე კი ვნახოთ, რა კონკრეტულ შედეგებს იძლევა ეს სემური (კომპონენტური) ანალიზის ლევიტისეული მეთოდი ი. მერაბიშვილის ხელში.

* „პოეტურ ტექსტში ხდება მნიშვნელობის დაშლა სემებად და მისი ტრანსფორმაცია კონტექსტის გავლენით... ამრიგად, პოეტურ ტექსტში ხორციელდება მნიშვნელობის გარდაქმნა-შეცვლა: ჩნდება ახალი ბირთვი და ახალი მეორეხარისხოვანი ნიშნები“.

ნანა კუცია

მზე „ცრემლის ნისლის გადაღმა“

□

მაკა გოგუაძე, „ერზაცი ისევ ხუმრობს“

კმა არს შენდა მაღლი ჩემი, რამეთუ ძალი ჩემი
უძღურებასა შინა სრულ იქმნების

II კორინთელთა 12, 9

მხატვრული ტექსტის საკრალურობა, „საღმრთოს საღმრთოდ გასაგონობა“, ლიტერატურის „სიბრძნის (ღვთისმეტყველების) დარგად“ აღქმა ქართული მწერლობის უძველესი ტვიფარია.

პეტრე იბერი, ეფრემ მცირე, ასურელები, ათონელები, პეტრინი, რუსთველი, ჟამთაღმწერელი — ქართული სულის, ქართული სიტყვის მესაიდუმლენი („მნენი საიდუმლოთა ღმრთისათა“) ყოფიერების საზრისად უფლის მარადი ნათლის ძიებას — მზის გამობნობას მოიაზრებენ.

მეოცე საუკუნის უკანასკნელი ათწლეულების ქართულ პროზას არაქართველი კრიტიკოსი „აბსოლუტის წყურვილით“ აღბეჭდილად აღიარებდა [იგორ შტოკმანი, აბსოლუტის წყურვილი, „ცისკარი“ №10, 1984] და ეს წყურვილი უარსებითესი ნიშანია მრავალსაუკუნოვანი ქართული მხატვრული სიტყვის.

ჭეშმარიტი მხატვრული სიტყვა სიტყვა-ლოგოსის ანარეკლია.

მაღალთა თავმდაბლობით დასცდებოდა წმიდა იოანე დამასკელს, „არცა სიტყვაპოვნირ ვარ გამოთქმადო“ [გარდამოცემა].

სიტყვა-ლოგოსს იმარხავდა ქართული მხატვრული სიტყვა ცურტაველის ჟამიდან.

მაკა გოგუაძის უაღრესად საგულისხმო რომანიც — „ერზაცი ისევ ხუმრობს.“

საცნაურია და ტრაგიკული სათაურად გატანილი ფრაზა-კონსტრუქცია, კონსტატირება ფაქტისა, რომ ერზაცი ისევ ხუმრობს ქვეყანაში, სადაც ჭეშმარიტებას ამდენი ღამისმთვეელი ჰყოლია.

ტექსტს ვერ მოჰყვები, ტექსტს უნდა მიჰყვე.

ციტირებით დავინწყებთ.

ოთხმოციანი წლების მიწურულის ტიპური სცენა.

თაობათაშორისი განსჯა მარადიული, „წყევლაკრულვიანი საკითხავისა“ — „ქართლის ბედისა“ თუ „ქართლის ჭირისა“ („არიან ბედნიერი ქვეყნები, რომელთაც ეს საფიქრალი არ ეფიქრებათ“ (ო. ჭილაძე)).

განა იგივე არ ეფიქრებათ ქართული მწერლობის უკეთეს პერსონაჟებს?! ნიმუშად „დათა თუთაშხიას“ ტრაგიკული პასაჟებიც კმარა [ამ საკრალური რომანის მაღალი გავლენა აშკარაა მაკა გოგუაძის რაფინირებულ ტექსტზე, თუნდ ტექსტუალურ მოდელად კონტრაპუნქტის არჩევანზე, რომ არაფერი ვთქვათ ჭაბუა ამირეჯიბის მზიურ სილუ-

ეტზე ტექსტის ცრემლოვან-ბურუსოვან მხატვრულ ქსოვილში]...

სჯაც არის, თვითგანსჯაც, თვითდასჯაც (მოვიხმობთ ვრცელ ამონარიდს)...

„ფარნავაზი გავიხსენოთ, სახელოვანი მეფე მროველის მშვენიერი ტექსტიდან... „ვინცა ვინ გამოჩნდეს ქართველთაგანი ქმულ-კეთილი და ასაკოვანი, მოკლიან იგი.“ ამას სწადიოდა აზონი, სწადიოდნენ და სწადიან დღესაც ძმანი მისნი...“

ორივეგვარი შიში ჰქონდა, უეჭველია, ფარნავაზს — ეგ ზოც და ენდოც — საკუთარი ტყავისაც და ვერშედგომისაც. მამასახლისთა გვარიდან იყო, ბოლოს და ბოლოს. ამ ორმა შიშმა ერთად ფენომენალური რამ გააკეთებინა — მზე გამოიწვია მან ძილში და ჩაიტარა თვითხელდასხმა...“

ენერგეტიკის ძლევაგამოსილება ნახეთ, მაგრამ პიროვნული ტრაგიზმის სიღრმესაც დაუკვირდით!

მგონი ბორხესისაა: «Литература – это противоядие» (ან კი რად უნდა ამას ბორხესი?!)

შხამის სახელი კი „ნარმავალია...“ რაც უფრო მძაფრია ვერატანა ნარმავლის, მით უფრო ღრმაა ტრაგიზმი და მით უფრო მძლავრი ფსიქოთერაპიაა საჭირო გადასარჩენად.

ნარმოიდგინეთ, რამდენად ვერ იღებდა ფარნავაზი ნარმავლს, რომ გადასარჩენად მას მზე დასჭირდა, ნარმოიდგინეთ, რამდენად უჭირდა რუსთაველს, რომ ზეციდან „ვეფხისტყაოსანი“ გამოიხმო!

როცა სისტემაში ვერ ჯდები, კი არ უნდა დაანგრიო, ზემოდან უნდა მოექცე მას (სისტემაში პოლიტიკურს არ ვგულისხმობ, მით უმეტეს, ჩვენსას, სუპერკვაზის, უსათუოდ დასანგრევს, არამედ საყოველთაო საზოგადოებრივ იერარქიას)...

ვერ ვხედავ, რომ თქვენ გამოგენვიოთ მზე... მინდა, თქვენი პროტესტი იყოს გარეჯის კონგენიალური, სიღრმით შეთანადებული მასთან, თორემ გამოვა, მას კი არა, ცარიელ ტერიტორიას იცავთ.

ქუჩაში გადიხართ და, თუ გადიხართ, მინდა, რომ ეს გასვლა იყოს მზით. რა შეიძლება მოვიაზროთ ასეთ მზედ?!

პასუხს ისევ იმ ეპოქის ს უ ლ შ ი უნდა მივაკვლიოთ, რომელმაც შექმნა გარესჯა, ზედაზენი, შიომღვიმე...

თუ ოთხი ელემენტი ადამიანის გასრულების გზაც არის და სიმრგვალებაც, გამოდის, თვით მშვენიერებაა ეს ოთხი ელემენტი, „განსწორებითა მდგომნი სიმრგვალებსა შინა.“

თუ მ შ ვ ე ნ ი ე რ ი ს კატეგორიით შევძლებთ პროტესტის გამოხატვას, ... ესე იგი, შევეთანადეთ კიდევ დიდ წინაპრებს და დალოცვილი ვიქნებით მათგან.

მშვენიერი რთულთაგან ურთულესი გზის არჩევანა. ჩვენი ამოცანაც ურთულესია — ქუჩაში ვაჩვენოთ მაღალსახეობრიობის კლასი. მნამს, ეს შესაძლებელია მხოლოდ საქართველოში“ [მაკა გოგუაძე, ერზაცი ისევ ხუმრობს, 2005, გვ. 204-208].

პიროვნებათა, „თვითმფლობელ ნება-თა“ [იოანე დამასკელი] ქვეყანაა საქართველო.

აქ ყველა თამაშის საკუთარ წესს ირჩევს, ყოფიერების საკუთარ მოდელს ქმნის.

„ერზაცის“ ერთი უკეთეს პერსონაჟთაგანი საკუთარ კოსმოგონიას ბანქოს იდუმალ ფურცლებად დაშიფრავს და „სულისა ტოლს“ (ბარათაშვილისეული სიტყვათშეთანხმება) სახისმეტყველებით შიფრს წერილით განუმარტავს:

«Валетами выступали солнце-отроки [წერილის ქართულ ვარიანტშია „მზეჭაბუკები“ — ნ. კ.] в схватке с чудовищем. Червовый защищался щитом, пиковый пропал его в сердце копьем, бубновый выкалывал глаз золотым кончиком древка флага, а трефовый отсекал ему голову мечом. Дамы, вместо традиционных цветков и бус, держали сосуды с главными стихиями. У червовой, повелительницы воздуха, в пальцах были зажаты кончики платка, вздутого ветром. оролямы были Платон, Августин, Данте и Похощенный кем-то у себя [ავტორისეულ ქართულ თარგმანში მითითებულია ბუნნაროტი].

А тузы представляли этапы человеческого инициационного становления.. Множество хитроумных символических задач было решено в деталях.

Ах, Да, совсем позабыл шутов бесславных – лысего и усатого».

ახალი კოსმოგონიური მოდელის შექმნა იმიტომ ხდება საჭირო, რომ „სამყარო გაცვდა, ვით ძველი გროში.“

ბანქოს კოსმოგონიის მხატვრულ სახეთა განმარტებისას, თავად მწერალი აღნიშნავს: „დასტასთან ურთიერთობის პატარა ინსტრუქციას გაგაცნობთ, რადგან ის რომანთან კავშირშია:

ფერთა ნაკითხვის სწორი თანმიმდევრობა: აგური, ჯვარი, ყვავი, გული.

ვალეტები: **მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ი სხვადასხვა ასაკში. ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპზე. სახეს იცვლის მისი მტერი, შესაბამისად, იცვლება მისი იარაღიც;**

ქალები — ოთხი ელემენტის მპყრობელი (აგურის — წყალი, ჯვრის — მიწა, ყვავის — ცეცხლი, გულის — ჰაერი).

მეფენი: აგურის — პლატონი, ჯვრის — ავგუსტინე, ყვავის — დანტე, გულის — მიქელანჯელო;

ტუზები: **მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ი ს გზა ვიდრე მის განდმართობამდე;**

დაბადება — აგური, ილუზორულთან შეჯახების გამო კვდომა (უკიდურესი დეპრესია) — ჯვარი, ქვესკნელს შთასვლა — ყვავი, მეორედ შობა (კალმით განდმართობა) — გული.“

ინიციაციის სწორედ ამ მარადის გზას, ამ მოდელს დაექვემდებარება რომანის მთავარი გმირის — ლეოს ყოფიერება, წარმოჩნდება მზეჭაბუკის გზის მაღალი ტრაგიზმი.

სხვაგან, სხვა ინტერვიუში, მწერალი დააკონკრეტებს, რომ „ლიტერატურა უმაღლესთაგანი კატეგორიის ფსიქოთერაპიაა“, ლეო კი თავადაა — მხატვრულად ტრანსფორმირებული [„ლეო — ეს მე ვარ“, მწერალ მაკა გოგუაძეს

ესაუბრება ჟურნალისტი ხათუნა მაისაშვილი, გაზეთი „ახალი შვიდი დღე“, 1-7 სექტემბერი, 2006].

ბანქოსაც (რაკი ყოფიერების ერთი მოდელთაგანია) აქვს (თუ ჰყავს) თავისი ერზაცი — „მასხარები — ლენინი, სტალინი (მდრ. ერზაცი ისევ ხ უ მ რ ო ბ ს)“ [„ვნერ მხოლოდ იმას, რაც ვიცი“, მაია ჯალიაშვილს ესაუბრება მაკა გოგუაძე, „ჩვენი მწერლობა“, 30 მარტი, 2007, 26].

ზმნის შერჩევისას მწერალი ინარჩუნებს ნიშნულ დელიკატურობას — „ხუმრობს“ აქ მართებულად ჩანაცვლდებოდა შემასმენლით „მასხარობს.“

საცნაურია და ტრაგიკული — ბანქოს დასტაშიც ოთხი ელემენტი — „განსწორებითა მდგომნი სიმრგვალესა შინა“...

როგორც ასურელ მამებთან [ბანქო და ასურელები... შეუთავსებლობის შეთავსება. ერზაცი ხუმრობს!].

უამრავი რემინისცენცია და ალუზია ჩნდება რომანის პირველივე ნაკითხვისას.

ასოციაცია — „ერზაცის“ ვალეტები და „დამები“ — ბლოკის „Servus – Reginae.“

იქვე — გალაკტიონისეული (ბლოკითვე მონაბერი) ალუზია, თუ რემინისცენცია: „მე პაუი ვიყავ, ის კი — პრინცესა.“

რომანშივე წყვილდება XX საუკუნის (და არა მხოლოდ!) რუსული და ქართული პოეზიის მეუფეთა — ბლოკისა და გალაკტიონის სახელები.

„ერზაცში“ გაიკლაკნება ჭაბუა ამირეჯიბისეული გველემში, თუთაშხა რომ განდმირავს რომანის ინტერმეცოში.

დასამახსოვრებელი, უაღრესად საინტერესო დეტალი:

„თამაში, მით უმეტეს, ბანქოს პრინციპი [ავტორისავე განმარტებით] რომანის საყრდენი არ არის (თუმც ასეთად მისი მიჩნევის ცდუნება დიდია). ბანქოს ამბავი შემთხვევით მოხვდა ტექსტში (ანდროს ჩამონათვალში), ხოლო, რაკი მოხვდა, კიდევ უნდა დამორჩილებოდა მის ნესრიგს. ამიტომაც, **მასში ნაწარმოების პოეტიკა დაიშიფრა (ისევე, როგორც, მაგალითად, „იავნანაში“).**

ლეო კი ნამდვილად გახლავთ კომპოზიციის საყრდენი, უფრო უზუსტად, მისი განდმართობის (მეორედ შობის) ჩაკარდნის ისტორია.

თხრობა იწყება ამ ისტორიის შედეგით (საექსპოზიციო ნაწილი), პირველი თავიდან კი იშლება მისი გზა ამ შედეგამდე [„ვნერ მხოლოდ იმას, რაც ვიცი“, მაია ჯალიაშვილს ესაუბრება მაკა გოგუაძე, ჩვენი მწერლობა“, 30 მარტი, 2007, 24].

რომანის არსის ჩვენეული გააზრების წარმოსაჩენად „ვეფხისტყაოსანს“ დავესესებებით, „საერო სახარებას“ ქართველთა, თუ სახარების საერო ტრანსკრიფციას (გ. ასათიანი):

„მ ზ ე უშენოდ ვერ იქმნების, რადგან მ ე ნ [ლ ო მო] ხარ მისი ნ ი ლ ი.“

რომანის ცენტრალური პერსონაჟის — ლეოს [კინობით-ალერსობითი ფორმა სახელისა „ლევან“ (ლომი)] ბედისწერა სწორედ „მზის წილობა“, მზიურობა [რობაქიდის უსაყვარლესი ცნება], მაგრამ, თუ „ვეფხისტყაოსნის“ „ლომნი“ [მეტაფორა თანაბრად მიემართება „სამთა გმირთა მნათობთა“ (აქაც „მნათობის“ და ლომის მაღალი ჯუფთობა“)] „ლალი და უკადრნი“, კინობით-ალერსობით სა-

ხელებს ვერასოდეს იგუებენ, ლეო სხვა ეპოქის მკვიდრია, აქედან — სახელიც კინინი [სული, რა თქმა უნდა, არა. მასაც იგივე წადილი თანგავს, რაც „ვეფხისტყაოსნის“ მაღალ გმირებს — „სჯობს სახელისა მოხვეჭა“ — ლეთაბრივი სახიერების დაბრუნება][საინტერესოა ანალოგიური პასაჟი ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“-ში — გიორგის სახელის კინინობით „გიორგად“ ტრანსფორმირება].

ლეო მზეჭაბუკია თავისი „შინა-არსით“ [ვიზუალურ-სულიერ-ინტელექტუალური ასპექტებით], მაგრამ „შინა-არსი“ ითხოვს ფონს, სულის ინდოეთს, „ნათლის პლანს“, „მისტერიოზა საუფლოს“ [ზ. გამსახურდია, *ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველება, 1991*], იქნებ ვრინდავანასაც [ტექსტუალურ დონეზე ვრინდავანად საქართველოც გაიცნობიერო იქნებ, ოღონდ — საქართველო (ისევე, როგორც დანარჩენი უნივერსუმი) — კალი-იუგას ბნელ ჟამს].

სულის ინდოეთის, „ვეფხისტყაოსნის“ „ინდოეთის“ ჟამი აშკარად გარდასულა და მხოლოდ დედის ცნობიერებაში არსებობს (ცნობიერება კი მემკვიდრეობითი ცნება არ არის — ყველა თავადვე ქმნის (იქმნის) საკუთარ ცნობიერებას). ლეომ თავისი უნდა მოინატროს (ჯერ) და მოიპოვოს (შემდეგ) თავისი სულის ინდოეთი (ლეოს დედაც — ნატაც მზის წლია — „თვალეში მზე ანთო, მზე აინია“ (28), ამადაც ეწყალობება მზიური შვილი).

იქნებ „ვეფხისტყაოსნის“ გმირებივით ამადაც არის ლეოს ქმედების ლოკალი ასეთი ფართო [„ვეფხისტყაოსნის“ ლოკალი, ეპოქის „გეოგრაფიულ-პოლიტიკური პრიორიტეტებიდან“ გამომდინარე, ჩანაცვლებულია სხვა სივრცეებით — პერსონაჟმა რუსეთისა და ამერიკის (თანამედროვეობის „ხატაეთი“, „მულაზანზარი“, „ზღვათა სამეფო“, „ქაჯეთი“) უნდა მოვლოს, რათა ინდოეთი მოინატროს — მზიურ, „მზის წილ“ გმირთა ბედისწერა უცვლელია — ხთონური სამკვიდროდან მზისკენ ინიციაციური სვლა].

თავად მწერლის განმარტებით, აჰკვიტებოდა „სახე ოდესლაც საყვარელი, არცთუ უზადო აქსიოლოგიის ნიგნის ტირაჟირების შიშით შეძრული ყმანვილისა, ამ შეძრის უტრირებული სურათებითურთ“ [„ჩვენი მწერლობა, 30. 03. 2007“] (როგორც ფოლკნერს კედის მონყვლადობამ შთააგონა „ხმაურისა და მძვინვარების“ ტრაგიკულ-მშვენიერი მხატვრული ქსოვილი).

„არცთუ უზადო აქსიოლოგიის“ ნიგნი [პერსონაჟთა თუ საგანთა, ფაქტთა თუ მოვლენათა შეფასებისას წარმოუდგენლად დელიკატურია მაკა გოგუაძე, დელიკატურობა და ტაქტი გემოვნების უპირატესი ნიშანია, ისევე, როგორც თხრობა „სადად, მაქსიმების და ნართაულების გარეშე“] ფროიდის „ფსიქონალიზის კურსის შესავალია“ — „რეაბილიტაციის ახლად დაძრულ ტალღაზე გამოსულ ნიგნთა შორის — ოქროსფერწარწერიანი შავი ნიგნი“ (უცნაური თანხვედრა მზიური ნიგნის — „ვეფხისტყაოსნის“ ერთ უარსებითეს მეტაფორასთან — ნესტანის რიდეც შავია, ოქროსფრით მოვლებული... ვეფხვის ტყავიც...)

სწორედ ამ — „არცთუ უზადო აქსიოლოგიის“ ნიგნით იწყება ლეოს „შთაფვლა“ ხთონურ წიაღში — საკუთარ ქვეცნობიერში [„ვისაც მასთან ფროიდი უხსენებია, არც ერთს ნაკითხული არ ჰქონდა“ (25) — ესეც ეპოქის ერთი არსებითი ნიშანთაგანი — კულტურის ჩანაცვლება ერზაც-კულტურით, ტექსტისა — სინოპსისით [„მოკლე შინაარსის სიყვარული არ შეიძლება“ (ლ. სტურუა)].

მერე რა, თუ ნიგნი „არცთუ უზადო აქსიოლოგიისაა“! ნიგნის აქსიოლოგიური არსი მკითხველმა თავად უნდა განსაზღვროს (და არა ცენზურამ — მკითხველის ნაცვლად). „ნიგნი ადამიანია“ (25). ამადაც ელოლიავება თექვსმეტი წლის ბიჭი უცხო საკითხავს.

ნიგნებს აქვთ უცნაური [აშკარად განპირობებული] თვისება, სწორედ მაშინ მიეახლონ სულს, როდესაც სულს სწორედ ეს ნიგნი სჭირდება.

„სიზმრების ნიგნი“ [ქართულ ზღაპართა სიზმარაც წამოგაგონდება უნებლიეთ, ძველი ალექსის უპირველესი „მესიზმრეც“ — იოსებ მშვენიერი, ეტლთა და რამლთა ნიგნი — ეფრაიმ-ვერდიც — „სიზმრისა უფრო სიზმრის“ — ნუთოსოფლის არსის განსაზღვრებისას რას არ შეჰხლია, შენარცხებია მარად მაძიებელ-მეჭველი სული კაცისა [ძველქართული, ულამაზესი სახელი სიზმრისა „ძილისშორისა“ — საბასეული განმარტებით].

ფროიდის ტექსტი, „არცთუ უზადო აქსიოლოგიის“ მიუხედავად, ის ნიგნია, ყმანვილის მძინარე სული რომ უნდა გამოაღვიძოს, ან ძილში მზე გამოაწვევინოს, როგორც ფარნავაზს (იხ. ზემოთ).

„მე მძინარე ვარ და ჰვლიძავს სულსა ჩემსა“ — სულის კაცის ყოფიერების ბიბლიური, უზუსტესი დეფინიცია ყმანვილი ლეოს [ბანქოში „მზეჭაბუკად“ დაშიფრული თუ ნანინასწარმეტყველვეი — საკუთარი პაპის მიერვე!] სულიერი მდგომარეობის განმარტებაცაა.

ძველსავ ალექსანდრე კონსტანტინელები: „სამნი არიან შეუძლებელ გულისხმის-ყოფად და მეოთხეს ვერა ვცნობ: კვალი ორბისა მფრინვალისა ჰაერსა ზედა, და გზა გველისა მცურავისა შემდგომად კლდესა და კვალი ნავისა მცურავისა ზღვასა ზედა და გზა კაცისა სიჭაბუკეა შინა მისსა“ [ივანე 30, 18].

მწერალი სწორედ ამ — „გულისხმის-ყოფად შეუძლებელ“ გზას გადავინებს თვალს და ერთი ოჯახის საგა გადაიქცევა უგრძესი ეპოქის [მეტაფორულად — კალი-იუგას] მხატვრულ ანარეკლად, ტრაგიკულ ტრანსფორმაციად და, ქართული ლიტერატურის უმდიდრესი განმთსაცავით ისეც განებიერებული, მერამდენედ რწმუნდები, რომ მხატვრული სიტყვისათვის, ჭეშმარიტად ღირებული, „უზადო აქსიოლოგიის“ ტექსტისათვის არაფერია „გულისხმის-ყოფად შეუძლებელი“...

ფროიდთან უმორევი გზაა გაბრიელ ქიქოძის ხატებამდის, გაბრიელისა, „ავაზაკს რომ სულში ჩაუძვრა და ამართელა, თვითონ [გაბრიელი] ქვაბში დარჩა [ხაზი ჩვენია. აქაც „ვეფხისტყაოსნის“ შუქი გამოსხლტება — ნ. კ.] და წერა დაიწყო.

ალარ ედო ფოლიანტები, რადგან თ ვ ი თ ო ნ ი ყ ო ნ ი გ ნ ი .“

მერე ლეოს სიზმრისეული ვიზიონია (მომავალი ბედისწერის (უფრო ნებისმიერი არჩევანის) კონსტატირება): „[გაბრიელმა ნიგნი] რომ გაასრულა, გამომიჩოჩა. ვ ე რ ა მ ო ვ ი კ ი თ ხ ე [თუნდ ამ ფრაზისთვის დიდი მწერალია მაკა გოგუაძე, დეტალთა ჯადოქარი (პასტერნაკის პოეზიაში გასხლტება «Бог деталей»)], მერე ადგა, შემოტრიალდა და სულ ახლოს მომიტანა. ამ დროს არილი მეცა თ ვ ა ლ ე ბ შ ი და და მ ა ბ რ მ ა ვ ა . გ ა მ ო მ ე ლ ვ ი ძ ა“ [302].

ამონარიდში ლამის ყოველი სიტყვა პარადიგმათაა განათებული, ზესთასოფელში დაბრუნების წადილის განმმედი ტკივილის დამმარხველი.

თუმც ფროიდიც გზის ნაწილია, ინიციაციის ერთი რკალი (თუ გარსი, თუ საზვერეთაგანი), ფროიდით დაბანგული ლეო გაბრიელის მშვიდმა ხატებამ უნდა „გამოაღვიძოს.“

ხანძთელის მიერ არსენის დამონაფების პასაჟიც წამოგაგონდება.

ერზაცდროში წმინდანს დამონაფებას სიზმრის საფანელქვემ თუ წარმოიდგენს ინიციაციის გზაზე შემდგარი პროზელიტი.

[უცნაური (იქნებ, არც ძალიან?) პარალელი, ლია სტურუას ნატიფი ნატვრა: „და არა ნერვებანენილ კაფკას, ვარდების შუქზე ვკითხულობდე „ვეფხისტყაოსანს“...

„ღამე უცხოეთში უნდა გამეთიარო“, უცნაური დანანებით დასცდება ვალაკტიონსაც...
უსაზმნოა მანძილი სიზმრიდან ცხადამდის, ფროიდიდან — გაბრიელ ქიქოძემდის...

არილისა (მზის შუქისა) და წიგნის მაღალი ჯუფთობა ჯერ კიდევ გელათის აკადემიის კარიბჭეზე ამოეტვიფრა ქართული სულის არსის მგზნებს.

„კარიბჭის ფასადზე, სულ მაღლა, ძალზე მნიშვნელოვანი ჰორელიეფური ნაქანდაკარია... გამოსახულება უნდა წარმოადგენდეს გადაშლილ ნივთს, რომელშიც ჩახაზულია მზის წიგნი სიბრძნის წყაროა, სიბრძნე სინათლეა, მზეა ჭეშმარიტებისა. დიდი ილიაც ხომ ბრძანებდა, ცოდნა სინათლეაო, გონებისა და სულის სინათლე. ეს გააზრება ძველთაგან მოდის — იოანე პეტრიწი თავის „განმარტებაში“ ასევე გაიზრებს მზესა და სიბრძნეს, „განმარტება“ კი გელათის აკადემიის მთავარი წიგნი იყო. მზიური წიგნიც გელათის აკადემიის ემბლემა უნდა ყოფილიყო“ [რევაზ სირაძე, ქრისტიანული კულტურა და ქართული მწერლობა, I].

არც ის უნდა ყოფილიყო შემთხვევითი, რომ სწორედ გელათში დაასვენეს გაბრიელ ეპისკოპოსის წმინდა ცხედარი და აქვე გამოეთხოვა ერი თავის უკეთეს შვილს.

არილის შეღვრა თვალეზში განათების წამია, ალეგორიად ტრანსფორმირებული წამი ინიციაციისა.

ცნების ორგემაცობა („არილი — დასასვენებელი სინმდეტანი“ (სულხან-საბა) და „არილი — მზის შუქი, რამეზე დამდგარი“ (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი) ხაზგასმით წარმოაჩენს „უთვალავის ფერიტა კაცთათვის მოცემული“ ყოფიერების ღვთაებრივ მრავალწახნაგოვნებას, რომელშიც ღვთაებრივის შუქი უნდა გარდატყდეს.

ტექსტის ყოველი პერსონაჟი (პერსონაჟთაგან უპირატესნიც) **ლეოსთვის, ლეოს გამო** არსებობს (იმავედროულად, თითოეული, თვით უმნიშვნელოც კი, აბსოლუტურია, თვითმკმარი, სიტყვის „შინა“, ფარული არსის მგზნები მწერლის მიერ უზუსტესად, თანამომობლის ღმობიერებით ამოხატული).

პერსონაჟთა „გალერეაში იერარქიის ძებნა ნაკლებად საგულისხმო ამბავია, ამ შემთხვევაში სათაურს უნდა დაუკვირდეს მკითხველი“, წერდა კონსტანტინე გამსახურდია. იქნებ, უცნაურადაც გაიჟღეროს ამ კონტექსტში აღნიშნულმა რემინისცენციამ (მით უფრო, სათაურად მწერალს რომანის არც ერთი პერსონაჟის სახელი არ გაუტანია), მაგრამ სწორედ ლეოა ის პერსონაჟი, რომლის უნატიფესი, რაფინირებული (თუმც ჯერაც „უნდილი“ (საბა — უმნიფარი) ბუნება გაიცნობიერებს ეპოქის საზარი დეფინიციის ტრაგიკულ არსს: ერზაცეპოქას, ერზაცეკულტურას, ერზაცურთიერთობებს, ერზაცლირებულებებს [უარესი —

საეჭვო აქსიოლოგიის უზადოდ შერაცხვის ტრაგიკულ რელატივიზმს — როგორც შექსპირის ჰამლეტის, ფოლკნერის კვენტინ კომპსონის (საგულისხმოა, რომ სწორედ პაპის ხატება განსაზღვრავს ამ უდახვეწილესი გმირის სულიერ კონსტიტუციას ისევე, როგორც ლეოსას — ანდრო), ჯოისის სტივენ დედლოსის, დოსტოევსკის თავადი მიშკინის, ან სულაც გამსახურდიას თარამ ემხვარის ტრაგიკული სულისძვრა ეპოქის აქსიოლოგიური ანარეკლი.

რით არა ჰგავს ხელისგულზე დამფურთხებელი ლეო ჰამლეტს — ხელისგულზე იორიკის თავის ქალათი? ერზაცი როდი ხუმრობს, ჭეშმარიტება ენაზეა მასხარაობის საფანელში გახვეულ ტრაგიკულ პასაჟებში [იორიკიც მასხარაა, ოლონდ — „ერზაცის“ ბანქოს მასხარების (ლენინ-სტალინის) აქსიოლოგიური ანტიპოდი].

განა მარტო კენიელთა უცნაური „ტრადიციის“ (იუნგისეული პასაჟი) გროტესკული სინქრონია ხელისგულზე დაფურთხება?! „ფურთხი“ თავისი საზარი სემანტიკით, რაფინირებულ ქართულ არეალში თავისი უკონტექსტობით აბსოლუტურად ბუნებრივია ფრაზაში: „ფურთხის ღირსი ხარ, მენ, საქართველო!“ (რით არა ჰგავს უკეთესი ჭირისუფლის ეს უმძიმესი განაჩენი მაკა გოგუაძის რომანის უკანასკნელ ფრაზას: „მზეს რა ამოიყვანდა?!“

ერზაცის ბნელში მზეს მოინატრებს გმირთაგან უკეთესი.

მისი „უკეთესობა“, სულიერება გენეტიკურადაა განპირობებული — უდახვეწილესი ოჯახის პირმშოა (მერე რა, თუ მამა ვაიშაა. აკი პაპაა ბრაჰმანი, მაშასადამე — დედაც (ბებიაც, სხვათა შორის, თუმც ნატას ჩანანერებში რუსუდანიც ვაიშად წარმოჩნდება (უთვალავი სხვა წინაპარიც, რომელთა სილუეტ-კონტურები უდახვეწილესი სისადავით მოიხაზება).

„თავისი სულიერი წყობისათვის აბსოლუტურად მისაღება“ მოაზროვნის, პიოტრ სუვჩინსკისადმი რუსულად მიწერილი წერილის ფრაგმენტის ავტორისეულ ქართულ თარგმანს დავიმომხმებთ — ანდროს (და, მაშასადამე, ლეოსიც) სულიერების უნატიფესად (თუ უნატიფესი სულიერების) წარმოჩენის.

გადასახლებიდან დაბრუნებული ანდროს განცდების „სიღრმე, ხარისხი, ნიუანსი“ (110) კონსტატირდება ორიოდ აბზაცში, ეპოქის ტრაგიზმს უზუსტესად რომ აირეკლავს:

„გურიამი დასახლებას ვფიქრობდი, ვიყიდი-მეთქი მშობლიურ სოფელში პატარა ქოხმასხს, ვწვდები ზოგიერთ პასტორალურ სიამეს, ასევე ქოხმასხს, შევხვდები საფლავებს ბაბუაჩემისა და ბებიასი, ჩემი ჭლებიანი ფარფლასი, ოცდახუთი წლისა რომ ჩავიდა მინაში. მისი წამლებისა და კურორტებისათვის (არა ევროპისა, ცხადია) ბაბუაჩემს, ნეტარ იონას, ბრწყინვალე სიმსუბუქით გაუტანებია ქარისთვის თავისი ისეც უზადრუჯი ქონება. მერე კი, პატარა ვაჟთან ერთად მიტოვებულ წისქვილში დასახლებულა... მალე მამაჩემი მის ნაცვლად ბაქოში მარილზე სიარულს დაიწყებს, მორიგი კომერციული ტურიდან (ო, ღმერთო!) დაბრუნებულს, თექვსმეტი წლისას, მშობელი ორი კვირის მკვდარი დაუხვდება... არა, იმ ორი კვირის გამოსყიდვა არ უანდერძია ჩემთვის — თვითონვე გამოისყიდა უბედურმა — ოცდაშვიდში მისი გვამი არც მომცეს და არც მანახეს“.

თხრობის სადა სტილი, მეტაფორათაგან აბსოლუტური განძარცვულობა პასაჟის ტრაგიკულობას ამძაფრებს.

[გრიგოლ რობაქიძე (სხვათა შორის, ანდროსათვის ერთი საკრალურ სახე- და სახელთაგანი) პროექტში „ქართული

პროზისათვის“ უზუსტესად განმარტავდა ქართული მხატვრული სიტყვის უარსებითეს ნიშანს — „რასსიულ სინმინდეს“: „მონღოლთა შემოსევამ გასტება ქართველთა ხერხემალი, გამწირდა ფსიქიკა, სიტყვა დაავადდა, დაუძღურდა, სინტაქსი შეიცვალა ძირულად: რასსიული სინმინდის მაგიერ — ათასნაირი ნალეკი. აქედან — სიტყვასა და თქმაში — მეტხორცი, მეჭეჭი, ხორკლი, ხინვი, დამძიმება, დამბლა“ (ქართული პროზისათვის (პროექტი), „ცისკარი“ №10, 1987)].

სტილის დაწურულობა, სადა სინატიფე (ნატიფი სისადავე) მავა გოგუაძის სტილის არსებითი ნიშანია, რადგან თავად სათქმელია იმდენად ტყვადი, იმდენად ტრიაგიკული, ვერც იგუებს ღვლარჭნილებას, ვარამზე ვარაყს.

პეტერბურგში დაბადებულ-გაზრდილ, ვადით უკრაინელ ანდროს, მამის (კაკი წერეთლის მეგობრის) ნაღვლიან მონათხრობზე მეტად, რობაქიძის ესე („გურია და სოციალიზმი“) მიაახლებს „წინაპრების სავანეთ.“

მუსიკოს სუფრინსკისადმი მიწერილ ბარათში [წერილი, სუფრინსკიზე მეტად, ლეოსთვის იწერება [შვილმა (შვილიშვილმა) უნდა იცოდეს, სად და რაზედ გაჩერდა მამა(პაპა), — იტყვოდა ილია] ანდრო გამოტყუება, რომ სწორედ რობაქიძის ესეა შტუდირების შემდეგ გაიცნობიერა თავი გურულად. თუმცე „სმენახშილი არ [იყო] მაღალი ქართულის ვიბრაციებისადმი, ყოველგვარი აქცენტის გარეშე საუბრობდა ქართულად, „წერილობით მარგალიტებში“ ვერაფერს დაიკვებნიდა — ტრიაგიკული გაუგებრობა ტრიალებსო ჩემს თავს“, წუხილი გააჯერებს ფაქტის კონსტატაციას.

ესეც ცენტრალური აზრი, როგორც ყოველი კვინტესენცია, ლაპიდარულია, მარტივი: „უბედურება ისაა, რომ გურული ყველა ნიჭიერია, ანუ მისთვის უცხო არაა „მანძილის პათოსი“, მეტიც, სისხლხორცეულია საკუთარი ღირსების გრძნობასთან (რომლის შეღახვისას რბილი გურული მყის გადაიქცევა სასტიკ ფირალად), ლაზათიანი ჩაცმისადმი ნებასა და სხვასთან [სხვა ნებასთან] ერთად...“

გურულის ნიჭი ჯერ კიდევ მემკვიდრეობის პოტენციით იშლება, მაგრამ, როცა გურული მემკვიდრეობას მხოლოდ გამოიყენებს ახალი ძალების ამოძრავებით, მაშინ [აქ რობაქიძის ესეში თავად ანდრო ერთევა — ნ. კ.], ერთ მშვენიერ დღეს, ის გაიღვიძებს ფაუსტური მადით თავის ბოვანო სანოლში...

საყოველთაო ნიჭიერება, როგორც პრობლემა, მთელი საქართველოსთვის ნიშნეულია, მაგრამ არ უნდა ღირდეს მისი დრამატიზება, რადგან, მაღლობა უფალს, ყოველთვის მოიძებნებიან თითონი, უბედურნი ამით (იგივე გრიგოლი). ამ ნიდავზე მათში აღინთებოდა და აღინთება კვლავაც ჭეშმარიტად ფაუსტური მადა, ჩვენებურად გ ა ლ ა ქ ტ ი კ უ რ ი“.

სულის ტოლობის, სულიერი წყობისათვის აბსოლუტური მისაღებობის მიუხედავად, სუფრინსკისათვის ქართული ენა არის „მტილი დახშული, წყარო დაბეჭდული“ და ანდრო ერთგვარი ნაღველით (თუმცე თითქოს, ოდნავ მოზიემე ნოტიოც ხმაში) დასძენს: „სამწუხაროა, რომ ვერ გაცეცნობით გალაქტიკური მადის დაოკების ნიმუშთ — **უთარგმნელია ისინი და შემადრწუნებლად სრული**“ — წერილის ორიგინალის ენაზე: «непереводимы и ужасающе перфектны».

[იქნებ, არც გალაქტიკონის სათარგმნელად აღძრულ რუს პოეტს გაემტყუნება ალალი სასონარკვეთა:

«И вновь из голубого дыма встает поэзия.
Она непереводаима – родному языку верна»].

პოზიით, მუსიკით იქსოვება კულტურული ოჯახის ყოფიერების ნატიფი ქსოვილი, გადასახლებაში ნაკონინევი ფულით შვილისთვის ნაყიდი როილიც „ბურჟუაზიულ-მემჩანური გადმონაშთი“ კი არა, გასაგნებული სულიერებაა, რილკესეული „საგანთა ხმების“ ნატიფად დამაუნჯებელი (არადა, მუსიკისაგან განძარცულ ერზაცდროში სწორედ „ბურჟუაზიულ-მემჩანურ გადმონაშთად“ აღიქმებოდა „თეთრკბილა საღვთო კამეჩი“ (Bluthner-ისათვის უზუსტესი მეტაფორაა ნაპოვნი) და ალარც გიკვირს (წლების შემდგომ) ნატას — ვრინდავანელი გოპას, თუ სურაბპის, თუ ბრაჰმარჩარის ინდური შტუდიების უნატიფესი პარადიგმები!) [ავტორისავე განმარტებით, სწორედ ინდური შტუდიები, „გიტას“ ზერთული რემინისცენციები ჰქცევიან ყველაზე საპასუხისმგებლო ეპიზოდებად (პასუხისმგებლობა ადვილი ასახსნელია — უცხო ქსოვილი ქართულს უნდა ჩასწვროდა, არსი გაემკვეთებინა და ისე ბუნებრივად, რომ რომანის უფაქიზესი ქარგა არ დაერღვია)].

რუსულად თხზული წერილი სუფრინსკისადმი „მზერის ჩაშინაგანების“ უზუსტესი ანარეკლია.

წერილის რუსულად თხზვაც „მაღალი ქართულის ვიბრაციებისადმი“ უზენაესი პატივისცემის (მეტიც, აბსოლუტური მოკრძალებისა და მოწინების) წარმომჩენია და არა პირიქით.

ეს არაა იმპერიის ნაოცნებარი «тело грузинское, душа русская»-ს განხორციელება, „ვეფხისტყაოსნისეული“ „მწადა, მაგრამ ვერ შევმართე“-ს ნატიფი ხიბლია.

ემზარ კვიტიციშვილის უზუსტესი რემარკა რომანის ამ ერთ უარსებითეს ეპიზოდს (აბსოლუტურად თვითმკმარსაც და ტექსტის კონტრაპუნქტშიც ძვირფას თვლად მოკიანეს) — ანდროს წერილს სუფრინსკისადმი — მხოლოდ პოეტისათვის ნიშნეული სიფაქიზით განმარტავს: „ანდრომ, ყოფილმა ქირურგმა, ადამიანის ჭკნობად, ხორციელ გარსზე არანაკლებად მისი სულის იდუმალი ხვეულების სამყოფელიც იცის... სიტყვათა ვირტუოზული თამაში მძლავრი გონების მქონე არსებაში მიმალულ პოეტს ამყლავნებს. მართალია, „მუსიკალურ-ფილოსოფიურ-პოეტურ მატერიათა დიდი არბიტრი“, პეტრე სუფრინსკი, არასოდეს უნახავს, არ იცის, იმჟამად (1978 წელს) [თავად ანდროს გარდაცვალებამდე ორიოდე თვით ადრე — ნ. კ.] ცოცხალია თუ მკვდარი, არც მისამართი აქვს მისი, არც იმაშია დარწმუნებული, წერილი მიუვა თუ არა ადრესატს, ისეთ მსოფიერ ნათესაობას გრძნობს მასთან, ეს სულაც არ ანაღვლებს.

უცნაური გზავნილი, ოკეანეში გადაგდებული (წერილიანი, დახუფული ბოთლისა არ იყოს) ანდროს სიკვდილისწინა ამოძახილია, შ თ ა მ ო მ ა ვ ა ლ თ ა წ ა ს ა კ ი თ ხ ა დ გამიზნული“ [ემზარ კვიტიციშვილი, ყველა სიკეთის ღირსი (მაკა გოგუაძის რომანი), „ჩვენი მწერლობა“ №10, 2008].

შთამომავალი, რა თქმა უნდა, ლეოა, „მზის წილი ლომი“, მზეჭაბუკი, ინიციაციის გზაზე რომ მრავალგზის ტრანსფორმირებულ ურჩხულთან მოუწევს უთანასწორო, სასონარმკვეთი ორთაბრძოლა.

სუფრინსკის კი სწერს, მაგრამ წერილის ნამდვილი ადრესატის ვინაობა მაინც დასცდება ანდროს: «Если я буду гнаться за всякой мелюзгой эмоциональной, алчно, как озабоченный юнец, то погибнет мое предприятие в честь внука».

რა ღია კოსმოსს განდობილი „ჩაკრული“ და რა — სუფრინსკისათვის გაგზავნილი წერილი ანდროსი...

„ჩაკრულოს“ რემისცენცია, შემთხვევითი, ალბათ, სულაც არ არის, არც მუსიკის, ზოგადად, არც ქართული სიმღერისა, კონკრეტულად.

არც წერილის ადრესატად სუფრინსკის შერჩევაა შემთხვევითი — ემზარ კვიტიციანი თავის უალრესად საინტერესო წერილში ახდენს მნიშვნელოვანი ფაქტის კონსტატირებას, რომ სუფრინსკი „იგორ სტრავინსკის, სერგეი პროკოფიევის, ბორის პასტერნაკისა და სხვათა ახლო მეგობარი და რუსეთის ემიგრანტულ წრეებში ფეხმოკიდებული მიმდინარეობის — ევრაზიელობის ერთ-ერთი მთავარი იდეოლოგი იყო“.

[ემზარ კვიტიციანისავე წერილში აღნიშნულია ის ფაქტიც, რომ მაცა გოგუაძე საფუძვლიანად გასცნობია ვადიმ კოზოვოის იშვიათ ნიგნს, სუფრინსკის წერილებს ბლოკსა და „ვერცხლის საუკუნის“ პოეზიის ბირთვზე, ოცინი წლების უიღბლო რუსულ ინტელიგენციაზე, რუსული კულტურის ხანმოკლე, ძირშივე ჩაბმულ, ჩაკლულ აღმავლობაზე („ორი რენესანსი“)].

საინტერესოა მუსიკის ფენომენის აღიარება ხელოვნების დარგთა შორის აღმატებულად [ანდრო გულისტკივილით მისწერს სუფრინსკის დიდებულ ქართველ მხატვარზე, მაქსზე (მაქსი მაქსიმე აღმსარებლის სულიერი კოდის მატარებელია ტექსტში, „უფლის ნაძობის სეხნა“ (ციტატააა მაქსიმესავე იავნანადად)), «оттаял от искусства, как от благоднейшей суеты»-ო, თუმც, იქვე დასძენს: «Такая хандра, в принципе, хрестоматийна, но в среде музыкантов встречается, наверное, реже, из-за специфики самого феномена музыки, да?».

სუფრინსკისადმი მიწერილ წერილში სტრავინსკის სილუეტიც გაკრთება.

კომპოზიტორი „ნიუ-იორკის ნიგნების მიმოხილვაში“ დაბეჭდილ ინტერვიუში (რომელიც შემდეგ „სოვეტსკაია კულტურასაც“ გადმოუბეჭდავს) „დიდად ემადლიერება ნოე გრინბერგს, რომელმაც მოასმენინა თბილისიდან ჩატანილი ქართული ხალხური მრავალხმიანი სიმღერები (საგანგებოდ ასხენებს კრიმანჭულს), რამაც არნოლდ შიონბერგის დაუმთავრებელ ორატორიასთან ერთად („იაკობის კიბე“) მასზე გამაოგნებელი შთაბეჭდილება მოახდინა... თავიდან სტრავინსკი დიდი ხალისით არ შეგებებია გრინბერგის წინადადებას, რაღა არ მომისმენია ჩემი სიცოცხლის მანძილზე, ამ ხნისა, რამ უნდა გამაკვირვოსო. მეგობარს უთქვამს, ეს ცოტათი სხვანაირი რაღაცაა, მოსმენა უეჭველად ღირსო, და ჩანანერი ჩაურთავს.

ალბათ, ძნელი იქნებოდა ამდენის მომსწრე და შემქმნელი ჯადოქარი მუსიკოსის სახისა და თვალების გამომეტყველება აგენერა. განცვიფრებული მაესტრო ბოლთის ცემას მოჰყვა, ველარ ისვენებდა, მერე თურმე გაამეორებინა ჩანანერი და უთქვამს, ეს ხმა მეტს აკეთებს, ვიდრე მთელი თანამედროვე მუსიკაო, მერე დაუმატებია, ეს ჩანანერები ადრე რომ მომესმინა, ჩემს ბევრ რამეს სხვანაირ ელფერს მიცემდითო. წარმოვიდგინოთ, რა დაემართებოდა „ღვთიური გაზაფხულის“ ავტორს, აკეთელი აღმასხან ხუხუნაიშვილის 1913 წელს ჩანერილი ფანტასტიური კრიმანჭული რომ მოესმინა — არამქვეყნიურად გაგრძელებული კირკიცი თუ ტკარცალი, ნამდვილი „დუენდე“, ექსტაზის უმაღლესი გამოვლინება, რასაც თავის დროზე ზაქარია ფალიაშვილი შეუძრავს“ [ემზარ კვიტიციანი].

უგრცესი ამონარიდის კონსტატირება, სუფრინსკის „ევრაზიელობის“ ხაზგასმა ტექსტის კომენტარში თუ ემზარ კვიტიციანის ესეში ანდროს წერილის ერთი პასაჟის გასამკვეთრებლადაა უპრიანი. აქ ანდროს სახით უკვე „რას-სიულად“ ბოლომდის ქართველი მეტყველებს და წერილის მწერლისეულ ქართულ თარგმანს დავესესებთ:

„ევრაზიული ორდენისა თუ მოძრაობის შესახებ გაგონილი მქონდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, ჩემს ცნობიერებაში ის სხვა გვარებით იყო დამკრებული [ანდრო თითქოს უბოდიშებს პიოტრ სუფრინსკის — ნ. კ.] მსმენოდა პარიზული „ვერსტის“ შესახებაც, მაგრამ თქვენი რედაქტორობა არ ვიცოდო, ვმეგობრობდი კიდევ ადამიანებთან, ვინც სასოებდა ევრაზიულ სტილში, მაგრამ უკანასკნელი ნამდვილად არ მეტკბილებოდა. ეს საყვედური როდია — ყველა ისე გადაირჩენ თავს, როგორც შეუძლია. უბრალოდ, მე პირადად ვერაფრით გადავრჩებოდი სლავურ-სკივითურ მესიანზმზე დაყრდნობით, თუ თურანულზე, მგონი, ასე უნოდებდნენ...“

[„ევროპა? აზია? საქართველო მესამე იქნება...“ — იტყოდა გრიგოლ რობაქიძე].

აქ კვლავ სტრავინსკის სილუეტის გაკრთება (როგორც თანადროულობის ერთი გენოსისა), კომენტარით გამკვეთრებული: „გენოსის ყველაფრის დამნთქმელია, მით უმეტეს, ევრაზიელობა გემრიელი ლუკმა იქნებოდა ახალგაზრდა შემოქმედისათვის, რადგან, უპირველესად, როგორც კი ადამიანი თავს გამორჩეულად გაცნობიერებს, ის ეძლევა ოცნებას რენესანსსა და მესიანელობაზე. ეს ნორმაა და, რაც უფრო შმაგად იავადმყოფებს ამით, მით უკეთესი გემოვნებისათვის, მაგრამ უნდა ა [ხაზი ჩვენია — ნ. კ.] იავადმყოფოს“.

ბლოკიც, სტრავინსკიც, სუფრინსკიც, პეტერბურგიც, ხარკოვიც... ყოველი ადამიანი, თუ ქალაქი თუ ალაგი მხოლოდ იმისთვის ჩნდება ანდროს სულიერ გზაზე, პეტერბურგში დაბადებულმა თავის სამშობლოს მოაგნოს ბოლოს (როგორც არჩიზალდ მეკეში მოილტვის უცხო მამულისაკენ, ოლონდ ანდროს გზა სამშობლომდის არჩიზალდისაზე ბევრად მოკლეა — აქ ფესვები არათუ არაა დანყვეტილ-დაჭრილი, ანდრო ფლობს მთავარ გასაღებს მამულის სულისა — ენას [ენა რომანში ცალკე პარადიგმაა, პარადიგმაზე მეტიც — თითქოს სულიერი, ყოფიერების სახლი, ამადაც ფიქრობს ენაზე ამდენს ანდროს შთამომავალი — მზიური ჭაბუკი — ლეო].

სუფრინსკის ესეებს ოდესღაც ახალგაზრდა ანდროსათვის უზუსტესად განუმარტავთ ბლოკის პოეზიის (და პიროვნული) არსი (წერილი «Типы творчества. Памяти Блока» (1921).

ამადაც თუ ირჩევს წერილის წარმოსახულ ადრესატად სწორედ სუფრინსკის (პირველი ვარიანტი წერილისა მისთვის 20-იან წლებში გაუგზავნია და ახლა მოკრძალებით ეხმიანება, პირველი პირი ან ასლი წარმოუგზავნოს, გადასახლებისას დაკარგული ჩანანერების აღსადგენად).

ბლოკს ხატებამ ანდრო დედასთან უნდა დააბრუნოს. დედა — უკრაინელი ნასტასია ლისენკო, მამის (ბეკეტოვის სამივე ასულის ტრფიალის) გრძნობებს უცნაურად გარდატეხს საკუთარ სულში, თავს ლამის პოეტის სულიერ ჰიპოსტასად წარმოიდგენს (იგი და ბლოკი (ბეკეტოვის ერთ-ერთი ასულის ძე!) ერთსა და იმავე წელს, ერთსა და იმავე დღეს, ერთსა და იმავე საათს დაიბადნენ).

სწორედ დედამ ჩააგონა ანდროს, რომ „მხოლოდ პოეტია ადამიანი.“

კრიტიკა

ჯერ ბლოკად ყოფნას(!) ესწრაფოდა ყმანვილი ანდრო, მერე — პოეტის დეპიდისტალიზაციას (განკვარცხლებეებას!).

ბლოკი ბედისწერად ექცა, მერე — ტანჯვად (მამაც საყვარლის ყოლას უფრო მიუტყვევებდაო დედას, სუფრინსკის სწერდა ანდრო).

სუფრინსკიმ სული მოათქმევინა მაშინ — სწორედ მის წერილში ამოიკითხა: «Блок накалялся до чувственного ясновидения, оставаясь всегды в тумане чувственного цепенения. Чувственность – огонь, но такой огонь, который не станет светом».

სუფრინსკის ციტატა მართლაც სულის მოთქმას ჰგავდა, მაგრამ ანდრომ, თბილისში ჩამოსვლის შემდეგ, ბლოკის მოყვარულთა წრე შეკრიბა, რათა შური ეძია, გენიოსისავე სიტყვებით „დაკვალიანებულს“: «Не делайте из наших исканий

моды, из нашей души - балаганных кукол, которых таскают на потеху публике по улицам, по литературным вечерам».

„პროფანი“ (როგორც საკუთარ თავს იხსენიებს ანდრო) კერპმა იმით დასაჯა, რომ სწორედ ბლოკის შემოქმედების პოპულარიზაციისათვის გადასახლეს 37-ში...

ანდროს წერილი მიდის ადრესატამდე (რასაკვირველია, სწორედ ლეომდე და არა სუფრინსკიმდე. ლეომ, რომელმაც იცის, „სად და რაზედ გაჩერდა“ პაპა, თავად უნდა გადაწყვიტოს, რამდენად მისაღებია თავად მისთვის პაპისათვის აბსოლუტურად მიუღებელი არსი „ევრაზიელობისა“ (მერე, მოგვიანებით, უკვე ამერიკაში იფიქროს, ხომ არ მოერგება რამენაირად პურიტანული საზოგადოების ყოფიერების მოდელი მის განამებულ სამშობლოს).

დასასრული შემდეგ ნომერში

უცხოეთის გზაზე

ხვთისო მამისიმედიშვილი

ღმერთთან შერიბება

სოსო ნადირაძე სამწერლო ასპარეზზე XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს გამოვიდა, როდესაც თბილისის ქუჩები საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოსულ აბო-ბოქრებულ ხალხთა მასებს ვეღარ იტევდა. მთელი ქვეყანა კომუნისტური უღლისაგან გათავისუფლების სურვილს შეეპყრო, თუმცა მაშინ ნაკლებად ფიქრობდნენ, თუ როგორ აეშენებინათ ახალი ქვეყანა, ან როგორ ეცხოვრათ თავისუფალ საქართველოში.

„აღთქმულ ქვეყანაში“ ცხოვრებაზე ფიქრში დაიბადნენ სოსო ნადირაძის თხზულებათა პერსონაჟები. სოსო ნადირაძემ თანამედროვე ქართული მწერლობა ორიგინალური თემებითა და მოტივებით გაამდიდრა. მისი მრავალი ნაწარმოები ქვეყნის ქმნადობა-განახლებას ეძღვნება. მწერლის თხზულებებში თითქოს ხელახლა იბადება სამყარო, „ახალი ცა და ახალი მიწა“, რომლის ბატონ-პატრონიც ხდება ახალი ადამიანი, ცოდვებისგან დახსნილი, ისეთივე წმინდა და უმნიკვლო, როგორც სამოთხის პირველი ბინადარი.

სეგარიონ ნადირაძე მრავალი ლირიკული ლექსის, რამდენიმე პოემისა და რომანის ავტორია. მწერლის შემოქმედების დიდი ნაწილი, მისი ლექსები: „ძე შეცდომილი“, „მზეს ელოდები, როცა ღამეა“, „ამინთე შუქი“, „პოეტი და გრიგალი“, აგრეთვე პოემები: „ვარსკვლავი და მოგვები“, „ხმა სამყაროდან“ და სხვ. გამოირჩევა მითოლოგიური, რელიგიური და ზნეობრივ-მორალისტური მოტივების სიჭარბით. მისი პოემები ძირითადად ბიბლიურ სიუჟეტებზეა აგებული. თუმცა პოეტი ბიბლიურ თემებს ქვეყნის ახალ პრობლემებს უკავშირებს. თბილისის ძმათამკვლელი ომი კანის მიერ აბელის მუხანათურ მკვლელობას ასხენებს.

XX საუკუნის 90-იანი წლების დამდეგს აფხაზეთში განვითარებულ ტრაგიკულ მოვლენებს ეხმიანება მწერლის რომან-

ნი „ხაკისფერი ჩადრი“, რომელიც შთაგონებულია კავკასიაში მცხოვრები ხალხების ძმობისა და მეგობრობის სურვილით, ჰუმანიზმით, ქვეყნის ბედნიერი მომავლის რწმენით.

სულ ახლახან ინგლისურ ენაზე ამეცყველდა და გამოცემლობა „ლეოთას“ მიერ გამოცემა სეგარიონ ნადირაძის მინი-რომანი „ფქვილდაფქვილ სიარული“ გიორგი რუხაძემ თარგმნა. ინგლისური ვერსიით კი ამერიკის შეერთებული შტატების კულტურისა და მასმედიის ატაშე, შესანიშნავი ქალბატონი როვენა ქროსს ნაჯაფი დაინტერესდა და ავტორისთვის უთქვამს: მე ძალიან მომეწონა თქვენი ხელნაწერი და სურვილი მაქვს აშშ-ში დაიბეჭდოსო, თუმცა ამერიკელმა მწერალმა უნდა გააკეთოს ხელახალი რედაქტირება...და ქალბატონ როვენას თვითონვე მიუმართავს იმ დროისთვის საქართველოში მივლინებით მყოფი ჟურნალისტისა და მწერლისთვის მერი ნილი მეიდორისთვის დასახმარებლად. ქალბატონი მერი დიდსულოვნად შეუდგა წიგნის რედაქტირებას. ასე შეიქმნა რომანის ამერიკული თარგმანი. ინგლისურ გამოცემას სწორედ როვენა ქროსს ნაჯაფს, მერი ნილი მეიდორსა და ამერიკელი და ქართველი ხალხის მეგობრობას უძღვნის ავტორი და იმედოვნებს, რომ წიგნის საქართველოში გამოცემას შემდეგი ნაბიჯიც მოჰყვება და აუცილებლად გამოიცემა ამერიკაშიც.

„ფქვილდაფქვილ სიარულის“ პერსონაჟები წუთისოფლისგან ძლეული ადამიანები არიან. მათ უმეტესობას კომუნისტური მმართველობის დროს ჩადენილი ცოდვები თითქოს საგზლად გადმოჰყვა დამოუკიდებელ საქართველოში. სწორედ მაშინ, იმ საბედისწერო მომენტში, როდესაც საქართველო რუსეთის ორასწლიანი ბატონობის უღელს იშორებდა, ღვთის რწმენის გარეშე დარჩენილ ხალხში ერთბაშად გაიღვიძა წარსულში შეძენილი ყველა ნაკლმა, ყველა უარყოფითმა თვისებამ; შური, ღალატი, სიძულვილი, დაუნდობლობა, შეუწყნარებლობა და სისასტიკე განსაზღვრავდა მაშინ ადამიანთა ქმედებებს. ხალხს თითქოს დავინყებოდა ყველაზე მთავარი, რომ ნანატრი თავისუფლება, სულიერი სიმშვიდე და მატერიალური კეთილდღეობა თავაუღებელი შრომითა და ღვთის რწმენით უნდა მოეპოვებინათ.

რომანში მწერალი გვიხატავს რწმენაგაძარცულ და სულიერად გატეხილ ადამიანებს. მტერმაც ადვილად იხეიმა: ქვეყანა დაქუცმაცდა, ძმა ძმას გადაეკიდა, ოჯახი — ოჯახს, სოფელი — სოფელს. რუსეთის სამხედრო ჩარევის

მედეგად 1993 წელს საქართველოს ფაქტობრივად ჩამოშორდა აფხაზეთი და ცხინვალის რეგიონი.

თხზულების მიხედვით, ქვეყნის გადარჩენა შესაძლებელია სამოცდაათწლიანი ურწმუნოებისგან თავის დახსნით, ღმერთთან შერიგებითა და უფლის გზაზე სიარულით. რომანის ძირითადი მოტივი სათაურშივე გახიანდება. „ფქვილდაფქვილ სიარული“ ღმერთთან ზიარებასა და უფლის გზაზე შედგომას გულისხმობს. ფქვილი, მწერლის მხატვრული წარმოსახვით, არის სული პურისა, ხოლო პური — ხორცი ქრისტესი, სიმბოლო ზიარებისა, გამაერთიანებელი სამყაროსი.

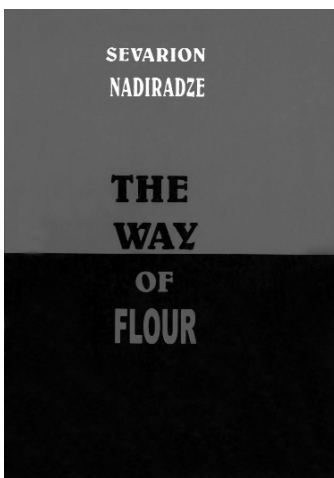
„ფქვილდაფქვილ სიარული“ მოგვითხრობს ერთი სოფლის მცხოვრებლებზე, რომლებიც სიმბოლურად წუთისოფლის დაცემულ მკვიდრთ განსახიერებენ.

რომანში ამქვეყნიური სიკეთის, სიყვარულის, სათნოებისა და რწმენის სიმბოლოა ერთობის თონე. მასში ზიარების პური ცხვებოდა. ერთობის თონე, რომელიც მთელი ქვეყნის სინმინდეს ინახავდა, თხზულების გმირმა მოულოდნელად თავის მშობლიურ სოფელში აღმოაჩინა: „უსაზღვრო იყო ჩემი სიხარული, — წერს სოსო ნადირაძე, — ხელით შევეხე თონეს, დავიჩოქე და ვეამბორე, როგორც სასწაულმოქმედ ნიშს, ეკლესიის ქვაკუთხედს, კიბეს ჭეშმარიტებისკენ მიმავალს.“

ბადურისა და ჯიბოს პაპებს, ბიკენტი ზვიადაძესა და იმედა მხედრიშვილს, ეს თონე თავიანთ კარმიდამოთა მიჯნაზე ჩაუდულაბებიან. ეს იყო მათი მტკიცე მეგობრობისა და ერთობის ნიში. გარდაცვალების წინ ღრმად მოხუცებმა ერთნაირი ანდერძი დაიბარეს, არასოდეს გაემიჯნათ კარმიდამოები, არასოდეს აღემართათ საზღვარი, თონეს კი, როგორც საკრალურ ნივთს, როგორც ოჯახის, სოფლის, ქვეყნის შუაგულსა და ერთიანობის სიმბოლოს, თვალისჩინვით გაფრთხილებოდნენ.

სოსო ნადირაძე მძაფრი სიუჟეტებით წარმოგვიდგენს XX საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში გახვეულ საქართველოს. საქართველოს პირველი პრეზიდენტის მომხრეებსა და მონინააღმდეგეებს შორის გამართული სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა რომანში სიმბოლურად ბადურ ზვიადაძისა და ჯიბო მხედრიშვილის დაპირისპირების ფონზე ვითარდება. ერთი დედის ძუძუთი გაზრდილი ბიჭები, რომლებმაც წინაპრების ანდერძი დაივიწყეს, ერთმანეთის მოსისხლე მტრებად იქცნენ: „საქართველოსთვის ყველაზე ტრაგიკული დღეები კი მას შემდეგ დაიწყო, — წერს ავტორი, — რაც ბადურმა და ჯიბომ ერთობის თონე ცეცხლგამძლე აფურთხ ამოაშენეს. ამ დღიდან გემო დაეკარგა პურს. თონე, რომელიც მზესავით გაავრვარდებოდა ხოლმე, ნახევარმთვარეს დაემსგავსა, ცივსა და კუმტს. დაიკარგა აფხაზეთი და სამაჩაბლო, ატირდნენ დედები. ხალხი ორ დაპირისპირებულ ბანაკად დაიყო, მათ შორის სამკვდრო-სასიცოცხლო მართონი გაიმართა, მართონი სამეფო გვირგვინის მოსაპოვებლად. ამ მართონში აღმოჩნდნენ ჩათრეულები ბადური და ჯიბოც.“

თხზულებაში განვითარებულ ტრაგიკულ დრამას ზოგჯერ გროტესკული იერი დაჰკრავს. ადამიანური ყოფის

მრავალ ნაკლოვან მხარეს მწერალი გაზვიადებულად წარმოგვიდგენს. განსაკუთრებით გროტესკულია ადოლფ მამულიას სახე. პერსონაჟთა უჩვეულო, საშიშ ქმედებებს სასაცილო სიტუაციები ენაცვლება და „ფქვილდაფქვილ სიარული“ ხალისით იკითხება.

რომანში ერთმანეთის მიყოლებით იშლება წუთისოფლის დაცემულ მკვიდრთა ცოდვის ამსახველი სურათები. ღვთის წყალობა დაიკარგა. საშინელების ლანდი გადაეფარა სოფელს. დაიკეტა სამშობიაროები, ხეებს ჭიალუა შეესია, შეწყდა ნაყოფიერება ქვეყანაში. ხალხი იტანჯებოდა, მაგრამ დუმდა უფალი, რადგან მადლი აკლდა სოფელს.

ავისმქმნელი დაუსჯელი არ უნდა გადარჩეს, მაგრამ, რომანის მიხედვით,

ცოდვილ წუთისოფელში ცხოვრობს ერთი წმინდა ადამიანი, მღვდელი ზაქარია მრეველიშვილი. სწორედ მასზე ამყარებს მწერალი ქვეყნის ხსნისა და გადარჩენის იმედს. მამა ზაქარიას რომანში განსაკუთრებული მისია აკისრია. ის, როგორც ბიბლიური მოსე, მიუძღვის ხალხს გადარჩენისკენ აღთქმულ ქვეყანაში შესასვლელად. ტოტალიტარიზმისა და ბოროტების წინააღმდეგ მებრძოლი მღვდელი დიდი შრომითა და მცდელობით აღძრავს თავის ურწმუნო თანასოფლელებში სინანულის განცდას. უკეთური ქცევებით გვემული ადამიანები დიდი ფიქრის შემდეგ ერთმანეთის მიყოლებით მიდიან სოფლის ეკლესიაში და მხურვალე ცრემლებით ინანიებენ ჩადენილ ცოდვებს. აღსარების სცენა რომანის უძლიერესი ეპიზოდია. უფლის წყალობამაც არ დააყოვნა. სოფელში, რომელიც მთელ სამყაროს განსახიერებს, განახლების სიომ დაჰპერა.

„ფქვილდაფქვილ სიარულის“ ფინალში ამაღლევებელი სურათი იშლება. ცოდვებისგან განწმენდილი სამყარო პირველქმნილს უბრუნდება. სამყაროში დგება კაცობრიული ცხოვრების საუკეთესო დრო-ჟამი, რომელსაც რომანი, ძველი ეპოსების მსგავსად, გაზაფხულის ნიშნებით წარმოგვიდგენს. ცივი და ჩალამებული ქვეყანა გაზაფხულის ყვავილებით იფარება. ზიარების პურსა და ღვინოს ინანილებენ სხვადასხვა კონტინენტის მცხოვრებლები: „აღარ არსებობდა საზღვრები მოსახლეებს შორის, — წერია რომანში, — ყველგან თონეებს ადულაბებდნენ, ქვეყნების საზღვრებთან კი აუქმებდნენ გამშვებ პუნქტებს და მათ ნაცვლად უზარმაზარ თონეებს აშენებდნენ, როგორც ანტიგოდოლს ბაბილონისას.“

რომანი ესქატოლოგიურია. ყვავილებით მოჩითული მთის მწვერვალები, ბაზალეთის ტბიდან „ბორკილასხნილი“ ოქროს აკვანი და ციდან წამოსული მანანა კაცობრიობის საუკეთესი დრო-ჟამის დადგომის მაცნეა. სამყარო დაცემამდელ ხანას, სამოთხისებურ წესრიგს უბრუნდება.

„ფქვილდაფქვილ სიარული“ ადამიანის ძლიერი სიყვარულით და გადარჩენის ღრმა რწმენით არის დაწერილი. სასიამოვნოა ისიც, რომ რომანი ინგლისურ ენაზე ქვეყნდება, რაც საშუალებას მისცემს უცხოელ მკითხველს ჩასწავდეს ქართულ ხასიათს, გაიცნოს თანამედროვე ქართველი მწერალი და საქართველო.

იტალიელი მწერლის ჯოვანი პაპინის (1881—1955) შემოქმედება უჩვეულო კონტრასტებითა და შინაგანი წინააღმდეგობის ნიშნითაა აღბეჭდილი: მუსოლინის აპოლოგეტი და ქრისტეს ცხოვრებისადმი მიძღვნილი ათასგვერდიანი მონოგრაფიის ავტორი; ფაშისტური იდეოლოგიის პროპაგანდისტი და ღრმად მონანიე ქრისტიანი... ქვემოთ გამოქვეყნებული სამი ნოველა აღებულია მისი ახალგაზრდობის დროინდელი კრებულიდან „ტრაგიკული ყოველდღიურობა“ (გამოქვეყნდა 1906 წელს).

ჯოვანი პაპინი

სამი ნოველა

ელეგია იმის შესახებ,
რაც არ ყოფილა

როცა ღამის მდუმარებას ჟრიაში ცვლის, ციხეების მსგავს პირქუშ სასახლეთა ჩრდილში მივაბიჯებ ჩემი კომპიკსენ, სადაც ვცხოვრობ და საიდანაც სამ მეზობელ კომპსს გავცქერო. მივდივარ ნელა, აუჩქარებლად და წამდაუნუმ ვჩერდები იქ, სადაც სინათლის თეთრი კონა ჩემთვის უცხო სამყაროს მაგონებს. და მაშინ იმ ურიცხვ კარზე ვფიქრობ, რომლებიც მე არ შემიღია; იმ ურიცხვ ხელზე, რომლებსაც არ შევხებივარ; ურიცხვ ნაწნავზე, რომლებიც მე არ დამიშლია; მოჩვენებებზე, რომლებიც ვერ გამოიცივნი; სიზმრებზე, რომლებიც უნდა მენახა; ყველა საიდუმლოზე, რომელიც ვერ ამიხსნია; ყველა მტერზე, რომელიც უნდა მძულებოდა, და მაშინ ვგმობ ჩემს თვითკმაყოფილ სიბრმავეს, ჩემი ქვეცნობიერების მხდალ წიაღს, ჩემი სურვილების უდღეურობას, ხანძარივით რომ ანათებენ მთელ სამყაროს და შემდეგ, სულის ერთი შებერვით, უცებ ქრებიან.

და როცა ამეკვიატება იმაზე ფიქრი, რისი წამოწყებაც ვერ შევძელი; განუმეორებელი წამების მოგონება, როცა შეიძლებოდა რალაც მომხდარიყო, მაგრამ არ მოხდა; გზაზე კილვატერის სწრაფი კვალივით რომ გაიკლაკნა ჩემს წინაშე და კვლავ ტალღებში გაუჩინარდა, შემდეგ კი თვალის აღარ მომიკრავს მისთვის; ყველა იმ ბედზე, რომლებსაც ჩემი ბედი ღამის კიდევ გაეხახუნა; რომლებიც თითქოს ჩემთვის იყვნენ გამზადებულნი და ბევრი რამის შეცვლაც შეეძლოთ, მაგრამ ან უკვე ველარასოდეს ველარ შევხვდები... როცა ყოველივე ეს მემხოზა თავზე, გული გამალეებით მიცემს და მაღალი სახლის ჩრდილში ვჩერდები, სადაც ყველაფერი საესვა წინათგრძნობით და იმის მოლოდინით, რაც ჩემს მწუხარებას ეხმიანება: ჩუმი ბგერებით, ცხენის ფლოქების გამშაგებული თქარა-თქურით და გულის სიღრმიდან ამომსკდარი სულის შემძვრელი სიმღერით.

მე მგონია, ყოველივე ესეც მოკვდება, სამუდამოდ დაინთქმება მარადისობის წიაღში. ეს წამები, ეს ჟესტები, ყველა ეს მოძრაობა აღარასოდეს აღარ გამეორდება; ეს დღეები, საათები და წუთები აღარასოდეს შემოიქცევა უკან.

რამდენი რამაა ქვეყნად ისეთი, არასოდეს რომ არ მიწახავს და ვერც ვერასდროს ვნახავ; რამდენი ბგერაა, არასოდეს რომ არ მსმენია და ვერც ვერასოდეს მოვისმენ. რამდენი ვნებაა, არასდროს რომ არ განმიცდია და ვერც ვერასდროს განვიცდი; რამდენი საიდუმლოა, ჩემს მიერ ამოუხსნელი, ვერასოდეს რომ ვერ ამოვხსნი.

რამდენი ფუჭად ჩავლილი სიცოცხლით ცოცხლობს მხოლოდ ერთი ადამიანი?! რამდენი ფორმა, რამდენი ფერი, რამდენი პერსპექტივაა მხოლოდ ერთ სამყაროში?! რამდენი შესაძლებლობა, არასოდეს რომ არ იქცევა სინამდვილედ; რამდენი სიქველე, არასოდეს რომ არ შეისხამს ხორცს ამ ცხოვრებაში; რამდენი შანსი დარჩება მხოლოდ შანსად.

იქნებ სამყარო მხოლოდ იმის წარმოდგენაა, რაც შეიძლება მოხდეს? ხოლო ჩემი ცხოვრება განა მხოლოდ ღანდი არაა იმისა, რაც შეიძლებოდა ყოფილიყო? და ამ მაღალ, პირქუშსა და მდუმარე სასახლეთა ჩრდილში, საპატიმროებს რომ ჰგვანან, ჩემი ცხელი ხელები ელამუნებიან ცივსა და ხორკლიან ქვეს. ვგრძნობ, როგორ ფეთქავს ძარღვებში სისხლი, როგორ ხურს და ნითლდება ჩემი სახე, მაგრამ სირცხვილის ამაზრზენი გრძნობა კი არა, აუტანელი სიცხეა ამის მიზეზი, შეუძლებლისადმი სიყვარული რომ იწვევს.

მაგრამ როცა ჩემს კომპში ავდივარ და ვხედავ სამ ერთნაირ კომპს, კუპრივით შავად აზიდულს ცის მუქ-ლურჯ ფონზე, როცა ჩემი საწოლის ჩრდილში ვხედავ ორ უძრავად მზინავ თვალს, უნებურად მეღიმება, მაგრამ თუ სარკეში დავლანდავ ჩემს ღიმილს, ენით აუნერელი შიში ამიტანს ხოლმე.

პატიმრის წინასწარმეტყველება

სხეულის ბნელი დილეგიდან თავისუფლებას ვეზიარეთ, ჩემო ძმაო და მეგობარო; მაგრამ როგორც კი გავთავისუფლდით, ჩვენ გვსურს კვლავ ავაგოთ ახალი, გაცილებით უფრო საშინელი საპატიმრო — სულის საპატიმრო. ბავშვობიდანვე ვიღვნი, ჩვენი სულსწრაფი ხელებით კვლავ ამოგვყავს ციხის კედლები; ყოველდღე ერთმანეთზე ვახვავებთ ლოდებს; ყოველი დაღვრილი ცრემლი დულაბად იქცევა. ყოველი ტანჯვა უფრო ამძაფრებს ჩვენს სიმარტოვეს, ყოველი აღმოჩენა მხოლოდ გვაშორებს ერთმანეთს! ჩვენი ოცნებები ჩვენსავე თავში გვამწყვდევენ, როგორც მიუდგომელ ციხე-სიმაგრეში.

ინებება სიჭაბუკე და ჩვენი ციხე-სიმაგრის მშენებლობაც მთავრდება. მხოლოდ დედის ან სატრფოს მზერა თუ შემოაღწევს ქვეს შორის დარჩენილი ჭუჭყუტანიდან. დგება ხანა სევდიანი სიმარტოვისა. სულს ფრთები ეზრდება, მაგრამ სივრცე ძალზე ცოტაა მისთვის. მიადეთ ყუ-

რი ამ კედელს და იქ, შიგნით, თქვენ გაიგონებთ ძალუმი გულის ყრუ ძვერას. თვალი თანდათან ეჩვევა სიბნელეს, მაგრამ მაინც სინათლეს ნატრობს. პატიმარი რაღაცის თქმას ცდილობს, მაგრამ ახლობელთაგან არავის ესმის მისი. ლაპა-ლუპით ჩამოსდის ცრემლი, მაგრამ არავინ აქცევს ყურადღებას. გამმაგებით ფეთქავს მრისხანება, მაგრამ ეს არავის აშინებს. კედლები სულ უფრო და უფრო სქელდება, სათოფურები კი ვინროვდება, გეგონებათ, ციხე-სიმაგრე მღვიმედ უნდა იქცესო, ჩვენ კი — მის ტყვეებად. არცერთი კარი, არცერთი ჭუჭრუტანა არ ატარებს სინათლეს. და თვით მძინარეც თვალში რომ იკრა ხელი, ნაპერწკალს ვერ გააგდებინებ. რაღა შენ და რაღა მონადა, იდუმალი ტუსადივით კამერაში გამომწყვდეული. დუმხარ, როგორც ღამ-ღამობით

კატისებრთა ჯილაგის მხეცი, რომელიც უკვე აღარაფერს აღარ მოეწივს ორფეხა მხეცებისაგან. ღამის წყვდიადში კი ვიღაცის ხმა ჩაგჩიჩინებს: „არავინ გეტყვის იმას, რისი თქმაც გასურდა, ვერავინ გაიგებს იმას, რაც შენ იცი, არავინ გეყოლება გვერდით სიკვდილის ჟამს“. სიმბდალის ხმა გაიძულეს უღირსი საქმე ჩაიდინო, და შენ ცახცახი აგიტანს ციხის სქელ კედლებს მიღმა. ხოლო როცა თავისუფლებას მონატრული ფუჭ ფუსფუსსა და მორთვა-მოკაზმვას მოჰყვები, შენს ხელში ჩირაღდნის ალივით აბრიალდება უღამაზესი დროშა; თვალისმომჭრელ სამოსს ჩაიცვამ, ფაფუკი ფრთებით შეიმკობ თავს, უძვირფასესი სამკაულებით მოირთვები და ელვარე აბჯრით შემოსილი მოგვევლინები, რათა შეიტკობ თავისუფლება, მზის ნათელი და დედამიწის უშრეტი მადლი. დაგწვავს და დაგდავავს მესიანური ცეცხლი და შენს მკერდში ეზეკიელისა და ერემიას პროფეტული სული აბობოქრდება.

მოინადინებ შენს მოყვასთა ელაპარაკო და შინ მოიწვევ მათ, როგორც სასურველ სტუმრებს; ყოველი მხრიდან შეიგრძნობ ენით უთქმელსა და დღემდე განუცდელ სიყვარულს, დედის უსაზღვრო სინაზეს, მხურვალე ვნებას, და რაც უფრო სრულად პასუხობ მას, მით უფრო მძაფრად ენთები, და შენი სახე, როგორც რბილი ცვილი, შენის მხრივ, ძალისხმევის გარეშე, კეთილი ქრისტიანის ნილბად იქცევა. მოინადინებ მიაღწიო ჭეშმარიტებას, სიკეთეს, სიმდიდრეს და სიდიადეს. სიტყვები ქვითინის სპაზმსავით გაგითანგავენ ყელს, შემდეგ კი დაუსრულებელ ნაკადად გადმოიღვრებიან, და შენ მიაღწევ თვინიერებას, რომელიც ფერს გაცვლევინებს, და ძლიერებას, ცახცახს რომ დაგანყებინებს. შენი ხელები ჰაერში აიჭრებიან რტოებივით, ჩრდილს რომ აღგვითქვამენ, შენი თმები კი ისე აიშლებიან ქარში, რომ პანიკური შიშით დამფრთხალ ბრბოს გვაგონებენ. წელში გაიმართები და მხრებს გაშლი, რო-

გორც მბრძანებელი თუ მარტვილი, გოლგოთაზე ასვლას რომ აპირებს.

და მაშინ შენს სასთუმალთან ღამ-ღამობით თავს მოიყრიან ოდინდელ წინასწარმეტყველთა ღანდები: იხილავ მოსეს, კვლავინდებურად თვალდავისილს ცეცხლით, მაყვლოვანში რომ გიზგიზებდა, მრისხანე კანონთა შემოქმედს; იხილავ უნუგემო ქრისტეს, ცრემლებს რომ აფრქვევს თავდახრილ ზეთისხილთა ქვეშ; იხილავ მაჰმადს, ცხენს რომ მიაგეღვებს უდაბნოს შრიალა ქვიშრობზე და გულში ელოლიავება თავის მკაცრ იმედს. ყველანი ძმებად გექცევიან, და შენ მათსავით მოინდომებ ისეთივე ცეცხლით აღანთო ამა თუ იმ ხალხის გული, შენი ოცნება გადასდო ამა თუ იმ ერს და შეცვალო მთელი სამყარო.

და შენი ფეხი თვითონვე მიგიყვანს მთასთან, შენი ხმა შესძრავს, შეარხევს ბრბოს, და შენ ისურვებ ერთადერთ შემოქმედად იქცე. მოგეჩვენება, თითქოს შენ ხსნი ახალი ეპოქის კარს და ახალ კანონებს ქმნი. დაუნყებ ცქერას ძველი ღმერთების ხატებს, და გულში აღგეძვრის ცთუნება შენი ხელით დაამსხვრიო სანმიდრებში დაცული ძველი რწმენის ფიცრები.

შენ იგრძნობ ამას, როცა შენი სული პირთამდე გალიცლიცდება, როცა მღვიმე, რომელი-

მხატვარი სოფო ელიაშვილი

შიაც გაიზარდე, მეტისმეტად გვეინროება და, ბოლოს, როცა გადანყვეტ სინათლეზე გამოხვიდე შენი დილეგიდან, სადაც თვითონვე გამოიმწყვდიე თავი. და, აი, მაშინ შენ შეხვალ სამყაროში ცხენზე ამხედრებული, დიდებამოსილი, პატიოსანი თვლებით და ყვავილების გვირგვინით შემკული, ამაყი, როგორც მეფე, გულუხვი, როგორც სულთანი და სასახლის კარის მასხარასავით მხიარული.

უნინარეს ყოვლისა, მასხარასავით, ჩემო ძმაო და მეგობარო, სასახლის კარის მასხარასავით! შენი გამოსვლა საპატიმროდან შენივე მარცხით დამთავრდება; აკი იმდენი სინათლე მოგაქვს სხვებისთვის, რომ ყველაზე უმაღლეს შენ დაბრმავდები. კვლავაც ეულად იქცევი, კიდევ უფრო ეულად, რადგან მიხვდები, რომ საპატიმროს კედლებს მიღმა არაფერიც არ არის. ვიდრე ელოდი, ბრბოსთან ურთიერთობას ელოდი, ჩემო ძმაო და მეგობარო. მაგრამ როცა მთელ ამ ზიზილ-პიპილებს ჩამოიბერტყავ, როცა წარმოსთქვამ ყველა შენს სიტყვას, როცა მთელი შენი სამოსი დაიფერფლება მზის მცხუნვარეებით, როცა ქარი დაფლითავს შენს დროშებს, როცა მიწყდება შენს სადიდებლად აჟღერებულ საყვირთა ხმა, მარტო დარჩები ქალაქის მოედანზე მიტოვებული ოინბაზივით, რომელსაც ზურგი აქ-

ცია ბრბომ. და დადგება დღე მწუხარების, ღრმა და დიადი მწუხარების დღე, ჩემო ძმაო და მეგობარო! და შენს ირგვლივ გადაიშლება უდაბნო.

და მაშინ შემოიძარცვავ მთელ შენს მორთულ-მოკაზმულობას, ნებისმიერი სიტყვა ფუჭად, უაზროდ და სასაცილოდ, ურგებ ჩენჩოდ, ნაგვის ბუდედ და უვარგის საჩხაკუნოდ მოგეჩვენება. შენს დროშებს ტლაპო ჩაითრევს, საყვირები დადუმდებიან და მხოლოდ ბოხოქარი ქარით რხეული ბებერი ხეები, თითქოს თანაგრძნობის ნიშნად, თუ მოიხრიან ქედს შენს წინაშე. ჩამოძინდილ-ჩამოფლეთილს, უსახლკარო მწირივით ტრამალზე მოხეტიალეს სასონარკვეთილების დამთრგუნველი გრძნობა შეგიპყრობს, როგორც სამუდამოდ სიცოცხლემისჯილს. ყველაფერი მოგეცემა და ყველაფერი წაგერთმევა...

ეგეც არ იყოს, შენ მიხვდები, რომ არა გაქვს ის, რასაც ისურვებდი ხალხისთვის მიგეძღვნა, — არა გაქვს ჭეშმარიტება, რაც გინდოდა მიგეძღვნა მისთვის, ვისაც არა აქვს ჭურჭელი მის მისაღებად. შენ მიხვდები, რომ მთელი შენი ნაუბრიდან ვერაფერი ვერაფერი გაიგო, და ვერც შენ გაიგე ის, რისი თქმაც გსურდა.

დადგება უკანასკნელი დღე. შენი სული გაძარცვულ ქალაქს თუ დანგრეულ კოშკს ემგვანება, და შენ მოგინდება გაჩნრიკო ფერფლის სქელი ფენა თუნდაც ერთი მბუჭებული ნაკვერცხლის მისაგნებად. მაგრამ ყველაფერი ჩაქრება, ყველაფერი გაცივდება, და არცერთი მბუჭებული ალი აღარ გაიღვავებს ნანგრევებს შორის. არცერთი კოცონი აღარ მიიზიდავს მოგზაურებს. ყველაფერი მოკვდება, როგორც მოკვდები შენც. და აღარ შეგჩნება იმისი ძალა, რომ შენი ხელით გაითხარო ღრმა სამარე.

* * *

და მაშინ, ჩემო ძმაო და მეგობარო, მხოლოდ ერთი რამ გრჩება: შენი ძველი მღვიმე, შენი მიუვალი ციხე-სიმაგრე, ერთ მშვენიერ დღეს რომ დაემშვიდობე. მეხსიერებაში დღემდე ინახავ მის მაღალ, პირქუშ კედლებს, მინისქვეშა ლაბირინთებს და იდუმალ, მქრქალ ნათელს. შენს მღვიმეს დაუბრუნდი, მწირო მანანნალავ, შენი სიჭაბუკის მღვიმეს. ძალა მოიკრიბე, რათა კვლავ ცხრაკლიტულში ამოყო თავი. შენ თვითონ იყავ ტყვეც და მეციხოვნეც. მთის ბინადარი ფრინველებით ქარაფებს შორის არჩევდე სიკვიდის.

მხოლოდ ამ ბჭეთა მიღმა დაუტყვევ ის იდუმალი აზრდილი, შენ თვითონ „სხვებად“ რომ სახავ. თუ გინდა ის იყო, რაც ხარ, ნუ უხმობ შენსავ მსგავსთ. მათ რომ დაემგვანო, შენ თვითონ უნდა განესხვისო საკუთარ თავს; მასხარასავით გაიხლართო ბადეში, თავზე ჩაჩი ჩამოიფხატო და ძონძები ჩაიკვა. დაფიქრდი, რა საშინელება იქნება, ყველა რომ შენსავით მოიქცეს. გამიამიტდე, რათა გაუგო მიამიტო; განდეგილად იქცე, რათა გაუგო ქვეყნისაგან განდგომილთ, ნიღბი გაიკეთო, რათა ალღო აუღო ნიღბოსანთ. აი, მაშინ კი გულიანად იცინებ საკუთარ სისულელეზე, აღარ შეიზიზღებ შენს სიტყვებს, აღარ შეაჩვენებ შენს საქმეს. მიხვდები, რომ ჯერ კიდევ გაქვს დრო ღირსეულად მოკვდე. ხელახლა შეხვალ შენს საპყრობილეში, მაგრამ აწინდელი სილატაკე რამდენად უფრო მძლავრი იქნება უწინდელ სიმდიდრეზე! მოგინევს ზურგი აქციო იმას, რაც ყველაზე მეტად გტანჯავდა: შენს ოცნებებს, შენს აუხდენელ იმედებს. აღარ შეგჩნება

არაფერი, რაც შენს ოცნებებს გინამლავდა: ყველაფერი გადაყარე დაბრკოლებათა დაძლევისას, ჭანჭრობში ჩაახრჩე, რომლითაც გზას მიიკვლევდი.

უნინ გინდოდა გრძნებით გველო, ახლა კი იცი, რომ ვერაფერი გვაუნეებს იმას, რაზედაც შეიძლება მხოლოდ იმდრო. უნინ გინდოდა ჩასწვდომი მოყვასის სულს, ახლა კი იცი, რომ ყველა სული ეულია, თავნება და მიუწვდომელი, ისევე, როგორც შენი სული, ჩემო ძმაო და მეგობარო. ხოლო თუ მბრძანებლობას ინებებ, არავის შეუძლია დაექვემდებაროს შენს ნებას, რადგან უამისოდაც ყველაფერი შენია.

და ახლა მღვიმე, რომელსაც უსახელო გამოხდომის შემდეგ კვლავ დაუბრუნდი, უკვე აღარ მოგეჩვენება უწინდებურად ვინრო და ბნელი. ყოველსაც განვლავს დღის კვალდაკვალ ის თანდათან გაფართოვდება, თითქოს რომელიღაც გააფთრებული გიგანტი ცდილობს მხრებით მისწი-მოსწიოს მისი კედლები. შენს თვალს აღარ შეგჩნებათ იმის უნარი, რომ დაინახონ ბიბლიური სხვაობა ბნელსა და ნათელს შორის, და ველარც მეხსიერებაში აღადგენ იმას, რაც სიყრმისას უსწავლებიათ, ისევე, როგორც ველარ გაიხსენებ სხვაობას დღესა და ღამეს შორის. შენ სქოლასტიკოსების მიერ გამოგონილ ამ წინააღმდეგობაზე მალა დადგები. მღვიმის კედლები დილის ნისლივით გაიფანტებიან, თითქოს ჯადოსნური კვერთხის აქნეთის გაქრნის, და შენთვის უცნობი სამყარო, რომელსაც ვერასოდეს იხილავ, მაგრამ რომელშიც იცხოვრებ, შენს ჭეშმარიტ საუნჯედ იქცევა. მაგრამ ერთხელაც, ამ მყუდრო და აუმღვრეველ ყოფაში შემოსრიალდება ვეებერთელა, ჭრელი და ავხორცი გველი, ხახას დააფრენს და შენ დაინახავ მოკვეთილ ენას, დასაბამიერი სიმხდალე და დასაბამიერი სიძაბუნე წარისოცება; მშვენიერება მოკვდება, მაგრამ არა გრძნეული სიტყვის ცთუნებით და არც ავსულის მსახვრალი ხელით.

მეცხრე მთავარი ღრტიონა

იმ დღეს, როცა თვრამეტი წლისა გავხდი, მამაჩემმა ალერსიანად მიმიხმო და, თავისი ჩვეულებისამებრ, სერიოზულად მითხრა: უფალ ღმერთს ნებავს, რომ ყველა ჩვენგანი მუშაობდეს ამ ქვეყნად. მას არ უყვარს ის, ვინც ყანის პირას ჩამომჯდარი ზანტად ადევნებს თვალს მხვენელ-მთესველთა შრომას. ასე რომ, დროა აირჩიო ხელობა, აზრს რომ მისცემს შენს სიცოცხლეს და განსაზღვრავს მის მიზანს. უფლისადმი მონინების გრძნობით აღვსილმა და მამის წინაშე მორჩილებით ქედმოდრეკილმა პასუხად ვთქვი: უკვე მოვახდინე არჩევანი, მყვინთავი ვიქნები-მეთქი. მამაჩემი ოდნავ გაფითრდა, მაგრამ მაშინვე თქვა: ნება შენია.

* * *

აი, ასე გავხდი მყვინთავი. მრავალი წელი გავატარე სრულ სიჩუმესა და მდუმარებაში, წყლის უზარმაზარი სისქის ქვეშ. ყველა ზღვაში ვიყავი, ყველა ოკეანე გამოვიკვლიე; ვეშვებოდი ყველაზე უფრო ღრმა, ლამის უძირო ღრმულებში, ვხედავდი ხომალდთა ჩონჩხებს, ლუზების ნარჩენებს, მონეტებით გაჯეჯგილ სკივრებს; მონეტებით, რომელთა ზედაპირიც ზღვის მლაშე წყალს ამოეჭამა. უზარმაზარი ურჩხულები თავიანთი გადმოკარკლული

თვალებიდან გამონაშუქი სინათლით მინათებდნენ გზას; სირინოზების მსგავსი ვეება მწვანე სხეულები მელაციცი-ბოდნენ ტანზე; ქვასავით ვეშვებოდი ჩამქრალ ვულკანთა კრატერებში და მიწის პირისაგან ალგვილ ატლანტიდების ქუჩებში დავსეირნობდი. გამუდმებით ვანყებოდი საზღვაო კატასტროფებში დაღუპულთა გაბერილ გვამებს; ცურვით მივიკვლევდი გზას გიგანტურ რვაფეხათა საცეცებს შორის, ფსკერზე ვპოულობდი უამრავ საუცხოო მარგალიტს, უცნაურ ნიჟარებს, ფოსფორული ნათებით მოციმციმე წყალმცენარეებს, ხანჯლებს, ღამის საფარველქვეშ ზღვაში რომ ისროდნენ მკვლელები, დიდოსტატური ხელოვნებით მოსიწმულ სამეფო თასებს.

ბოლოს, რაკილა შევისწავლე ყველა ზღვის სიღრმე, მოვჩხრიკე ყველა ოკეანის ფსკერი, აღმოვაჩინე ყველაზე ვერაგი წყალქვეშა დინებანი და გამოვიკვლიე ყველაზე იდუმალი საუნჯენი, მოაწია დრომ, როცა ყველა ზღვის მარილით გაჟღენთილი, ყველა ტალღის რიტმული რხევის შემცნობი და გრიგალთა ყველა სიმფონიით სმენადამტკბარი იმ დასკვნამდე მივედი, რომ უფალი ღმერთი კმაყოფილი უნდა დარჩენილიყო ჩემი შრომით. ამიტომაც გადავწყვიტე ჩემს მშობლიურ ქალაქს დავბრუნებოდი, რათა სიცოცხლის დარჩენილი დღენი გამეტარებინა მინიერ არსებათა შორის, რომლებსაც დიდი ხნის წინათ დავშორდი.

* * *

მაგრამ ქალაქში ჩასვლისთანავე, სადაც ოდესღაც დავიბადე და სადაც ვაპირებდი სიკვდილს, მძაფრი უსიამოვნებისა და უსასო სევდის გრძობამ შემიპყრო. ერთი საამო გრძობა რა არის, იმისი განცდაც კი არ მქონია. აშკარად არ მომწონდა არაფერი, რაც ბავშვობაში მინახავს. წყალქვეშ სრულ მარტოობას ჩვეული და სიღრმიდან დაძრული საოცარი ციმციმით განათებული, ვერასდიდებით ვერ ვეგუებოდი ქალაქად სახელდებულ ამ ვინრო და ბინძურ ჭიანჭველეთს. ცა რომ ცაა, აქ ისიც კი უჩვეულოდ დაბალი და მქრქალი იყო; ხოლო ქალაქი დაცხავებულ საპატიმროდ მეჩვენებოდა, მისი ვინრო და ბინძური დერეფნებით, სადაც პატარა ცხოველები, სხვა ცხოველთა ტყავით მოსილნი, გაანჩხლებულნი მიდი-მოდიოდნენ და ავისმოსურნე თუ ავხორცული მზერით მიაცილებდნენ ერთმანეთს. ხმამაღალი ხარხარი, დროდადრო რომ გაისმოდა ამ დერეფნებში, აიძულებდა ამ პატარა ცხოველებს შიშისაგან მოკუნტულიყვნენ. მტვრით სავსე და ფისით გაჟღენთილი ჰაერი, იმავდროულად, უწმინდურობის მძაფრი სუნით იყო გაჯერებული. ადამიანები სიკვდილმისჯილებს ჰგვანდნენ, გამართლების ხანგრძლივი და უშედეგო მოლოდინით გაგიჟებულნი. მათი სახეები ამაზრზენ ზიზღს იწვევდა ჩემში, როგორსაც იწვევენ უფერული ქვენარმავლები, თავიანთ კვერცხებს რომ დებენ საფლავთა გვერდით. ამ ხალხის თვალების შემყურეს სიცარიელის განცდა გეუფლებოდა, თითქოს მათ სულს რა ხანია მიეტოვებინა მათი სხეული. ამ უბედურთა სიმღერები მშიერ მწირთა საწყალობელ ყმუილსა თუ არწივის ყაშყაშს მოგაგონებდათ, რომელსაც უმონყალოდ დააჭრეს ფრთები. მათ ვინრო და ბნელ ქოხმანებში მე ვხედავდი ხის სანოლებს, რომლებზედაც ისე ემხოზოდნენ ღამით, გეგონებოდათ სიკვდილს ნატრობენო. ვხედავდი მდიდართა სასახლეებსაც,

სადაც მაგიდები იზნიქებოდა ახლად დაკლული საქონლის ხორციით დამზადებული და მიწაზე ფიანდაზად დაფენილი ბოსტნების ხავერდოვანი ხალიჩიდან ამოგლეჯილი მწვანელით შეკაზმული სურნელოვანი კერძებით; უზარმაზარ დარბაზებს, სადაც გროტესკულ შავ ფრაკებში გამონკეპილნი ადამიანის უფლებების დამცველთა და სამშობლოს კეთილისმყოფელთა როლს თამაშობდნენ. მათ მიერვე აგებულ სხვა დარბაზთა კედლებს ამშვენებდნენ მხატვრული ტილოები, რომელთა დანიშნულებაც ის იყო, რომ ოცნებით გადასწვდომოდნენ უფრო უკეთესსა და სრულყოფილ სამყაროს, ვიდრე მათი სამყარო იყო.

ზღვის სიღრმეთა აბსოლუტური მდუმარების შემდეგ ჩემამდე რის ვაივაგლახით აღწევდა ადამიანთა ყესტებისა და სიტყვების აზრი. მთელი ეს ცხოვრება, სადაც ოდესღაც დავიბადე და გავიზარდე, ფუჭი, უაზრო, საზიზღარი, ნაცოდვილარი, მყრალი და ამაზრზენი მეჩვენებოდა, როგორც ბუნაგი, სადაც ბინადრობენ თვალდავსილი, მახინჯი, უწმინდური და წუნკალი მხეცები. ასე მეგონა, ობობდებულ, მოარული გვამებით სავსე ჭის ფსკერზე ვეგდე, ღამლამობით კი ვერ ვხედავდი ზე ამხედა, რადგანაც მეშინოდა, რომ ამ პატარა ქალაქის თავზე ციდან გაქრებოდნენ თვით ვარსკვლავები. და მე ვბრაზობდი: ვის შეეძლო აქამდე მიყვყვანე? ვის შეეძლო ისე შეეცვალა ჩემი სული, რომ საითაც არ უნდა გავიხედო, ყველგან უმსგავსს, უბადრუკს და უსახურს ვხედავ? ქალაქი ხომ იგივეა, რაც სიჭაბუკისას დავტოვე? როგორც ამბობენ, მას შემდეგ ბევრი წარმატება იქნა მიღწეული. მაგრამ რატომაა, რომ დაბრუნებულს ყველაფერი ასე უბადრუკი და გულის ამრევი მეჩვენება? აქი ოდესღაც, ბავშვობაში, ისე ძალიან მიყვარდა ჩემი ქალაქი, რომ მეგონა, ის იყო ყველაზე ღამაზი, ყველაზე დიდებული, ყველაზე სტუმართმოყვარე ამ ქვეყნად.

არ ვიცი, როგორ ვუპასუხო ამ კითხვებს. ადამიანმა, რომელიც მივლიდა მას შემდეგ, რაც დეპრესიაში ჩავვარდი, მირჩია სამედიცინო წიგნებს ჩავჯდომოდი, სადაც განხილულია სულისა და სხეულის პრობლემები, ასე რომ, შეგვიძლია გამოვიცნოთ იმ სნეულების წარმოშობის მიზეზები და მკურნალობის მეთოდები, რასაც მან, გულწრფელი გაოგნებით, გაუცხოება უწოდა.

დღე და ღამ ასობით და ათასობით წიგნს ვნთქავდი, გამოჯანმრთელების მძაფრი სურვილით ატაცებული. შემდეგ კი მამისეულ სახლში ჩავიკეტე და ვინ მოსთვლის, რამდენი საათი დავყავი იქ, მწუხარე ფიქრებში დანთქმულმა და გამოჯანმრთელების სურვილით გულანთებულმა. მაგრამ აქამდე ვერ ვიპოვე ის, რასაც ვეძებდი. ამიტომაც შენ მოგმართავ, ჩემო მოყვასო, დამცინავი ღიმილი რომ გიკოთის ბაგეზე და ჯალათის ბრალს ვერა სცნობ შენში, თვალთ კი არასოდეს გიხილავს ზეცა. გაფიცებ, ნაადრევად თავჩენილი ბინით სავსე ადამიანო, გულმოდგინედ რომ იფარავ შენს საიდუმლოს. დედამინის სახელს გაფიცებ, რომელმაც გშვა, ძუძუ განოვა და რომელსაც ქელავ; გაფიცებ და გეზუდარები ამისხნა: რატომ არ მესმის და არ მიყვარს ადამიანის ცხოვრება?

თუ ამ კითხვაზე მიპასუხებ, იმ მარგალიტს გარქუებ, ოდესღაც რომ ვიპოვე ზღვის ჯადოქრულ ფსკერზე და დღემდე არცერთი ადამიანის თვალს არ უნახავს, ჩემს გარდა.

იტალიურიდან თარგმნა
ზაჩარანა პრეხვიაქი

ჰილელ იტალი

რა ინახება სელინჯერის სეიფში?

ჯერომ დეიდ სელინჯერის სიკვდილით დასრულდა ერთ-ერთი ყველაზე საიდუმლოებით მოცული მწერლის სიცოცხლე და გააძლიერა ერთ-ერთი უდიდესი საიდუმლო: ინახავდა თუ არა „თამაში ჭვავის ყანაში“ ავტორი გამოუქვეყნებელ ხელნაწერებს სეიფში, თავის სახლში, კორნიში, ნიუ ჰემფშირის შტატში. და თუ ინახავდა, ეს ხელნაწერები შედეგობაა, ახირებული თხზულებანი თუ შემთხვევითი ჩანაწერები.

და თუ გამოსაქვეყნებლად ღირებულება, გამოაქვეყნებენ თუ არა მწერლის მემკვიდრეები?

სელინჯერის ბანაკი დუმს.

ვერაფერს გეტყვითო, ამბობს მისი ლიტერატურული წარმომადგენელი ფილის ვესტბერგი.

არ ვგეგმავთ სელინჯერის წიგნების გამოცემასო, აცხადებს მისი გამომცემელი.

მარსია ბ. პოლმა, ვინც სელინჯერის ადვოკატი იყო ერთი წლის წინათ, როდესაც მწერალმა „თამაშის“ გაგრძელების გამო იჩივლა, ტელეფონს არ უპასუხა.

მისმა ვაჟმა მეთ სელინჯერმა თქვა, სეიფის გამო შეკითხვებით ვესტბერგს მიმართეთო.

ხმები სელინჯერის განძეულის გამო დიდი ხანია დადის. 1999 წელს სელინჯერის ნიუ ჰემფშირელ მეზობელს, ჯერი ბარტს უთქვამს: მწერალმა მითხრა 15 გამოუქვეყნებელი წიგნი მაინც მექნება შინ, სეიფში ჩაკეტილიო. ერთი წლით ადრე სელინჯერის ყოფილმა მეგობარმა გოგონამ, მწერალმა ჯოის მენინარდმა აღნიშნა: სელინჯერი ყოველდღე წერდა და ორი რომანი მაინც ექნება გადახასხულიო.

სელინჯერი ოთხშაბათს, 27 იანვარს გარდაიცვალა, 91 წლისა. მოთხრობების გამოქვეყნება XX საუკუნის 40-იან წლებში დაიწყო; 50-იან წლებში გამოსული „თამაში ჭვავის ყანაში“ სენსაციად იქცა. ამ რომანის გამოქვეყნების შემდეგ ისედაც ფრთხილი და მარტოსული მწერალი განდევნილი გახდა. „ჭერი მალა ასწიეთ დურგლებო და სიმორი“ 1963 წელს გამოიცა; 1965 წელს ნიუ იორკერში დაბეჭდილი „ჰეფუორთ 16, 1924“ კი მისი უკანასკნელი პუბლიკაცია გახლდათ.

ჯეი მაკლენერის, 80-იანი წლების ბესტსელერის —

„დიდი ქალაქი, ჩახჩახა სინათლეები“ — ავტორს დიდად არ მოსწონს „ჰეფუორთი“ და სეიფში შენახულ განძეულზეც იჭვნეულად ლაპარაკობს.

„ეგებ ბევრი რამ არის იქ, მაგრამ, ვეჭვობ, ის იყოს, რასაც ველით. „ჰეფუორთი“ მაინცდამაინც ვერ დაიკვეხნიდა. ეს იყო შეშლილის ეპისტოლური მონოლოგი, უსახო და უფორმო. ვგონებ, მისი ბოლოდროინდელი თხზულებებიც ასეთი იქნება.“

მწერალი და გამომცემელი გორდონ ლიში, ვისი 1970 წელს გამოქვეყნებული ანონიმური მოთხრობაც სელინჯერისა

ეგონათ, დარწმუნებულია, რომ ქორნიში კარგი „რამეები“ ინახება. რომანისტი კურტის სიტენფელდი, ვისაც ხშირად ადარებენ სელინჯერს, მხოლოდ ამ სასეიფო ამბით ტკბება.

„მოუთმენლად ველი რა მოხდება“, ამბობს იგი, „ამ ჩვენს უსირცხვილო თვითრეკლამის დროში დიდებულია იმაზე ფიქრი, რომ ვილაც მხოლოდ იმიტომ წერს, რომ წერა სურს“.

ზოგიერთი დიდი ლიტერატურული ნაწარმოები ავტორის სიკვდილის შემდეგ გამოუქვეყნებიათ, მისი ნება-სურვილის არააღმადგებით, მათ შორის ფრანც კაფკას რომანები „პროცესი“ და „კოშკი“, თუმცა კაფკა ითხოვდა, გაანადგურეთო.

ვარაუდების გამოთქმა იოლზე იოლია, რადგან ძალზე ცოტა

ვიციოთ იმაზე თუ რას წერდა სელინჯერი. მაკლენერის თქმით, ერთი საერთო ნაცნობისაგან გაუგია, რომ სელინჯერი მხოლოდ ჯანმრთელობისა და კვების საკითხებზე წერდა. ლიშს უთქვამს, 1960 წელს სელინჯერს ვკითხე რაზე წერ-მეთქი, და მიპასუხა: გლასების ოჯახის ამბავს ვაგრძელებო.

მაგრამ სელინჯერის ნაწერები შესაძლოა მხოლოდ ჩვენი ოცნებების საგანია, ისევე როგორც ნიკოლაი გოგოლის „მკვდარი სულების“ მეორე წიგნი, ავტორმა რომ დაწვა სიკვდილის წინ. ეგებ სელინჯერის სეიფი ჰენრი ჯეიმზის ნოველის „ასფერის ფურცლების“ ვერსიად გადაიქცეს, სადაც მითხრობელს გარდაცვლილი პოეტის წერილების ძიება იქამდე მიიყვანს, რომ ეტყვიან, განადგურებულიაო.

მწერლის ქალიშვილი მარგარეტ სელინჯერი 2000 წელს გამოქვეყნებულ მოგონებებში წერდა, რომ სელინჯერი ზედმინეწით აწესრიგებდა თავის ნაწერებს; ავტორის გარდაცვალების შემთხვევაში წითლად აღნიშნულნი უნდა გამოქვეყნებულიყო იმ სახით, როგორც იყო და ლურჯად აღნიშნულს კი რედაქტირება ესაჭიროებოდა.

„განსაცვიფრებელ სიმშვიდეს მანიჭებს გამოუქვეყნებლობა“, უთქვამს ჯერომ სელინჯერს ნიუ იორკ თაიმსის კორესპონდენტისთვის 1974 წელს. „გამოქვეყნება საშინელი შემოჭრაა ჩემს პირად ყოფაში. მომწონს წერა. მიყვარს წერა. მაგრამ მხოლოდ ჩემთვის და ჩემი სიამოვნ-

* * *

„გოეტეს ცხოვრების რომანის“ ბოლოსიტყვაში კონსტანტინე გამსახურდია რომ აღნიშნავს, ეს ნაშრომი საქართველოს სახელგამმა შემიკვეთა გოეტეს იუბილეს გამო, იქვე მოადვენებს:

– ეს პირველი ცდაა ბიოგრაფიული რომანისა ქართულ ენაზე.

მწერალს ისედაც ექნებოდა გულში ამოჭრილი ამ თემაზე ბიოგრაფიული რომანის შექმნა, თორემ დაკვეთა ასე ვერ აღანთებდა – მონოგრაფიას ყველა შემთხვევაში დაწერდა მისი ერუდიციის პატრონი, მაგრამ მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულება?.. ეტყობა, ეს იმ ბედნიერ დამთხვევათაგანია, შენც რომ მონადინებული ხარ და ვილაცაც ვთავაზობს.

1934 წელია.

და მანამდე ამ ჟანრის ქმნილება მართლა არ მოგვეპოვებოდა?

ძალიან დაგვეგვიანებია და ეგაა.

თუმცა... მაშ როგორ განისაზღვრება პლატონ იოსელიანის „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა“?

ანტონ ფურცელაძის „ბრძოლა საქართველოს მოსასპობად და საქართველოს შესაერთებლად ანუ გიორგი სააკაძე და მისი დრო“?

იონა მეუნარგიას „ცხოვრება და ღვანლი გრიგოლ ორბელიანისა“?

არჩილ ჯორჯაძის „დიმიტრი ყიფიანი“?

გრიგოლ ყიფშიძის „ილია ქაჯავაძე“?

ვახტანგ კოტეტიშვილის „ალექსანდრე ყაზბეგი“?

თუნდაც არაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ ჰაგიოგრაფიულ თხზულებად შერაცხული „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“ გიორგი მერჩულესი ამ ჟანრის ჩარჩოებში ძალდაუტანებლად მოექცევა.

ამ ფონზე „გოეტეს ცხოვრების რომანი“ პირველი ცდა ვეღარ იქნება.

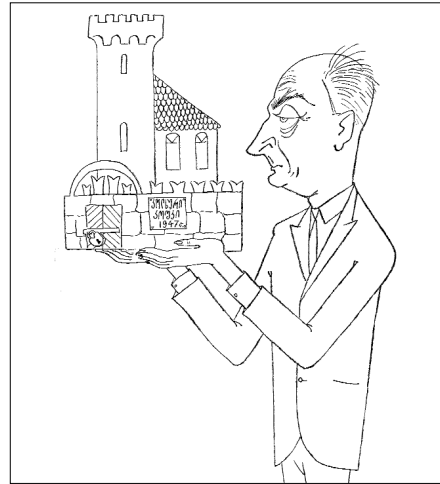
თუ მაინცდამაინც – პირველია იმ მხრივ, რომ ქართველი ბიოგრაფოსი წერს უცხოელ მწერალზე. ამ ნაკადის სათავეში მართლაც კონსტანტინე გამსახურდიაა – მერე დაიწერება ნიკა აგიაშვილის ბიოგრაფიული რომანი მიგელ დე სერვანტესზე, ვახტანგ ბააკაშვილისა – ეზოპესა და ესქილეზე, ოთარ ჩხეიძისა – ლორდ ბაირონზე, ნაირა ელაშვილისა – ფრიდრიხ შიოლდერლინისა და ლუიზე ლასკერ-შიულერზე...

მაგრამ ნაკადის მოთავეობა უკმარია მისთვის – ჟანრში პირველობა გაცილებით ურჩევნია.

თუმცა, აბა, იმ თხზულებებს რა ვუყოთ?

მსგავს შემთხვევაში გალაკტიონ ტაბიძე ამგვარ ხერხს მიმართავდა, როდესაც თავისუფალი ლექსის მესვეურობას დაიჩემებდა:

– თავისუფალი ლექსის დაფუძნებისათვის დანერგულია ჩემიერ მთელი რიგი ნაწარმოებებისა: „ჯონ რიდი“, ადგილები „პაციფიზმში“, „რევოლუციონურ საქართველოში“ და „ეპოქაში“. ქართულ თავისუფალ ლექსს არა აქვს ისტორია (თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ანტონ კათალიკოსის ლექსებს, აგრეთვე ე.წ. „სასულიერო პოეზიას“). არ შეიძლება არევა ურითმო ლექსისა თავისუფალ

გიგლა ფირცხალავას მეგობრული შარჟი

ლექსში (ვ. მაჩაბლის რალაც მიუწვდომელი თარგმანი შექსპირისა არის ურითმო ლექსი).

მიაქცევდით ყურადღებას: თუ მხედველობაში არ მივიღებთ.

და უცებ გაინმინდა გზა.

თან ახსენებს, არ ფარავს, თან... ისტორიის მიღმა ტოვებს.

ასე რომ, კონსტანტინე გამსახურდიას „გოეტეს ცხოვრების რომანიც“ პირველი ცდაა ბიოგრაფიული რომანისა ქართულ ენაზე, თუ არ ვიგულისხმებთ იოსელიანის, ფურცელაძის, მეუნარგიას, ჯორჯაძისა და ყიფშიძის მხატვრულ-დოკუმენტურ ქმნილებებს.

* * *

ანტიკოს ვიქტორ ბიჩკოვთან შეხვედრისას სასტუმრო „საქართველოში“, თამაზ ჩხენკელი საუბარში ჩაურთავდა, რომ თარგმნილი და დაბეჭდილი ჰქონდა ერთი ნაწყვეტი („პლატონური მოძღვრება რიცხვზე“) ალექსეი ლოსევის ნიგნიდან. თანამოსაუბრე ურჩევდა, აუცილებლად გაუგზავნეთ, და ჩაიღიმებდა:

– ოლონდ კარგი წარწერით, უყვარს ასეთი წარწერები.

არ დაიზარებდა და გაუგზავნიდა, ორი კვირის თავზე კი მიიღებდა ლოსევის ნიგნს „არაჩვეულებრივად გულთბილი წარწერით“. თურმე დიდებულ რუს სწავლულს არამარტო ჰყვარებია ნაჩუქარ ნიგნებზე გულთბილი და ორიგინალური წარწერების ამოკითხვა, არამედ თვითონაც ზრუნავდა, რომ სხვაც ასევე გაეზარებინა.

თამაზ ჩხენკელი ლიტერატურულ პორტრეტში – „ანალიზთან შერწყმული მხატვრული ხილვა“ – არ იხსენებს თავისი წარწერის შინაარსს, თუმცა, დაწმუნებული ვარ, მოხდენილი იქნებოდა. ისეთ ზუსტ სიტყვებს პოულობს ასეთ დროს, ისეთი ღრმა აზრით მსჭვალავს ორიოდ სტრიქონს, მის მიერ გაჩუქებული ნიგნებიდან ოდესმე ეს წარწერები რომ შეიკრიბოს, საკმაოდ შთამბეჭდავი სურათი წარმოისახება.

ამ ჟანრსაც დააჩნია თავისი კვალი და ეგაა.

**ბადრი გაგნიძის
მეგობრული შარყი**

თუ შესაფერის მნიშვნელობას მივანიჭებთ, ამგვარი წარწერები მართლაც ორიგინალურ ჟანრად გამოიკვეთება.

ისე ხან კომენტარსაც დაისაჭიროებს ესა თუ ის ნაგულისხმევი აზრი, რაც იმ ორი ადამიანისათვის ცხადია, მაგრამ სხვათათვის შესაძლოა ბუნდოვანი დარჩეს.

აგერ, თუნდაც კარლო ფაჩულიას მდიდარი ბიბლიოთეკის თვალყურებისას ხელში რომ მოგყვებათ თამაზ ჩხენკელის მიერ თარგმნილი „ინდური ლოტოსი“ (მისი ინდოლოგიური გატაცების ნაყოფი – პოეტური და ესეისტური თხზულებების ნაკრები) და ტიტულზე ასეთ წარწერას აღმოაჩინთ:

– ქალბატონ ნინოს, პროკლეს ძვირფასი წიგნის საზღაურად, და კარლოს, „დარახტული ცხენის“ საზღაურად. ძმური გულით – თამაზისაგან. 2007. VII.

შესაძლოა დაიბნეთ.

ნინო ზაალიშვილს რომ პროკლე დიადოხოსის იშვიათი გამოცემის ჩუქებისათვის ემადლიერება, გასაგებია, მაგრამ ეს რაო? დარახტული ცხენიო? ვინ მისცა კარლო ფაჩულიას დარახტული ცხენები, ასე გულუხვადაც რომ არიგებდეს? თუმცა... ეს სიტყვათშეთანხმება წინწკლებითაა შემოსილი და სხვა რაღაც უნდა იგულისხმებოდეს... მაგრამ რა?

კარლო გაიცინებს და აგისნით, რომ სამხედრო გადატრიალების შემდეგ ისიც ისევე დგებოდა პურის უსასრულო რიგებში, როგორც ყველა თბილისელი, ორი და სამი საათით ადრე მისვლა რომ აღარ კმაროდა და აუცილებელი ხდებოდა ღამე სულაც საფუნთუშის დაკეტილ კართან გაგეთია, რათა როგორმე ხელთ გეგდო საზრდო ჩვენი არსობისა, თანაც ორზე მეტს არ გაძლევდნენ.

ერთხელაც ვაივავალახით რომ მოიპოვებდა ორ ცალს და ციმციმ გამოსწევდა შინისაკენ, რიგის სადღაც ბოლოსაკენ თამაზ ჩხენკელს შეამჩნევდა და მიხვდებოდა: ნამდვილად აღარ ერგებო. ამიტომაც გამოიყვანდა რიგიდან და ერთ პურს შესთავაზებდა. ის იუარებდა, მაგრამ ეს არ მოეშვებოდა და შეაჩეჩებდა.

და თამაზი, გულაჩუყებული:

– ისე ჩათვალე, თითქოს დარახტული ცხენი გეჩუქებინოს ჩემთვის.

ეს დარახტული ცხენია, „ინდური ლოტოსის“ წარწერაში რომ გადაინაცვლებს.

...ისე მაშინ ერთი პური დარახტულ ცხენზე ნაკლები მართლა არ იყო!..

* * *

ვითომ შეიძლება „ეფრემ მცირე“ თავით ბოლომდე გაორითმოს?

კაცმა რომ თქვას, რატომაც არა – როგორი რიტმულია, კეთილზმოვანი, ლამის თვითონვე გიწვევს სალექსო ყალიბში ჩასასმელად, მითუმეტეს, თუკი ზეზვა მედულაშვილი ხარ და ურთულესი დაბრკოლებანიც კი გადაგილახავს ამ მხრივ, ეგაა, რაღაც საბაბი გჭირდება, თორემ ისე შესაძლოა არც წამოგაგონდეს ეს ამხელა სასულიერო მოღვაწე.

მიყრუებულა მისი სახელი, მიჩუმებულა მისი ღვანლი და ძველი ქართული მწერლობის მკვლევარებიც მაინცდამაინც არა ზრუნავდნენ ამ სახელის წარმოსაჩენად, ვიდრე გიორგი ალიბეგაშვილი არ ჩაუჯდებოდა მასზე სადისერტაციო ნაშრომს. სულ ეფრემ მცირე ეკერა პირზე, დაეძებდა მისი ზეგავლენის კვალს ჩვენი სულიერი ცხოვრების ისტორიაში, არაფერს ტოვებდა მიუგნებელსა და შეუსწავლელს, თუკი

**ბეთქელ ონიანის
მეგობრული შარყი**

სადმე მისი სახელი გაელვებულებოდა და გული წყდებოდა, რომ პავლე ინგოროყვას განზრახვად დარჩენოდა ვრცელი ნაშრომის შექმნა ეფრემ მცირეზე. აი, ის იქნებოდა, თუ იქნებოდა!..

თუმცა რაც განუხორციელებელი აღმოჩნდა ოდესღაც, დაე იმ მხრივ მაინც მოხმოდა თავი, რომ მიზინარებიდან ამოეხედა ამ მონუმენტურ ფიგურასაც და ადვილი შესამჩნევი ყოფილიყო ყველასათვის, დიდებულ თანავარსკვლავედში მასაც რომ მოეპოვებინა ადგილი.

ესეც საბაბი – გიორგი ალიბეგაშვილის სადოქტორო დისერტაციის დაცვა. და ესეც ზეზვა მედულაშვილი:

**რა ვუყოთ რომ, ჩემო ვია,
ეს ცხოვრება ეგრე მწირე,
რა გინდოდა, რას ერჩოდი,
ამ საცოდავ ეფრემ მცირეს!..**

ვითომ ებრალებოდა ჩვენი სულიერი მამა ასეთი დისერტანტის ხელში. შეხალისებამ, მეგობრულმა შელიმილებამ იცის ამისთანა „საყვედურები“, რომლის მიღმაც მოისმის ალტაცების ინტონაცია: აგაშენოს ღმერთმა, შენ რომ მაინც უპატრონე და კარგადაც უპატრონეო.

თუმცა ჩვენ ხელიდან როგორ გავუშვებდით ამ მოხდენილ კალამბურს და მე მეხუთე თუ მეშვიდე ვიქნებოდი, მილოცვისას ამასაც რომ მივადევნებდი: რა გინდოდა,

ხანმოკლე სიცოცხლის მწვერვალი

„ქართლის ცხოვრება“ მაინცდამაინც არ ანებივრებს დათუნა ბატონიშვილს, თეიმურაზ პირველის ვაჟს – ორჯერ მოიხსენიებს და სულ ეგ არი. ერთგან აღნიშნულია, რომ კათალიკოს ევდემოზ დიასამიძის ძმისწული ჰყავდა ცოლად, მეორე ადგილას კი აღწერილია თეიმურაზ მეფის უკანასკნელი ომი (1648 წ.) გამაჰმადიანებულ როსტომ მეფესთან და ნახსენებია დათუნა ბატონიშვილიც.

მემატიანე სიტყვაძუნად გვაუწყებს: ყიზილბაშებმა გაიმარჯვეს, მოკლეს დავითი და მისი მოკვეთილი თავი ირანის შაჰს ძღვნად გაუგზავნესო.

ქართული წყაროები არაფერს გვამცნობენ დათუნა ბატონიშვილის ცხოვრებაზე. წარმოდგენა არა გვაქვს, რას აკეთებდა იმ საბედისწერო ომამდე, რა უყვარდა და რა სძულდა, რას ფიქრობდა და რას ოცნებობდა, ღვინოს უფრო ეტანებოდა თუ წიგნსა და ლოცვას?

უცხოურ წყაროებში შედარებით მეტი ინფორმაცია მოიპოვება.

დაბადებული უნდა იყოს 1617 წელს – იტალიელი მისიონერი ჯუზეპე ჯუდიჩე 1631 წლის ნოემბერში გორიდან სწერს რომში მყოფ პიეტრო დელა ვალეს: თეიმურაზ მეფეს ერთადერთი ვაჟი ჰყავს, სახელად დავითი, თოთხმეტი წლისა არისო.

ჯერ ფეხიც არ აედგა და უკვე კახეთის სამეფო ტახტის მემკვიდრედ ითვლებოდა, ვინაიდან უფროსი ძმები, შაჰ-აბასის ბრძანებით, 1618 წელს დაუსაჭურისეს შირაზში (როგორც ცნობილია, ერთი დაიღუპა და მეორე ჭკუიდან შეირყა).

1631 წელს, როდესაც თეიმურაზს თავისი გარჯით მიერთებული ქართლის სამეფოც დაუმტკიცეს სეფიანთა კარზე, ქართლის მეფობა ფორმალურად მიეკუთვნა მათგან გურგინ-მირზად ნოდებულ დათუნა ბატონიშვილს, როგორც ქართლის ბაგრატიონთა ნაშიერს დედის მხრიდან.

იტალიელი მისიონერი პიეტრო ავიტაბილე 1632 წლის თებერვალში ატყობინებს იმავე პიეტრო დელა ვალეს, რომ თეიმურაზ მეფეს განუზრახავს დავითის დაქორწინება შირაზის ხანის – იმამყული-ხან უნდილაძის ასულზე, მაგრამ თეიმურაზისა და უნდილაძეთა მარცხიანმა აჯანყებამ ირანის შაჰის წინააღმდეგ, ცხადია, დაასამარა ეს საქორწინო პროექტი.

კრისტოფორო კასტელის, ალბათ, 1632 წელს დაუხატავს დათუნა ბატონიშვილის პორტრეტი.

ახალგაზრდა უფლისწულის სიტყვიერი პორტრეტი კი რუსულ წყაროს შემოუნახავს.

აი, რას მოახსენებდნენ 1643 წელს საქართველოში ჩამოსული რუსი ელჩები თავის ხელმწიფეს: „დავით ბატონიშვილი ახოვანი ტანისაა. შავგვრემანი პირისახე აქვს და მუდამ ძირს დახრილი ნაცრისფერი თვალები. ქერთამია-

პარაკობს ხოლმე“. ნია, წვრილულვაშა, წვერგა-პარსული. ოდნავ ჩლიფი-ნებს და ენის ბორძიკით ლა-

პარაკობს ხოლმე“. მისი თანამედროვე სპარსელი ისტორიკოსი კი სწორედ იმ საბედისწერო ომთან დაკავშირებით წერს: „დაუდ-მირზა განთქმული იყო თავისი სიმამაცითა და გამბედაობით. მასზე ამყარებდნენ იმედს თეიმურაზ-ხანი და ქართველი ურჯულონი“.

1648 წლის გაზაფხული მოადგა დათუნა ბატონიშვილს ხანმოკლე სიცოცხლის მწვერვალად და მისი სულის მანამდე უთქმელ საუნჯეს აჰხანდა ფარდა.

1648 წლის გაზაფხულზე გაიმართა გადამწყვეტი ომი თეიმურაზ პირველსა და როსტომ მეფეს შორის.

სპარსელი ისტორიკოსის მიერ ნაქები დათუნა ბატონიშვილის შესახებ ერთობ უჩვეულო ამბავს გადმოგვცემს სომეხი ისტორიკოსი ზაქარია ქანაქერცი, აღწერილ მოვლენათა თანამედროვე.

მისი სიტყვით, დათუნა ბატონიშვილმა „დაინდო სიბერე თავისი მამისა“, ნება არ მისცა, საომრად აღჭურვილიყო და უწინდებურად გასულიყო ბრძოლის ველზე.

თეიმურაზ მეფე იმხანად 58 წლისა იყო. შვილმა ბერიკაცად ჩათვალა და არ აომა.

აღნიშნულ ეპიზოდს მკაფიოდ გამოუკვეთავს დათუნა ბატონიშვილის მიმზიდველი სახეობა პირქუში და შემზარავი მოვლენების ფონზე. თითქოს სინათლის სხივი შეჭრილა შავბნელი ღამის სუფევებაში, რათა გააქარწყლოს სკეპტიკოსთა გულაცრუება ადამის მოდგმაზე, ეჭვქვეშ დააყენოს პესიმისტური შეგონებანი.

ზაქარია ქანაქერცის ცნობით, ჯარის სათავეში ჩამდგარი დათუნა ბატონიშვილი მედგრად შეიჭრა როსტომ მეფის ლაშქრის შუაგულში, გამარჯვების სასწორი უკვე მისკენ იხრებოდა, საომარი ნალარის ხმა რომ მოესმათ. წინასწარ ჩასაფრებული ყიზილბაშები მეორე მხრიდან მოადგნენ კახთა მხედრობას, რომელიც ორცეცხლშუა აღმოჩნდა. დათუნა ბატონიშვილი დაიღუპა ცხვარე ბრძოლაში და მისი სიკვდილის გამო არეულ-დარეულმა ჯარმა ზურგი აქცია მტერს.

„ქართლის ცხოვრებაში“ მიჩქმალულ უფლისწულს საუკუნო ძეგლი დაუდგა ქართულმა ხალხურმა პოეზიამ. უცნობი მელექსე ალტაცებით გვიამბობს, თუ როგორ იბრძოდა თავის უკანასკნელ ომში ოცდაათი წლის ვაჟკაცი.

ჩემი მიჩვენეთ დათუნა, ცოცხალია თუ მკვდარიო – მოთქვამს მისი ცოლი, დედოფლობა რომ აღარ უწერია, და უღმობელი პასუხი ესმის: დათუნას ვინღა გიჩვენებს, წითლის ღვინით არს მთვრალიო.

სპარსელი ისტორიკოსიც ასე გადმოგვცემს დათუნა

დათუნა ბატონიშვილი

ორასი ბრამი შაშხი

ძნელად თუ მოიძებნება ორი სახელგანთქმული ადამიანი, ერთი და იმავე ხელობისა, ერთსა და იმავე ქვეყანაში, ერთსა და იმავე დროს რომ ცხოვრობდეს, ერთი და იმავე ჰაერით სუნთქავდეს, ერთსა და იმავე ზეცას უმზერდეს და ესოდენ მკვეთრად განსხვავდებოდეს ერთიმეორისგან – ცხოვრების წესით, ზნე-ჩვეულებებით, სოციალური სტატუსით, პოლიტიკური მრწამსითა და ფიზიკური შესახედაობით, სიცოცხლითაც და სიკვდილითაც.

ერთი სიტყვით, ყველაფრით განსხვავდებოდნენ ერთიმეორისგან ვლადიმირ მაიაკოვსკი და ოსიპ მანდელშტამი. პირველს პირობითად საბჭოთა პოეტი შეიძლება ვუწოდოთ, მეორეს – ანტისაბჭოთა (პირობითად!).

ერთადერთი რამ ჰქონდათ საერთო – ორივე დიდებული პოეტი იყო.

მოულოდნელი და გასაკვირი სრულიადაც არ იქნება, თუკი ვიტყვით, რომ მაიაკოვსკი და მანდელშტამი ერთმანეთის სიყვარულით არ გიჟდებოდნენ.

ჯერ კიდევ რევოლუციამდე, მეოცე საუკუნის ათიან წლებში, ერთ მშვენიერ საღამოს ხელოვანთა მიერ ამოჩემებულ კაფეში, „მანანალა ძალი“ რომ ერქვა, მაიაკოვსკიმ წამოიწყო თავისი ლექსების (რევოლუციამდელი ლექსების!) კითხვა. მანდელშტამი მოურიდებლად მიეჭრა და უთხრა: „მაიაკოვსკი, ახლავე შეწყვიტეთ ლექსების კითხვა, თქვენ რუმინული ორკესტრი ხომ არა ხართ!“

როგორც გადმოგვცემენ, ამის გაგონებაზე მაიაკოვსკი ისე დაბნეულა, რომ ენამოსწრებული პასუხი ვერ გაუცია, რაც ძალზე იშვიათად ემართებოდაო.

და აი, ოციან წლებში ისევ ხვდებიან ერთმანეთს, ამჯერად – მოსკოვის ცნობილ გასტრონომში (ნეპის წლებია).

ნაცნობებთან სტუმრად წასასვლელი მაიაკოვსკი ყიდულობდა სარჩო-სანოვავებს. ნოქარი, რომელსაც ტყავის ლაქირებული სამკლავურები ეკეთა (რევოლუციამდელ სტილში), მონინებული გაოგნებით ალაგებდა ვეება კალათაში ყველაფერს, რასაც კარნახობდა მაიაკოვსკი, რომელიც დროდადრო ჩერდებოდა და რჩევას ეკითხებოდა თავის თანამგზავს.

– კეთილი. კიდევ რა ავიღოთ? დაძაბეთ მთელი თქვენი წარმოსახვა. შებოლილი ძეხვი? სწორია. შეგვიხვიეთ, ღრმად პატივცემულო, კიდევ ორი კილო „მოსკოვური“

შებოლილი. და კიდევ: ექვსი ბოთლი „აბრაუ-დიურსო“, ერთი კილო ხიზილალა, ორი კოლოფი შოკოლადის კანფეტი, რვა ფილა „ოქროს იარლიყი“ (შოკოლადი), ორი კილო თართის ზურგიელი, ოთხი ანდა სჯობს ხუთი ბატონი, ერთი დიდი ნაჭერი შვეიცარიული ყველისა, მერე სარდინები...

და სწორედ ამ დროს შემოვიდა გასტრონომში ოსიპ მანდელშტამი. ერთობ ტანმორჩილს ეცვა ვეებერთელა ქურქი, კოჭებამდე რომ სწვდებოდა – ალბათ, სხვისი ნაქონი. თან ახლდა თავისი მეუღლე ნადიუშა, სამეურნეო ჩანთით ხელში. იყიდეს ერთი ბოთლი „კაბერნე“ და ორასი გრამი შაშხი.

მაიაკოვსკიმ და მანდელშტამამ ერთდროულად შენიშნეს ერთმანეთი და უნმო სალაში გაიღეს მოწყალება-სავით. შეჰყურებდნენ ერთმანეთს – მაიაკოვსკი გესლიანად ზემოდან ქვემოთ, მანდელშტამი მედიდურად ქვემოდან ზემოთ. სურათი იმას მეტყველებდა, რომ მაიაკოვსკის ენადა რაღაც ეანგლა ლაზათიანად და მანდელშტამი ნატრობდა, ნეტავი ხმა ამოიღოს, ამას ვუჩვენებ სეირსო.

ვერაფერი მოადგათ ენაზე, ცივად ჩამოართვეს ხელი ერთმანეთს და თავის გზას დაადგნენ. მაიაკოვსკი კარგახანს ადევნებდა თვალს ამყად მიმავალ მანდელშტამს და უეცრად მზერა აუელვარდა, ხელი ასწია, თითქოსდა ესტრადაზე იდგა და აღფრთოვანებით, სიამაყით, მთელი გასტრონომის გასაგონად, წარმოთქვა: „Россия, Лета, Лорелея“.

მერე მიუბრუნდა თავის თანამგზავს, უსიტყვოდ ამბობდა: ჰა, როგორია, ხომ გენიალურიაო?

ეს გახლავთ ბოლო სტროფი მანდელშტამის ლექსიდან „დეკაბრისტი“: „Все перепуталось, и некому сказать, Что, постепенно холодея, Все перепуталось, и сладко повторять: Россия, Лета, Лорелея!“

ლექსი დათარიღებულია 1917 წლით. პირველად დაიბეჭდა გაზეთში „Новая жизнь“, პეტროგრადი, 1917 წ- 24 დეკემბერი (მომდევნო წლებში სხვა ჟურნალ-გაზეთებშიც გამაუბეჭდავთ).

მაიაკოვსკის ეამებოდა მეტოქის კარგი ლექსი. თავადაც დიდებულ პოეტს უხაროდა, რომ ამქვეყნად არსებობდა ასევე დიდებული პოეტი, თუნდაც სხვა ჯიშისა. წარმოგიდგენიათ?!

ძრონიპა

არტ კაფე „ქარავანში“ გაიმართა ზვიად რატიანის ახალი პოეტური კრებულის – „ნეგატივი“ – წარდგინება.

შეხვედრა გახსნა და უძღვებოდა მენეჯერი ლელა შუბითიძე, სიტყვით გამოვიდა ნიგნის გამოცემელი, „დიოგენეს“ დირექტორი თამარ ლეზანიძე, აგრეთვე პოეტები: გივი აღნაზიშვილი, ლელა სამნიაშვილი, შოთა იათაშვილი და გიორგი ლობჯანიძე, რომელთაც ისაუბრეს ზვიად რატიანზე, როგორც ერთ-ერთ თვალსაჩინო მწერალზე, ვინც არამარტო მონაწილეა თანამედროვე ქართული სალიტერატურო პროცესების, არამედ მისი დონის ერთ-ერთი განმსაზღვრელიც; ვისი მძაფრი დრამატიზმი ყოველთვის გადმოცემულია ქეშმარიტი ოსტატის ხელოვნებით; ვინც იშვიათად ბეჭდავს

ლექსებს სამწერლო პერიოდიკაში, საკმაო შუალედებით აქვეყნებს ორიგინალურსა თუ თარგმნილ პოეტურ კრებულებსაც, და ეს თავშეკავება აძლევს საშუალებას, მხოლოდ სრულფასოვანი მხატვრული ქმნილებანი შესთავაზოს მკითხველს. ამიტომაც არ ახასიათებს ჩავარდნები თუ ხარვეზები არამცთუ მის ცალკეულ პოეტურ პუბლიკაციებს, არამედ ნიგნებსაც, თუნდაც ამ ახალ კრებულს, რომელიც – ლექსების კვალობაზე – საკმაოდ მოზრდილია.

ზვიად რატიანი ერთ-ერთი საუკეთესო დეკლამატორიცაა და იმ დღესაც მოიხიბლა მსმენელი, თითქოს ლექსის შექმნის იდუმალი პროცესის მონაწილეებად აქცია და ერთი მსახიობის თეატრის თვითმხილველი გახადა ყველა.